

Podnikanie žien v regiónoch SR

Bratislava 2019

Vydavateľ: Slovak Business Agency

© SBA, Bratislava, 2019

Všetky práca vyhradené.

Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

Obsah

Úvod.....	8
1 Právne a ekonomické aspekty postavenia žien na trhu práce	10
1.1 Legislatívny rámec odmeňovania zamestnancov a zákaz diskriminácie žien	10
1.2 Ekonomicky aktívne ženy a nezamestnanosť v krajinách EÚ.....	12
1.3 Odmeňovanie žien a mužov na trhu práce	17
1.4 Ženy v európskom podnikateľskom prostredí.....	23
2 Podnikanie žien v regiónoch SR	27
2.1 Banskobystrický kraj.....	27
2.2 Bratislavský kraj.....	32
2.3 Košický kraj	37
2.4 Nitriansky kraj.....	43
2.5 Prešovský kraj	49
2.6 Trenčiansky kraj	54
2.7 Trnavský kraj.....	60
2.8 Žilinský kraj	65
2.9 Národné porovnanie	70
2.10 Regionálne porovnanie.....	75
3 Kvantitatívny prieskum podnikateliiek Slovenska	79
3.1 Charakteristika, cieľ a metodika prieskumu.....	79
3.2 Štatistické vyhodnotenie odpovedí.....	79
3.3 Spoločné a rozdielne znaky podnikateliiek Slovenska.....	95
3.3.1 Spoločné a rozdielne znaky medzi podnikateľkami SR podľa krajov.....	95
3.3.2 Spoločné a rozdielne znaky medzi podnikateľkami SR podľa bydliska	98
3.3.3 Spoločné a rozdielne znaky medzi podnikateľkami SR podľa veku	99
3.3.4 Spoločné a rozdielne znaky medzi podnikateľkami SR podľa vzdelania	102
3.3.5 Spoločné a rozdielne znaky medzi podnikateľkami SR podľa formy podnikania	103
3.4 Závery z prieskumu	104
3.5 Závery z okrúhleho stolu o podnikaní žien v regiónoch SR.....	107
Záver.....	110
Zoznam použitej literatúry.....	113
Prílohy	114

Zoznam grafov

Graf 1 Vývoj podielu ekonomicky aktívnych žien a mužov v krajinách EÚ 2013 – 2017 (údaje v %)	12
Graf 2 Podiel ekonomicky aktívnych žien v krajinách EÚ 2017 (údaje v %)	13
Graf 3 Vývoj nezamestnanosti žien a mužov v krajinách EÚ 2014 – 2018 (údaje v %)	13
Graf 4 Nezamestnanosť žien v krajinách EÚ 2018 (údaje v %)	14
Graf 5 Rozdiely v nezamestnanosti žien a mužov v krajinách s najvyššou nezamestnanosťou žien	15
Graf 6 Rozdiely v nezamestnanosti žien a mužov v krajinách s najnižšou nezamestnanosťou žien	16
Graf 7 Krajiny EÚ s nižšou nezamestnanosťou žien v porovnaní s nezamestnanosťou mužov	17
Graf 8 Krajiny EÚ s vyššou nezamestnanosťou žien v porovnaní s nezamestnanosťou mužov	17
Graf 9 Priemerné rozdiely v odmeňovaní žien a mužov v EÚ 2013 – 2017 (údaje v %)	19
Graf 10 Mzdové rozdiely žien a mužov v členských štátoch EÚ 2017 (údaje v %)	21
Graf 11 Podiel žien na celkovom počte podnikateľov v krajinách EÚ 2017 (údaje v %)	25
Graf 12 Závislosť medzi počtom podnikateliem a nezamestnanosťou žien na Slovensku 2013 – 2017	26
Graf 13 Vývoj počtu ekonomicky aktívnych žien a miery evidovanej nezamestnanosti žien v Banskobystrickom kraji v rokoch 2014 – 2018	28
Graf 14 Vývoj priemernej mesačnej mzdy žien a mužov v Banskobystrickom kraji v rokoch 2013-2017	29
Graf 15 Vývoj celkového počtu podnikateľov – FO podľa pohlavia v Banskobystrickom kraji v rokoch 2014-2018	30
Graf 16 Vývoj zastúpenia podnikateľov – FO podľa pohlavia v Banskobystrickom kraji v rokoch 2014-2018	31
Graf 17 Vývoj počtu začínajúcich podnikateľov - FO podľa pohlavia v Banskobystrickom kraji v rokoch 2014-2018	31
Graf 18 Vývoj podielu aktívnych podnikateliem - FO na vekových skupinách v Banskobystrickom kraji v rokoch 2014-2018	32
Graf 19 Vývoj počtu ekonomicky aktívnych žien a miery evidovanej nezamestnanosti žien v Bratislavskom kraji v rokoch 2014 – 2018	33
Graf 20 Vývoj priemernej mesačnej mzdy mužov a žien v Bratislavskom kraji v rokoch 2013-2017	34
Graf 21 Vývoj celkového počtu podnikateľov – FO podľa pohlavia v Bratislavskom kraji v rokoch 2014-2018	35
Graf 22 Vývoj zastúpenia podnikateľov – FO podľa pohlavia v Bratislavskom kraji v rokoch 2014-2018	36
Graf 23 Vývoj počtu začínajúcich podnikateľov - FO podľa pohlavia v Bratislavskom kraji v rokoch 2014-2018	36
Graf 24 Vývoj podielu aktívnych podnikateliem - FO na vekových skupinách v Bratislavskom kraji v rokoch 2014-2018	37
Graf 25 Vývoj počtu ekonomicky aktívnych žien a miery evidovanej nezamestnanosti žien v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2018	39
Graf 26 Vývoj priemernej mesačnej mzdy mužov a žien v Košickom kraji v rokoch 2013-2017	40
Graf 27 Vývoj celkového počtu podnikateľov – FO podľa pohlavia v Košickom kraji v rokoch 2014-2018	41
Graf 28 Vývoj zastúpenia podnikateľov – FO podľa pohlavia v Košickom kraji v rokoch 2014-2018	41
Graf 29 Vývoj počtu začínajúcich podnikateľov - FO podľa pohlavia v Košickom kraji v rokoch 2014-2018	42
Graf 30 Vývoj podielu aktívnych podnikateliem - FO na vekových skupinách v Košickom kraji v rokoch 2014-2018	43
Graf 31 Vývoj počtu ekonomicky aktívnych žien a miery evidovanej nezamestnanosti žien v Nitrianskom kraji v rokoch 2014 – 2018	44
Graf 32 Vývoj priemernej mesačnej mzdy mužov a žien v Nitrianskom kraji v rokoch 2013-2017	45
Graf 33 Vývoj celkového počtu podnikateľov – FO podľa pohlavia v Nitrianskom kraji v rokoch 2014-2018	46
Graf 34 Vývoj zastúpenia podnikateľov – FO podľa pohlavia v Nitrianskom kraji v rokoch 2014-2018	47
Graf 35 Vývoj počtu začínajúcich podnikateľov - FO podľa pohlavia v Nitrianskom kraji v rokoch 2014-2018	48
Graf 36 Vývoj podielu aktívnych podnikateliem - FO na vekových skupinách v Nitrianskom kraji v rokoch 2014-2018	49
Graf 37 Vývoj počtu ekonomicky aktívnych žien a miery evidovanej nezamestnanosti žien v Prešovskom kraji v rokoch 2014 – 2018	50
Graf 38 Vývoj priemernej mesačnej mzdy mužov a žien v Prešovskom kraji v rokoch 2013-2017	51
Graf 39 Vývoj celkového počtu podnikateľov – FO podľa pohlavia v Prešovskom kraji v rokoch 2014-2018	52

Graf 40 Vývoj zastúpenia podnikateľov – FO podľa pohlavia v Prešovskom kraji v rokoch 2014-2018.....	53
Graf 41 Vývoj počtu začínajúcich podnikateľov - FO podľa pohlavia v Prešovskom kraji v rokoch 2014-2018 53	
Graf 42 Vývoj podielu aktívnych podnikateľiek - FO na vekových skupinách v Prešovskom kraji v rokoch 2014-2018.....	54
Graf 43 Vývoj počtu ekonomicky aktívnych žien a miery evidovanej nezamestnanosti žien v Trenčianskom kraji v rokoch 2014 – 2018.....	55
Graf 44 Vývoj priemernej mesačnej mzdy mužov a žien v Trenčianskom kraji v rokoch 2013-2017	56
Graf 45 Vývoj celkového počtu podnikateľov – FO podľa pohlavia v Trenčianskom kraji v rokoch 2014-2018 58	
Graf 46 Vývoj zastúpenia podnikateľov – FO podľa pohlavia v Trenčianskom kraji v rokoch 2014-2018	58
Graf 47 Vývoj počtu začínajúcich podnikateľov - FO podľa pohlavia v Trenčianskom kraji v rokoch 2014-2018	59
Graf 48 Vývoj podielu aktívnych podnikateľiek - FO na vekových skupinách v Trenčianskom kraji v rokoch 2014-2018	60
Graf 49 Vývoj počtu ekonomicky aktívnych žien a miery evidovanej nezamestnanosti žien v Trnavskom kraji v rokoch 2014 – 2018.....	61
Graf 50 Vývoj priemernej mesačnej mzdy mužov a žien v Trnavskom kraji v rokoch 2013-2017	62
Graf 51 Vývoj celkového počtu podnikateľov – FO podľa pohlavia v Trnavskom kraji v rokoch 2014-2018 ...	63
Graf 52 Vývoj zastúpenia podnikateľov – FO podľa pohlavia v Trnavskom kraji v rokoch 2014-2018.....	63
Graf 53 Vývoj počtu začínajúcich podnikateľov - FO podľa pohlavia v Trnavskom kraji v rokoch 2014-2018. 64	
Graf 54 Vývoj podielu aktívnych podnikateľiek - FO na vekových skupinách v Trnavskom kraji v rokoch 2014-2018.....	65
Graf 55 Vývoj počtu ekonomicky aktívnych žien a miery evidovanej nezamestnanosti žien v Žilinskom kraji v rokoch 2014 – 2018.....	66
Graf 56 Vývoj priemernej mesačnej mzdy mužov a žien v Žilinskom kraji v rokoch 2013-2017.....	67
Graf 57 Vývoj celkového počtu podnikateľov – FO podľa pohlavia v Žilinskom kraji v rokoch 2014-2018	68
Graf 58 Vývoj zastúpenia podnikateľov – FO podľa pohlavia v Žilinskom kraji v rokoch 2014-2018.....	68
Graf 59 Vývoj počtu začínajúcich podnikateľov - FO podľa pohlavia v Žilinskom kraji v rokoch 2014-2018 ..	69
Graf 60 Vývoj podielu aktívnych podnikateľiek - FO na vekových skupinách v Žilinskom kraji v rokoch 2014-2018.....	70
Graf 61 Vývoj počtu ekonomicky aktívnych žien v SR v rokoch 2014 – 2018.....	70
Graf 62 Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti v SR podľa pohlavia v rokoch 2014 - 2018	71
Graf 63 Vývoj priemernej hrubej mesačnej mzdy podľa pohlavia v SR v rokoch 2014-2018	72
Graf 64 Vývoj celkového počtu podnikateľov – FO podľa pohlavia v SR v rokoch 2014-2018.....	73
Graf 65 Vývoj zastúpenia podnikateľov – FO podľa pohlavia v SR v rokoch 2014-2018	73
Graf 66 Vývoj celkového počtu začínajúcich podnikateľov - FO v SR v rokoch 2014-2018.....	74
Graf 67 Vývoj podielu aktívnych podnikateľiek - FO na vekových skupinách v SR v rokoch 2014-2018.....	75
Graf 68 Komparácia miery evidovanej nezamestnanosti žien v regiónoch SR – rok 2018	76
Graf 69 Komparácia priemernej hrubej mesačnej mzdy žien v regiónoch SR – rok 2017	76
Graf 70 Zastúpenie aktívnych podnikateľiek – FO podľa krajov SR – rok 2018.....	77
Graf 71 Komparácia celkového počtu podnikateľiek – FO a ich podielu z celkového počtu podnikateľov – FO v jednotlivých krajoch SR – rok 2018	78
Graf 72 Komparácia celkového počtu začínajúcich podnikateľiek – FO a ich podielu z celkového počtu začínajúcich podnikateľov – FO v jednotlivých krajoch SR – rok 2018.....	78
Graf 73 Rozdelenie respondentiek podľa krajov.....	80
Graf 74 Bydlisko respondentiek.....	80
Graf 75 Vek respondentiek	81
Graf 76 Najvyššie dosiahnuté vzdelanie respondentiek.....	81
Graf 77 Rodinný stav respondentiek.....	82
Graf 78 Počet detí respondentiek	82
Graf 79 Začiatok podnikania spojený s.....	83
Graf 80 Právna forma respondentiek	83
Graf 81 Pomoc v podnikateľských začiatkoch.....	84
Graf 82 Podnikanie a obchodní partneri.....	84

Graf 83 Pôsobenie respondentiek na trhu.....	85
Graf 84 Počet zamestnancov	85
Graf 85 Výkon podnikateľskej činnosti	86
Graf 86 Predaj produktov	86
Graf 87 Podnikateľské sídlo	87
Graf 88 Klienti respondentiek	88
Graf 89 Ročný obrat respondentiek	88
Graf 90 Podnety k podnikaniu	89
Graf 91 Predmet podnikania	90
Graf 92 Dôvody na podnikanie v danom odvetví	91
Graf 93 Súčasnou motiváciou k podnikaniu je... ..	91
Graf 94 Súvis predmetu podnikania a vyštudovaného odboru	92
Graf 95 Záujem o podnikateľské kurzy.....	92
Graf 96 Najväčšie problémy podnikania	93
Graf 97 Podnikateľská budúcnosť.....	94
Graf 98 Stretli ste sa s diskrimináciou pri rokovaníach, pracovných stretnutiach?.....	95

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1 Rozdiely v odmeňovaní žien a mužov v členských štátoch EÚ 2013 – 2017 (údaje v %)	20
Tabuľka 2 Top 10 pozícií slovenskej ekonomiky, kde ženy zarábajú menej ako muži (2016).....	22
Tabuľka 3 Top 10 pozícií slovenskej ekonomiky, kde muži zarábajú menej ako ženy (2016).....	22
Tabuľka 4 Počet a miera evidovanej nezamestnanosti žien v Banskobystrickom kraji v r. 2014 - 2018.....	27
Tabuľka 5 Vývoj priemernej hrubej mesačnej mzdy žien a mužov v Banskobystrickom kraji v rokoch 2013 – 2017	28
Tabuľka 6 Vývoj počtu podnikateľov - FO podľa pohlavia v Banskobystrickom kraji v rokoch 2014 – 2018..	30
Tabuľka 7 Počet a miera evidovanej nezamestnanosti žien v Bratislavskom kraji v r. 2014 – 2018.....	33
Tabuľka 8 Vývoj priemernej hrubej mesačnej mzdy žien a mužov v Bratislavskom kraji v rokoch 2013 – 2017	34
Tabuľka 9 Vývoj počtu podnikateľov - FO podľa pohlavia v Bratislavskom kraji v rokoch 2014 – 2018.....	35
Tabuľka 10 Počet a miera evidovanej nezamestnanosti žien v Košickom kraji v r. 2014 – 2018	38
Tabuľka 11 Vývoj priemernej hrubej mesačnej mzdy žien a mužov v Košickom kraji v rokoch 2013 – 2017...	39
Tabuľka 12 Vývoj počtu podnikateľov - FO podľa pohlavia v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2018	40
Tabuľka 13 Počet a miera evidovanej nezamestnanosti žien v Nitrianskom kraji v r. 2014 – 2018.....	43
Tabuľka 14 Vývoj priemernej hrubej mesačnej mzdy žien a mužov v Nitrianskom kraji v rokoch 2013 – 2017	45
Tabuľka 15 Vývoj počtu podnikateľov - FO podľa pohlavia v Nitrianskom kraji v rokoch 2014 – 2018.....	46
Tabuľka 16 Počet a miera evidovanej nezamestnanosti žien v Prešovskom kraji v r. 2014 - 2018.....	49
Tabuľka 17 Vývoj priemernej hrubej mesačnej mzdy žien a mužov v Prešovskom kraji v rokoch 2013 – 2017	51
Tabuľka 18 Vývoj počtu podnikateľov - FO podľa pohlavia v Prešovskom kraji v rokoch 2014 – 2018	52
Tabuľka 19 Počet a miera evidovanej nezamestnanosti žien v Trenčianskom kraji v r. 2014 – 2018.....	55
Tabuľka 20 Vývoj priemernej hrubej mesačnej mzdy žien a mužov v Trenčianskom kraji v rokoch 2013 – 2017	56
Tabuľka 21 Vývoj počtu podnikateľov - FO podľa pohlavia v Trenčianskom kraji v rokoch 2014 – 2018.....	57
Tabuľka 22 Počet a miera evidovanej nezamestnanosti žien v Trnavskom kraji v r. 2014 - 2018	60
Tabuľka 23 Vývoj priemernej hrubej mesačnej mzdy žien a mužov v Trnavskom kraji v rokoch 2013 – 2017.	61
Tabuľka 24 Vývoj počtu podnikateľov - FO podľa pohlavia v Trnavskom kraji v rokoch 2014 – 2018.....	62
Tabuľka 25 Počet a miera evidovanej nezamestnanosti žien v Žilinskom kraji v r. 2014 – 2018	65
Tabuľka 26 Vývoj priemernej hrubej mesačnej mzdy žien a mužov v Žilinskom kraji v rokoch 2013 – 2017...	66
Tabuľka 27 Vývoj počtu podnikateľov - FO podľa pohlavia v Žilinskom kraji v rokoch 2014 – 2018	67

Zoznam obrázkov

Obrázok 1 Geografické znázornenie nezamestnanosti žien v krajinách EÚ v roku 2018	14
Obrázok 2 Geografické rozloženie rozdielov odmeňovania žien a mužov podľa členských štátov EÚ 2017	23

Úvod

Podľa údajov Svetovej banky žilo na svete v roku 2017 celkom 3,73 miliárd žien. Hoci ich počet od roku 1960 vzrástol z 1,52 miliardy viac ako o 100%, podiel žien na celkovej populácii sa medzi rokmi 1960 – 2017 znížil zo 49,99% na 49,56%. Na Slovensku je situácia trochu odlišná a podiel žien na celkovej populácii obyvateľov SR dosahuje mierne nad 50%. Štatistické údaje o počte žien však neboli dôvodom pre analýzu podnikania žien v jednotlivých regiónoch SR. Podnikateľky na Slovensku sú v súčasnosti stále trochu výnimkou ako pravidlom. Ich prístup k podnikaniu nie je rovnaký ako u mužov a podnikateľský príbeh žien je často spojený aj s ich osobným životom.

Podnikanie žien predstavuje v súčasnosti aktuálnu tému a jeho analýzou je možné zistiť, aké sú charakteristické črty, vlastnosti, motívy a faktory ovplyvňujúce podnikateľskú činnosť žien na Slovensku. **Cieľom analýzy je identifikovať stimulačné a brzdiace faktory podnikania žien v jednotlivých regiónoch SR.** K naplneniu hlavného cieľa sme vytýčili aj čiastkové ciele, ktoré na seba nadväzujú a vzájomne sa dopĺňajú tak, aby sme mohli vytvoriť celistvý pohľad na podnikateľky na Slovensku a v jednotlivých regiónoch SR. Preto sme ako *čiastkové ciele analýzy vymedzili - medzinárodné porovnanie ukazovateľov týkajúcich sa žien na trhu práce a v podnikaní; interpretovanie stavu a vývoja štatistických ukazovateľov súvisiacich s podnikaním žien v regiónoch SR; identifikovanie spoločných a rozdielnych znakov slovenských podnikateľiek naprieč regiónmi; identifikovanie faktorov pozitívne vplývajúcich na zosúladenie pracovných (podnikateľských) a súkromných povinností (rodina, vzdelávanie, voľný čas).*

Analýza je rozdelená do troch hlavných častí. Prvá časť je venovaná medzinárodnej komparácii postavenia žien v krajinách Európskej únie. Na ženy sa pozrieme nielen z pohľadu ich počtu, ale aj v súvislosti s trhom práce a budeme skúmať počet ekonomicky aktívnych žien, zamestnanosť aj nezamestnanosť žien, ako aj nerovnosti v odmeňovaní medzi mužmi a ženami. Na záver sa zameriame aj na podnikanie žien v krajinách EÚ so špecifikáciou na Slovensko v kontexte krajín EÚ. Celá časť zaoberajúca sa medzinárodnou komparáciou bude realizovaná za päť posledných dostupných období, t. j. rokov 2013 – 2017. Priestorovo bude analýza zameraná na 25 krajín EÚ, pre ktoré sú relevantné údaje dostupné. Údaje sú čerpané z verejne dostupných zdrojov Eurostatu.

Druhá časť analýzy je tvorená pomerne rozsiahlou analýzou postaveniu žien nielen za Slovensko ako celok, ale aj za jednotlivých osem krajov SR. Aby sme nadviazali na medzinárodné porovnanie, v jednotlivých krajinách budeme skúmať počet ekonomicky aktívnych a neaktívnych žien, mieru evidovanej nezamestnanosti žien, ale aj rozdiely v platoch medzi mužmi a ženami. Súčasťou každej regionálnej analýzy je aj počet podnikateľiek, ktoré v danom kraji pôsobia, ako aj počet novo vzniknutého počtu podnikateľiek. Hoci je analýza zameraná na podnikanie žien, pri vzájomnom porovnávaní nemožno obísť ani mužov, preto je celá analýza aj vzájomnou komparáciou jednotlivých ukazovateľov týkajúcich sa oboch pohlaví. Pre komparáciu sme využili rovnako päť posledných dostupných rokov, 2014 – 2018. Údaje v tejto časti analýzy sú získané zo Štatistického úradu SR a jeho Registra organizácií.

Súčasťou analýzy o podnikaní žien je aj kvantitatívny a kvalitatívny prieskum. Kvantitatívny prieskum medzi podnikateľkami v jednotlivých regiónoch SR napomáha dotvoriť obraz o podnikateľkách na Slovensku a doplniť štatistickú časť o podnikateľkách. Pomocou prieskumu zisťujeme informácie, ktoré sa z databáz nedajú zistiť. Napríklad kto stál na začiatku podnikania pri podnikateľkách, prečo sa rozhodli podnikáť a čo ich motivuje v súčasnosti, ako si predstavujú svoje podnikanie v horizonte budúcich rokov. Kvalitatívny prieskum realizovaný za účasti vybranej vzorky podnikateľiek a zástupkyň podnikateľských zväzov a združení sme realizovali za účelom doplnenia informácií získaných z dotazníkového

zist'ovania. Okrem spomenutého sme sa zamerali aj na to, ako je možné zosúladiť rodinný život s podnikaním, ktoré si často vyžaduje vyššie pracovné nasadenie ako pri „klasickej“ práci v zamestnaní.

1 Právne a ekonomické aspekty postavenia žien na trhu práce

1.1 Legislatívny rámec odmeňovania zamestnancov a zákaz diskriminácie žien

Postavenie žien v spoločnosti predstavuje tému týkajúcu sa hneď niekoľkých oblastí života spoločnosti. Deklarované práva žien majú primárnu legislatívnu základňu vo viacerých dokumentoch garantujúcich základné ľudské práva a slobody a medzinárodných organizáciách ako Medzinárodná organizácia práce, Organizácia spojených národov, Rada Európy a Európska únia.

Významným iniciátorom rovnosti pohlaví na trhu práce je Medzinárodná organizácia práce (MOP). Z jej pôsobenia vzišli medzinárodné dohody ako **Dohoda č. 100 o rovnakom odmeňovaní mužov a žien za rovnakú prácu** (1951), ktorá žiada, aby ženy a muži dostávali za rovnakú prácu rovnakú mzdu a to vo všetkých jej variantoch – v čistom aj hrubom vyjadrení. Súčasne dohoda zahŕňa aj rovnaké odmeňovanie v naturáliách a požaduje tiež rovnomerné príplatky za prácu.

Vzhľadom na to, že sa v praktickom živote preukázalo pretrvávajúce nerovnosti v pracovnom odmeňovaní žien a mužov, bola prijatá **Dohoda č. 111 o diskriminácii v zamestnaní a povolani** (1958), ktorá má širší základ ako vyššie zmieňovaná dohoda č. 100. Táto dohoda teoreticky interpretuje diskrimináciu ako akékoľvek rozlišovanie, vylučovanie alebo dávanie prednosti založenej na rasových, rodových, náboženských, politických alebo sociálnych dôvodoch. Dohoda sa stala neskôr základom pre pracovno-právne odporúčania v rámci Európskej únie a jej štandardy. Tvorcovia dokumentu sa snažili obmedziť aj nerovnosť na trhu práce aj v rámci odborného výcviku, pri prístupe k niektorým povolaniam a konkrétnych podmienkach zamestnávania.

Pre harmonizáciu pracovného a rodinného života MOP prijala **Dohodu č. 156 o rovných príležitostiach a rovnom zaobchádzaní so zamestnancami a zamestnankyňami s rodinnými zodpovednosťami** (1981). Jej cieľom je presadenie rovnoprávnosti v prípadoch, kedy majú zamestnanci rodinné povinnosti. Dohoda žiada, aby štáty ktoré sa zaviazali ju plniť, vytvárali tzv. komunitné podmienky pre výkon povolania pre zamestnancov s rodinami. Legislatívna aktivita MOP je tiež reprezentovaná tzv. odporúčaniami orientovanými osobitne na ženy s povinnosťami k rodine, starostlivosti o deti, počas tehotenstva, materstva, nočnom predaji, práci v noci a pod.

Z hľadiska medzinárodných dohôd je garantovaný najmä zákaz násilia páchaného na ženách. K základným paktom patrí **Dohovor OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien** (1979) publikovaný v slovenskom právnom prostredí pod číslom 62/1987 Zb. Dokument predstavuje prvý legislatívny nástroj, ktorý nehovorí o nerovnosti všeobecne, ale výlučne sa zameriava na diskrimináciu žien. Prijímajúce štáty sú na základe jeho znenia povinné odstrániť diskrimináciu žien akoukoľvek osobou, organizáciou alebo podnikom. Čl. 2. dohovoru priamo vyžaduje pozitívne povinnosti nielen štátov ale aj subjektov súkromného práva. Ďalšie články predpokladajú aj okolnosť, že starostlivosť o deti je rovnakou povinnosťou žien i mužov. Jeho dodržiavanie je monitorované Výborom pre odstránenie diskriminácie žien, ktorý je od roku 2010 podriadený Vysokému komisárovi pre ľudské práva OSN.

OSN tiež prijala ďalšie dohody, ktorých cieľom je zlepšenie postavenia žien v spoločnosti zamerané na trestanie obchodu so ženami, povoľovanie manželstiev od určitého veku, diskrimináciu vo vzdelávaní alebo definujúce stav núdze v rámci vojnových konfliktov.

Problematika rovnakého odmeňovania žien a mužov za rovnakú prácu je obsiahnutá aj v legislatíve Európskej únie (EÚ). V európskom práve bolo nerovnaké odmeňovanie žien a mužov za ich prácu explicitne zmieňované už v **Rímskej zmluve o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva** v roku 1957. Odstavec 1 a 2 článku 141 od členských štátov požaduje zaistenie uplatnenia zásady rovnakej odmeny mužov a žien za rovnakú alebo rovnocennú prácu. Odmenou v zmysle tohto článku sa rozumie obvyklá základná alebo minimálna mzda alebo plat a všetky ostatné odmeny, ktoré zamestnávateľ priamo alebo nepriamo, v hotovosti alebo v naturáliách vypláca zamestnancovi v súvislosti so zamestnaním. Rovnosť odmeňovania mužov a žien bez diskriminácie na základe pohlavia znamená, že a) sa odmena za rovnakú prácu vypočíta pri úkolovej mzde podľa rovnakej sadzby; b) časová odmena za prácu je rovnaká na rovnakom pracovnom mieste.¹

K zakladajúcej zmluve o európskom spoločenstve ďalej prislúchajú právne akty nižšej právnej sily ako **Smernica 75/117**, prijatá 10. februára 1975, ktorá zaväzuje členské štáty Európskej únie o zavedení zásad rovného odmeňovania pre ženy a mužov, ktoré okrem iného obsahuje tiež zákaz tzv. „odvetného“ prepustenia v reakcii na vystúpenie zamestnankyne alebo zamestnanca proti diskriminácii. Taktiež kolektívne zmluvy, mzdové tarify, dohody o mzde alebo individuálne pracovné zmluvy, ktoré sú v rozpore so smernicou, sa považujú za neplatné. Smernica 75/117 je legislatívne dotvorená ďalšími smernicami Rady EÚ, ktoré boli prijaté v 80. a 90. rokoch minulého storočia. Patria sem **Smernica Rady 86/378 o zavedení rovnakého zachádzania pre mužov a ženy v systémoch sociálneho zabezpečenia zamestnancov** (24. júl 1986); **Smernica Rady 86/613 o uplatňovaní rovného zachádzania pre mužov a ženy samostatne zárobkovo činných**, vrátane oblasti poľnohospodárstva, a o ochrane počas materstva (11. december 1986); **Smernica Rady 97/80/ES o dôkaznom bremene v prípadoch diskriminácie na základe pohlavia** (15. december 1997) a **Smernica Rady 97/81/ES o Rámcovej dohode o čiastočnom pracovnom úväzku** (15. december 1997). Okrem uvedených smerníc boli v predmetnej veci vynesené rozsudky Európskeho súdneho dvora.

Rovnosť žien a mužov na trhu práce požaduje aj **Európska sociálna charta** (1961) Rady Európy, ktorej predmetom sú základné ekonomické a sociálne práva. Obsahuje základné sociálne práva, ktoré musia členské štáty Rady Európy rešpektovať a predstavuje minimálne štandardy vo všetkých krajinách EÚ. Jej článok 8 je osobitne zameraný na prácu zamestnaných žien na ochranu materstva. Zabezpečuje ženám čerpanie 14 týždňovej platenej pracovnej dovolenky a zákaz pracovnej výpovede počas materskej dovolenky. Upravuje aj nárok zamestnaných matiek na dojčenie detí, zákaz práce žien, ktoré nedávno porodili a ďalšie opatrenia, ktoré majú chrániť ženy po pôrode. Rovnaká charta v článku 10 garantuje zabezpečovanie a podporu takého systému prípravy učňov a ďalšie systémy prípravy, ktoré budú založené na rovnakom prístupe k chlapcom a dievčatám na budúce povolania. Následne článok 27 charty explicitne požaduje právo na rovnaké zaobchádzanie s pracovníkmi s rodinnými záväzkami oboch pohlaví.

Slovenská legislatíva predpokladá rovnosť v odmeňovaní žien a mužov prostredníctvom **článku 12 Ústavy SR (odsek 2)**, v súlade s ktorým sú najmä **Zákonník práce** a ďalšia legislatíva napr. **o štátnej službe alebo o verejnej službe**. Dôležitou pracovno-právnu normou je tiež tzv. **antidiskriminačný zákon**, kde § 6 stanovuje zákaz diskriminácie osôb z dôvodu ich pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasového pôvodu, národnostného alebo etnického pôvodu, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie

¹ Zmluva o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva (1957)

v pracovnoprávných vzťahoch, obdobných právnych vzťahoch a v právnych vzťahoch s nimi súvisiacich.²

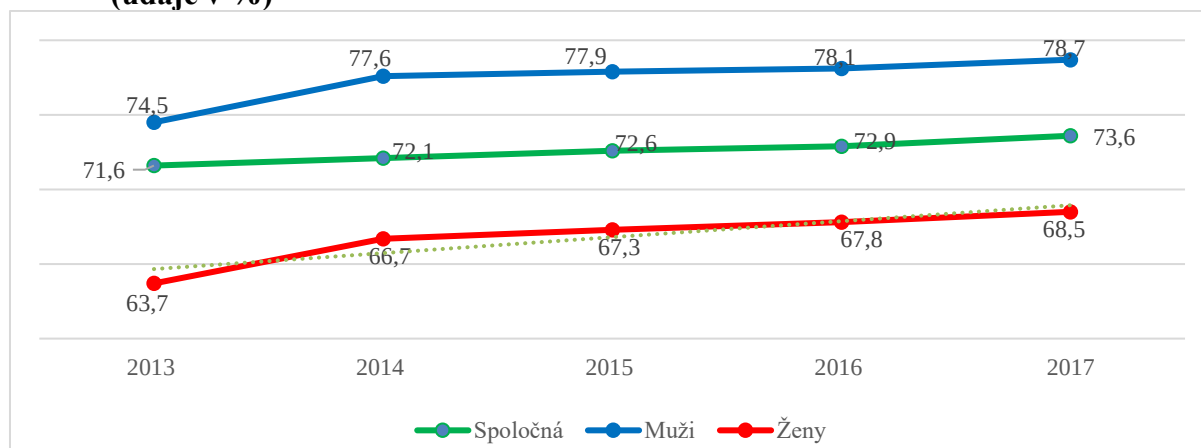
Zákonník práce priamo zakazuje diskrimináciu pri odmeňovaní žien a mužov. Obe pohlavia sú oprávnené na poberanie rovnakej mzdy za rovnakú prácu prípadne za prácu rovnakej hodnoty. Za takúto prácu sa považuje práca rovnakej alebo porovnateľnej zložitosti, zodpovednosti a namáhavosti, ktorá je vykonávaná v rovnakých alebo porovnateľných pracovných podmienkach a to pri dosahovaní rovnakej alebo porovnateľnej výkonnosti a výsledkov práce v pracovnom pomere u toho istého zamestnávateľa.

Slovenská legislatíva po vzore medzinárodných dohôd chráni osobitne aj pracujúce dojčiace matky. Takéto ženy majú nárok na osobitné prestávky počas prvých šiestich mesiacov veku dieťaťa a to v dĺžke dvoch polhodinových prestávok a následne ďalších šiestich mesiacov života dieťaťa jednej polhodinovej prestávky za pracovnú zmenu.

1.2 Ekonomicky aktívne ženy a nezamestnanosť v krajinách EÚ

V období rokov 2013 až 2017 predstavoval podiel ekonomicky aktívnych žien a mužov v rámci 28 krajín EÚ mierne vzostupný trend z 71,6% v roku 2013 na 73,6% v roku 2017. Graf č. 1. zaznamenáva rozdielny vývoj podielu ekonomicky aktívnych žien a mužov. Zatiaľ čo medzi rokmi 2013 – 2014 výraznejšie stúpol podiel tak ekonomicky aktívnych žien o 3 p. b. a v prípade mužov o 3,1 p. b. V ďalších rokoch stúpal počet ekonomicky aktívnych žien a mužov iba mierne. Celkovo sa do roku 2017 rozdiel ekonomickej aktivity žien a mužov výrazne nezmenil a za celé obdobie sa udržiaval tesne nad 10%.

Graf 1 Vývoj podielu ekonomicky aktívnych žien a mužov v krajinách EÚ 2013 – 2017 (údaje v %)

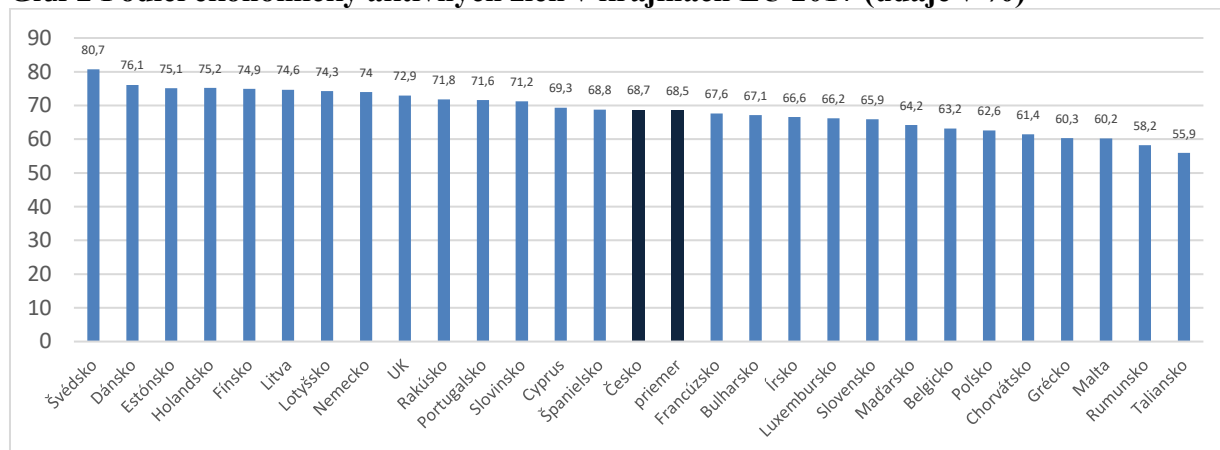
Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

Medzi krajiny s vyššou ekonomickou aktivitou žien patria najmä severské krajiny Škandinávie a Pobaltia (spoločne s nemecky hovoriacimi krajinami). Podľa štatistického priemeru sa v období rokov 2013 – 2017 medzi krajinami s nižšou ekonomickou aktivitou žien nachádzali krajiny strednej Európy (pričom v Česku a na Slovensku bola dosiahnutá ekonomická aktivita na úrovni 65%, v Maďarsku a Poľsku 61%) a Balkánu, Malta a Taliansko. Členskou krajinou EÚ s najnižším podielom ekonomicky aktívnych žien bolo medzi rokmi 2013 – 2017 Taliansko.

² Zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Ekonomická aktivita talianskych žien mala v analyzovanom období stagnujúci charakter. V roku 2013 predstavoval podiel ekonomicky aktívnych žien 53,6%, v roku 2016 stúpol na najvyššiu 5 ročnú hodnotu – 55,9% – a následne v roku 2017 klesol na hodnotu 54,6%. Pri porovnaní ekonomickej aktivity žien a nezamestnanosti žien v krajinách EÚ existuje súvislosť medzi nízkym počtom ekonomicky aktívnych žien a vyššou nezamestnanosťou žien. Krajiny s nižšou ekonomickou aktivitou žien (Grécko, Chorvátsko a Taliansko) sú súčasne krajinami s vysokou nezamestnanosťou žien. Súčasne však neplatí, že v krajinách s vyššou ekonomickou aktivitou žien (s výnimkou Nemecka) existuje nízka nezamestnanosť žien.

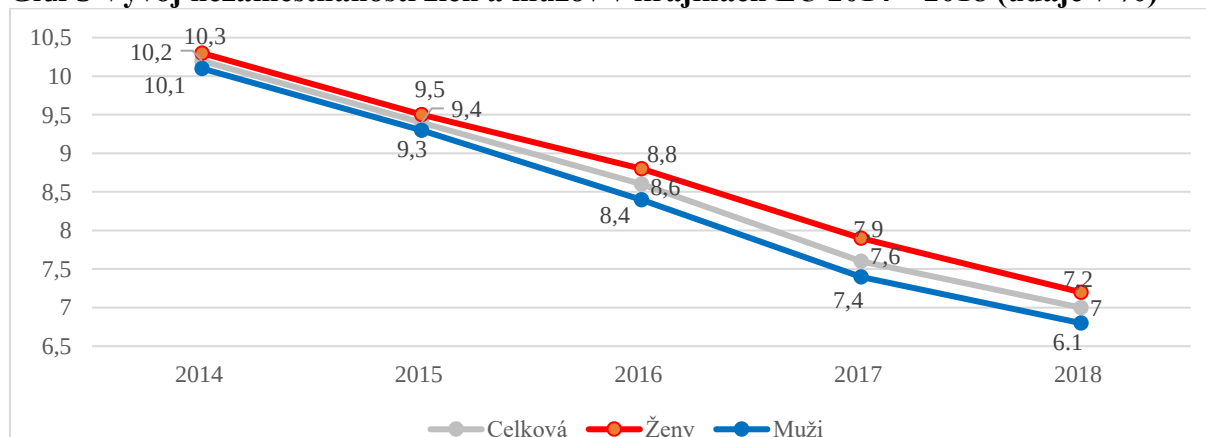
Graf 2 Podiel ekonomicky aktívnych žien v krajinách EÚ 2017 (údaje v %)

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

Priemerná nezamestnanosť mala v 28 krajinách Európskej únie v období rokov 2014 – 2018 klesajúci trend. Z 10,2% v roku 2014 klesla v roku 2018 na úroveň 7%. Pokiaľ však bol rozdiel v nezamestnanosti žien a mužov v roku 2014 len 0,2 p. b. (graf 3.). V nasledujúcich rokoch klesala nezamestnanosť žien pomalšie ako celková priemerná nezamestnanosť. Zatiaľ čo v rokoch 2014 a 2015 bol rozdiel medzi nezamestnanosťou žien a priemernou nezamestnanosťou 0,1 p. b., v nasledujúcom roku stúpol rozdiel na 0,2 p. b. a v ďalšom roku (2017) to bolo až 0,3 p. b. Ešte väčší rozdiel pritom vznikol medzi nezamestnanosťou žien a mužov – v roku 2014 a 2015 predstavoval rozdiel 0,2 p. b., v 2016 narástol na 0,4 p. b. Rast pokračoval aj v nasledujúcom roku 2017 na úroveň 0,5% a napokon v roku 2018 dosiahol takmer celý p. b.

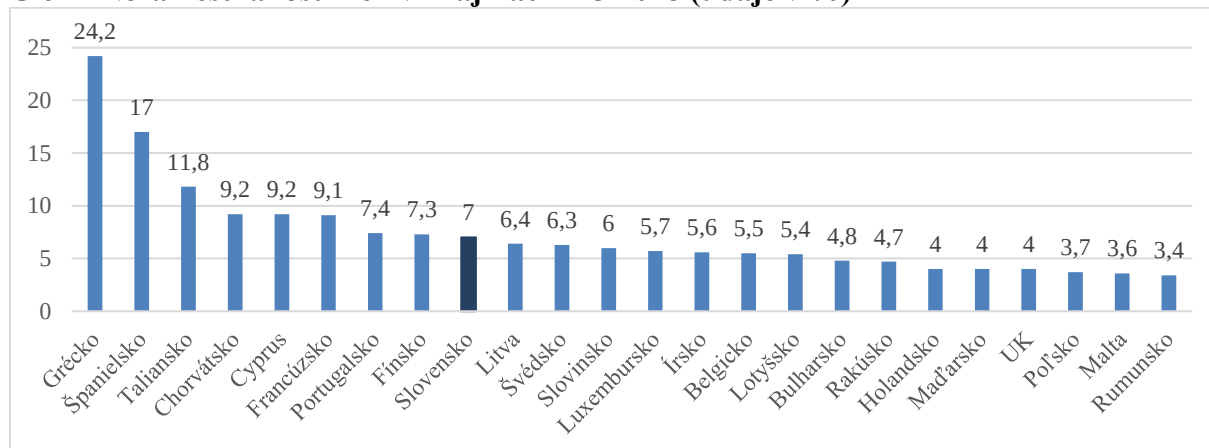
Graf 3 Vývoj nezamestnanosti žien a mužov v krajinách EÚ 2014 – 2018 (údaje v %)

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

Z hľadiska členských štátov EÚ patrili ku krajinám s najvyššou nezamestnanosťou žien prevažne krajiny južnej Európy. Nezamestnanosť žien dosiahla najvyššiu úroveň v Grécku, kde dosahovala najvyššiu mieru v roku 2014, kedy takmer tretina (30,2 %) gréckych žien bola nezamestnaná. Súčasne je potrebné uviesť, že nezamestnanosť mužov v rovnakej krajine bola v roku 2017 na úrovni 23,7%. Vývoj nezamestnanosti žien v Grécku podobne ako vo všetkých krajinách EÚ mal klesajúcu tendenciu, avšak zatiaľ čo v roku 2017 dosiahla nezamestnanosť žien 26,1%, nezamestnanosť mužov sa v rovnakom roku dostala na úroveň 17,8%, čo predstavuje rozdiel až 8,3 p. b.

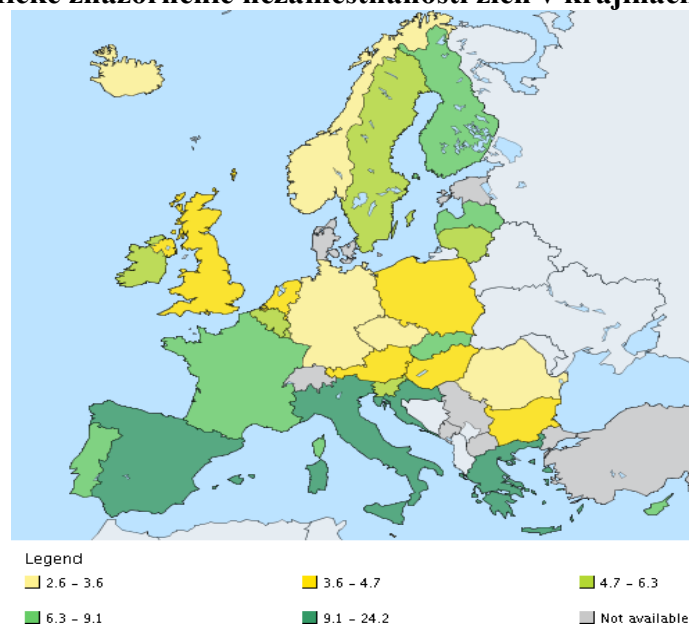
Graf 4 Nezamestnanosť žien v krajinách EÚ 2018 (údaje v %)

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

Podobný bol tiež vývoj nezamestnanosti žien v krajine s druhou najvyššou nezamestnanosťou žien v EÚ – v Španielsku. Úroveň nezamestnanosti žien sa dostala pod svoj priemer v rámci sledovaného obdobia až v roku 2017, pričom za celé obdobie rokov 2014 – 2018 klesla o viac ako 8 p. b. Podobne ako v rámci gréckej ekonomiky, aj v Španielsku bol zistený zväčšujúci sa rozdiel v úrovni nezamestnanosti žien a mužov. Pokiaľ bol v roku 2014 rozdiel v nezamestnanosti španielskych žien a mužov 1,8 p. b., v ďalšom roku stúpol na 2,8 p. b. a od roku 2016 do roku 2018 sa držal na úrovni 3,3 p. b.

Obrázok 1 Geografické znázornenie nezamestnanosti žien v krajinách EÚ v roku 2018

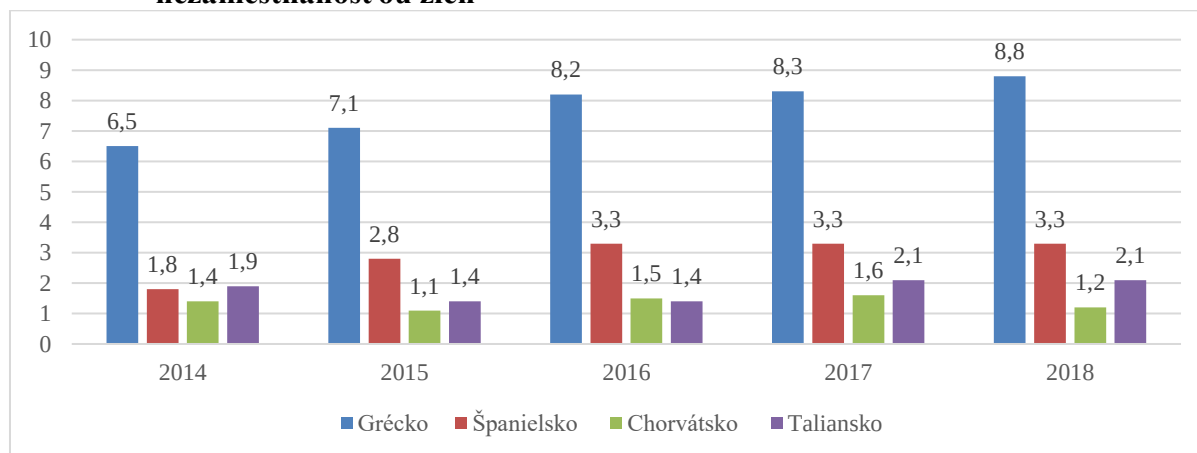

Zdroj: Eurostat

Výraznejšie sa darilo znižovať nezamestnanosť žien v Chorvátsku a to z 18% v roku 2014 takmer na polovičnú hodnotu 9,2% v roku 2018. V prípade chorvátskej ekonomiky možno konštatovať aj menšie rozdiely v nezamestnanosti pohlaví a taktiež odlišný trend v čase – o 1,4 p. b. bola nezamestnanosť žien vyššia v roku 2014, najvyšší rozdiel bol zaznamenaný v roku 2017 a to 1,6 p. b. a následne v roku 2018 klesol na hodnotu 1,2 p. b. Priemerný rozdiel medzi zamestnanosťou žien a mužov v Taliansku bol zistený na úrovni 1,5 p. b.; pričom v roku 2014 predstavoval až 1,9 p. b. a do roku 2018 klesol na 1,2 p. b. V rámci cyperského hospodárstva smeroval vývoj nezamestnanosti žien a mužov od nižšej nezamestnanosti žien v porovnaní s mužmi o 2 p. b. v roku 2017, pričom nezamestnanosť žien zostala nižšia o 0,3% aj v nasledujúcom roku. Avšak v rokoch 2016 až 2018 nezamestnanosť žien postupne prekonávala nezamestnanosť mužov od 0,7 p. b. až ku 0,9 p. b.

Odlišný vývoj nezamestnanosti žien a mužov zaznamenávame na opačnom konci tabuľky zostavenej podľa priemernej výšky nezamestnanosti žien v členských krajinách EÚ. Nemecká ekonomika zaznamenávajúca z pohľadu nezamestnanosti najnižšie čísla, mala súčasne nižšiu nezamestnanosť žien ako mužov. Za obdobie rokov 2014 – 2018 bola nezamestnanosť žien v Nemecku v priemere o 0,8 p. b. nižšia ako nezamestnanosť mužov. V roku 2018 sa dostala na rozdiel 0,9 p. b. Nižšiu nezamestnanosť žien ako mužov dosiahla tiež ekonomika na Malte. V roku 2014 bola nezamestnanosť žien nižšia ako nezamestnanosť mužov o 1 p. b. V rokoch 2016 a 2017 bola prechodne vyššia nezamestnanosť žien o 0,8 p. b. resp. 0,5 p. b.; avšak v ostatnom roku sa opäť dostala pod úroveň nezamestnanosti mužov o 0,3 p. b.

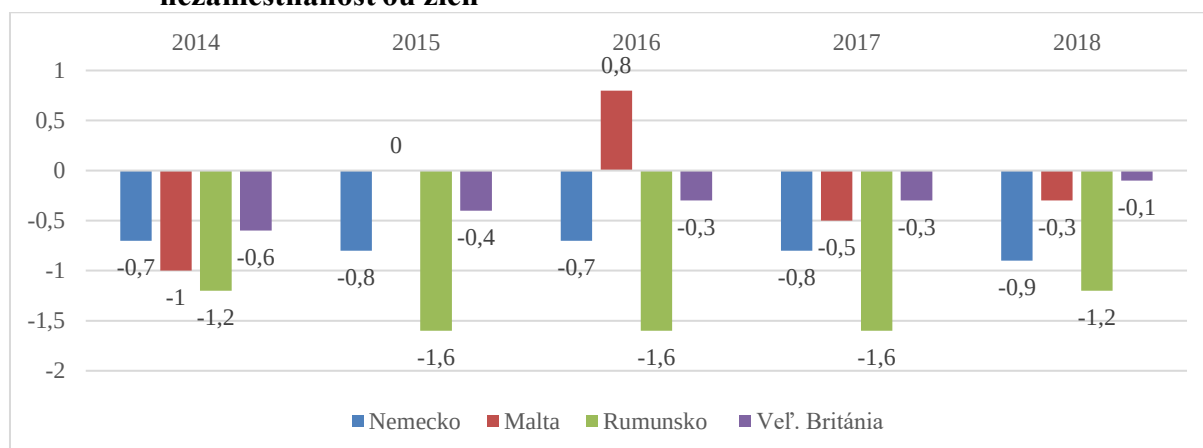
Graf 5 Rozdiely v nezamestnanosti žien a mužov v krajinách s najvyššou nezamestnanosťou žien

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

V priemere najvyšší rozdiel medzi nezamestnanosťou žien a mužov medzi krajinami s najnižšou priemernou nezamestnanosťou dosiahlo Rumunsko, kde bola za sledované obdobie nezamestnanosť žien nižšia o 1,4 p. b. v porovnaní s nezamestnanosťou mužov. Medzi krajinami s najnižšou nezamestnanosťou žien bola tiež Veľká Británia, kde priemerný rozdiel medzi nezamestnanosťou žien a mužov bol na úrovni 0,4 p. b. v prospech nižšej úrovne nezamestnanosti žien. Rozdiely v nezamestnanosti žien a mužov v krajinách s najnižšou nezamestnanosťou žien v rokoch 2014 – 2018 sú uvedené v grafe č. 6.

Graf 6 Rozdiely v nezamestnanosti žien a mužov v krajinách s najnižšou nezamestnanosťou žien

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

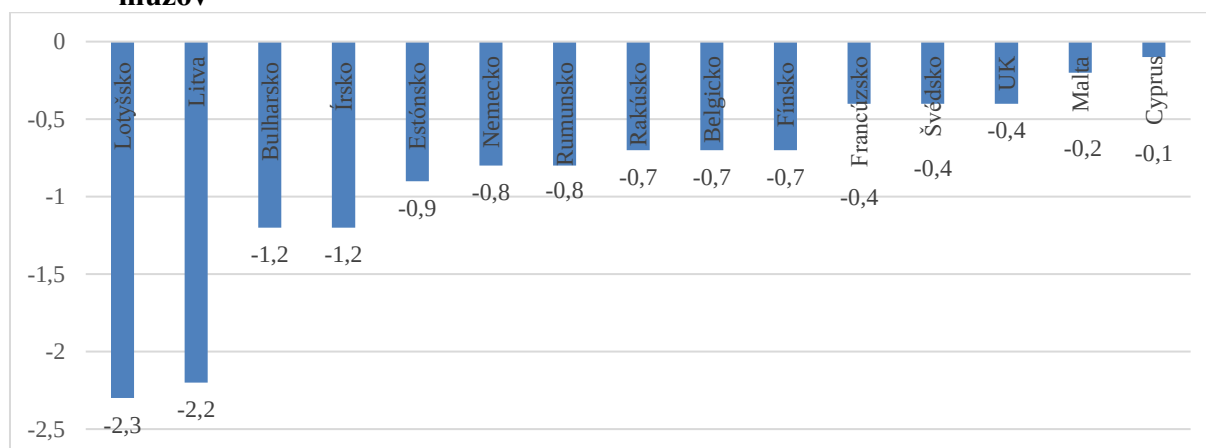
Podľa dostupných dát boli krajiny EÚ pre potreby tejto štúdie ďalej rozdelené do dvoch základných skupín – krajiny EÚ s nižšou nezamestnanosťou žien a krajiny s vyššou nezamestnanosťou žien. Ak aspoň v troch z piatich sledovaných rokov v niektorej krajine EÚ dosahovala nezamestnanosť žien nižšiu úroveň ako nezamestnanosť mužov, bola takáto krajina zaradená do tabuľky s nižšou nezamestnanosťou žien. Naopak, ak bola v troch z piatich rokov nezamestnanosť žien vyššia ako u mužov, bola takáto krajina zaradená do ďalšej tabuľky s vyššou nezamestnanosťou žien.

V zozname 13 krajín s nižšou nezamestnanosťou žien sú prevažne pôvodné krajiny Európskeho spoločenstva ako Belgicko, Nemecko, Francúzsko, Veľká Británia a Írsko. Komparatívne vyššia nezamestnanosť žien ako mužov bola tiež v baltických krajinách – Litva, Lotyšsko a Estónsko a krajinách severnej Európy vo Švédsku a Fínsku. Zoznam dotvárajú krajiny Balkánu – Bulharsko a Rumunsko.

Medzi krajiny s vyššou nezamestnanosťou žien ako mužov patrili prevažne krajiny strednej Európy – Česko, Maďarsko, Poľsko a Slovensko, spomedzi krajín Balkánu to boli Slovinsko a Chorvátsko a všetky krajiny južnej Európy – Portugalsko, Španielsko, Taliansko, Grécko, Cyprus a Malta. Z pôvodných krajín Európskej únie boli do tejto kategórie krajín vzhľadom na údaje o nezamestnanosti zaradené iba tri – Dánsko, Holandsko a Luxembursko.

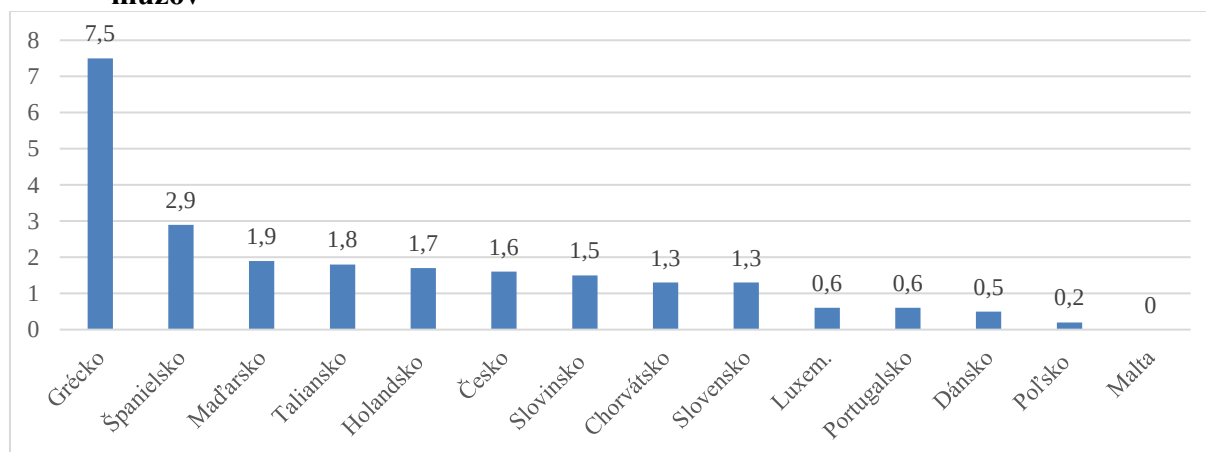
Nižšia nezamestnanosť žien tak nebola celkom potvrdená napr. v krajinách s dlhším členstvom v EÚ, ani v krajinách s vyšším HDP na obyvateľa. Rozdelenie krajín podľa porovnávania nezamestnanosti žien a mužov možno dať do geografických súvislostí – nezamestnanosť žien je nižšia v severných krajinách EÚ – Švédsko, Fínsko, Litva, Lotyšsko a Estónsko. Naopak – vyššia nezamestnanosť žien bola prítomná v krajinách južnej Európy. Svoje regionálne špecifiká mali krajiny Pyrenejského polostrova, kde bola oproti nezamestnanosti španielskych žien takmer polovičná úroveň nezamestnanosti žien v Portugalsku. Pri skúmaní nezamestnanosti žien bola zistená vyššia nezamestnanosť žien v Chorvátsku a Slovinsku ako v Rumunsku a Bulharsku (krajiny s nižším HDP na obyvateľa).

Graf 7 **Krajiny EÚ s nižšou nezamestnanosťou žien v porovnaní s nezamestnanosťou mužov**

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

Graf 8 **Krajiny EÚ s vyššou nezamestnanosťou žien v porovnaní s nezamestnanosťou mužov**

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

1.3 Odmeňovanie žien a mužov na trhu práce

Nerovné odmeňovanie žien a mužov za ich pracovný výkon vysvetľuje viacero teórií, ktoré možno rozdeliť do dvoch základných kategórií – individualistických a inštitucionálnych. Individualistické teórie interpretujú rozdielnosti v príjmoch oboch pohlaví ako v zásade prirodzený následok fyziologickej dispozície žien. Muži sú na trhu práce odmeňovaní lepšie vzhľadom na to, že sa u nich predpokladá vyššia produktivita. Tá býva teoreticky podmienená lepšou vzdelanosťou a širšími pracovnými skúsenosťami. Ženy sú vo svojom kariérom raste obmedzované starostlivosťou o deti a domácnosť. K individualistickým teóriám o trhu práce súčasne patrí odmietanie zásahov akejkoľvek verejnej autority (štátu), ktorá by sa snažila odmeňovanie zamestnancov nejakým spôsobom regulovať.

Inštitucionálne teórie nerovnomerného odmeňovania dopĺňajú individualistické teórie o ďalšie argumenty proti regulácii trhu práce, ktoré podľa nich spôsobujú ďalšie nové nerovnosti. Okrem toho je potrebné nerovnosti chápať aj v kontexte členenia trhu práce v rámci členenia príjmov napr. v ekonomicky výkonnejších územiach národných ekonomík a v tzv. perifériách.

Za ďalšiu objektívnu príčinu nerovnomerných príjmov možno považovať segregáciu trhu práce, ktorá je teoreticky členená na horizontálnu a vertikálnu. Horizontálna segregácia je reprezentovaná koncentráciou žien a mužov v špecifických ekonomických odvetviach a povolaniach z čoho následne pramení príjmová nerovnosť. Súčasne je rovnaký typ segregácie prítomný aj vo vnútri podnikov alebo firiem, v rámci ktorých dochádza ku koncentrácii pohlaví v niektorých ich častiach alebo oddeleniach. Vertikálna segregácia naráža najmä na zastúpenie pohlaví v rámci vertikálneho riadenia firiem – zatiaľ čo v riadiacich pozíciách sa nachádza jednoznačná prevaha mužov, čoraz nižšie v riadiacej hierarchii sa nachádza viac žien.³

Nerovnaké odmeňovanie žien a mužov bolo predmetom viacerých sociologických výskumov. Napr. Jurajda analyzoval prípadné príčiny rozdielnosti v odmeňovaní v Českej republike a na Slovensku v období ekonomickej transformácie. K dispozícii mal relatívne širokú analytickú vzorku, v rámci ktorej skúmal 800 000 zamestnankýň a zamestnancov v 2000 firmách. Jeho zistenia okrem iného potvrdili prítomnosť tak horizontálnej ako aj vertikálnej príjmovej segregácie a súčasne k hlavným záverom patrilo, že príjmová nerovnosť vo verejnom a súkromnom sektore sa líšia. Zatiaľ čo podľa tohto konkrétneho výskumu bola nerovnosť v príjmoch žien a mužov na úrovni 10% vo verejnom sektore, v súkromnom bola až 2x vyššia.⁴

Ďalšími relevantnými dôvodmi príjmovej nerovnosti medzi pohlaviami je vnímanie spoločenského statusu žien ako matiek a opatrovateliek domácností a mužov ako tzv. živiteľov rodiny. Výskum realizovaný v roku 2006 Pavlíkom a Smetáčkovou v prostredí českého školstva zistil, že riaditelia škôl vedome umožňovali pracovné nadčasy a tým vyššie príjmy mužom ako ženám práve s odôvodnením, že „muži musia mať vyšší zárobok pre rodinu“.⁵

Na identickú problematiku sa v rovnakom roku zamerl aj Sociologický ústav Slovenskej akadémie vied, ktorý v rámci vlastného výskumu zistil, že viac ako 44% respondentov (žien i mužov) súhlasilo s tvrdením, že poslaním muža je zarábať peniaze a poslaním ženy je starať sa o domov a rodinu. Výskum súčasne porovnával údaje z roku 2002, kedy s rovnakou otázkou súhlasilo až 49% opýtaných⁶, čo naznačuje trend ústupu od tradicionalistického vnímania spoločenského postavenia žien a mužov.

Aj na základe vyššie uvedených súvislostí je všeobecne známy fakt, že príjmy žien a mužov nie sú identické. Viaceré štatistiky sa zhodujú, že priemerná výška mesačného zárobku žien dosahuje na Slovensku približne iba 3/4 zárobku mužov. Na jednej strane sa tento rozdiel vysvetľuje produktívnymi charakteristikami zamestnankýň a zamestnancov, segregáciou na trhu práce, ale súčasne časť rozdielov zostáva vysvetlených nedostatočne. Z týchto dôvodov vznikla medzinárodná legislatíva prijímaná aj na národnej úrovni (vid. podkapitola Legislatívny rámec odmeňovania zamestnancov a zákaz diskriminácie žien), ktorá má nerovné odmeňovanie žien a mužov na trhu práce kompenzovať.

Tzv. pracovná segregácia na základe povolání sa na slovenskom pracovnom trhu aktuálne prejavuje podľa portálu profesia.sk tak, že k čisto mužským povolaniam sa radia murári, elektrikári, strojníci, zámočníci, klampiari/pokrývači, elektrotechnickí inžinieri, stolári, správcovia počítačových sietí, baníci, pracovníci SBS a dizajnéri telekomunikačných sietí – teda prevažne manuálne povolania. Najfrekvencovanejšie ženské povolania sú učiteľky materskej školy, šičky, zdravotné sestry, sekretárky, mzdové účtovníčky, zdravotné

³ Havelková, B.: Rovnost odměňování žen a mužů

⁴ Jurajda, Š. Czech Gender Segregation and Wage Gap with Anti-Discrimination legislation. In: Havelková, B.: Rovnost odměňování žen a mužů

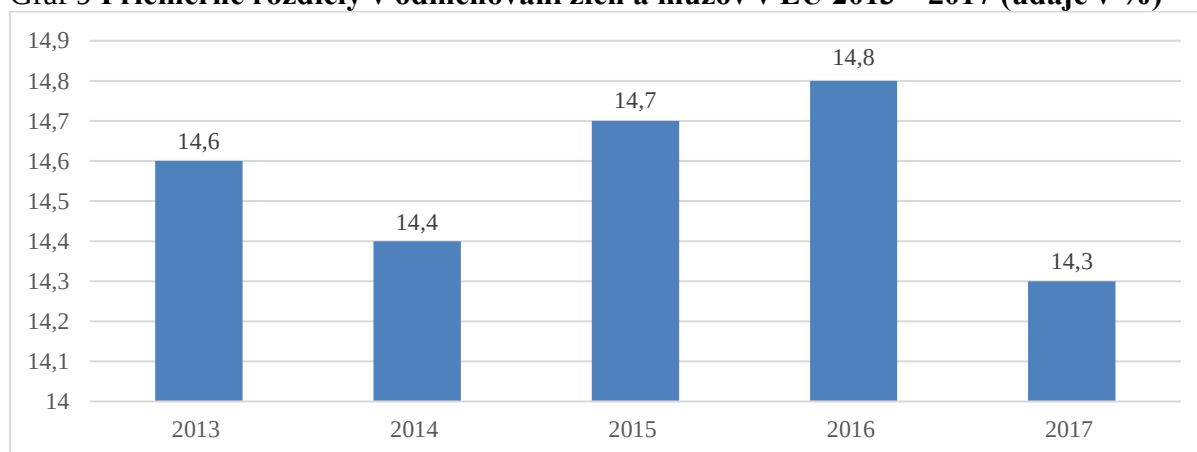
⁵ Pavlík, P. – Smetáčková, I.: Analýza odměňování žen a mužů ve školství. Havelková, B.: Rovnost odměňování žen a mužů

⁶ Mikulcová, L.: Slovensko na ceste k rodovej rovnosti

laborantky, účtovníčky, predavačky leteniek, chemické laborantky a prekladateľky.⁷ Zo sektorového hľadiska ženy prevažujú vo verejnom sektore, kde mali napr. v roku 2012 59,2 % zastúpenie. V nasledujúcich rokoch počet žien v súkromnom sektore rástol, ale je stále výrazne nižší ako počet mužov. Dlhodobo muži ovládajú odvetvia poľnohospodárstva, ťažby, stavebníctva, dopravy a skladovania, dodávok elektriny a vody. Dlhodobo feminizované sú zdravotníctvo a sociálna pomoc, vzdelávanie, ubytovacie a stravovacie služby a finančné a poisťovacie činnosti.⁸

Odlišná výška miezd je ekonomickou realitou vo všetkých krajinách Európskej únie. Podľa údajov Eurostatu boli percentuálne rozdiely medzi mzdami európskych žien a mužov v rokoch 2013 – 2017 v priemere medzi 14,3 až 14,8%. V rámci krajín EÚ bol v ostatných piatich rokoch zistený najvyšší rozdiel v odmeňovaní žien a mužov v roku 2016, pričom v nasledujúcom roku 2017 došlo ku skokovitému poklesu až na úroveň 14,3%, čo predstavovalo aj jeho najnižšiu hodnotu v rámci sledovaného obdobia. Rovnaký jav – teda pokles rozdielov výšky miezd – nastal tiež medzi rokmi 2013 a 2014 o 0,2 p. b., avšak medzi rokmi 2016 a 2017 bol rozdiel až 0,5%.

Graf 9 Priemerné rozdiely v odmeňovaní žien a mužov v EÚ 2013 – 2017 (údaje v %)

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

Pre úplnosť je potrebné taktiež dodať, že nerovnosť platov medzi ženami a mužmi sa líši podľa veku. Najmenšie platové rozdiely na úrovni desiatin percenta štatisticky existujú medzi ženami a mužmi do 25 roku života. V ďalšej vekovej kategórii od 25 rokov dochádza k nárastu platových rozdielov. Vo vekovej skupine 35 až 44 rokov zarábajú ženy až o 27 % menej ako muži. V ďalších vekových kategóriách dochádza zase k nižším rozdielom v odmeňovaní žien a mužov. Vo veku nad 65 rokov sú ale platy žien stále nižšie od miezd mužov o 19 %.⁹ Medzi základné faktory, ktoré majú byť najvýznamnejšie pre nerovné odmeňovanie patrí starostlivosť žien o deti (najmä počas materskej dovolenky) a domácnosť, pričom na mužov sa viac prihliada ako na žiteľov rodiny.

Pre identifikáciu rozdielov mzdového odmeňovania žien a mužov v krajinách EÚ boli zisťované údaje evidované Eurostatom. V čase vzniku predkladanej analýzy boli dostupné údaje za roky 2013 až 2017, pričom tabuľka 1 neobsahuje údaje z Írska, Grécka a Chorvátska, pri ktorých nebol údaj evidovaný až v troch z piatich skúmaných rokov. Prostredníctvom zoradenia krajín do tabuľky na základe zostupného priemerného percentuálneho rozdielu

⁷ <https://firma.profesia.sk/rozdiel-platmi-muzov-zien-priemere-22-zeny-uz-pri-pohovoroch-pytaju-menej/>

⁸ <http://glosar.aspekt.sk/default.aspx?ami=1&smi=1&vid=179>

⁹ <https://www.postovabanka.sk/novinky/analyzy-trhu/zaujalo-nas/platove-porovnanie-muzov-a-zien-vo-veku-35-a-C5%BE-44-rokov-zarabaju-zeny-o-%E2%80%9327-menej-ako-muzi/>

v odmeňovaní žien a mužov bolo zistené, že medzi prvými piatimi krajinami s najvyššími rozdielmi sú Estónsko, Česko, Nemecko, Rakúsko a Veľká Británia.

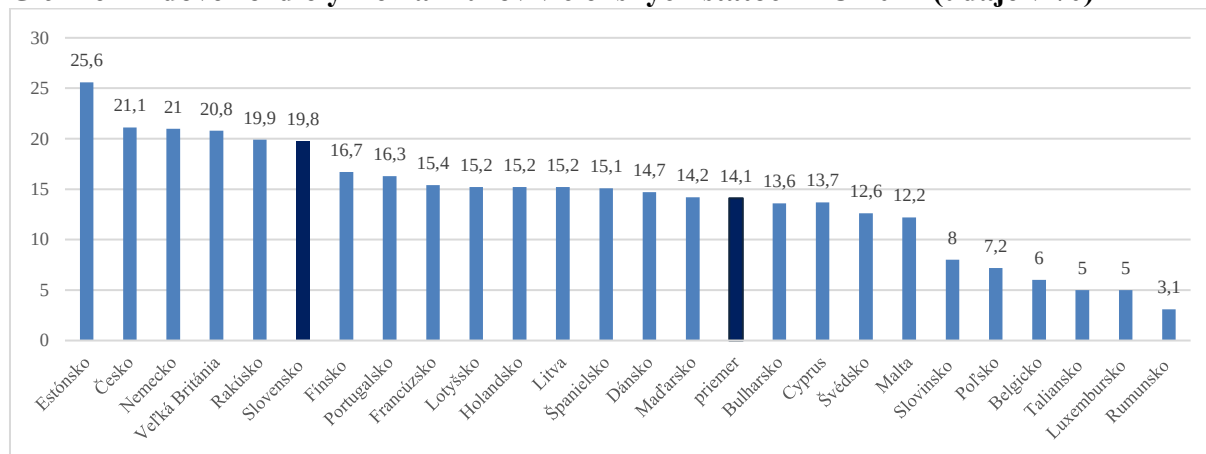
Tabuľka 1 Rozdiely v odmeňovaní žien a mužov v členských štátoch EÚ 2013 – 2017 (údaje v %)

Krajina	2013	2014	2015	2016	2017	Priemer
Estónsko	29,8	28,1	26,9	25,3	-	27,5
Česko	22,3	22,5	22,5	21,5	21,1	22
Nemecko	22,1	22,3	22	21,1	21	21,8
Rakúsko	22,3	22,2	21,7	20,1	19,9	21,2
Veľká Británia	21	20,9	21	21	-	21
Slovensko	18,8	19,7	19,6	19	19,8	19,4
Fínsko	18,8	18,4	17,6	17,4	16,7	17,8
Litva	16	17,3	17	17	-	16,8
Portugalsko	13,3	14,9	17,8	17,5	-	15,9
Holandsko	16,6	16,2	16,1	15,6	15,2	15,9
Dánsko	16,5	16	15,1	15	14,7	15,5
Španielsko	17,8	14,9	14,2	15,1	15,1	15,4
Francúzsko	15,5	15,5	15,3	15,1	15,4	15,4
Maďarsko	18,4	15,1	14	14	-	15,4
Bulharsko	14,1	14,2	15,4	14,4	13,6	14,3
Cyprus	14,9	14,2	14	13,9	13,74	14,1
Lotyšsko	12,2	13,3	14,2	14,4	15,2	13,9
Švédsko	14,6	13,8	14	13,3	12,6	13,7
Malta	9,7	10,6	10,4	11	-	10,4
Polsko	7,1	7,7	7,4	7,2	-	7,3
Slovinsko	6,3	7	8,1	7,8	-	7,3
Belgicko	7,5	6,6	6,5	6,1	6	6,5
Taliansko	7	6,1	5,5	5,3	-	6
Luxembursko	6,2	5,4	5,5	5,5	5	5,5
Rumunsko	4,9	4,5	5,1	5,1	3,1	4,8

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

Bližší pohľad na údaje o štatisticky dostupných (údaje sú Eurostatom evidované len od 25 krajín) mzdových rozdieloch žien a mužov v členských krajinách EÚ za rok 2017 ukazuje rozdelenie krajín do dvoch základných skupín – krajiny s nadpriemernými a podpriemernými mzdovými rozdielmi európskych žien a mužov. Pokiaľ až 15 členských krajín EÚ zaznamenáva nadpriemerné mzdové rozdiely, skupinu krajín s podpriemernými mzdovými rozdielmi tvorí iba 10 štátov. V oboch skupinách sú pritom zastúpené „staršie“ i „mladšie“ členské štáty EÚ, rovnako diferencovaný je i geografický kontext. Taktiež z hľadiska krajín Vyšehradskej štvorky boli v predmetnej štatistike zaznamenané veľké rozdiely – zatiaľ čo v roku 2017 boli najväčšie mzdové rozdiely v českej ekonomike a len s miernym odstupom sa za ňou umiestnila slovenská ekonomika, Maďarsko sa výraznejšie priblížilo k európskemu priemeru a Poľsko už patrilo medzi 5 krajín s najnižšími mzdovými rozdielmi.

Graf 10 Mzdové rozdiely žien a mužov v členských štátoch EÚ 2017 (údaje v %)

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

Toto zistenie možno považovať za relevantné najmä v porovnaní s údajmi z podkapitoly tejto analýzy o nezamestnanosti žien. Medzi krajinami s najvyššími platovými rozdielmi je Nemecko, ktoré malo v porovnateľnom období jednu z najnižších nezamestnaností žien, ktorá bola súčasne aj nižšia ako nezamestnanosť mužov. Rovnaká súvislosť platí aj pre Veľkú Britániu a Českú republiku, ktoré síce mali medzi rokmi 2014 – 2018 nezamestnanosť žien na nízkej úrovni, avšak v období 2013 – 2017 existovali v týchto krajinách najvyššie príjmové nerovnosti žien a mužov.

Naopak krajiny s najnižšími platovými rozdielmi patrili v rámci nezamestnanosti žien skôr k priemeru EÚ, pričom Rumunsko z evidovaných štatistík patrí tak medzi krajiny s najnižšou nezamestnanosťou žien a súčasne je krajinou s najnižšími mzdovými rozdielmi žien a mužov v EÚ. Taliansko síce vykazovalo v ostatných piatich rokoch jednu z najvyšších nezamestnaností žien v EÚ, avšak je tretou krajinou s najmenšími mzdovými disparitami medzi ženami a mužmi. V nominálnom vyjadrení pretrvávajú vysoké mzdové rozdiely medzi členskými krajinami. V roku 2018 dosahovali najvyšší mzdový príjem obyvatelia Luxemburska s priemernou mzdou 4682 € a medzi prvými piatimi krajinami s najvyššími mzdami sa podľa údajov Eurostatu umiestnili jeho geograficky blízke štáty – Dánsko (4552 €), Holandsko (4164 €), Belgicko (3949 €) a Švédsko (3828 €). V rovnakom roku boli najnižšie priemerné mzdy v Lotyšsku (824 €), Maďarsku (823 €), Litve (668 €), Rumunsku (517 €) a Bulharsku (436 €).

Podobne ako v zahraničí, napriek legislatívnym predpokladom existuje aj na Slovensku odlišná realita v odmeňovaní. Portál profesia.sk zverejnil údaje o rozdieloch v platoch žien a mužov na Slovensku v dvoch kategóriách – pracovné pozície, kde ženy zarábajú menej ako muži a súčasne tiež práce, kde ženy dosahujú vyšší pracovný príjem v porovnaní s mužmi. Desať pracovných pozícií, v ktorých zarábajú ženy výrazne menej ako muži v prostredí SR znázorňuje tabuľka č. 2.

Tabuľka 2 Top 10 pozícií slovenskej ekonomiky, kde ženy zarábajú menej ako muži (2016)

Pracovná pozícia	Muž	Žena	% rozdiel
Šéfkuchár	1 303 €	747€	43%
Prevádzkový manažér	2 132 €	1 405 €	34%
Vedúci obchodnej skupiny	1 787 €	1 242 €	30%
Kuchár	769 €	566 €	26%
Finančný agent	1 119 €	8 42 €	25%
Databázový administrátor	1 726 €	1 309 €	24%
Tlmočník	1 253 €	952 €	24%
Hlavný účtovník	1 488 €	1 136 €	24%
Lektor	1 094 €	836 €	24%
Montážnik/ montér	826 €	635 €	23%

Zdroj: <https://firma.profesia.sk/rozdiel-platmi-muzov-zien-priemere-22-zeny-uz-pri-pohovoroch-pytaju-menej/>

Naopak, tabuľka č. 3 znázorňuje desať pracovných pozícií, ktoré sa v roku 2016 vyznačovali výrazne vyšším zárobkom žien ako mužov.

Tabuľka 3 Top 10 pozícií slovenskej ekonomiky, kde muži zarábajú menej ako ženy (2016)

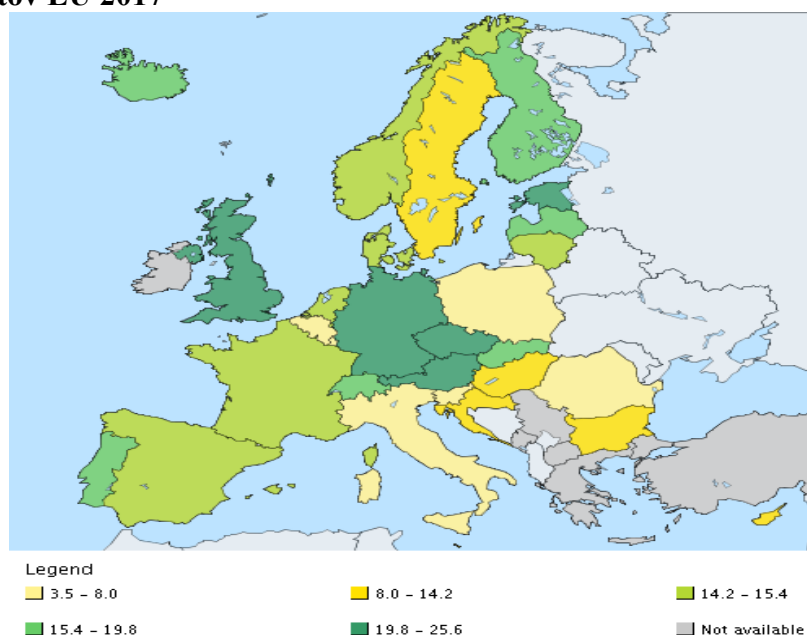
Pracovná pozícia	Muž	Žena	% rozdiel
Realitný maklér	1 020€	1 324€	30%
Správca počítačovej siete	1 125€	1 316€	17%
Monitor klinických štúdií	1 667€	1 925€	15%
Procesný inžinier	1 199€	1 375€	15%
Asistent daňového poradcu	1 175€	1 330€	13%
Produktový manažér - špecialista	1 570€	1 714€	9%
Marketingový pracovník	879€	956€	9%
Editor	1 000€	1 080€	8%
Technik BOZP	9 66€	1 038€	7%
Referent správy pohľadávok	8 48€	910€	7%

Zdroj: <https://firma.profesia.sk/rozdiel-platmi-muzov-zien-priemere-22-zeny-uz-pri-pohovoroch-pytaju-menej/>

V rámci vyššie uvedených mzdových podmienok možno konštatovať, že v kategórii top 10 „mužských“ povolání boli namerané minimálne 20% a maximálne až 40% rozdiely medzi hrubými mesačnými príjmami žien a mužov. Pri „ženských“ zamestnaniach boli rozdiely medzi príjmami žien a mužov výrazne menšie – od 7% do 30%. Zatiaľ čo sa ženám darilo v pre nich príjmovovo najlepších zamestnaniach dosiahnuť plat viac ako 1 900 €, muži v tejto kategórii mali mesačný príjem viac ako 1 667 € – najvyššie mzdy žien tu boli teda o 13,4% vyššie ako najvyššie mzdy mužov. Pri pohľade na údaje na príjmové rozdiely žien a mužov v kategórii top mužských povolání, zistíme, že najvyššie mzdy žien boli nižšie až o 34,1% príjmov ako platy mužov. Možno preto konštatovať, že mzdové rozdiely sú výrazné aj pri porovnaní platov žien a mužov v prevažne „ženských“ a „mužských“ povolaniach.

Nerovné odmeňovanie žien a mužov patrí k významným bodom politického portfólia Európskej komisie pôsobiacej do roku 2019. V roku 2017 bol preto prijatý Akčný plán na odstránenie rozdielov v odmeňovaní žien a mužov na roky 2018 – 2019. Jeho cieľmi bolo zlepšenie dodržiavania zásady rovnakej odmeny; vyriešenie problému znevýhodnenia osôb, ktoré sa venujú starostlivosti o rodinu a odstránenie tzv. skleného stropu na zlepšenie rodovej rovnováhy v podnikoch na všetkých úrovniach ich riadenia.

Obrázok 2 Geografické rozloženie rozdielov odmeňovania žien a mužov podľa členských štátov EÚ 2017

Zdroj: Eurostat

1.4 Ženy v európskom podnikateľskom prostredí

Pri pohľade na históriu podnikania žien môžeme konštatovať, že je známych len málo podnikateľiek a ešte menej je tých, ktoré vytvorili skutočne veľké podniky, niekedy aj s medzinárodným presahom. K nim môžeme zaradiť napríklad ženy podnikajúce v oblasti krásy a módy, ako boli Elizabeth Arden, Coco Chanel alebo Helena Rubinstein. Určite však nemožno opomenúť ani Margaret Steiff, ktorá založila a riadila podnik zaoberajúci sa výrobou hračiek, ale aj ženu, ktorá sa dokázala presadiť vo svete mužov, Marry Pickford. A aby sme neobišli ani najbližšie okolie, tak veľkou podnikateľkou 19. storočia bola Johanna Langer von Schroll. Úspešne viedla, alebo sa spolupodieľala na vedení textilného impéria so sídlom v Olivětine u Broumova. To, či podnik viedla sama, alebo sa len podieľala na spoluriadení, ani v akej miere sa na riadení spoločnosti podieľala, nie je z dokladov zrejmé, lebo informácií, ktoré ostali dochované je pomerne málo. Určite sa po smrti otca stala spolumajiteľkou firmy, ktorá mala podobu komanditnej spoločnosti a riadila ju spolu so svojou sestrou a dvoma ďalšími mužmi (ani jeden z nich nebol jej manželom).¹⁰

Dynamickú zmenu postavenia žien v spoločnosti naznačujú viaceré indikátory a štatistiky. Napriek tomu, že emancipácia žien je najmä v krajinách strednej a východnej Európy stále diskutovanou spoločenskou témou narážajúcou na ustupujúce konzervatívnejšie stereotypy, je možné predpokladať vzostup významu žien v podnikateľskom prostredí. Tzv. feminizácia verejného života prebiehajúca v predchádzajúcich 50 rokoch okrem iného spôsobila, že v manažmente európskych súkromných firiem pôsobí v priemere 11% žien, pričom lídrom v tejto oblasti je Nórsko (32%) a najmenej žien v riadiacich pozíciách je v Luxembursku (1%).

¹⁰ Slavičková, Pavla (ed.). 2016. *Ženy – podnikateľky v minulosti a súčasnosti*. Praha: Nakladatelství Lidových novin. ISBN 978-80-7422-508-6.

Podľa odhadu časopisu Fortune 500¹¹ sa vo vedení najvýznamnejších súkromných a verejných korporácií nachádza odhadom 4,5% žien. Súčasne podľa prieskumu v rámci projektu na podporu rovnomerného zastúpenia žien a mužov vo vedúcich pozíciách, ktorý trval 19 rokov, sa tvrdí, že firmy, ktoré zamestnávali ženy manažérky, dosahovali o 18 až 69% vyšší zisk, ako spoločnosti s priemerným počtom žien pri ich riadení.¹²

V rokoch 2008 – 2018 v európskych krajinách všeobecne stúpal počet žien podnikateliek – išlo však iba o mierny 3% vzostup za celé desaťročie. Ženy podnikajú najčastejšie samy ako jedno-osobové spoločnosti s ručením obmedzeným alebo živnostníčky, pričom najčastejšie ženy – podnikateľky možno nájsť v oblasti zdravotníctva, sociálnej práce, služieb, administratívy a vzdelávania. Tieto údaje možno doplniť informáciou o tzv. udelených patentoch, kde sa na celkovom počte patentov priznaných Európskym patentovým úradom, podieľa iba 8,3% žien.

Väčší vplyv žien bol zaznamenaný v oblasti startupov s tzv. rizikovým kapitálom, v rámci ktorých takéto spoločnosti založilo približne 20% žien.¹³ Napriek tomu, že počet žien zakladateľiek firiem bol na Slovensku medzi rokmi 2012 – 2018 stagnujúci, napr. kultúrne a vzťahovo blízka česká ekonomika, zažívala vzostup podnikania žien. Podľa analýzy Asociácie malých a stredných podnikov Českej republiky stagnáciu vykazovala podnikateľská aktivita mužov, nakoľko medzi rokmi 2012 a 2016 celkový počet mužov podnikateľov klesol o 193, pričom v roku 2016 začalo svoje podnikanie takmer 9 000 podnikateliek, ale iba necelých 4 700 podnikateľov.

Osobitne pre oblasť slovenského business prostredia platí, že ženy boli vo vedení najvýznamnejších slovenských firiem zastúpené 30%. Podľa prieskumu realizovaného v rokoch 2016 a 2017 spoločnosťou Bisnode, stúpol medzi rokmi 2016 počet manažérov medziročne o 1%. Najviac žien sa v rámci riadenia slovenských firiem uplatnilo v oblasti personalistiky (82,5%), informácií (56,2%) a marketingu (50,7%). Najmenej ich bolo zastúpených vo vedení IT oddelení (6,7%). Vo funkciách generálnych riaditeľiek medzi 1 375 najvýznamnejšími slovenskými spoločnosťami bolo 9% žien.¹⁴ Súčasne je potrebné dodať, že v ostatných troch rokoch dochádza k zvyšovaniu študentiek na IT odboroch slovenských vysokých škôl, preto je možné výhľadovo očakávať aj postupnú feminizáciu IT sektora.

Slovenské ženy – podnikateľky sú z pohľadu EÚ komparatívne zastúpené v podnikateľskom živote nižšou mierou. Priemer krajín EÚ predstavoval za rok 2017 32,3% podnikateliek, pričom Slovensko v rovnakom roku dosahovalo iba hodnotu 31% a nachádza sa preto medzi desiatimi krajinami EÚ s najnižšou participáciou žien na podnikateľskom živote.

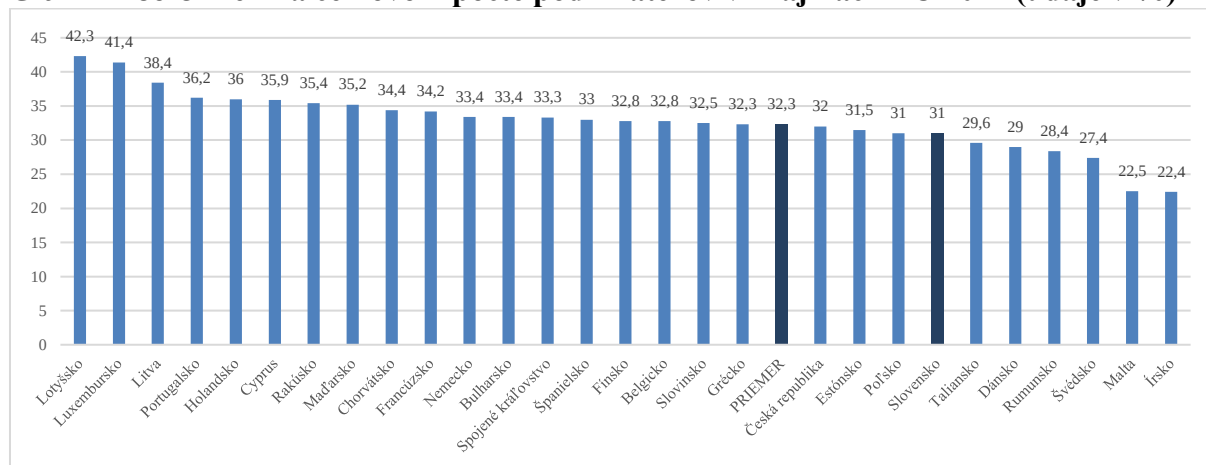
¹¹ Rebríček zostavovaný časopisom Fortune, zoraďujúci 500 amerických súkromných a verejných korporácií podľa dosiahnutého ročného hrubého obratu

¹² Ulčin, P. Podpora vyrovnaného zastúpenia žien a mužov na vedúcich pozíciách v organizáciách verejnej a súkromnej sféry

¹³ <https://www.etrend.sk/ekonomika/pocet-podnikateliek-rastie-len-pomaly-stale-ich-je-dvakrat-menej-ako-muzov.html>

¹⁴ <https://www.dnes24.sk/pocet-zien-v-top-manazmente-rastie-nestaci-to-na-priemer-europskej-unie-274595>

Graf 11 Podiel žien na celkovom počte podnikateľov v krajinách EÚ 2017 (údaje v %)

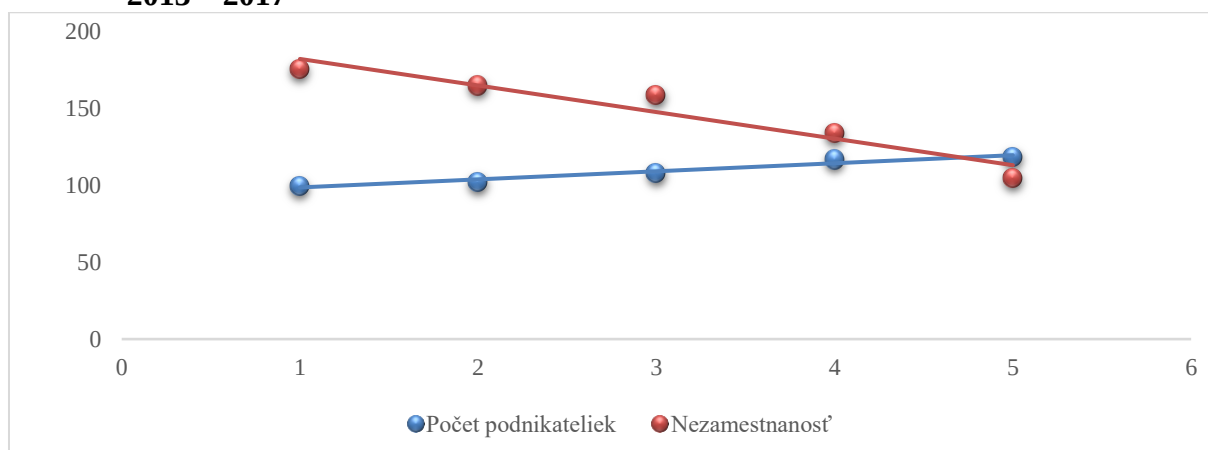
Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

Ženy môžu byť k podnikaniu vedené aj snahou realizovať sa na trhu práce. Ak nenachádzajú dostatočné pracovné uplatnenie, môžu to pre ženy znamenať aj snahu začať podnikat'. Preto sme na zisťovali, či existuje závislosť medzi počtom podnikateľiek a nezamestnanosťou žien. Na výpočet možnej závislosti sme použili Pearsnov korelačný koeficient, ktorý vyjadruje vzájomnú koreláciu medzi dvoma nezávislými premennými. Čím vyššia je hodnota korelačného koeficientu, tým viac sa posudzované hodnoty vyvíjajú spoločne. Keďže základné analyzované obdobie sú roky 2013 – 2017, bola vypočítaná hodnota korelačného koeficientu, ktorý bol následne porovnaný s korelačným koeficientom za dlhšie obdobie (roky 2000 – 2017), za ktoré boli dostupné údaje.

Najvyššia záporná, štatisticky významná hodnota medzi nezamestnanosťou žien a počtom podnikateľiek v krátkom horizonte 5 rokov sa prejavila v Spojenom kráľovstve (-0,98), na Slovensku (-0,95), v Maďarsku (-0,94), Českej republike (-0,92), Írsku (-0,91), Francúzsku (-0,88), Španielsku (-0,84), Holandsku (-0,84) a Grécku (-0,83). Záporná hodnota vypovedá o tom, že pri raste jedného ukazovateľa, hodnoty druhého klesajú. Teda pri poklese počtu nezamestnanosti rastie počet podnikateľiek, čo by mohlo znamenať, že nezamestnané ženy dávajú prednosť podnikaniu pred tým, aby ostali ďalej nezamestnané. V ostatných krajinách EÚ sa tento krátkodobý trend neprejavil. Rast, prípadne pokles počtu podnikateľiek nemá vplyv na pokles, prípadne rast nezamestnanosti žien.

Krátkodobé výsledky boli doplnené aj koreláciou údajov v dlhodobom horizonte 17 rokov. Štatisticky silná záporná korelácia sa prejavila na Slovensku, v Maďarsku a Českej republike, pričom hodnoty sú štatisticky významné na hladine významnosti $p \leq 0,05$. To znamená, že aj z dlhodobého hľadiska platí, že pri raste počtu podnikateľiek sa nezamestnanosť žien znižuje. Spomedzi všetkých krajín EÚ sú tieto hodnoty záporné a štatisticky významné len pre tieto tri krajiny. Ani v jednej krajine EÚ sa nevyskytuje hodnota korelačného koeficientu na zápornej hodnote v intervale $1 - 0,8$. Zároveň sa ale hodnota korelačného koeficienta znižuje a štatisticky významná ostáva len pre Slovensko.

Graf 12 **Závislosť medzi počtom podnikateliiek a nezamestnanosťou žien na Slovensku 2013 – 2017**

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

V ostatných krajinách s vysokým stupňom korelácie v krátkom období vzťah medzi nezamestnanosťou a počtom podnikateliiek neexistuje, alebo je dokonca kladný. Tak, ako v prípade krátkodobej alebo dlhodobej štatistickej nezávislosti medzi ukazovateľmi existuje relevantný predpoklad, že počet podnikateliiek je ovplyvnený mnohými inými faktormi, ktoré majú na ženy rozhodujúce sa podnikať väčší vplyv ako nezamestnanosť.

2 Podnikanie žien v regiónoch SR

Hoci je Slovenská Republika svojou rozlohou pomerne malou krajinou, na jej území sa prejavujú regionálne rozdiely, pričom môžeme hovoriť ako o geografických, tak aj o ekonomických podmienky. Podmienky pre podnikanie žien na Slovensku sa preto líšia a v nasledujúcom texte analyzujeme základné faktory, ktoré ovplyvňujú ženy v ich profesionálnom živote.

2.1 Banskobystrický kraj

Rovnako ako v prípade ostatných slovenských regiónov môžeme konštatovať aj v prípade Banskobystrického samosprávneho kraja miernu prevahu ženského pohlavia na celkovej populácii v regióne. Na základe údajov Štatistického úradu Slovenskej republiky (ďalej len „ŠÚ SR“) k 31.12.2018 predstavuje podiel ženského pohlavia v regióne úroveň približne 51,5% (prevaha počtu žien je pozorovateľná počas celého skúmaného obdobia). Aktuálnym počtom na úrovni 333 555 žien sa Banskobystrický kraj zaraďuje do skupiny krajov s menším celkovým počtom žien. Z celkového počtu žien na Slovensku žije na území Banskobystrického kraja približne 12%, čo je z hľadiska podielu tretím najmenším zastúpením v rámci Slovenskej republiky. Vývoj celkového počtu žien v regióne má v skúmanom období klesajúcu tendenciu, pričom v rokoch 2014-2018 zaznamenávame celkový pokles počtu o 4 252 žien, čo predstavuje úbytok na úrovni 1,3%. Tabuľka č. 4 obsahuje prehľad aktuálneho stavu a vývoja kľúčových štatistických ukazovateľov z hľadiska ekonomickej a podnikateľskej aktivity žien v regióne Banská Bystrica.

Tabuľka 4 Počet a miera evidovanej nezamestnanosti žien v Banskobystrickom kraji v r. 2014 - 2018

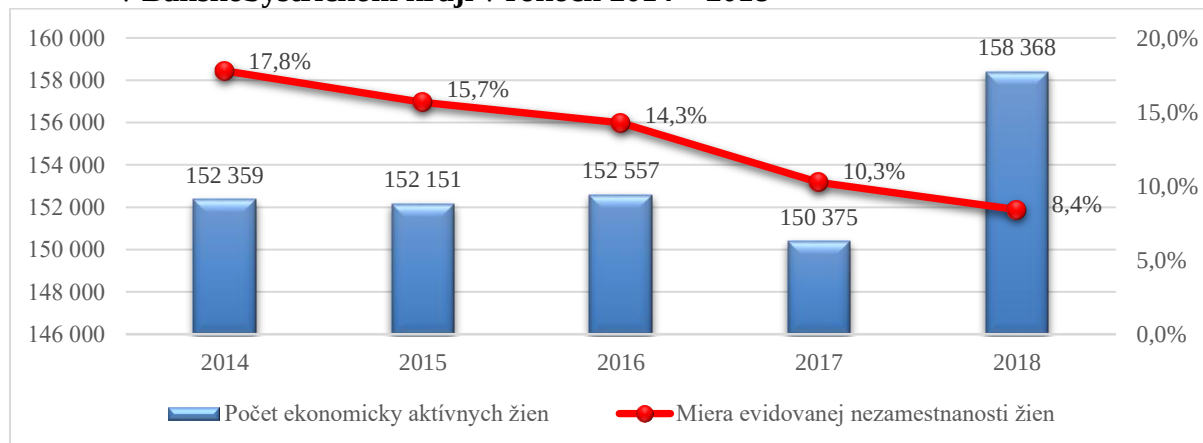
	2014	2015	2016	2017	2018
Počet žien	337 807	336 437	335 477	334 448	333 555
<i>Z toho počet ekonomicky aktívnych</i>	152 359	152 151	152 557	150 375	158 368
<i>Z toho počet ekonomicky neaktívnych od 15 r.</i>	137 500	133 700	136 900	131 800	NA
Miera evidovanej nezamestnanosti (%)	17,8	15,7	14,3	10,3	8,4

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Počet ekonomicky aktívnych žien v Banskobystrickom regióne je porovnateľný s ostatnými krajinami Slovenska. Graf. č. 13 okrem iného znázorňuje kolísavý vývoj počtu ekonomicky aktívnych žien v rámci regiónu Banská Bystrica. V roku 2018 bol počet ekonomicky aktívnych žien v rámci kraja celkovo 158 368, čo predstavovalo 12,8% zo všetkých ekonomicky aktívnych žien na Slovensku (k 31.12. 2018 – 1 240 400). Napriek miernemu poklesu v rokoch 2014-2017 o 1,3%, v skúmanom období dochádza k celkovému nárastu počtu ekonomicky aktívnych žien o 6 009 osôb, čo predstavuje nárast na úrovni 3,9% v posledných piatich rokoch. Čo sa týka miery ekonomickej aktivity v percentuálnom vyjadrení, rovnako možno pozorovať kolísavý vývoj. Kým v roku 2014 bola miera ekonomickej aktivity žien v regióne na úrovni 52,9% v roku 2015 došlo k jej zvýšeniu o 1,2 p. b. Napriek pomerne výraznému poklesu absolútneho počtu v rokoch 2016-2017 (celkovo o 2 182 žien) možno konštatovať medziročný nárast miery ekonomickej aktivity o 1,6 p. b. K 31.12.2018 bola miera ekonomickej aktivity žien v Banskobystrickom kraji na úrovni 53,7%, čo predstavuje druhú najvyššiu hodnotu v rámci SR, hneď po Bratislavskom kraji.

Pozitívnym zistením je súčasne kontinuálny pokles miery evidovanej nezamestnanosti v skúmanom období. Kým v roku 2014 bola miera evidovanej nezamestnanosti žien v Banskobystrickom kraji na úrovni 17,8%, v roku 2018 došlo k razantnému zníženiu celkovo o 9,4 p. b. na aktuálnu úroveň 8,4%. Pre komplexnosť informácie však treba doplniť fakt, že miera evidovanej nezamestnanosti žien klesá vo všetkých slovenských krajoch a Banskobystrický región patrí stále medzi kraje s najvyššou mierou nezamestnanosti v rámci SR, pričom vyššia miera nezamestnanosti žien je podľa posledných údajov ŠÚ SR len v Prešovskom (10,5%) a Košickom kraji (9,9%).

Graf 13 Vývoj počtu ekonomicky aktívnych žien a miery evidovanej nezamestnanosti žien v Banskobystrickom kraji v rokoch 2014 – 2018

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Medzi hlavné faktory pri rozhodovaní sa žien ohľadom rozbehu, prípadne zachovaní alebo rozvoja vlastného podnikania patrí nepochybne mzdové ohodnotenie. V analýze sa preto zaoberáme priemernými mzdami žien v jednotlivých regiónoch ako aj ich komparáciou s priemerným zárobkom mužov. V tejto súvislosti uvádzame metodiku ukazovateľa priemernej hrubej mesačnej mzdy, ktorá je ŠÚ SR definovaná ako „celková zúčtovaná mzda zamestnanca za príslušné referenčné obdobie pred znížením o povinné poistné (sociálne a zdravotné) a preddavkov na daň, ktoré je povinný platiť zamestnanec odpočítaním dane a príspevkov. Je súčtom základnej mzdy (platu), príplatkov a doplatkov, prémie a odmien, náhrady mzdy a ostatných mzdových zložiek.”¹⁵ Tabuľka 5/Graf č. 14 obsahuje vývoj priemernej hrubej mzdy žien a mužov v BBSK a súčasne percentuálne rozdiely v príjmoch medzi pohlaviami v skúmanom období.

Tabuľka 5 Vývoj priemernej hrubej mesačnej mzdy žien a mužov v Banskobystrickom kraji v rokoch 2013 – 2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Priemerná hrubá mesačná mzda - ženy (EUR)	718	760	784	826	868
Priemerná hrubá mesačná mzda - muži (EUR)	876	929	947	991	1045
Rozdiel v priemernej mzde žien a mužov - BBSK	18,0%	18,2%	17,2%	16,7%	16,9%

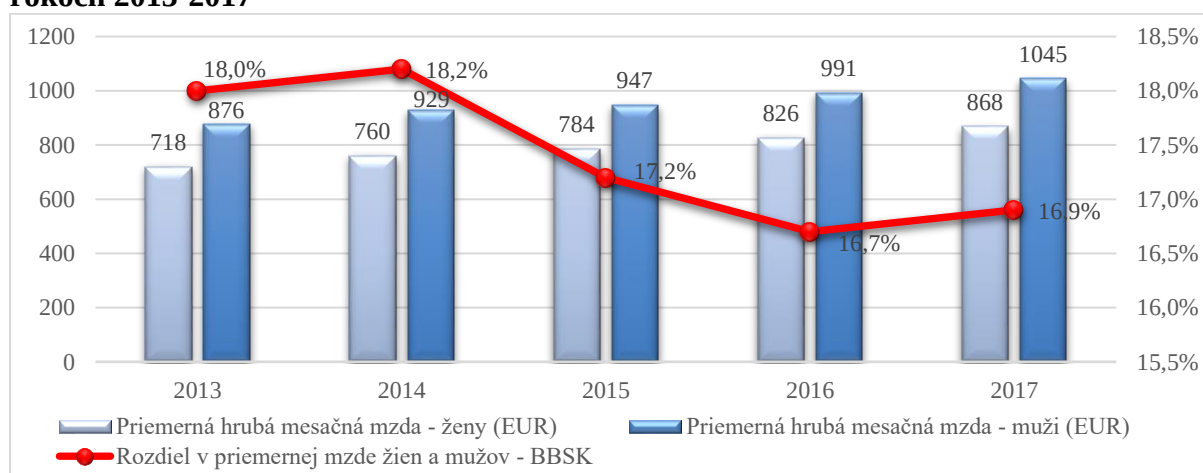
Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

¹⁵ [http://statdat.statistics.sk/cognosext/cgi-](http://statdat.statistics.sk/cognosext/cgi-bin/cognos.cgi?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=storeID(%22iFE32FBCAEB0F4E00A94321FB61D9FC04%22)&ui.name=Hrub%C3%A1%20mzda%20a%20medi%C3%A1n%20s%20C4%8Fa%C5%A1%C3%ADmi%20popis%C3%BDmi%20C5%A1tistik%C3%BDmi%20charakteristikami%205bnp1103rr%5d&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.header=false&ui.backURL=%2fcognosext%2fcps4%2fportlets%2fcommon%2fclose.html)

[bin/cognos.cgi?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=storeID\(%22iFE32FBCAEB0F4E00A94321FB61D9FC04%22\)&ui.name=Hrub%C3%A1%20mzda%20a%20medi%C3%A1n%20s%20C4%8Fa%C5%A1%C3%ADmi%20popis%C3%BDmi%20C5%A1tistik%C3%BDmi%20charakteristikami%205bnp1103rr%5d&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.header=false&ui.backURL=%2fcognosext%2fcps4%2fportlets%2fcommon%2fclose.html](http://statdat.statistics.sk/cognosext/cgi-bin/cognos.cgi?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=storeID(%22iFE32FBCAEB0F4E00A94321FB61D9FC04%22)&ui.name=Hrub%C3%A1%20mzda%20a%20medi%C3%A1n%20s%20C4%8Fa%C5%A1%C3%ADmi%20popis%C3%BDmi%20C5%A1tistik%C3%BDmi%20charakteristikami%205bnp1103rr%5d&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.header=false&ui.backURL=%2fcognosext%2fcps4%2fportlets%2fcommon%2fclose.html)

Rovnako ako v prípade ukazovateľa ekonomicky neaktívnych žien, v čase prípravy analýzy bol k dispozícii na ŠÚ SR posledný údaj priemernej hrubej mzdy za rok 2017. Kým v roku 2013 bola priemerná hrubá mesačná mzda žien v Banskobystrickom kraji na úrovni 718 EUR, k 31.12.2017 možno pozorovať jej kontinuálny nárast na úroveň 868 EUR, čo predstavuje celkové zvýšenie priemernej hrubej mesačnej mzdy žien o 20,9% v skúmanom období. Porovnateľné tempo rastu priemernej mzdy možno na úrovni kraja pozorovať aj v ukazovateli priemernej mzdy mužov. Graf č. 14 súčasne znázorňuje percentuálne rozdiely medzi priemerným zárobkom žien a mužov v jednotlivých rokoch skúmaného obdobia. Je nesporné, že genderová nerovnosť v oblasti platového ohodnotenia stále pretrváva aj na úrovni krajov. Vývoj rozdielnosti príjmov mužov a žien v rámci Banskobystrického kraja je v jednotlivých rokoch kolísavý. Kým v roku 2014 bol platový rozdiel medzi mužmi a ženami na úrovni 18%, v roku 2017 zaznamenávame jeho pokles o 1,1 percentuálneho bodu na úroveň 16,9%. Čo sa týka porovnania s inými regiónmi Slovenska možno konštatovať, že percentuálna miera rozdielnosti plátov medzi pohlaviami je v Banskobystrickom kraji druhá najnižšia v rámci Slovenska, hneď po Prešovskom kraji kde k 31.12.2017 dosahuje úroveň 13,4%. Uvedené zistenie možno síce označiť za pozitívne, no je potrebné zvážiť dodatočné opatrenia na podporu znižovania platových rozdielov medzi mužmi a ženami.

Graf 14 Vývoj priemernej mesačnej mzdy žien a mužov v Banskobystrickom kraji v rokoch 2013-2017

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

V súvislosti s celkovou podnikateľskou aktivitou v kraji možno súhrnne konštatovať, že v posledných piatich rokoch dochádza v k poklesu celkového počtu podnikateľov – fyzických osôb (ďalej len „FO“) u oboch pohlaví. Z pohľadu absolútnych hodnôt je úbytok v skupine žien - podnikateliek síce nižší, nakoľko u mužov zaznamenávame pokles počtu celkovo o 3 580 subjektov (úbytok ženských subjektov – 1 801), no z pohľadu percentuálneho ukazovateľa sú na tom ženy o niečo horšie, konkrétne o 1,3 p. b. Tabuľka 6/Graf č. 15 popisuje stav a vývoj počtu podnikateľov – FO podľa pohlavia v Banskobystrickom kraji.

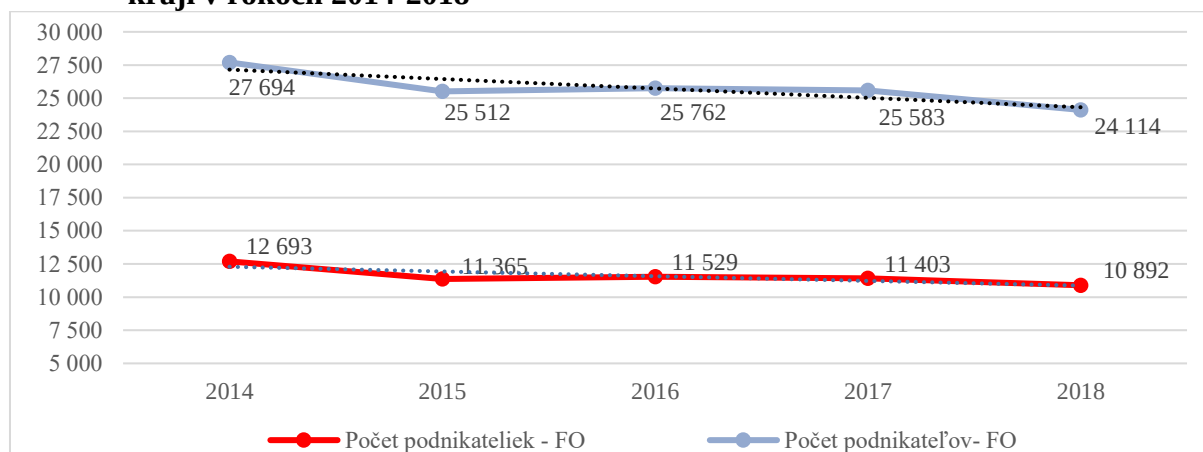
Tabuľka 6 Vývoj počtu podnikateľov - FO podľa pohlavia v Banskobystrickom kraji v rokoch 2014 – 2018

Ukazovateľ	2014		2015		2016		2017		2018	
	FO spolu		FO spolu		FO spolu		FO spolu		FO spolu	
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena
Počet podnikateľov - FO	27 694	12 693	25 512	11 365	25 762	11 529	25 583	11 403	24 114	10 892
Podiel z celkového počtu podnikateľov v kraji (%)	68,6	31,4	69,2	30,8	69,1	30,9	69,1	30,9	68,9	31,1
Počet začínajúcich podnikateľov - FO	2 940	1 410	2 369	1 172	2 697	1 236	3 214	1 396	3 955	1 752
Podiel z celk. počtu zač.FO - podnikateľov v kraji (%)	67,6	32,4	66,9	33,1	68,6	31,4	69,7	30,3	69,3	30,7

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

V súvislosti s cieľom analýzy sa budeme v nasledujúcich interpretáciách zameriavať detailnejšie na skupinu žien. Z grafu č. 15 je zrejmy postupný pokles celkového počtu podnikateľiek v Banskobystrickom kraji, s výnimkou mierneho medziročného nárastu v rokoch 2015-2016. Kým v roku 2014 pôsobilo na území Banskobystrického kraja 12 693 subjektov ženského pohlavia, v nasledujúcich štyroch rokoch došlo k poklesu o 14,2%, čo predstavuje celkový úbytok 1 801 podnikateľiek - FO. K 31.12.2018 pôsobilo v Banskobystrickom kraji 10 892 podnikateľiek – FO, čo z celkového počtu podnikateľiek – FO v rámci Slovenska (96 459) predstavuje podiel 11,3%. Na základe uvedeného možno konštatovať, že podiel banskobystrických podnikateľiek v rámci Slovenska je tretí najnižší zo všetkých regiónov Slovenska, pričom nižší podiel možno pozorovať len Trenčianskom (10,8%) a Trnavskom kraji (10,7%).

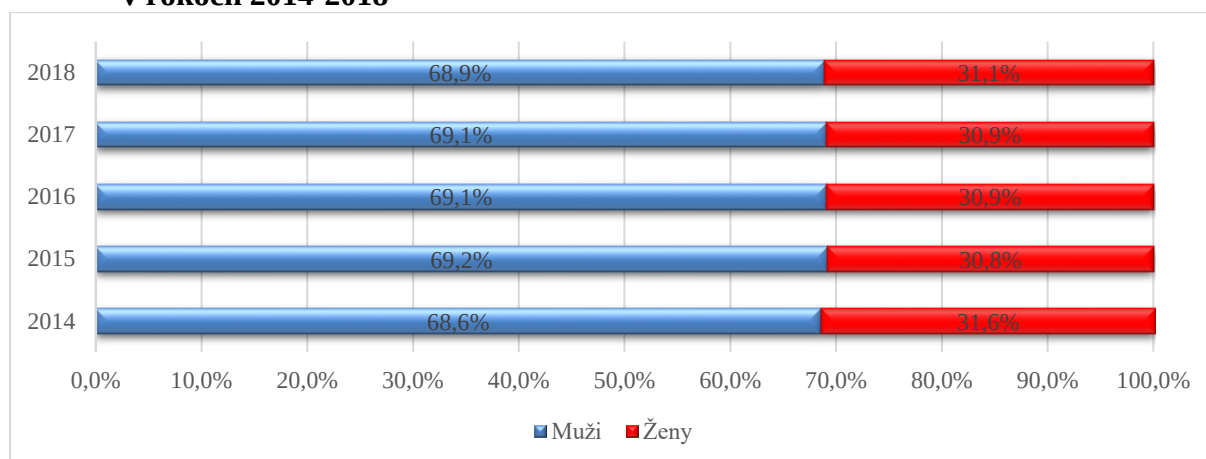
Graf 15 Vývoj celkového počtu podnikateľov – FO podľa pohlavia v Banskobystrickom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Z vyššie uvedeného je zrejma pretrvávajúca prevaha podnikateľov mužského pohlavia. K 31.12. 2018 pôsobilo v rámci kraja celkovo 35 006 podnikateľov – FO, z ktorých podiel žien predstavoval úroveň 31,1% (10 892 podnikateľiek – FO). V súvislosti s vývojom zastúpenia žien na celkovom počte podnikateľov - FO v regióne možno konštatovať v skúmanom období negatívny trend, nakoľko v posledných piatich rokoch dochádza k poklesu ženského zastúpenia medzi podnikateľmi - FO. Kým v roku 2014 predstavoval podiel podnikateľiek na celkovom počte podnikateľov – FO v regióne úroveň 31,6%, v roku 2018 pozorujeme pokles ženského zastúpenia o 0,5 p. b. (stav k 31.12. 2018 – 31,1%).

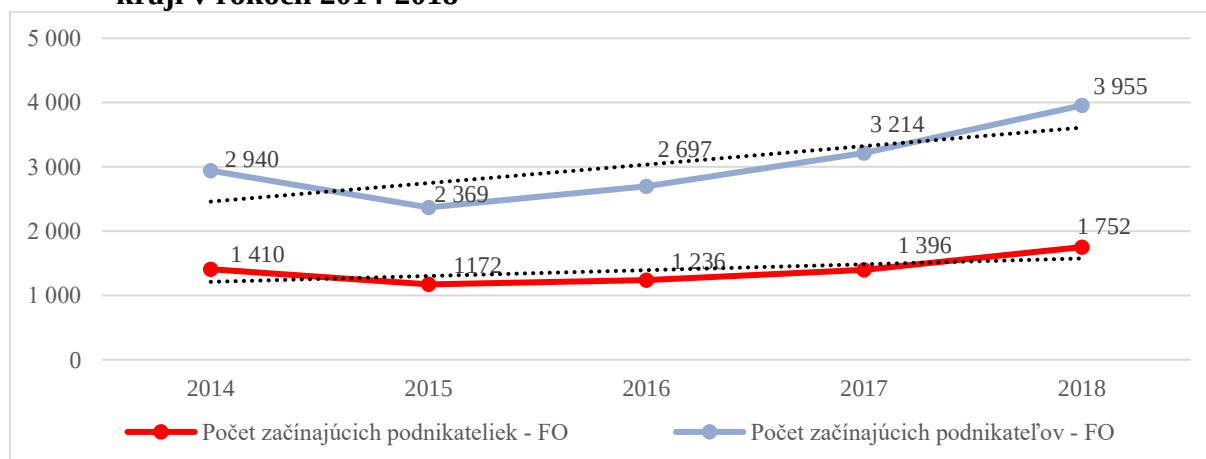
Graf 16 Vývoj zastúpenia podnikateľov – FO podľa pohlavia v Banskobystrickom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Napriek klesajúcemu trendu v celkovom počte podnikateľov – FO v Banskobystrickom regióne je pozitívnym zistením skutočnosť, že v skúmanom období dochádza celkovému nárastu počtu začínajúcich podnikateľov – FO u oboch pohlaví. Čo sa týka žien, aj napriek skutočnosti, že v rokoch 2014-2015 dochádza k medziročnému poklesu začínajúcich podnikateľiek – FO na úrovni približne 17%, v nasledujúcich rokoch je trend vývoja vysoko pozitívny. Kým v roku 2015 pôsobilo v kraji 1 172 začínajúcich podnikateľiek, počas štyroch nasledujúcich rokov dochádza k celkovému nárastu o 49,5% na úroveň 1 752 začínajúcich podnikateľiek k 31.12.2018. Sumárne teda možno konštatovať celkový nárast v skúmanom období o 24,3%, čo odzrkadľuje postupne sa zvyšujúcu podnikateľskú aktivitu žien v regióne. Podnikateľská aktivita mužov rastie ešte o niečo rýchlejšie, nakoľko v posledných piatich rokoch zaznamenávame nárast počtu začínajúcich podnikateľov o 34,5% (o 10,2 p. b. vyšší nárast ako u žien).

Graf 17 Vývoj počtu začínajúcich podnikateľov - FO podľa pohlavia v Banskobystrickom kraji v rokoch 2014-2018

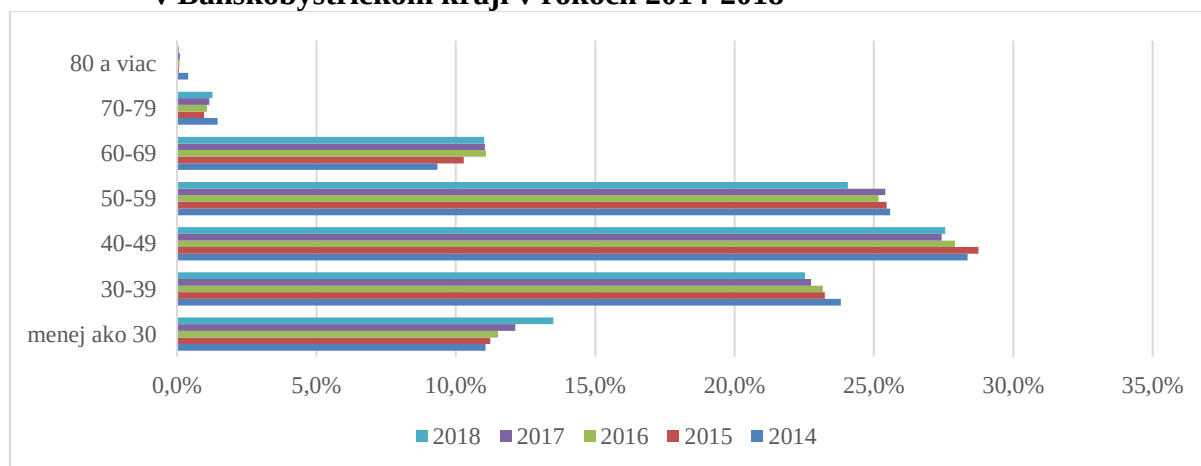

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

V súvislosti s vekovým zložením podnikateľiek - FO môžeme súhrnne konštatovať, že vo všetkých krajoch Slovenska má najväčšie zastúpenie skupina podnikateľiek vo veku 40 – 49 rokov. Výnimkou nie je ani Banskobystrický región, kde k 31.12.2018 pôsobilo celkovo 3 001 podnikateľiek – FO v uvedenej vekovej kategórii, čo predstavovalo podiel 27,6% zo všetkých podnikateľiek v kraji. Druhý najvyšší podiel zaznamenávame vo veku

50 - 59 rokov, s celkovým počtom 2 621 subjektov (24,1%). O niečo nižší počet podnikateliiek – FO je vo veku od 30 do 39 rokov, ktoré k 31.12.2018 predstavujú podiel 22,5% zo všetkých podnikateliiek kraja (2 454 subjektov). Z grafu č. 18 je naopak najmenší počet zrejmy vo vekových kategóriách 70 - 79 rokov (1,3%) a 80 rokov a viac (0,1%). Čo sa týka vývoja počas skúmaného obdobia, najväčší nárast podnikateľskej aktivity zaznamenávame vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov, kde dochádza k zvýšeniu pomerového ukazovateľa z 11,1% z roku 2014 na 13,5% k 31.12.2018. Zaujímavým zistením je tiež nárast v počte podnikateliiek vo veku 60-69 rokov, kde v skúmanom období pozorujeme nárast o 1,7 p.b. na hodnotu 11,0% v roku 2018 (9,3% v roku 2014). Naopak najvýraznejší pokles z pohľadu absolútnych hodnôt zaznamenávame vo vekovej kategórii 40–49 rokov, kde sa v skúmanom období znížil počet celkovo o 598 subjektov, čo predstavuje pokles z 28,4% v roku 2014 na 27,6% v roku 2018. K pomerne výraznému úbytku súčasne dochádza vo vekovej kategórii 30 - 39 rokov, ktorý je na úrovni 18,8% (1,3 p. b. v päťročnom období) a 50-59 rokov, kde je pokles na úrovni 19,3% (1,3. p. b.). K poklesu v skúmanom období súčasne dochádza aj v menej zastúpených vekových kategóriách ako 70–79 rokov (zmena 0,1 p. b.) a 80 a viac, kde k 31.12.2018 ostalo len 7 podnikateliiek – FO (pokles o 0,3 p. b.).

Graf 18 Vývoj podielu aktívnych podnikateliiek - FO na vekových skupinách v Banskobystrickom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

2.2 Bratislavský kraj

Z hľadiska celkového počtu obyvateľov ženského pohlavia žijúcich v rámci regiónov SR sa Bratislavský kraj s celkovým počtom 344 694 žien zaraďuje medzi kraje Slovenskej republiky, kde žije menší počet osôb ženského pohlavia. Z celkového počtu 2 789 344 Sloveniek žije na území Bratislavského kraja približne 12,4%, čo je z hľadiska podielu štvrtým najmenším zastúpením v rámci slovenských regiónov. Na základe údajov ŠÚ SR k 31.12.2018 naopak podiel ženského pohlavia na celkovej populácii v rámci regiónu Bratislavy dosahuje nadpriemerné hodnoty, kde zastúpenie ženského pohlavia z celkovej populácie regiónu dosahuje úroveň približne 52,3%, pričom prevaha počtu žien je pozorovateľná počas celého skúmaného obdobia. Čo sa týka vývoja celkového počtu žien v skúmanom období, môžeme konštatovať, že v Bratislavskom kraji evidujeme najvyšší nárast absolútneho počtu žien zo slovenských krajov, kde došlo v posledných piatich rokoch k zvýšeniu počtu o 15 846 žien, čo predstavuje nárast na úrovni 4,8%. Tabuľka č. 7 obsahuje prehľad aktuálneho stavu a vývoja kľúčových štatistických ukazovateľov z hľadiska ekonomickej a podnikateľskej aktivity žien v Bratislavskom samosprávnom kraji.

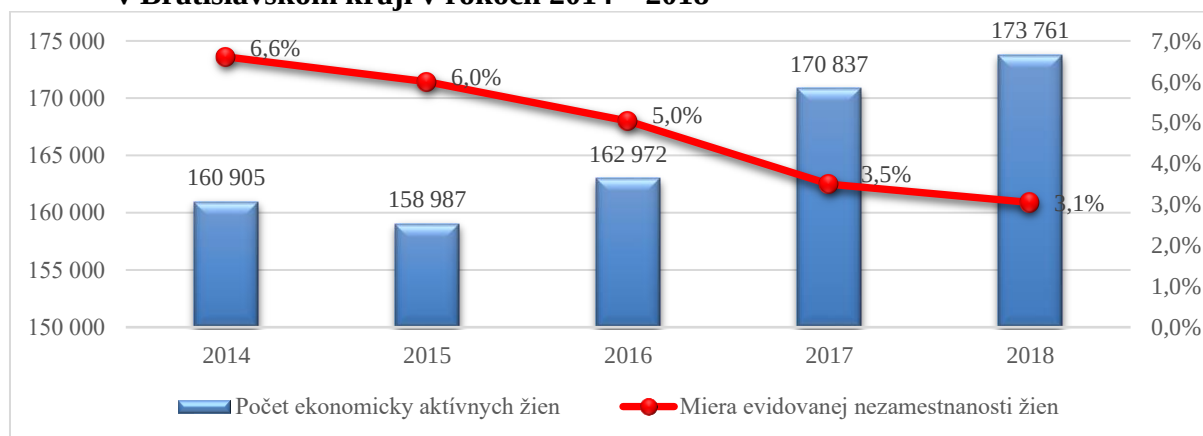
Tabuľka 7 Počet a miera evidovanej nezamestnanosti žien v Bratislavskom kraji v r. 2014 – 2018

	2014	2015	2016	2017	2018
Počet žien	328 848	332 674	336 922	341 252	344 694
Z toho počet ekonomicky aktívnych	160 905	158 987	162 972	170 837	173 761
Z toho počet ekonomicky neaktívnych od 15 r.	122 200	120 000	112 100	113 200	NA
Miera evidovanej nezamestnanosti žien (%)	6,6	6,0	5,0	3,5	3,1

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Z hľadiska absolútneho počtu ekonomicky aktívnych žien na úrovni 173 761 (k 31.12.2018) sa Bratislavský kraj považuje za druhý ekonomicky najaktívnejší kraj v rámci SR, pričom väčší počet EAO - žien možno pozorovať len v Prešovskom kraji (175 330). Rovnako ako v prípade ostatných slovenských regiónov aj v Bratislavskom kraji možno pozorovať kolísavý vývoj počtu EAO - žien v posledných piatich rokoch. K 31.12.2018 bol počet ekonomicky aktívnych žien v Bratislavskom kraji na úrovni 173 761, čo predstavovalo približne 14% zo všetkých ekonomicky aktívnych žien na Slovensku. Napriek miernemu medziročnému poklesu v rokoch 2014-2015 o 1,2%, v skúmanom období dochádza k celkovému nárastu počtu EAO – žien o 12 856 osôb, čo predstavuje najväčší nárast v rámci slovenských regiónov na úrovni približne 8% v posledných piatich rokoch. Čo sa týka bilancie ekonomickej aktivity, rovnako možno pozorovať kolísavý vývoj. Kým v rokoch 2014-2016 pozorujeme kontinuálny nárast miery ekonomickej aktivity žien v regióne na úrovni z 56,5% na 60,5% v roku 2018 došlo k jej poklesu o 0,6 p.b. Na základe údajov ŠÚ SR je miera ekonomickej aktivity žien v Bratislavskom kraji k 31.12.2018 59,0%, čo je najvyššia miera v rámci SR. Pozitívnym zistením je tiež kontinuálny pokles počtu ekonomicky neaktívnych žien v rokoch 2014-2017. Kým v roku 2014 bolo v Bratislavskom kraji 122 200 ekonomicky neaktívnych žien, v roku 2017 zaznamenávame pokles o 7,4%, čo predstavuje zníženie počtu EAO - žien celkovo o 9 000 v posledných štyroch rokoch. Súčasne má k 31.12.2018 Bratislavský kraj najnižšiu mieru evidovanej nezamestnanosti žien v rámci SR (výpočet z počtu EAO – ženy). Celkový vývoj štruktúry hospodárstva a trhu práce v regióne Bratislavy má pozitívny vplyv na vývoj miery evidovanej nezamestnanosti žien, ktorá v posledných piatich rokoch kontinuálne klesá. Kým v roku 2014 bola miera evidovanej nezamestnanosti žien Bratislavskom kraji na úrovni 6,6%, v nasledovných piatich rokoch došlo k poklesu miery nezamestnanosti o 3,5 p. b. (celkový pokles o 53,9%) na úroveň 3,1% k 31.12.2018.

Graf 19 Vývoj počtu ekonomicky aktívnych žien a miery evidovanej nezamestnanosti žien v Bratislavskom kraji v rokoch 2014 – 2018

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Tabuľka č.8 obsahuje vývoj úrovne priemernej hrubej mzdy žien a mužov v Bratislavskom kraji a súčasne percentuálne rozdiely v príjmoch medzi pohlaviami v skúmanom období. Je zrejmé, že v súvislosti s rozvinutosťou regiónu, úroveň príjmov v Bratislavskom kraji dlhodobo prevyšuje priemer Slovenskej republiky pri oboch pohlaviach (regionálne porovnanie obsahom samostatnej kapitoly). Pri pohľade na tempo rastu príjmov žien v Bratislavskom kraji však možno konštatovať porovnateľný vývoj ako v ostatných slovenských krajoch. Kým v roku 2013 bola priemerná hrubá mesačná mzda žien v Bratislavskom kraji na úrovni 1 044 EUR, k 31.12.2017 možno pozorovať jej zvýšenie na úroveň 1 243 EUR, čo predstavuje celkový nárast priemernej hrubej mesačnej mzdy žien o 19,1% v posledných piatich rokoch. Pre porovnanie, nárast priemernej mzdy u mužov v rámci BSK je o niečo vyšší, nakoľko v skúmanom období dosiahol úroveň 21,4%.

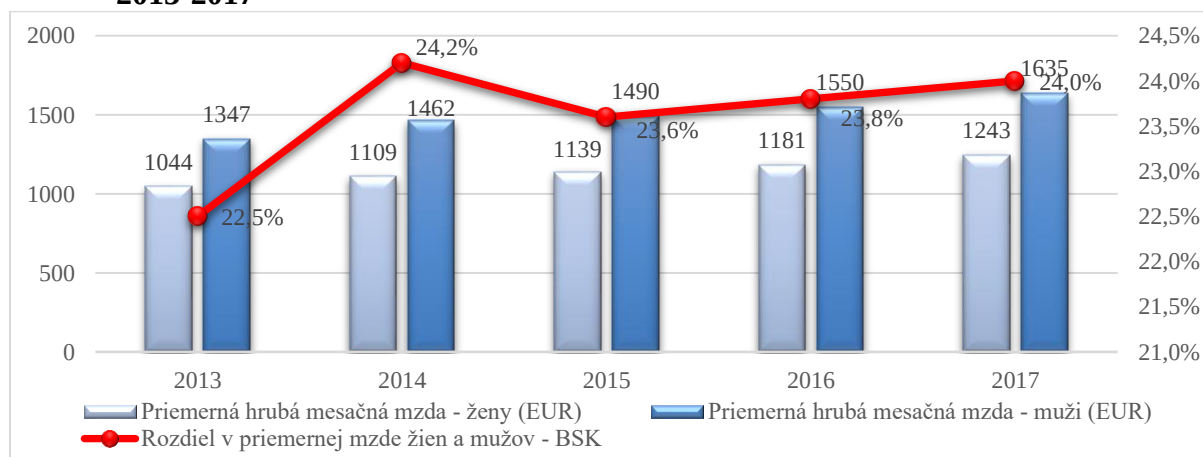
Tabuľka 8 Vývoj priemernej hrubej mesačnej mzdy žien a mužov v Bratislavskom kraji v rokoch 2013 – 2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Priemerná hrubá mesačná mzda - ženy (EUR)	1044	1109	1139	1181	1243
Priemerná hrubá mesačná mzda - muži (EUR)	1347	1462	1490	1550	1635
Rozdiel v priemernej mzde žien a mužov - BSK (%)	22,5%	24,2%	23,6%	23,8%	24,0%

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Graf. č. 20 súčasne znázorňuje percentuálne rozdiely medzi priemerným zárobkom žien a mužov v jednotlivých rokoch skúmaného obdobia. Rovnako ako v prípade všetkých slovenských krajov, genderová nerovnosť v oblasti platového ohodnotenia pretrváva aj v Bratislavskom kraji. Vývoj percentuálneho rozdielu v príjmoch mužov a žien Bratislavského kraja je v jednotlivých rokoch kolísavý. Kým v roku 2014 mali muži o 22,5% vyššie hrubé priemerné mzdy ako ženy, v roku 2017 zaznamenávame dokonca navýšenie rozdielu o 1,5 p. b. na úroveň 24%. V tejto súvislosti však treba konštatovať, že napriek pomerne vysokému rozdielu v priemerných mzdách v BSK medzi pohlaviami sú v rámci slovenských regiónov rozdiely ešte vyššie, ako príklad uvedieme Trenčiansky kraj, kde majú muži k 31.12.2017 vyššie mzdy o 25%, prípadne Žilinský kraj, kde je rozdiel na úrovni 25,3%.

Graf 20 Vývoj priemernej mesačnej mzdy mužov a žien v Bratislavskom kraji v rokoch 2013-2017

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Rovnako ako v prípade predchádzajúceho kraja možno konštatovať aj v prípade Bratislavského regiónu negatívny trend vývoja celkovej podnikateľskej aktivity v posledných piatich rokoch, nakoľko dochádza k poklesu celkového počtu podnikateľov - FO u oboch pohlaví. Z pohľadu absolútnych hodnôt a rovnako percentuálnej zmeny zaznamenávame

u mužov v porovnaní s nežnejším pohlavím výraznejší pokles celkového počtu – v posledných piatich rokoch konkrétne o 22,7% (8 272 subjektov v skúmanom období).

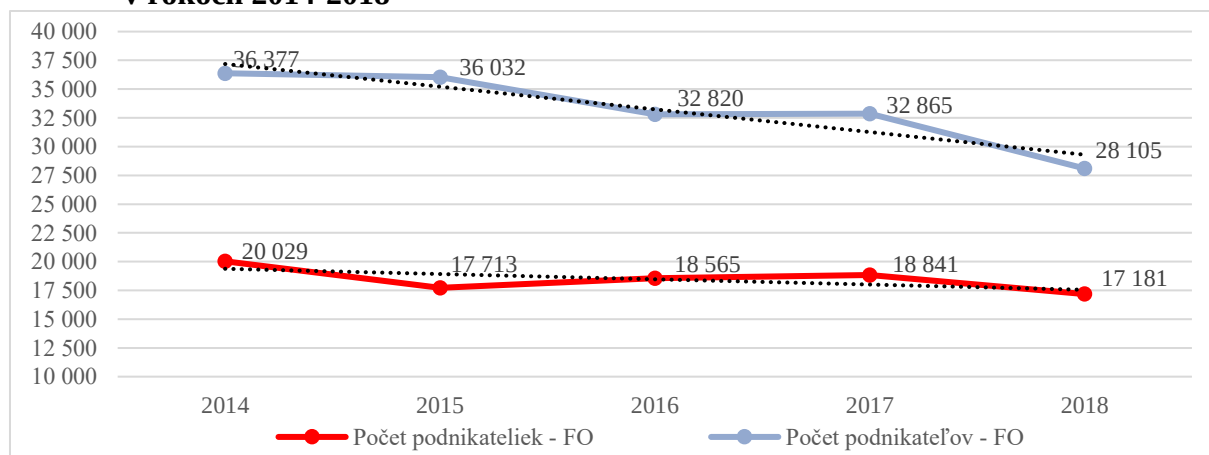
Tabuľka 9 Vývoj počtu podnikateľov - FO podľa pohlavia v Bratislavskom kraji v rokoch 2014 – 2018

Ukazovateľ	2014		2015		2016		2017		2018	
	FO spolu		FO spolu		FO spolu		FO spolu		FO spolu	
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena
Počet podnikateľov - FO	36 377	20 029	32 032	17 713	32 820	18 565	32 865	18 841	28 105	17 181
Podiel z celkového počtu podnikateľov v kraji (%)	64,5	35,5	64,4	35,6	63,9	36,1	63,6	36,4	62,1	37,9
Počet začínajúcich podnikateľov - FO	2 250	1 506	1 790	1 140	2 362	1 603	3 135	1 922	3 665	2 523
Podiel z celk. počtu zač. FO - podnikateľov v kraji (%)	59,9	40,1	61,1	38,9	59,6	40,4	62,0	38,0	62,0	38,0

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Čo sa týka vývoja celkového počtu podnikateliiek v regióne v posledných piatich rokoch možno súhrnne konštatovať, že podnikateľská aktivita žien má v Bratislavskom kraji kolísavú tendenciu. Kým v roku 2014 pôsobilo na území Bratislavského kraja 20 029 podnikateliiek – FO, v nasledujúcom roku došlo k medziročnému poklesu o 11,6%, čo predstavovalo celkový úbytok 2 316 podnikateliiek - FO. V rokoch 2015 - 2017 možno naopak pozorovať pozitívny trend vývoja, konkrétne zvýšenie celkového počtu o 1 128 podnikateliiek, čo v uvedenom časovom rámci predstavuje nárast 6,4%. K opätovnému poklesu v počte podnikateliiek v Bratislavskom kraji došlo v rokoch 2017-2018, kde pozorujeme pokles o 1 660 subjektov (medziročný pokles 8,8%). Sumárne teda možno konštatovať, že v skúmanom období došlo k poklesu počtu podnikateliiek celkovo o 14,2%, čo v absolútnom počte predstavuje ukončenie podnikateľskej činnosti 2 848 žien. Napriek negatívnemu trendu, k 31.12.2018 pôsobilo v Bratislavskom kraji 17 181 podnikateliiek – FO, čo predstavuje najvyšší počet podnikateliiek v rámci regiónov Slovenska (17,8% podiel v SR).

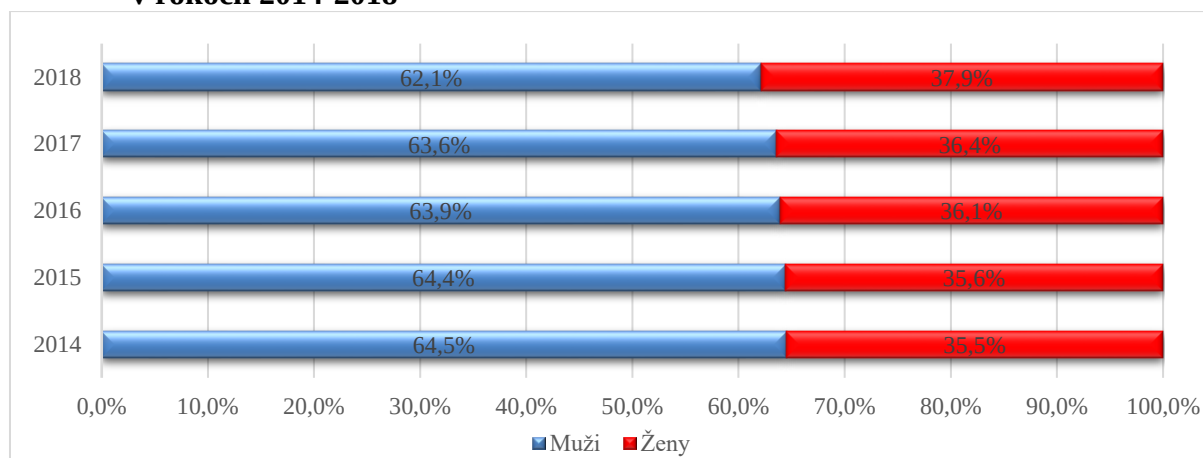
Graf 21 Vývoj celkového počtu podnikateľov – FO podľa pohlavia v Bratislavskom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

V súvislosti s vývojom ženského zastúpenia na celkovom počte podnikateľov v – FO v regióne môžeme konštatovať pozitívny trend, nakoľko v posledných piatich rokoch dochádza ku kontinuálnemu nárastu podielového ukazovateľa zastúpenia žien podnikateliiek z celkového počtu podnikateľov v Bratislavskom kraji. Kým v roku 2014 predstavoval v rámci kraja podiel podnikateliiek – FO úroveň 35,5%, k 31.12.2018 zaznamenávame nárast podielu podnikateliiek o 2,4 p. b. na úroveň 37,9% z celkového počtu podnikateľov – FO v Bratislavskom kraji.

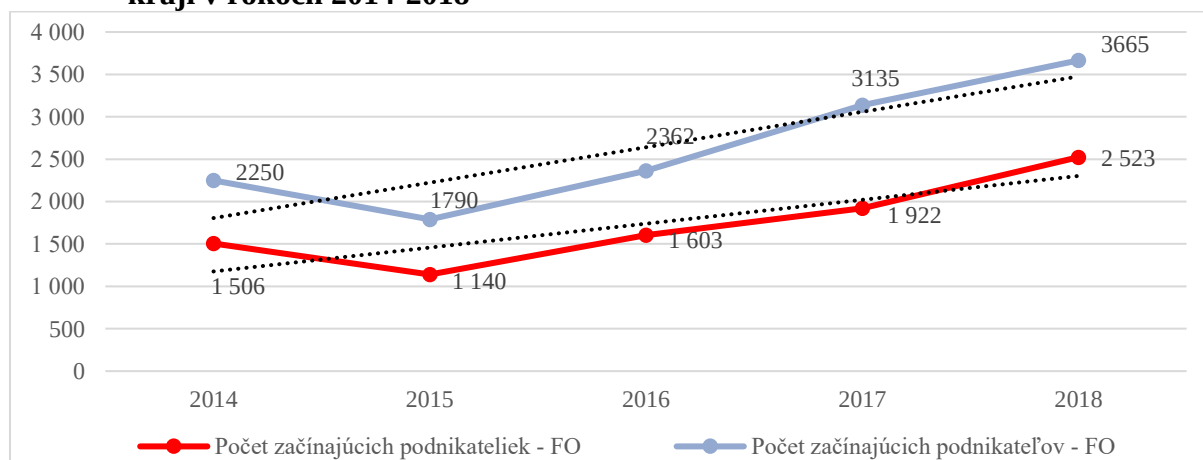
Graf 22 Vývoj zastúpenia podnikateľov – FO podľa pohlavia v Bratislavskom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Rovnako je pozitívnym zistením skutočnosť, že v skúmanom období dochádza k celkovému nárastu počtu začínajúcich podnikateľov – FO u oboch pohlaví. Napriek uvedenému, rovnako ako v prípade zvyšných slovenských regiónov aj v Bratislavskom kraji pozorujeme v prvom roku skúmaného obdobia (2014-2015) medziročný pokles začínajúcich podnikateľiek – FO, v tomto prípade na úrovni približne 24,3%. V rokoch 2015-2018 sa však aktivita začínajúcich podnikateľiek v kraji kontinuálne zvyšuje. Kým v roku 2015 pôsobilo v kraji 1 140 začínajúcich podnikateľiek - FO, počas štyroch nasledujúcich rokov dochádza k nárastu o 121,3% na úroveň 2 523 začínajúcich podnikateľiek - FO k 31.12.2018. Sumárne teda možno konštatovať celkový nárast počtu začínajúcich podnikateľiek v posledných piatich rokoch o 67,5%, ktorý je najvyšší v rámci slovenských krajov. Z pohľadu percentuálneho nárastu v skúmanom období dokonca prevyšuje tempo rastu subjektov mužského pohlavia, nakoľko v posledných piatich rokoch zaznamenávame nárast počtu začínajúcich podnikateľov - FO o 62,9%, čo predstavuje o 4,6 p. b. nižšiu hodnotu v porovnaní s vývojom u nežnejšieho pohlavia.

Graf 23 Vývoj počtu začínajúcich podnikateľov - FO podľa pohlavia v Bratislavskom kraji v rokoch 2014-2018

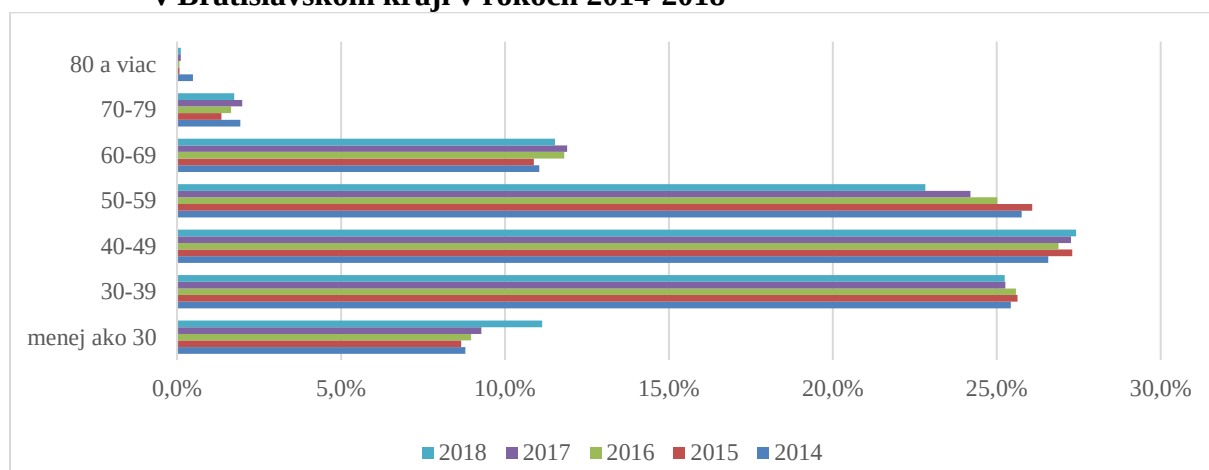

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Vo vekovom zložení aktívnych podnikateľiek Bratislavského kraja dominujú ženy vo veku 40-49 rokov, ktorých k 31.12.2018 pôsobilo v rámci regiónu celkovo 4 711, čo je 27,4 %

zo všetkých podnikateľiek v kraji. Druhá najzastúpenejšia je medzi podnikateľkami veková kategória žien 30-39 rokov s celkovým počtom 4 337 subjektov, čo predstavuje približne štvrtinu zo všetkých subjektov. Rovnako výrazné zastúpenie majú ženy - podnikateľky vo veku od 50 do 59 rokov, ktoré k 31.12.2018 predstavujú podiel 22,8% zo všetkých podnikateľiek kraja (3 921 subjektov). Naopak prirodzene najmenšie zastúpenie majú staršie ročníky, konkrétne vo vekových kategóriách 70-79 rokov (1,7%) a 80 rokov a viac (0,1 %). Čo sa týka vývoja podielu jednotlivých vekových skupín počas skúmaného obdobia, najväčší nárast zaznamenávame vo vekovej kategórii podnikateľiek do 30 rokov, kde dochádza k zvýšeniu z 8,8% z roku 2014 na 11,1% k 31.12.2018. Z pohľadu vývoja percentuálneho podielu v posledných piatich pozorujeme nárast súčasne u žien vo veku 40-49 rokov (0,8 p. b.) a vo vekovej kategórii 60-69 rokov – 0,5 p. b. Vo všetkých ostatných vekových skupinách možno pozorovať klesajúci trend, pričom najvýraznejší prepád zaznamenávame vo vekovej kategórii 50 – 59 rokov, kde sa v skúmanom období znížil počet podnikajúcich žien celkovo o 1 208 subjektov, čo predstavuje pokles z 25,8% zastúpenia v roku 2014 na 22,8% v roku 2018.

Graf 24 Vývoj podielu aktívnych podnikateľiek - FO na vekových skupinách v Bratislavskom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

2.3 Košický kraj

Napriek tomu, že sa Košický kraj svojou rozlohou zaraďuje k stredne veľkým regiónom Slovenska je počtom obyvateľov (800 414) celkovo druhým najľudnatejším na Slovensku. K 31.12.2018 je z celkovej populácie kraja 409 276 ženského pohlavia (podiel 14,6% zo všetkých Sloveniek) a je rovnako druhým najvyšším z pohľadu zastúpenia žien v rámci slovenských regiónov. Rovnako ako v prípade všetkých slovenských krajov aj v rámci Košického regiónu mierne prevažuje zastúpenie ženského pohlavia, ktoré je v rámci regionálnej populácie na úrovni 51,1%. Pozitívny trend vývoja celkovej populácie, respektíve dlhodobý trend medziročného nárastu obyvateľstva Košického kraja súčasne kopíruje vývoj v celkovom počte žien v skúmanom období. Aj napriek tomu, že v prípade Košického kraja nejde o zásadný nárast počtu žien, celkový vývoj v skúmanom období je v pozitívnych hodnotách. V rokoch 2014-2018 evidujeme nárast počtu žien v regióne celkovo o 1 920, čo predstavuje rozdiel približne na úrovni 0,5%. Tabuľka č. 10 obsahuje prehľad aktuálneho stavu a vývoja kľúčových štatistických ukazovateľov z hľadiska ekonomickej a podnikateľskej aktivity žien v Košickom samosprávnom kraji. Počet a mieru evidovanej nezamestnanosti žien v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2018 znázorňuje tabuľka č. 10.

Tabuľka 10 Počet a miera evidovanej nezamestnanosti žien v Košickom kraji v r. 2014 – 2018

	2014	2015	2016	2017	2018
Počet žien	407 157	407 639	408 248	408 722	409 077
Z toho počet ekonomicky aktívnych	163 831	163 278	162 343	157 841	173 719
Z toho počet ekonomicky neaktívnych od 15 r.	175 100	175 200	178 200	175 400	NA
Miera evidovanej nezamestnanosti (%)	16,9	15,6	14,3	11,9	9,9

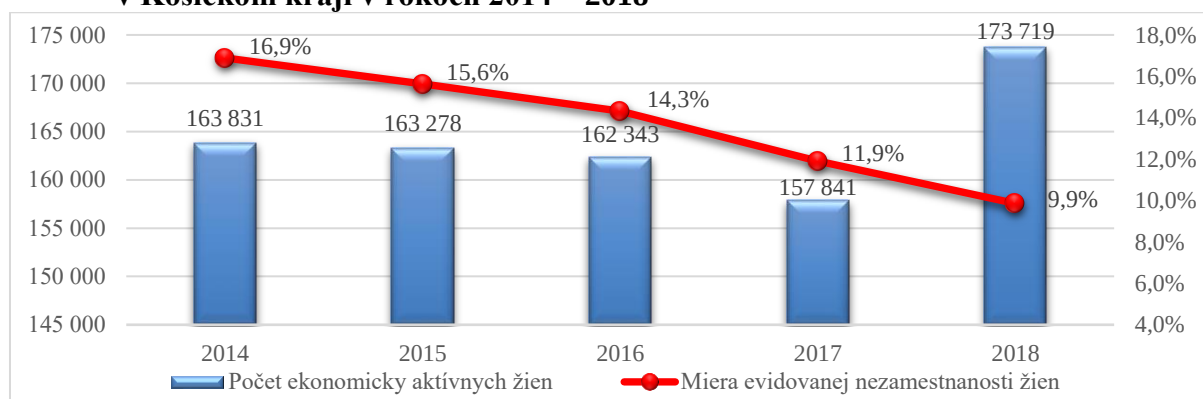
Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Rovnako na druhom mieste sa Košický kraj umiestňuje v súvislosti s absolútnym počtom ekonomicky aktívnych žien, ktoré je vyššie len v Prešovskom kraji. K 31.12. 2018 bol počet ekonomicky aktívnych žien v rámci kraja celkovo 173 719, čo predstavovalo približne 14 % zo všetkých ekonomicky aktívnych Sloveniek (k 31.12. 2018 – 1 240 400).

Čo sa týka vývoja počtu ekonomicky aktívnych žien Košického regiónu, v rokoch 2014 - 2017 pozorujeme pokles celkového počtu o 5 990 žien, čo predstavuje rozdiel 3,65 % v priebehu štyroch rokov. Napriek pomerne negatívnemu vývoju v rokoch 2014-2017 dochádza k vysokému nárastu v roku 2018, kedy pribudlo celkovo 15 878 ekonomicky aktívnych žien, čo v porovnaní s rokom 2017 predstavuje medziročný nárast na úrovni približne 10%. Sumárne teda môžeme konštatovať, že v skúmanom období dochádza k zvýšeniu celkového počtu ekonomicky aktívnych žien o 9 888 osôb, čo k 31.12.2018 predstavuje nárast na úrovni približne 6% v porovnaní s rokom 2014.

Čo sa však miery ekonomickej aktivity týka, situácia v Košickom kraji už nie je taká pozitívna. Košický kraj bol k 31.12.2018 v tejto súvislosti hneď po Žilinskom kraji najhorším zo slovenských regiónov z pohľadu miery ekonomickej aktivity žien, ktorá dosahovala úroveň len 49,9%, pričom ďaleko zaostáva za priemerom SR, ktorý je na úrovni 52,4%. Pozitívnym zistením v tejto súvislosti je však skutočnosť, že pri pohľade na vývoj v posledných piatich rokoch možno pozorovať jej kontinuálny nárast. . Kým v roku 2014 bola miera ekonomickej aktivity žien v regióne na úrovni 48,5%, k 31.12.2018 vzrástla o 1,4 p. b. na spomenutú úroveň 49,9%. Pozitívnym zistením je, rovnako ako v rámci ostatných slovenských regiónov, kontinuálny pokles miery evidovanej nezamestnanosti v posledných piatich rokoch. Kým v roku 2014 bola miera evidovanej nezamestnanosti žien v Košickom kraji na úrovni 16,9%, k 31.12. 2018 možno pozorovať výrazný pokles, celkovo o 7,0 p. b. na úroveň 9,9% nezamestnaných žien Košického regiónu. Aj napriek klesajúcemu trendu však Košický kraj ostáva medzi slovenskými regiónmi s najvyššou mierou nezamestnanosti žien, ktorá je podľa posledných údajov ŠÚ SR vyššia len Prešovskom kraji, kde dosahuje úroveň 12,3%.

Graf 25 Vývoj počtu ekonomicky aktívnych žien a miery evidovanej nezamestnanosti žien v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2018

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Celkovú ekonomickú aktivitu okrem iného nepochybne ovplyvňuje aj úroveň priemerných príjmov, ktoré sú v jednotlivých regiónoch prirodzene odlišné. Aj napriek tomu, že úroveň príjmov v Košickom kraji nedosahuje priemer SR, je v posledných piatich rokoch u oboch pohlaví druhá najvyššia spomedzi slovenských regiónov, pričom vyššie možno pozorovať len v regióne Bratislava. Čo sa týka tempa rastu priemernej hrubej mzdy žien v Košickom kraji, kopíruje približne rovnakú dynamiku ako v ostatných Slovenských krajoch. Kým v roku 2013 bola priemerná hrubá mesačná mzda žien v Košickom kraji na úrovni 767 EUR, k 31.12.2017 možno pozorovať jej zvýšenie na úroveň 912 EUR, čo predstavuje celkový nárast priemernej hrubej mesačnej mzdy žien o 18,9% v posledných piatich rokoch. Pozitívnym zistením je skutočnosť, že nárast priemernej hrubej mesačnej mzdy žien v regióne je v posledných piatich rokoch rýchlejší ako u mužov, u ktorých dosahuje úroveň 16,8%. Tabuľka č. 11 obsahuje vývoj priemernej hrubej mesačnej mzdy v Košickom kraji podľa pohlaví v posledných piatich rokoch a rovnako percentuálne rozdiely v príjmoch medzi pohlaviami.

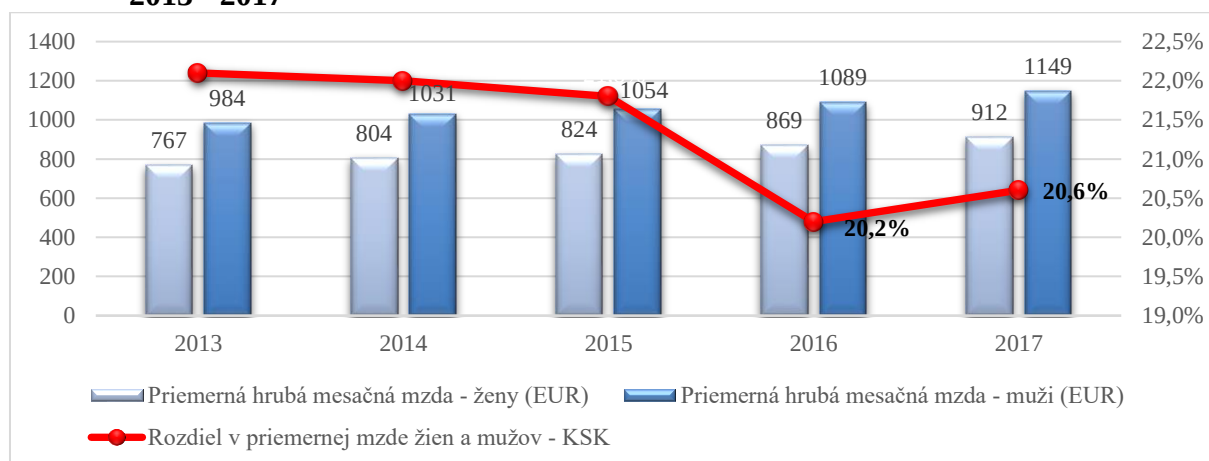
Tabuľka 11 Vývoj priemernej hrubej mesačnej mzdy žien a mužov v Košickom kraji v rokoch 2013 – 2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Priemerná hrubá mesačná mzda - ženy (EUR)	767	804	824	869	912
Priemerná hrubá mesačná mzda - muži (EUR)	984	1031	1054	1089	1149
Rozdiel v priemernej mzde žien a mužov - KSK (%)	22,1%	22,0%	21,8%	20,2%	20,6%

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Vývoj percentuálneho rozdielu v príjmoch mužov a žien Košického kraja je v jednotlivých rokoch kolísavý. V rokoch 2013-2016 možno pozorovať kontinuálne znižovanie platových rozdielov medzi pohlaviami. Kým v roku 2013 mali muži o 22,1% vyššie hrubé priemerné mzdy ako ženy, v roku 2016 zaznamenávame pomerne výrazný pokles mzdových rozdielov o 1,9 p. b. na úroveň 20,2%. K 31.12.2017 naopak pozorujeme medziročný nárast ukazovateľa mzdových rozdielov medzi pohlaviami o 0,5 p. b. na úroveň 20,6%. Sumárne však možno skonštatovať pozitívnu skutočnosť, že v skúmanom období došlo k celkovému zníženiu rozdielov medzi priemernými mzdami mužov a žien o 1,6 p. b.

Graf 26 Vývoj priemernej mesačnej mzdy mužov a žien v Košickom kraji v rokoch 2013 - 2017

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Vývoj celkového počtu podnikateľov – FO v Košickom kraji má v posledných piatich rokoch negatívny trend. Kým v roku 2014 pôsobilo v rámci kraja 38 079 podnikateľov oboch pohlaví v priebehu piatich rokov pozorujeme jeho pokles o 4 851 subjektov, čo predstavuje negatívny rozdiel na úrovni 12,7%. Z pohľadu absolútnych hodnôt zaznamenávame u mužov v porovnaní s nežnejším pohlavím v posledných piatich rokoch zánik o 1 539 subjektov viac (celkovo zánik 3 195 podnikateľov – FO), no z pohľadu percentuálnej zmeny zaznamenávame o niečo vyšší úbytok v skupine žien, konkrétne o 0,6 p. b.

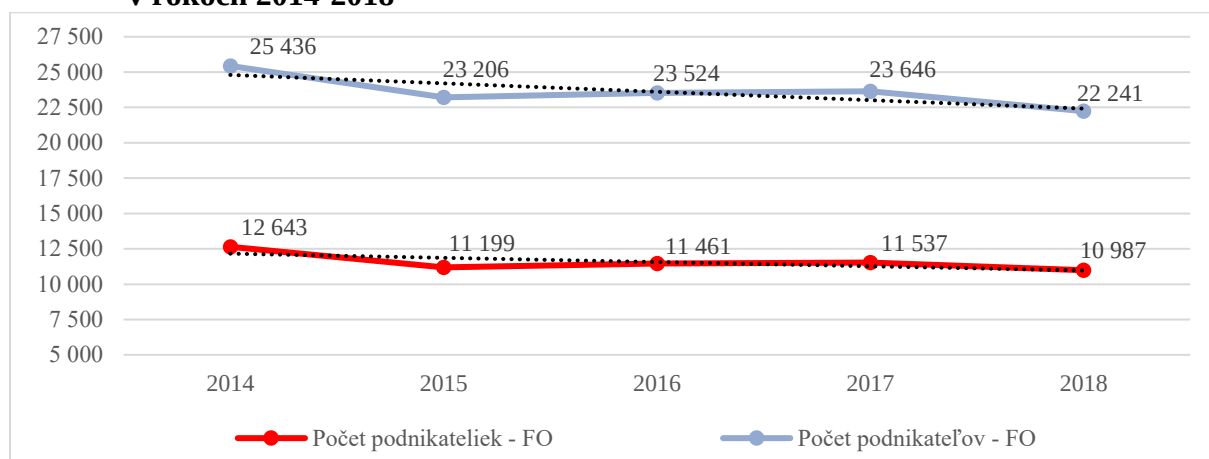
Tabuľka 12 Vývoj počtu podnikateľov - FO podľa pohlavia v Košickom kraji v rokoch 2014 – 2018

Ukazovateľ	2014		2015		2016		2017		2018	
	FO spolu		FO spolu		FO spolu		FO spolu		FO spolu	
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena
Počet podnikateľov - FO	25 436	12 643	23 206	11 199	23 524	11 461	23 646	11 537	22 241	10 987
Podiel z celkového počtu podnikateľov v kraji (%)	66,8	33,2	67,4	32,6	67,2	32,8	67,2	32,8	66,9	33,1
Počet začínajúcich podnikateľov - FO	2 557	1 133	2 175	928	2 565	1 228	3 415	1 263	4 172	1 526
Podiel z celk. počtu zač. FO - podnikateľov v kraji (%)	69,3	30,7	70,1	29,9	67,6	32,4	73,0	27,0	73,2	26,8

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Vývoj celkového počtu podnikateliiek – FO v rámci kraja je v priebehu posledných piatich rokov pomerne kolísavý. Kým v roku 2014 pôsobilo na území kraja 12 643 podnikateliiek – FO, v roku 2015 došlo k medziročnému poklesu o 12,1%, čo predstavovalo celkový úbytok 1 534 podnikateliiek - FO. Rovnako ako v prípade predošlého kraja, v rokoch 2015 - 2017 možno naopak pozorovať mierne pozitívny trend vývoja, konkrétne zvýšenie celkového počtu o 338 podnikateliiek, čo v uvedenom časovom rámci predstavuje nárast približne 3%. K opätovnému poklesu v počte podnikateliiek – FO v rámci regiónu došlo v rokoch 2017-2018, kde pozorujeme medziročný pokles na úrovni 4,8% (zánik 550 subjektov ženského pohlavia). Celkový pokles počtu podnikateliiek – FO v skúmanom období je na úrovni 13,1%, čo v absolútnom počte predstavuje ukončenie podnikateľskej činnosti 1 656 žien v časovom rámci posledných piatich rokov. K 31.12.2018 pôsobilo v Košickom kraji celkovo 10 987 podnikateliiek – FO, čo predstavuje o približne 2 000 žien podnikajúcich menej ako je priemer SR (12 057 podnikateliiek FO/kraj).

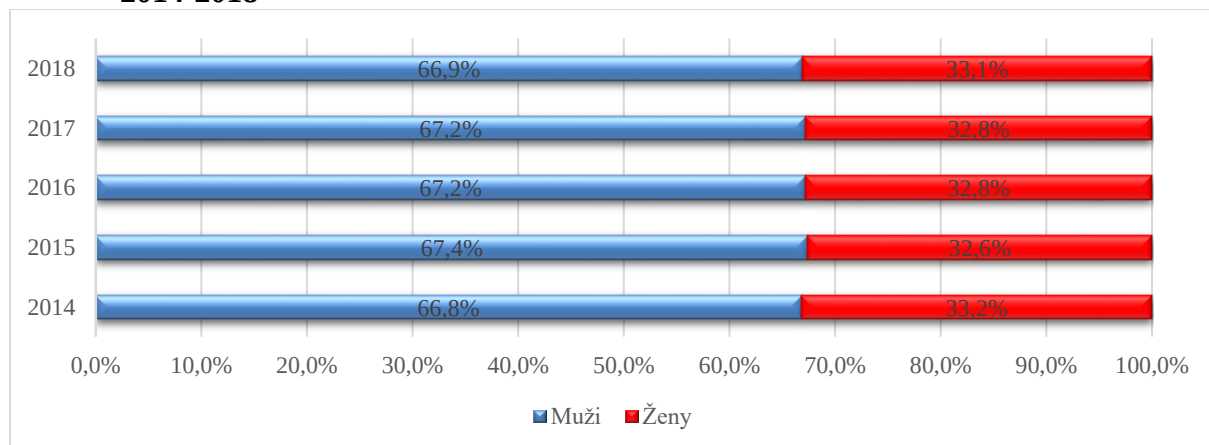
Graf 27 Vývoj celkového počtu podnikateľov – FO podľa pohlavia v Košickom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Čo sa týka vývoja ženského zastúpenia na celkovom počte podnikateľov – FO v regióne môžeme konštatovať, že v posledných piatich rokoch dochádza k celkovému poklesu ženského zastúpenia medzi podnikateľmi kraja. Kým v roku 2014 predstavoval v rámci kraja podiel podnikateliek – FO úroveň 33,2%, k 31.12.2018 zaznamenávame mierny pokles podielu podnikateliek o 0,1 p.b na úroveň 33,1% z celkového počtu podnikateľov – FO v Košickom kraji. Najväčší medziročný pokles zaznamenávame v rokoch 2014 – 2015 kedy sa miera zastúpenia žien medzi podnikateľmi Košického kraja znížila z 33,2% na 32,6%.

Graf 28 Vývoj zastúpenia podnikateľov – FO podľa pohlavia v Košickom kraji v rokoch 2014-2018

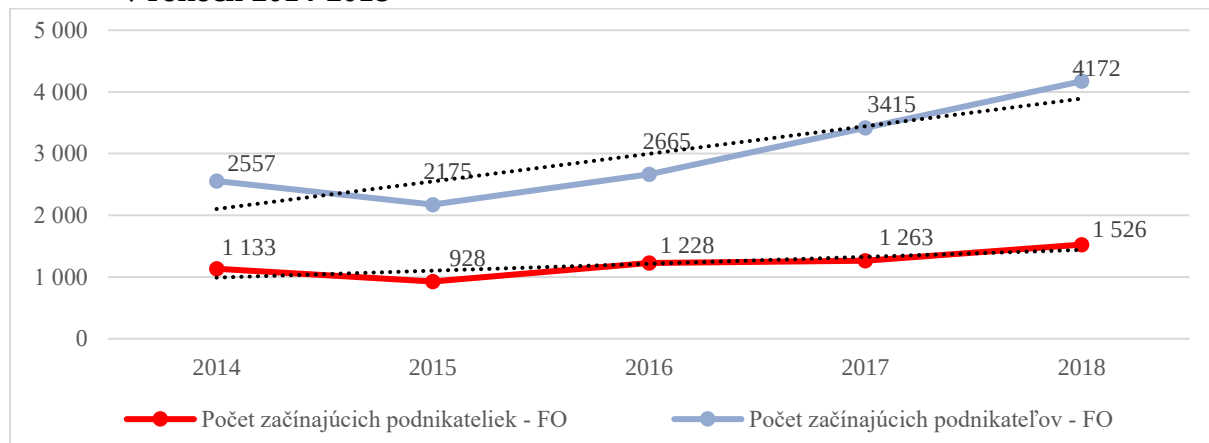

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Napriek poklesu celkového počtu podnikateľov – FO v kraji je pozitívnym zistením skutočnosť, že v skúmanom období sa celkovo zvýšil počet začínajúcich podnikateľov – FO u oboch pohlaví. Vývoj v skupine začínajúcich podnikateliek Košického kraja je rovnako kolísavý ako v prípade zvyšných slovenských regiónov, kde v prvom roku skúmaného obdobia (2014-2015) zaznamenávame medziročné zníženie počtu podnikajúcich žien o 550, čo predstavuje medziročný pokles 18%. Od roku 2015 sa však aktivita začínajúcich podnikateliek v kraji kontinuálne zvyšuje. Kým v roku 2015 pôsobilo v kraji 928 začínajúcich podnikateliek - FO, počas štyroch nasledujúcich rokov dochádza k nárastu celkovo o 64,4% na úroveň 1 526 začínajúcich podnikateliek - FO k 31.12.2018. Sumárne teda možno konštatovať celkový nárast počtu začínajúcich podnikateliek v skúmanom období na úrovni 34,7%. V tomto prípade však tempo nárastu počtu začínajúcich žien – podnikateliek zd'aleka

nedosahuje úroveň u mužov, kde v rámci Košického kraja zaznamenávame zvýšenie počtu podnikateľov v posledných piatich rokoch celkovo o 1 615 subjektov, čo predstavuje celkový nárast v skúmanom období na úrovni 63,1%.

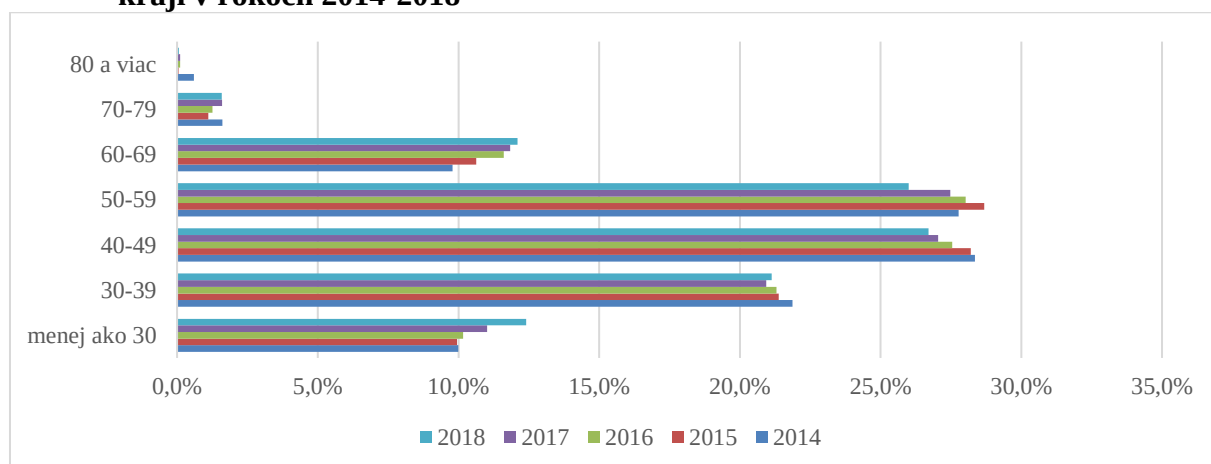
Graf 29 Vývoj počtu začínajúcich podnikateľov - FO podľa pohlavia v Košickom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Čo sa týka vekového zloženia aktívnych podnikateľiek – FO v rámci Košického kraja, rovnako aj v tomto prípade možno pozorovať dominanciu podnikajúcich žien vo veku 40 - 49 rokov, ktorých k 31.12.2018 pôsobilo v rámci regiónu celkovo 2 934, čo predstavuje 26,7% všetkých podnikateľiek kraja. Druhý najvyšší počet podnikajúcich žien bol vo veku 50 - 59 rokov, s celkovým podielom 26% (2 857 subjektov). Výrazné zastúpenie majú rovnako ženy - podnikateľky vo veku od 30 do 39 rokov, ktoré k 31.12.2018 predstavujú podiel 21,1% zo všetkých podnikateľiek kraja (2 322 subjektov). Naopak najmenšie zastúpenie majú rovnako ako v prípade zvyšku Slovenska staršie ročníky, konkrétne vo vekových kategóriách 70-79 rokov (1,6%) a 80 rokov a viac (0,1%). Čo sa týka vývoja zastúpenia jednotlivých vekových skupín na celkovom počte podnikateľiek - FO, najväčší nárast zaznamenávame vo vekovej kategórii podnikateľiek do 30 rokov, kde dochádza k nárastu podielu z 10% v roku 2014 na 12,4% k 31.12.2018 (absolútny prírastok 99 subjektov). Rovnako pomerne výrazný nárast možno pozorovať v zastúpení žien vo veku 60-69 rokov, kde v posledných piatich rokoch vzrástol podiel podnikateľiek v danom veku o 2,3 p. b. na úroveň 12,1% všetkých podnikateľiek Košického regiónu. Vo všetkých ostatných vekových skupinách možno pozorovať klesajúci trend, pričom najvýraznejší prepád zaznamenávame vo vekovej kategórii 50 – 59 rokov, kde sa v skúmanom období znížil počet podnikajúcich žien celkovo o 654 subjektov, čo predstavuje pokles z 27,8% zastúpenia v roku 2014 na 26,0% v roku 2018.

Graf 30 Vývoj podielu aktívnych podnikateliiek - FO na vekových skupinách v Košickom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

2.4 Nitriansky kraj

Z hľadiska absolútneho počtu obyvateľov ženského pohlavia sa Nitriansky kraj s počtom žien na úrovni 347 194 zaraďuje celkovo na štvrté miesto medzi slovenskými kraji, pričom zastúpenie žien Nitrianskeho regiónu z celkového počtu žien žijúcich na území Slovenskej republiky predstavuje úroveň 12,4%. Vychádzajúc z údajov ŠÚ SR k 31.12.2018 podiel ženského pohlavia na celkovej populácii v rámci regiónu dosahuje priemernú úroveň, nakoľko zastúpenie nežnejšieho pohlavia z celkového počtu 676 672 obyvateľov Nitrianskeho samosprávneho kraja dosahuje úroveň približne 51,3%, čo je porovnateľná hodnota s ostatnými kraji SR. Rovnako ako v prípade zvyšku SR je prevaha počtu žien v rámci regiónu pozorovateľná počas celého skúmaného obdobia. Čo sa týka demografického vývoja, v Nitrianskom kraji dochádza v priebehu posledných piatich rokov k celkovému úbytku obyvateľstva oboch pohlaví. Uvedené tvrdenie dokazuje tabuľka nižšie, ktorá obsahuje vývoj počtu obyvateľiek Nitrianskeho regiónu v posledných piatich rokoch, z ktorej je zrejmy pokles celkového počtu žien v skúmanom období celkovo o 4 675, čo predstavuje pokles obyvateľov nežnejšieho pohlavia o 1,3%. Tabuľka č. 13 súčasne obsahuje prehľad aktuálneho stavu a vývoja kľúčových štatistických ukazovateľov z hľadiska ekonomickej a podnikateľskej aktivity žien v Nitrianskom samosprávnom kraji.

Tabuľka 13 Počet a miera evidovanej nezamestnanosti žien v Nitrianskom kraji v r. 2014 – 2018

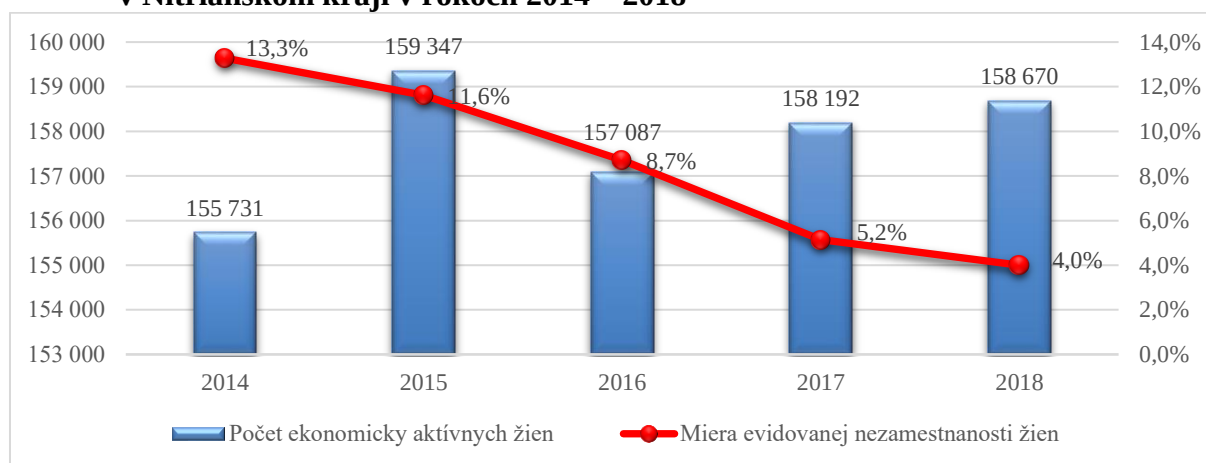
	2014	2015	2016	2017	2018
Počet žien	352 133	350 732	349 674	348 408	347 458
Z toho počet ekonomicky aktívnych	155 731	159 347	157 087	158 192	158 670
Z toho počet ekonomicky neaktívnych od 15 r.	153 800	153 600	149 900	146 800	NA
Miera evidovanej nezamestnanosti (%)	13,3	11,6	8,7	5,2	4,0

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Z celkového počtu 347 458 obyvateľiek Nitrianskeho kraja bolo k 31.12.2018 ekonomicky aktívnych celkovo 158 670, čo predstavovalo približne 12,8% zo všetkých ekonomicky aktívnych Sloveniek (k 31.12. 2018 – 1 240 400). Z pohľadu absolútneho počtu v rámci jednotlivých regiónov Slovenska je v Nitrianskom kraji celkovo štvrtý najvyšší počet ekonomicky aktívnych obyvateľov nežnejšieho pohlavia. Samotný vývoj ekonomickej aktivity žien je v posledných piatich rokoch pomerne kolísavý. Kým v roku 2014 bolo v rámci kraja

155 731 EAO – žien v roku 2015 pozorujeme medziročný nárast o 2,3 %. V roku 2016 možno naopak pozorovať pokles počtu 2 260 žien, pričom v nasledujúcich rokoch opätovne dochádza k pozitívnemu trendu. Napriek kolísavému vývoju môžeme konštatovať, že v skúmanom období dochádza k zvýšeniu celkového počtu ekonomicky aktívnych žien o 2 939 osôb, čo k 31.12.2018 predstavuje nárast na úrovni približne 2 % v porovnaní s rokom 2014. Napriek poklesu absolútneho počtu EAO-žien je pozitívnym zistením analýzy skutočnosť, že v skúmanom dochádza k nárastu percentuálnej miery ekonomickej aktivity žien Nitrianskeho regiónu. Kým v roku 2014 bola miera ekonomickej aktivity žien v regióne na úrovni 50,2 %, k 31.12.2018 vzrástla o 1 p.b na úroveň 51,2 %. Ďalším z dôležitých ukazovateľov z hľadiska ekonomickej a/alebo podnikateľskej aktivity žien je vývoj miery evidovanej nezamestnanosti, ktorý je rovnako analyzovaný v období 2014-2018. Ako sme už uviedli vyššie, nezamestnanosť klesá v rámci všetkých regiónov Slovenska a rovnako pri oboch pohlaviach. Nezamestnanosť žien aj v prípade Nitrianskeho kraja klesá pomerne rýchlym tempom. Kým v roku 2014 bola miera evidovanej nezamestnanosti žien v kraji na úrovni 13,3 %, k 31.12.2018 možno pozorovať výrazný pokles, celkovo o 9,3 p. b. na úroveň 4,0 % nezamestnaných žien Nitrianskeho regiónu. V porovnaní s celoslovenským priemerom je nezamestnanosť žien v Nitrianskom kraji nižšia o 1,9 p. b.

Graf 31 Vývoj počtu ekonomicky aktívnych žien a miery evidovanej nezamestnanosti žien v Nitrianskom kraji v rokoch 2014 – 2018

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Pri komparácii úrovne priemerných zárobkov v jednotlivých regiónoch Slovenska môžeme konštatovať, že výška príjmov v Nitrianskom kraji je druhá najnižšia zo všetkých regiónov Slovenska pričom nižšie príjmy možno pozorovať len v Prešovskom kraji. K 31.12. 2017 priemerný zárobok žien ďaleko zaostáva za priemerom Slovenska, ktorý je vyšší o 12,7%. Napriek samotnej výške je pozitívnym zistením tempo rastu priemernej hrubej mzdy žien v Nitrianskom kraji, ktoré je o niečo vyššie v porovnaní s ostatnými slovenskými regiónmi Slovenska. Kým v roku 2013 bola priemerná hrubá mesačná mzda žien v Nitrianskom kraji na úrovni 687 EUR, k 31.12.2017 možno pozorovať jej zvýšenie na úroveň 852 EUR, čo predstavuje celkový nárast priemernej hrubej mesačnej mzdy žien na úrovni 24% v posledných piatich rokoch. V súvislosti s uvedeným je tempo nárastu príjmov žien v Nitrianskom kraji v horizonte posledných piatich rokov vyššie v priemere o 2,5 p. b. Pozitívnym zistením je tiež skutočnosť, že nárast priemernej hrubej mesačnej mzdy žien je v posledných piatich rokoch rýchlejší ako u mužov v rámci Nitrianskeho regiónu, u ktorých dosahuje úroveň 19,2%.

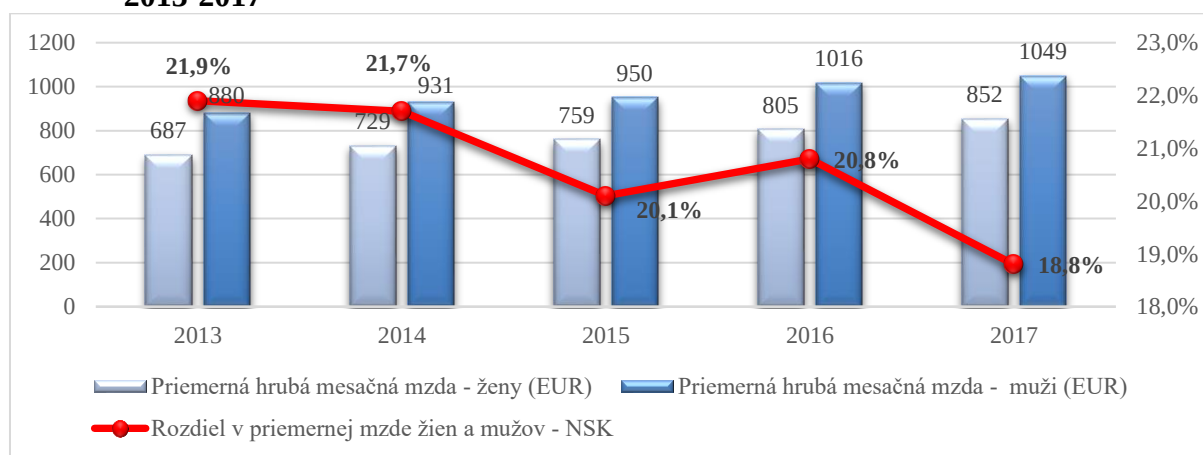
Tabuľka 14 Vývoj priemernej hrubej mesačnej mzdy žien a mužov v Nitrianskom kraji v rokoch 2013 – 2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Priemerná hrubá mesačná mzda - ženy (EUR)	687	729	759	805	852
Priemerná hrubá mesačná mzda - muži (EUR)	880	931	950	1016	1049
Rozdiel v priemernej mzde žien a mužov - NSK	21,9%	21,7%	20,1%	20,8%	18,8%

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Nitriansky samosprávny kraj nie je výnimkou z pohľadu rozdielnosti v príjmoch medzi pohlaviami. Z grafu č. 32 je zrejmé že v posledných piatich rokoch aj tu príjmy mužov prevyšujú zárobky nežnejšieho pohlavia. Z pohľadu vývoja je však aj napriek kolísavému vývoju zrejmy celkovo pozitívny trend v stieraní rozdielov platového ohodnotenia mužov a žien v Nitrianskom kraji. V rokoch 2013-2015 možno pozorovať pomerne výrazné zníženie rozdielov medzi pohlaviami, nakoľko kým v roku 2013 mali muži o 21,9% vyššie hrubé priemerné mzdy ako ženy, v roku 2015 bol rozdiel o 1,8 p. b. nižší (20,1%). V roku 2016 naopak pozorujeme opätovné zvýšenie platových rozdielov na úroveň 20,8%. K 31.12.2017 sa však vrátil pozitívny trend stierania platobných rozdielov, keďže došlo k medziročnému poklesu o 2 p. b. na úroveň 18,8%. Sumárne teda možno skonštatovať, že v skúmanom období došlo k celkovému zníženiu rozdielov medzi priemernými mzdami mužov a žien o 2,1 p. b.

Graf 32 Vývoj priemernej mesačnej mzdy mužov a žien v Nitrianskom kraji v rokoch 2013-2017

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Vývoj celkovej podnikateľskej aktivity v regióne je v súvislosti s ukazovateľom počtu podnikateľov – FO porovnateľný so zvyškom slovenských regiónov, kde v posledných piatich rokoch dochádza k celkovému poklesu podnikateľov-FO. Kým v roku 2014 pôsobilo v Nitrianskom kraji spolu 46 840 podnikateľov oboch pohlaví v priebehu piatich rokov pozorujeme pokles o 4 074 subjektov, čo predstavuje negatívny rozdiel 8,69% v skúmanom období. Z pohľadu absolútnych hodnôt zaznamenávame u mužov v porovnaní s nežnejším pohlavím v posledných piatich rokoch zánik o 1 606 subjektov viac (celkovo zánik 2 570 podnikateľov – FO), ako aj z pohľadu percentuálnej zmeny, kde evidujeme o 0,6 % vyšší úbytok v skupine mužov (celkový úbytok podnikateľov – 7,7 %).

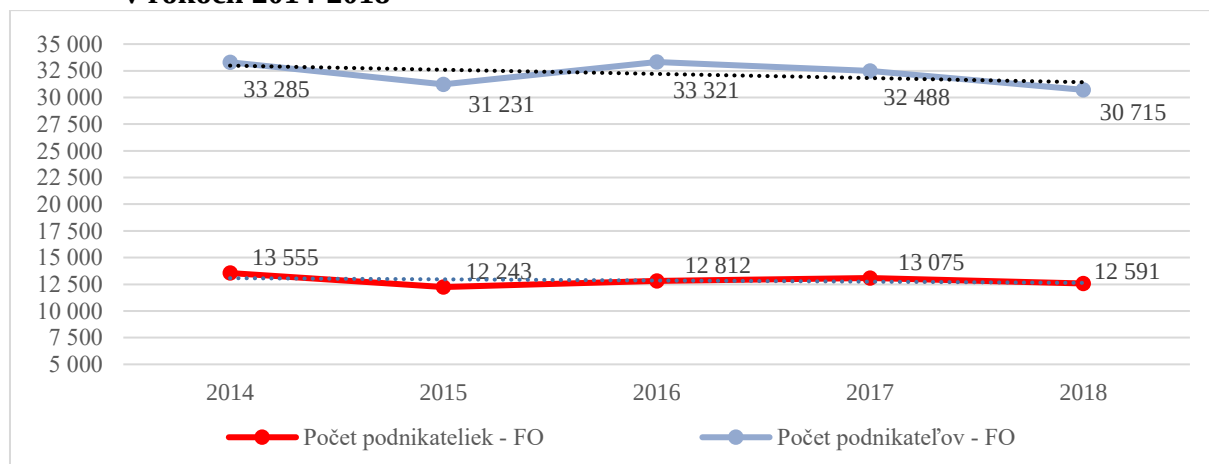
Tabuľka 15 Vývoj počtu podnikateľov - FO podľa pohlavia v Nitrianskom kraji v rokoch 2014 – 2018

Ukazovateľ	2014		2015		2016		2017		2018	
	FO spolu		FO spolu		FO spolu		FO spolu		FO spolu	
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena
Počet podnikateľov - FO	33 285	13 555	31 231	12 243	32 321	12 812	32 488	13 075	30 715	12 591
Podiel z celkového počtu podnikateľov v kraji (%)	71,1	28,9	71,8	28,2	71,6	28,4	71,3	28,7	70,9	29,1
Počet začínajúcich podnikateľov - FO	3 560	1 291	2 951	1 158	3 697	1 446	4 138	1 670	5 088	2 204
Podiel z celk. počtu zač. FO - podnikateľov v kraji (%)	73,4	26,6	71,8	28,2	71,9	28,1	71,2	28,8	69,8	30,2

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

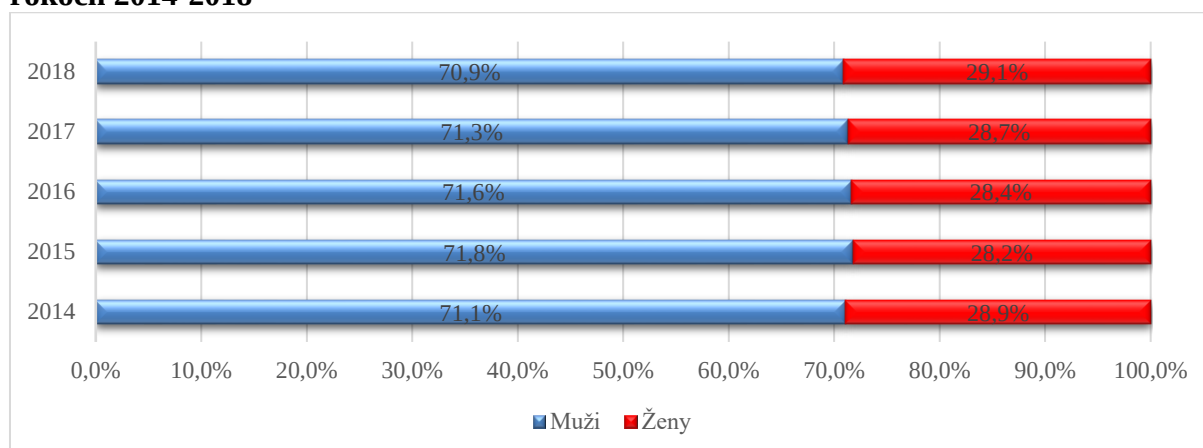
Vývoj celkového počtu žien - podnikateliiek v rámci Nitrianskeho kraja je v priebehu posledných piatich rokov pomerne kolísavý. Kým v roku 2014 pôsobilo na území kraja 13 555 podnikateliiek – FO, v roku 2015 došlo k medziročnému poklesu o 9,7%, čo predstavovalo celkový úbytok 1 312 podnikateliiek - FO. V nasledujúcich troch rokoch (2015 – 2017) sa naopak podnikateľská aktivita žien vrátila do pozitívnych čísel, nakoľko došlo k zvýšeniu celkového počtu podnikajúcich žien o 832 subjektov, čo v časovom horizonte troch rokov predstavuje nárast na úrovni 6,8%. K opätovnému poklesu v počte podnikateliiek – FO v rámci regiónu došlo v rokoch 2017-2018, kde pozorujeme medziročný pokles 3,7%, čo predstavuje ukončenie podnikateľskej činnosti 484 žien z Nitrianskeho regiónu. Celkový pokles počtu podnikateliiek – FO v skúmanom období je na úrovni 7,1%, čo v absolútnom počte predstavuje ukončenie podnikateľskej činnosti 964 žien horizonte piatich rokov. K 31.12.2018 pôsobilo v Nitrianskom kraji celkovo 12 591 podnikateliiek – FO, čo predstavuje hodnotu nad priemerom SR, ktorý je na úrovni 12 057 podnikateliiek FO na kraj.

Graf 33 Vývoj celkového počtu podnikateľov – FO podľa pohlavia v Nitrianskom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

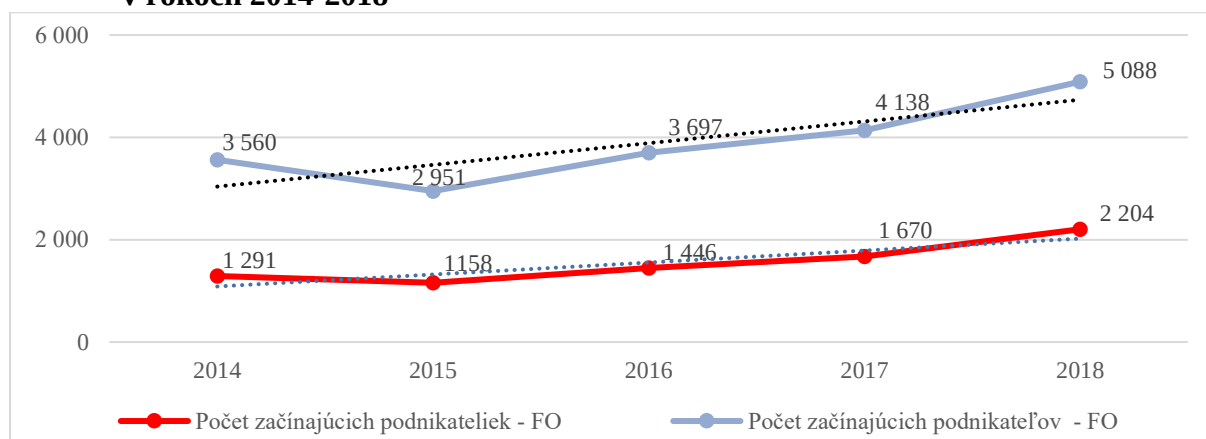
Čo sa týka vývoja zastúpenia žien - podnikateliiek na celkovom počte podnikateľov – FO v Nitrianskom regióne môžeme konštatovať, že v posledných piatich rokoch dochádza k miernemu nárastu ženského zastúpenia medzi podnikateľmi - FO v rámci kraja. Kým v roku 2014 predstavoval podiel žien na celkovom počte podnikateľov - FO v kraji úroveň 28,9 %, k 31.12. 2018 zaznamenávame mierny nárast ženského zastúpenia o 0,2 p. b. na úroveň 29,1 % z celkového počtu podnikateľov – FO v Nitrianskom kraji. Najväčší medziročný nárast zaznamenávame v rokoch 2017 – 2018 kedy sa miera zastúpenia žien medzi podnikateľmi Nitrianskeho kraja zvýšila z 28,7 % na 29,1 %.

Graf 34 Vývoj zastúpenia podnikateľov – FO podľa pohlavia v Nitrianskom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Pokles v celkovom počte podnikateľov – FO v rámci kraja je spomaľovaný pozitívnym vývojom v skupine začínajúcich podnikateľov – FO u oboch pohlaví. Kým v roku 2014 bolo v Nitrianskom kraji spolu 4 851 začínajúcich podnikateľov oboch pohlaví, k 31.12.2018 zaznamenávame nárast celkového počtu o vyše 50% na úroveň 7 292 mužov a žien, ktoré začali podnikateľskú činnosť. Vývoj počtu začínajúcich podnikateľov – FO Nitrianskeho kraja je však rovnako kolísavý ako v prípade zvyšných slovenských regiónov. Pri skupine žien v prvom roku skúmaného obdobia (2014-2015) zaznamenávame zníženie celkového počtu začínajúcich podnikateliek o 133 subjektov, čo predstavuje medzročný pokles 10,3%. Od roku 2015 sa však trend počtu začínajúcich podnikateliek v Nitrianskom kraji kontinuálne zvyšuje. Kým v roku 2015 pôsobilo v rámci regiónu 1 158 žien, ktoré začínali s podnikateľskou činnosťou, počas štyroch nasledujúcich rokov došlo k 82,3%-nému nárastu na úroveň 2 204 začínajúcich podnikateliek - FO k 31.12.2018. Sumárne teda možno konštatovať nárast počtu žien, ktoré sa rozhodli začať svoje vlastné podnikanie v skúmanom období o 70,7%. Pozitívnym zistením je tiež skutočnosť, že z hľadiska percentuálneho rozdielu v posledných piatich rokoch zaznamenávame v skupine začínajúcich podnikateliek vyššie tempo rastu ako u mužov, u ktorých v rámci Nitrianskeho kraja je nárast počtu začínajúcich podnikateľov - FO úrovni 42,9%, čo je v porovnaní so skupinou žien o 27,8 p. b. nižšia hodnota (v absolútnom počte naopak prevyšuje skupina mužov – nárast o 1 528 nových subjektov viac v skúmanom období). Vývoj počtu začínajúcich podnikateľov – FO v členení podľa pohlavia v Nitrianskom kraji v rokoch 2014 – 2018 je znázornený v grafe č. 35.

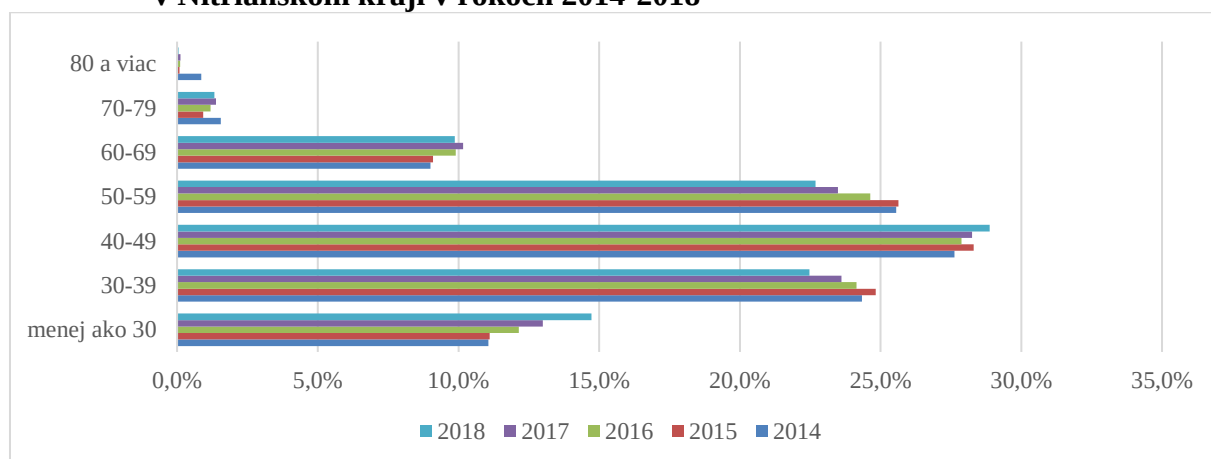
Graf 35 Vývoj počtu začínajúcich podnikateľov - FO podľa pohlavia v Nitrianskom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Vekové zloženie aktívnych podnikateľiek -FO v rámci Nitrianskeho kraja sa v zásade nelíši od štruktúry v iných slovenských krajoch. V posledných piatich rokoch je dominantná skupina žien vo veku 40 – 49 rokov, ktorých k 31.12.2018 pôsobilo v rámci regiónu celkovo 3 636, čo predstavuje podiel približne 29% zo všetkých podnikajúcich žien v regióne. Druhý najvyšší počet podnikajúcich žien pozorujeme v roku 2018 vo veku 50-59 rokov, s celkovým podielom 22,7%, čo z hľadiska absolútneho počtu predstavuje o približne 800 subjektov menej ako v dominantnej vekovej kategórii podnikateľiek. Pomerne výrazné zastúpenie majú súčasne podnikateľky vo veku od 30 do 39 rokov, ktoré predstavujú podiel 22,5% zo všetkých podnikateľiek kraja (2 829 subjektov). Naopak najmenšie zastúpenie majú rovnako ako v prípade zvyšku Slovenska ženy v dôchodkovom veku, konkrétne vo vekových kategóriách 70-79 rokov (1,3%) a 80 rokov a viac (0,1%). Nitriansky samosprávny kraj sa tiež v zásade neodlišuje od ostatných krajov v súvislosti s vývojom vekového zloženia podnikajúcich žien v posledných piatich rokoch, nakoľko zaznamenávame aj tu zvyšovanie podnikateľskej aktivity žien najmä vo vekovej kategórii žien do 30 rokov, kde dochádza k nárastu ich zastúpenia o 3,6 p.b. na úroveň 14,7% k 31.12.2018 (absolútny prírastok 355 subjektov). Zvýšenie podielového ukazovateľa možno súčasne pozorovať v zastúpení žien vo veku 40-49 rokov, kde v posledných piatich rokoch vzrástol podiel podnikateľiek v danom veku o 1,3 p. b. na úroveň približne 29%. Vo vekovej skupine 60-69 sa ukazuje zvyšovanie podielu miernejšie, nakoľko v sledovanom období sa ich zastúpenie zvýšilo o 0,9 p. b. Vo všetkých ostatných vekových skupinách pozorujeme klesajúci trend, pričom najvýraznejší prepád zaznamenávame vo vekovej kategórii 50 – 59 rokov, kde sa v skúmanom období znížil počet podnikajúcich žien celkovo o 608 subjektov, čo predstavuje pokles z 25,6% zastúpenia v roku 2014 na 22,7% v roku 2018. Pomerne výrazné zníženie zastúpenia sa tiež ukazuje vo vekovej skupine 30-39 rokov, kde v posledných piatich rokoch evidujeme pokles o 1,8 p. b. Za zmienku tiež stojí informácia o rapidnom poklese žien v dôchodkovom veku, konkrétne v skupine 80 rokov a viac, kde v priebehu skúmaného obdobia zaniklo až 94% subjektov, čo sa odráža v znížení ich podielu v ženskom podnikateľskom prostredí kraja o 0,8 p. b. Vývoj podielu aktívnych podnikateľiek – FO v jednotlivých vekových kategóriách v rokoch 2014 – 2018 v Nitrianskom kraji je znázornený v grafe č. 36.

Graf 36 Vývoj podielu aktívnych podnikateľiek - FO na vekových skupinách v Nitrianskom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

2.5 Prešovský kraj

Prešovský kraj je z hľadiska počtu obyvateľov na úrovni 825 022 (ŠÚ SR 31/12/2018) najľudnatejším regiónom Slovenska, pričom tvorí až približne 15% celkovej populácie Slovenskej republiky. Z celkovej populácie kraja je 416 897 osôb ženského pohlavia, čo je najvyšší počet v rámci slovenských regiónov, pričom podiel z celkového počtu Sloveniek predstavuje rovnako úroveň približne 15%. Čo sa týka demografického zloženia, na rozdiel od ostatných krajov SR v Prešovskom kraji je prevaha ženského pohlavia o niečo miernejšia, nakoľko k 31.12.2018 predstavuje podiel nežného pohlavia na regionálnej populácii úroveň 50,5%, čo je v priemere o 1 p. b. menej ako priemer SR. Demografický vývoj v Prešovskom kraji má dlhodobu pozitívny trend, nakoľko v posledných piatich rokoch možno pozorovať prírastok obyvateľstva niekde na úrovni 0,6%. Pozitívny trend sa odráža aj vo vývoji ženskej populácie, nakoľko v posledných piatich rokoch možno pozorovať mierny nárast ich počtu. Kým v roku 2014 bolo v kraji celkovo 414 984 obyvateľov ženského pohlavia, k 31.12.2018 sa ich počet zvýšil na úroveň 416 897, čo predstavuje zvýšenie počtu žien v priebehu posledných piatich rokov celkovo o 1 913 osôb (pozitívny prírastok na úrovni 0,5%). Tabuľka č. 16 obsahuje prehľad aktuálneho stavu a vývoja kľúčových štatistických ukazovateľov z hľadiska ekonomickej a podnikateľskej aktivity žien v Prešovskom samosprávnom kraji.

Tabuľka 16 Počet a miera evidovanej nezamestnanosti žien v Prešovskom kraji v r. 2014 - 2018

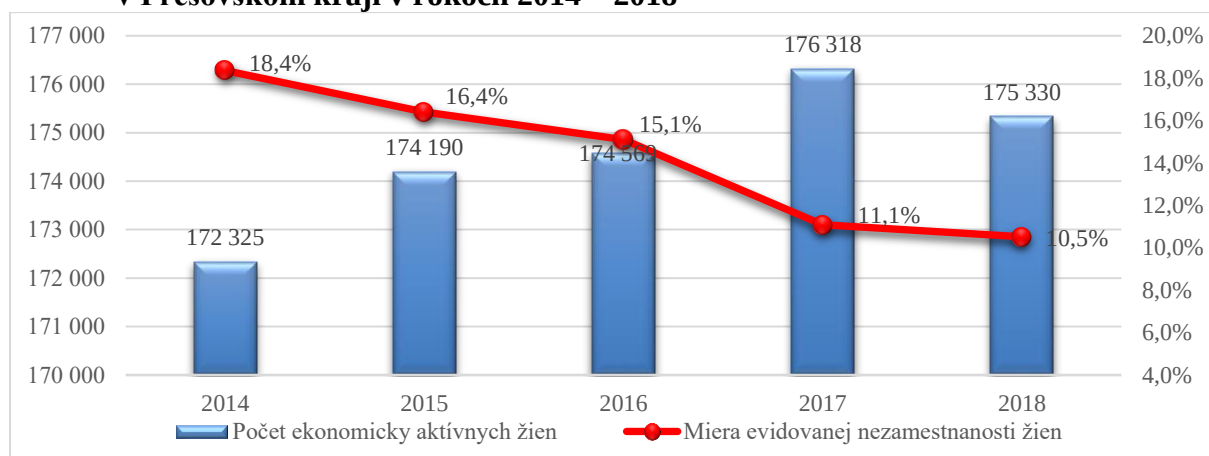
	2014	2015	2016	2017	2018
Počet žien	414 984	415 197	415 881	416 546	416 897
Z toho počet ekonomicky aktívnych	172 325	174 190	174 569	176 318	175 330
Z toho počet ekonomicky neaktívnych od 15 r.	171 900	168 800	168 400	168 400	NA
Miera evidovanej nezamestnanosti (%)	18,4	16,4	15,1	11,1	10,5

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Z celkového počtu obyvateľiek Prešovského kraja bolo k 31.12.2018 ekonomicky aktívnych 175 330, čo je z hľadiska absolútneho počtu najvyššie číslo v rámci slovenských regiónov. Zastúpenie prešovských ekonomicky aktívnych žien na celkovom počte ekonomicky aktívnych Sloveniek (k 31.12. 2018 – 1 240 400) je na úrovni 14,1%. Čo sa týka vývoja ekonomickej aktivity žien v regióne, v posledných piatich rokoch možno pozorovať celkovo priaznivý trend. Kým v roku 2014 bolo v rámci kraja 172 325 EAO – žien, v roku 2017

pozorujeme nárast počtu ekonomicky aktívnych žien v Prešovskom kraji o 2,3%, čo z hľadiska absolútneho počtu činí zvýšenie o 3 993 EAO-žien v kraji. V rokoch 2017-2018 možno naopak pozorovať mierny pokles počtu celkovo o 988, čo predstavuje medziročný pokles 0,6%. Napriek kolísavému vývoju môžeme konštatovať, že v skúmanom období dochádza k zvýšeniu počtu ekonomicky aktívnych žien o 3 005 osôb, čo k 31.12.2018 predstavuje nárast na úrovni 1,7% v porovnaní s rokom 2014. Čo sa týka miery ekonomickej aktivity v percentuálnom vyjadrení, situácia v Prešovskom kraji už nie je taká priaznivá. Aj keď v časovom rámci posledných piatich rokov celkovo vzrástla, v tomto ohľade sa Prešovský kraj stále radí medzi posledné regióny, od ktorého je miera ekonomickej aktivity žien nižšia len v Žilinskom a Košickom kraji. Pozitívnym napriek tomu je už spomenutý fakt, že v skúmanom období došlo k jej zvýšeniu. Kým v roku 2014 bola miera ekonomickej aktivity žien v regióne na úrovni 49,8%, k 31.12.2018 vzrástla o 0,9 p. b. V kontexte našej analýzy je podstatný ukazovateľ miery nezamestnanosti, ktorá je vypočítaná z počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva v regióne. Prešovský kraj v tomto ohľade dlhodobo patrí medzi kraje s najvyššou mierou nezamestnanosti u oboch pohlaví. Čo sa týka ženskej skupiny obyvateľstva, k 31.12.2018 bola miera nezamestnanosti žien v regióne na úrovni 10,5%, čo je najvyššia úroveň v rámci slovenských regiónov. Pozitívny je v tejto súvislosti jej vývoj, ktorý v posledných piatich rokoch kontinuálne klesá pomerne rýchlym tempom. Kým v roku 2014 bola miera evidovanej nezamestnanosti žien v kraji na úrovni 18,4%, k 31.12.2018 možno pozorovať výrazný pokles, celkovo o 7,9 p. b. na úroveň 10,5% nezamestnaných žien Prešovského regiónu.

Graf 37 Vývoj počtu ekonomicky aktívnych žien a miery evidovanej nezamestnanosti žien v Prešovskom kraji v rokoch 2014 – 2018

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Prešovský samosprávny kraj je okrem miery nezamestnanosti posledným spomedzi slovenských regiónov vo výške priemerných príjmov u oboch pohlaví. Úroveň príjmov mužov aj žien dlhodobo zaostáva za slovenským priemerom. K 31.12. 2017 bola priemerná hrubá mzda žien v Prešovskom kraji nižšia o 14,7% v porovnaní s priemerom Slovenska a u mužov dokonca o viac ako tretinu. Čo sa týka vývoja úrovne priemerných príjmov v kraji, evidujeme nárast priemernej hrubej mzdy žien aj v Prešovskom kraji, ktorý je porovnateľný s ostatnými slovenskými regiónmi. Kým v roku 2013 bola priemerná hrubá mesačná mzda žien v rámci kraja na úrovni 671 EUR, k 31.12.2017 možno pozorovať jej zvýšenie na úroveň 819 EUR, čo predstavuje celkový nárast priemernej hrubej mesačnej mzdy žien na úrovni 22% behom piatich rokov. Z hľadiska stierania platových rozdielov medzi pohlaviami je pozitívnym zistením tiež skutočnosť, že nárast priemernej hrubej mesačnej mzdy žien je v posledných piatich rokoch výraznejší ako u mužov, u ktorých dosahuje úroveň 18,2%.

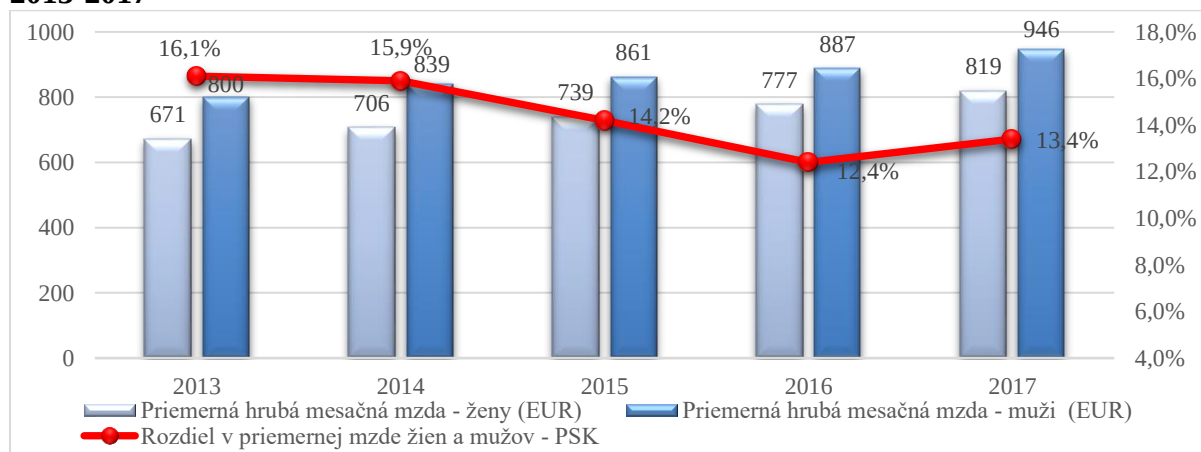
Tabuľka 17 Vývoj priemernej hrubej mesačnej mzdy žien a mužov v Prešovskom kraji v rokoch 2013 – 2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Priemerná hrubá mesačná mzda - ženy (EUR)	671	706	739	777	819
Priemerná hrubá mesačná mzda - muži (EUR)	800	839	861	887	946
Rozdiel v priemernej mzde žien a mužov - PSK	16,1%	15,9%	14,2%	12,4%	13,4%

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Čo sa týka nerovnosti v príjmoch medzi pohlaviami, je na tom Prešovský kraj v skúmanom období najlepšie spomedzi slovenských regiónov. V súvislosti s uvedeným v rámci kraja zaznamenávame kontinuálne stieranie mzdových rozdielov medzi pohlaviami, ktoré je aj napriek svojmu kolísavému trendu v časovom rámci piatich rokov v pozitívnych číslach. V rokoch 2013-2016 možno pozorovať výrazné zníženie mzdových rozdielov medzi pohlaviami, nakoľko kým v roku 2013 mali muži o 16,1% vyššie hrubé priemerné mzdy ako ženy, v roku 2016 bol rozdiel o 3,7 p. b. nižší (hodnota k 31.12. 2016 – 12,4%). V rokoch 2016 - 2017 naopak došlo k opätovnému zvýšeniu mzdových rozdielov na úroveň 13,4%. V časovom rámci piatich rokov však možno konštatovať celkovo pozitívny trend v stieraní platových rozdielov v rámci Prešovského kraja, nakoľko došlo k celkovému zníženiu rozdielu vo výške priemerných hrubých príjmov mužov v porovnaní so ženami o 2,7 p. b., čo predstavuje najvýraznejší pokles v rámci slovenských krajov.

Graf 38 Vývoj priemernej mesačnej mzdy mužov a žien v Prešovskom kraji v rokoch 2013-2017

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Ďalším pozitívnym zistením v rámci Prešovského kraja je vývoj ukazovateľa celkovej podnikateľskej aktivity fyzických osôb (spoločne za obe pohlavia). Aj napriek tomu, že má mierne klesajúcu tendenciu, pokles celkového počtu podnikateľov - FO je najnižší spomedzi krajov Slovenska. Kým v roku 2014 pôsobilo v rámci Prešovského kraja spolu 52 875 podnikateľov - FO oboch pohlaví v priebehu piatich rokov pozorujeme len mierny pokles – celkovo o 1 825 subjektov, čo predstavuje rozdiel 3,5% v skúmanom období. Z pohľadu absolútnych hodnôt zaznamenávame u mužov v porovnaní s nežnejším pohlavím v posledných piatich rokoch zánik o 43 subjektov viac (celkovo zánik 1 024 podnikateľov – FO). Z pohľadu percentuálnej zmeny naopak zaznamenávame vyššiu mieru zániku v skupine podnikateľiek, kde je o 5,3 p. b. vyšší úbytok ako v skupine mužov (celkový úbytok podnikateľov - mužov – 2,5%).

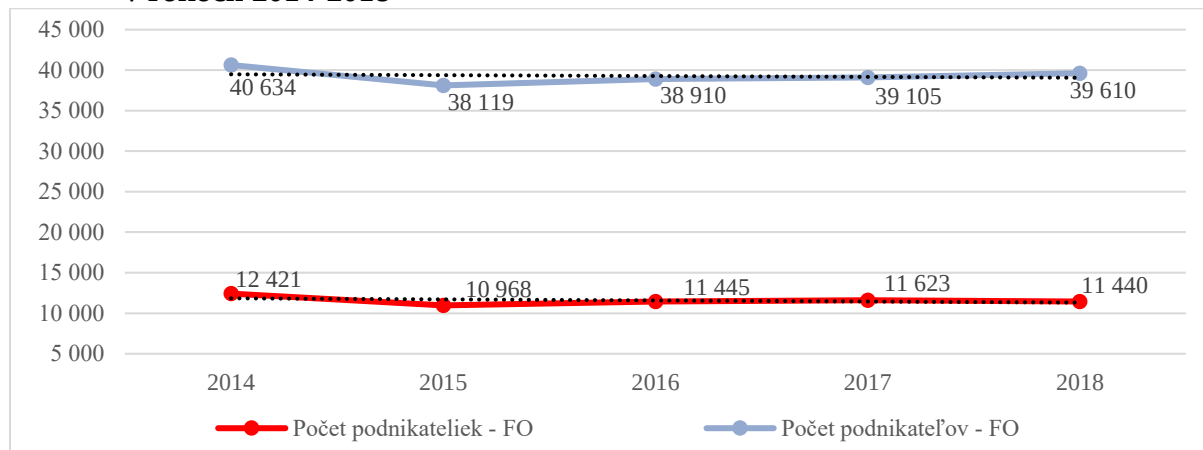
Tabuľka 18 Vývoj počtu podnikateľov - FO podľa pohlavia v Prešovskom kraji v rokoch 2014 – 2018

Ukazovateľ	2014		2015		2016		2017		2018	
	FO spolu		FO spolu		FO spolu		FO spolu		FO spolu	
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena
Počet podnikateľov - FO	40 634	12 421	38 119	10 968	38 910	11 445	39 105	11 623	39 610	11 440
Podiel z celkového počtu podnikateľov v kraji (%)	76,6	23,4	77,7	22,3	77,3	22,7	77,1	22,9	77,6	22,4
Počet začínajúcich podnikateľov - FO	4 678	1 124	3 746	871	4 533	1 376	5 511	1 476	7 254	1 843
Podiel z celk. počtu zač. FO - podnikateľov v kraji (%)	80,6	19,4	81,1	18,9	76,7	23,3	78,9	21,1	79,7	20,3

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Čo sa týka vývoja celkového počtu žien – podnikateliek je situácia v rámci Prešovského kraja porovnateľná s inými kraji, kde je vývoj v jednotlivých rokoch časového horizontu piatich rokov pomerne kolísavý. Kým v roku 2014 pôsobilo na území kraja 12 421 podnikateliek – FO, v roku 2015 došlo k medziročnému poklesu o 11,7%, čo predstavovalo ukončenie činnosti 1 453 podnikajúcich žien. V nasledujúcich troch rokoch sa naopak podnikateľská aktivita žien vrátila do pozitívnych čísel, nakoľko došlo k zvýšeniu celkového počtu podnikateliek – FO o 655 subjektov, čo v časovom horizonte troch rokov predstavuje nárast ženskej aktivity o 6,1%. Mierne negatívny trend možno pozorovať opäť v rokoch 2017 - 2018, kde bol medziročný pokles na zanedbateľnej úrovni 1,6%, čo predstavuje ukončenie podnikateľskej činnosti 183 žien z Prešovského kraja. Celkový pokles počtu podnikateliek – FO v rámci kraja je na úrovni 7,9%, čo v absolútnom počte predstavuje ukončenie podnikateľskej činnosti 981 žien horizonte posledných piatich rokov. K 31.12.2018 pôsobilo v Prešovskom kraji celkovo 11 440 podnikateliek – FO, čo predstavuje hodnotu o 5,4% nižšiu ako je priemer SR (12 057 podnikateliek FO na kraj.)

Graf 39 Vývoj celkového počtu podnikateľov – FO podľa pohlavia v Prešovskom kraji v rokoch 2014-2018

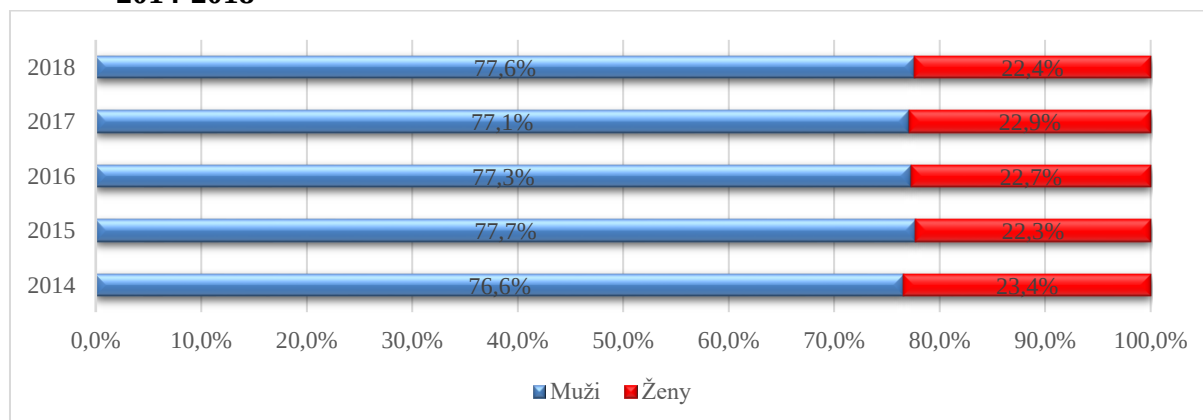

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Rýchlejšie tempo zániku subjektov v skupine žien – podnikateliek v porovnaní s mužským pohlavím v časovom horizonte posledných piatich rokov sa odráža v negatívnom vývoji zastúpenia nežnejšieho pohlavia na celkovom počte podnikateľov – FO v Prešovskom kraji. Kým v roku 2014 predstavoval podiel žien na celkovom počte podnikateľov - FO v kraji úroveň 23,4%, k 31.12.2018 zaznamenávame pokles podielu ženského zastúpenia o 1 p.b. na úroveň 22,4% z celkového počtu podnikateľov – FO v kraji. Najväčší medziročný pokles zaznamenávame v rokoch 2014 – 2015 kedy sa miera zastúpenia žien medzi podnikateľmi regiónu znížila z 23,4% na 22,3%. Celkový negatívny trend v skúmanom období nedokázal

odvrátiť ani mierny nárast ženského podielu v rokoch 2015-2017, ktorý však nedokázal vyrovnať úroveň zo začiatku skúmaného obdobia (rok 2014).

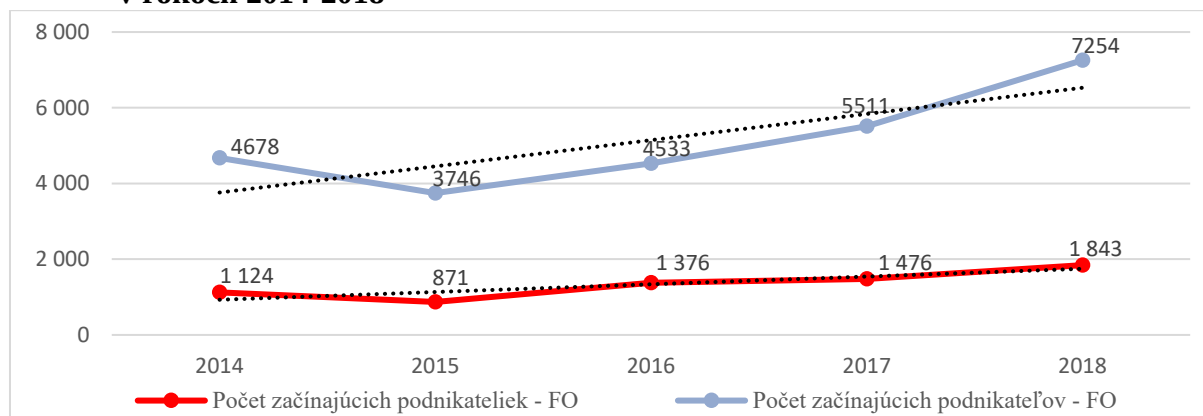
Graf 40 Vývoj zastúpenia podnikateľov – FO podľa pohlavia v Prešovskom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Vývoj počtu začínajúcich podnikateľov v porovnaní s trendom celkového počtu podnikateľov - FO v rámci Prešovského kraja je pozitívnejší. Aj napriek tomu, že vývojová krivka začínajúcich subjektov v horizonte posledných piatich rokov kolíše, celkovo dosahuje pozitívne hodnoty. Kým v roku 2014 bolo v Prešovskom kraji spolu 5 802 začínajúcich podnikateľov oboch pohlaví, k 31.12.2018 zaznamenávame nárast celkového počtu o vyše 56% na úroveň 9 097 mužov a žien, ktoré začali podnikateľskú činnosť. Čo sa týka skupiny žien, v prvom roku skúmaného obdobia (2014-2015) zaznamenávame zníženie celkového počtu začínajúcich podnikateľiek o 253 subjektov, čo predstavuje medziročný pokles 22,5%. Od roku 2015 sa však počet začínajúcich podnikateľiek v kraji kontinuálne zvyšuje. Kým v roku 2015 pôsobilo v rámci regiónu 871 žien, ktoré začínali s podnikateľskou činnosťou, počas štyroch nasledujúcich rokov došlo k nárastu na úroveň 1 843 začínajúcich podnikateľiek - FO k 31.12.2018. Sumárne teda možno konštatovať nárast počtu žien, ktoré sa rozhodli začať svoje vlastné podnikanie v skúmanom období o 63,9%. Rastúci záujem o podnikanie žien čiastočne súvisí s veľmi malou možnosťou nájsť si zamestnanie, čo potvrdzuje vysoká závislosť medzi nezamestnanosťou a počtom podnikateľiek v PO kraji. Pozitívnym zistením je tiež skutočnosť, že z hľadiska percentuálneho rozdielu v posledných piatich rokoch zaznamenávame v skupine začínajúcich podnikateľiek vyšší nárast ako u mužov, u ktorých evidujeme nárast počtu o 55%, čo je v porovnaní so skupinou žien o 8,9 p. b. nižšia hodnota.

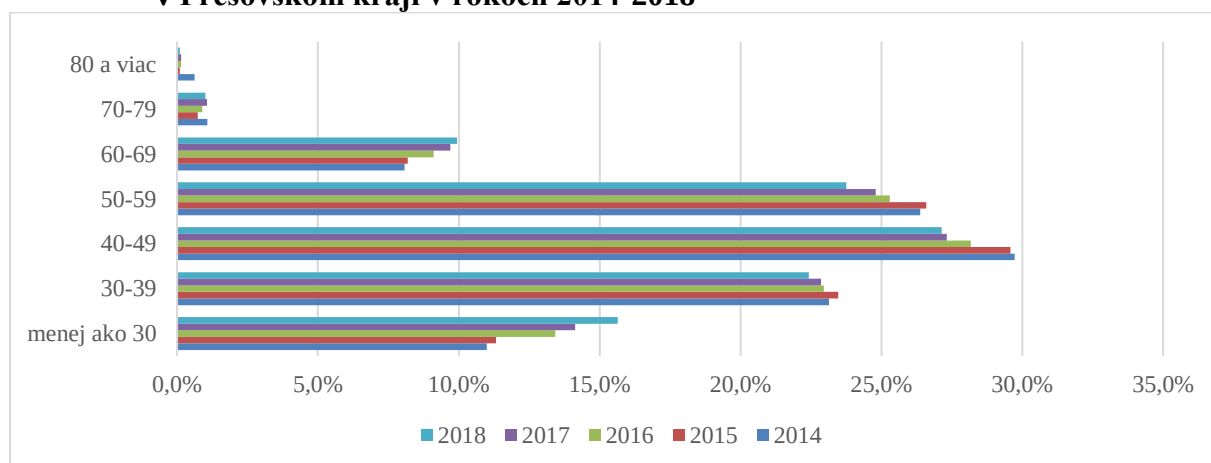
Graf 41 Vývoj počtu začínajúcich podnikateľov - FO podľa pohlavia v Prešovskom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Čo sa týka vekového zloženia aktívnych podnikateľiek, štruktúra v rámci Prešovského kraja sa v zásade nelíši od ostatných regiónov. V posledných piatich rokoch tiež dominuje skupina podnikateľiek vo veku 40 – 49 rokov, ktorých k 31.12.2018 pôsobilo v rámci regiónu celkovo 3 105, čo predstavuje podiel 27,1% podnikateľiek - FO v regióne. Pomerne vysoké zastúpenie v rámci kraja možno pozorovať u podnikateľiek vo veku 50-59 rokov, s celkovým podielom 23,8% (2 717 subjektov) a súčasne vo veku od 30 do 39 rokov s 22,4% zastúpením na celkovom počte (2 565 subjektov). Naopak najmenšie zastúpenie majú staršie ročníky, konkrétne vo vekových kategóriách 70-79 rokov (1%) a 80 rokov a viac (0,1%). Prešovský kraj sa tiež v zásade neodlišuje od ostatných krajov v súvislosti s vývojom vekovej štruktúry podnikajúcich žien. V posledných piatich rokoch zaznamenávame aj tu zvyšovanie podnikateľskej aktivity žien najmä vo vekovej kategórii žien do 30 rokov, kde dochádza k nárastu ich zastúpenia o 4,6 p. b. na úroveň 15,6% k 31.12.2018 (absolútny prírastok 425 žien do 30 rokov). Zvýšenie možno súčasne pozorovať v zastúpení žien vo veku 60-69 rokov, kde v posledných piatich rokoch vzrástol podiel podnikateľiek v danom veku o 1,8 p. b. na úroveň približne 10%. V ostatných vekových skupinách dochádza k poklesu zastúpenia, pričom najvýraznejší a súčasne totožný prepád zaznamenávame vo vekovej kategórii 40-49 a 50 – 59 rokov na úrovni 2,6 p. b. v priebehu posledných piatich rokov. Pokles zastúpenia sa tiež ukazuje vo vekovej skupine 30-39 rokov, ktorý dosiahol úroveň 0,7 p. b (pokles o 309 subjektov) a rovnako u žien v dôchodkovom veku, konkrétne v skupine 80 rokov a viac (0,5 p. b.) a 70 – 79 rokov (0,1p. b.).

Graf 42 Vývoj podielu aktívnych podnikateľiek - FO na vekových skupinách v Prešovskom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

2.6 Trenčiansky kraj

Trenčiansky kraj je z hľadiska počtu obyvateľov na úrovni 586 623 (ŠÚ SR 31/12/2018) druhým najmenej osídleným regiónom Slovenska (10,7% obyvateľov SR), pričom menší počet obyvateľov žije len v rámci Trnavského kraja. Z celkovej populácie kraja bolo v roku 2018 298 453 osôb ženského pohlavia, čo je rovnako druhý najnižší počet v rámci slovenských regiónov, pričom podiel z celkového počtu Sloveniek predstavuje rovnako úroveň približne 11%. Prevaha ženského pohlavia v Trenčianskom kraji je porovnateľná s ostatnými slovenskými regiónmi, nakoľko k 31.12.2018 predstavuje podiel nežného pohlavia na regionálnej populácii úroveň 50,8%. Demografický vývoj má dlhodobý negatívny trend, nakoľko v posledných piatich rokoch možno pozorovať úbytok obyvateľstva na úrovni 0,9%, čo predstavuje celkový úbytok obyvateľstva o 5 191 osôb. Trend sa odráža aj vo vývoji ženskej populácie, kde v skúmanom období možno rovnako pozorovať mierny absolútny

úbytok . Kým v roku 2014 bolo v kraji celkovo 301 079 obyvateľov ženského pohlavia, k 31.12.2018 sa ich počet znížil na úroveň 298 284, čo predstavuje pokles počtu žien v priebehu posledných piatich rokov o 2 795 osôb (celkový úbytok 0,9%).

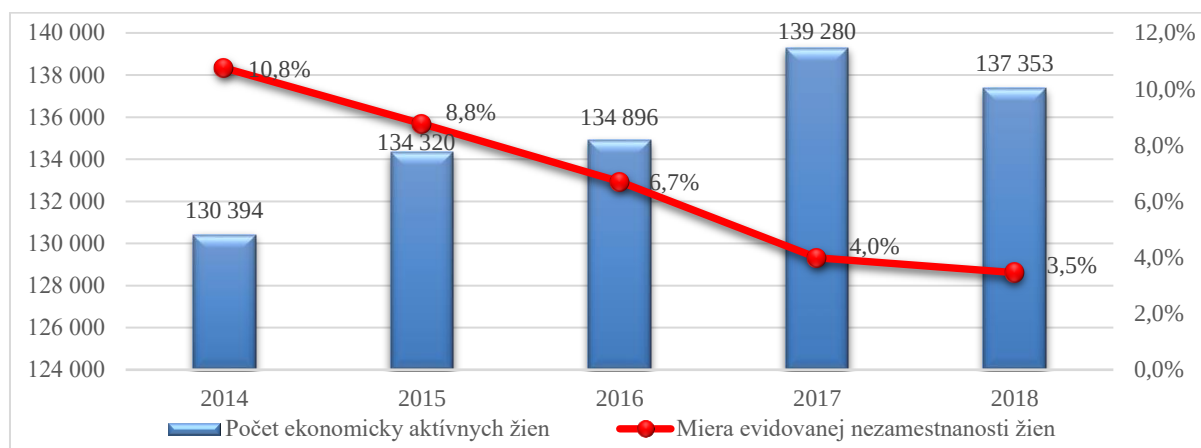
Tabuľka 19 Počet a miera evidovanej nezamestnanosti žien v Trenčianskom kraji v r. 2014 – 2018

	2014	2015	2016	2017	2018
Počet žien	301 079	300 283	299 656	298 865	298 284
<i>Z toho počet ekonomicky aktívnych</i>	130 394	134 320	134 896	139 280	137 353
<i>Z toho počet ekonomicky neaktívnych od 15 r.</i>	133 000	130 700	126 000	124 700	NA
Miera evidovanej nezamestnanosti (%)	10,8	8,8	6,7	4,0	3,5

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Z celkového počtu žien Trenčianskeho kraja bolo k 31.12. 2018 ekonomicky aktívnych celkovo 137 353 osôb, čo predstavovalo približne 11% zo všetkých ekonomicky aktívnych Sloveniek. Zaľudnenosť regiónu predznamenáva, že aj z pohľadu absolútneho počtu EAO-žien bude Trenčiansky kraj medzi poslednými v rámci SR, pričom menší počet EAO – žien sme v roku 2018 zaznamenali len v rámci Trnavského regiónu. Situácia v súvislosti s vývojom počtu ekonomicky aktívnych žien je porovnateľná so zvyškom SR, nakoľko aj v podmienkach Trenčianskeho kraja je pozorovateľný nerovnomerný vývoj. Kým v roku 2014 bolo v rámci kraja 130 394 EAO – žien počas nasledujúcich štyroch rokov zaznamenávame výrazný nárast o 8 886 EAO-žien, čo predstavuje prírastok 6,8%. V rokoch 2017-2018 možno naopak pozorovať pokles počtu o 1 927 EAO- žien, čo predstavuje medziročné zníženie o 1,4%. Napriek nerovnomernému vývoju môžeme konštatovať, že v skúmanom období dochádza aj v prípade Trenčianskeho kraja k pomerne výraznému zvýšeniu celkového počtu EAO-žien o 6 959 osôb, čo k 31.12.2018 predstavuje nárast 5,3% v horizonte piatich rokov. Na základe uvedeného dochádza v Trenčianskom kraji k najvyššiemu nárastu miery ekonomickej aktivity spomedzi regiónov SR. Kým v roku 2014 bola miera ekonomickej aktivity žien v regióne na úrovni 49,5%, v priebehu piatich rokov vzrástla o 3,6 p. b. K 31.12.2018 predstavuje úroveň 53,1% v rámci Trenčianskeho kraja tretiu najvyššiu mieru ekonomickej aktivity žien medzi slovenskými regiónmi (vyššia len BSK a BBSK). Rovnako pozitívne je tempo poklesu miery evidovanej nezamestnanosti žien v Trenčianskom kraji behom posledných piatich rokov. Kým v roku 2014 bola miera evidovanej nezamestnanosti žien v kraji na úrovni 10,8%, k 31.12.2018 možno pozorovať výrazný pokles o 7,3 p. b. na úroveň 3,5% nezamestnaných žien v Trenčianskom kraji. Miera nezamestnanosti v rámci kraja sa tak dostala výrazne pod priemer Slovenskej republiky, ktorý k 31.12.2018 predstavoval úroveň 6,1% (2,6 p. b. pod priemerom), pričom nižšiu mieru možno pozorovať len v západnej časti Slovenska, konkrétne v Bratislavskom a Trnavskom kraji. Vývoj počtu ekonomicky aktívnych žien a miery evidovanej nezamestnanosti žien v Trenčianskom kraji v rokoch 2014 – 2018 znázorňuje graf č. 43.

Graf 43 Vývoj počtu ekonomicky aktívnych žien a miery evidovanej nezamestnanosti žien v Trenčianskom kraji v rokoch 2014 – 2018

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Z hľadiska príjmovej úrovne sú v Trenčianskom kraji štvrté najvyššie priemerné mzdy v rámci slovenských krajov, pričom však v posledných piatich rokoch zaostávajú za slovenským priemerom. K 31.12. 2017 bola priemerná hrubá mzda žien v Trenčianskom kraji nižšia o 10,6% v porovnaní s priemerom Slovenska a u mužov o približne 6,5%. Čo sa týka vývoja úrovne priemerných zárobkov v rámci Trenčianskeho kraja, evidujeme vyšší nárast priemernej mesačnej hrubej mzdy u žien o približne 2 p. b. v porovnaní s priemerom SR (cca 22,3%). Kým v roku 2013 bola priemerná hrubá mesačná mzda žien v rámci kraja na úrovni 696 EUR, k 31.12.2017 možno pozorovať jej zvýšenie na úroveň 868 EUR, čo predstavuje celkový nárast priemernej hrubej mesačnej mzdy žien na úrovni 24,7% v horizonte piatich rokov. Z hľadiska stierania platových rozdielov medzi pohlaviami je pozitívnym zistením tiež skutočnosť, že nárast priemernej hrubej mesačnej mzdy žien je v posledných piatich rokoch výraznejší ako u mužov, u ktorých dosahuje úroveň 24,1%. Tabuľka č. 20 obsahuje úroveň priemerných mesačných príjmov v jednotlivých rokoch, vrátane percentuálneho rozdielu medzi pohlaviami v Trenčianskom kraji.

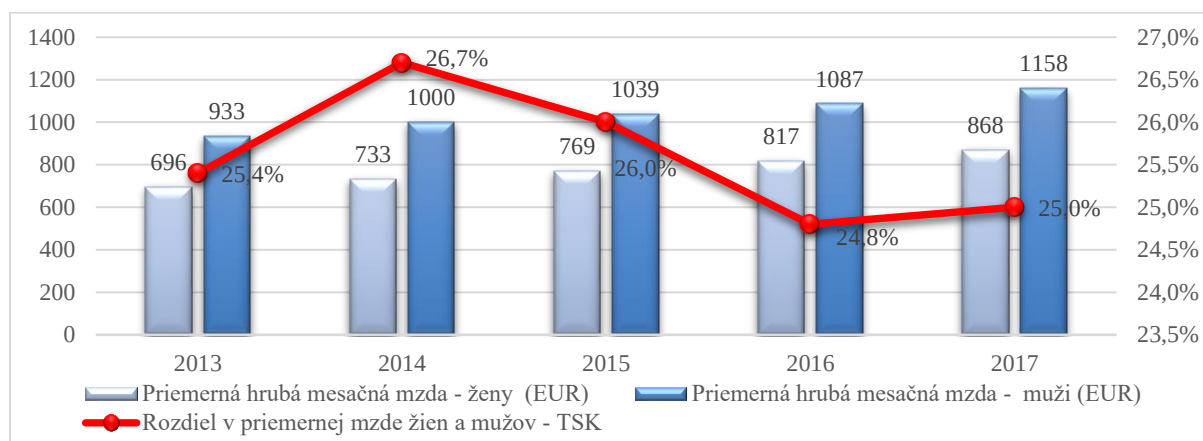
Tabuľka 20 Vývoj priemernej hrubej mesačnej mzdy žien a mužov v Trenčianskom kraji v rokoch 2013 – 2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Priemerná hrubá mesačná mzda - ženy (EUR)	696	733	769	817	868
Priemerná hrubá mesačná mzda - muži (EUR)	933	1000	1039	1087	1158
Rozdiel v priemernej mzde žien a mužov - TSK	25,4%	26,7%	26,0%	24,8%	25,0%

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Príjmová nerovnosť medzi pohlaviami v rámci Trenčianskeho kraja je v horizonte posledných piatich rokov druhá najvyššia spomedzi slovenských regiónov, pričom vyššiu úroveň možno pozorovať len v rámci Žilinského kraja. Aj napriek tomu že v priebehu skúmaného obdobia došlo k celkovému zníženiu príjmových rozdielov medzi pohlaviami, tempo jeho znižovania možno označiť za nedostatočné. Kým v roku 2013 mali muži o 25,4% vyššie hrubé priemerné mzdy ako ženy, v roku 2017 možno pozorovať dokonca zvýšenie na 26,7%. V rokoch 2014-2016 síce došlo k zníženiu percentuálneho ukazovateľa mzdových rozdielov medzi pohlaviami o 1,9 p. b. na úroveň 24,8%, no v nasledujúcom roku pozorujeme jeho opätovné zvýšenie na 25%. V časovom rámci piatich rokov teda možno sumárne konštatovať nedostatočnú dynamiku v stieraní platových rozdielov v rámci Trenčianskeho kraja, nakoľko došlo k celkovému zníženiu rozdielu vo výške priemerných hrubých príjmov mužov v porovnaní so ženami iba o 0,4 p. b.

Graf 44 Vývoj priemernej mesačnej mzdy mužov a žien v Trenčianskom kraji v rokoch 2013-2017

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Celková podnikateľská aktivita má v rámci Trenčianskeho kraja v posledných piatich rokoch klesajúcu tendenciu. Kým v roku 2014 pôsobilo v Trenčianskom kraji spolu 39 505 podnikateľov - FO oboch pohlaví v priebehu piatich rokov pozorujeme celkový pokles o 4 511 subjektov, čo k 31.12.2018 predstavuje pokles 11,4% v horizonte piatich rokov. Rovnako ako v prípade väčšiny krajov je celkový úbytok v absolútnom vyjadrení zapríčinený hlavne zánikom subjektov mužského pohlavia, kde v porovnaní s nežnejším pohlavím v skúmanom období skončilo svoju činnosť o 2 693 subjektov viac (zánik celkovo 3 602 subjektov mužského pohlavia). Rovnaká je situácia vo vývoji percentuálnej zmeny, nakoľko v posledných piatich rokoch zaznamenávame o 4,7 p.b vyššiu mieru zániku v skupine podnikateľov – mužov ako u podnikajúcich žien v Trenčianskom kraji (celkový úbytok podnikateľov - mužov – 12,8%).

Tabuľka 21 Vývoj počtu podnikateľov - FO podľa pohlavia v Trenčianskom kraji v rokoch 2014 – 2018

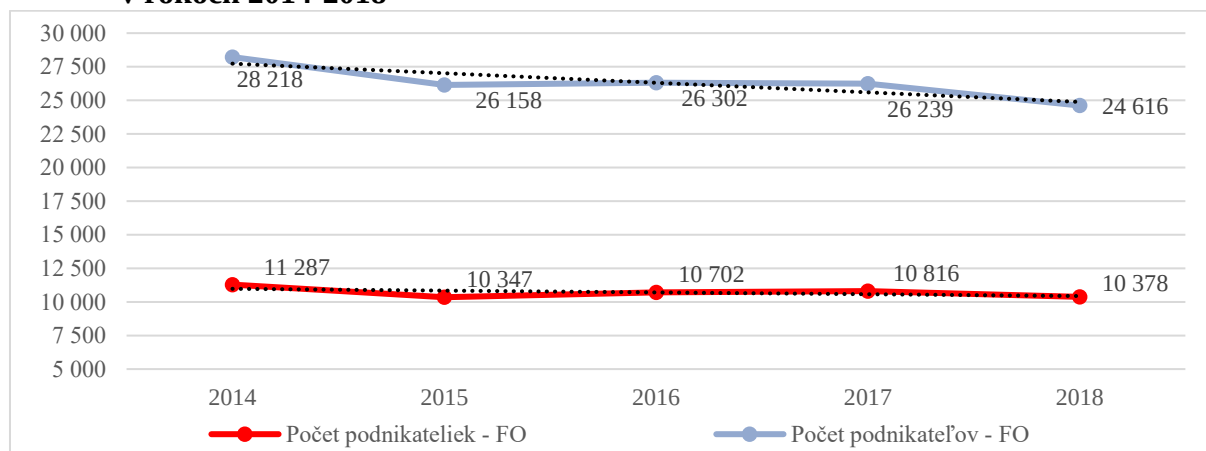
Ukazovateľ	2014		2015		2016		2017		2018	
	FO spolu		FO spolu		FO spolu		FO spolu		FO spolu	
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena
Počet podnikateľov - FO	28 218	11 287	26 158	10 347	26 302	10 702	26 239	10 816	24 616	10 378
Podiel z celkového počtu podnikateľov v kraji (%)	71,4	28,6	71,7	28,3	71,1	28,9	70,8	29,2	70,3	29,7
Počet začínajúcich podnikateľov - FO	2 584	1 012	2 118	845	2 353	1 067	2 795	1 161	3 351	1 530
Podiel z celk. počtu zač. FO - podnikateľov v kraji (%)	71,9	28,1	71,5	28,5	68,8	31,2	70,7	29,3	68,7	31,3

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠU SR

Vývoj celkového počtu podnikateliiek – FO má v priebehu posledných piatich rokov klesajúcu tendenciu. Kým v roku 2014 pôsobilo na území kraja 11 287 žien - podnikateliiek, v roku 2015 zaznamenávame medziročný pokles ich počtu o 8,3%. V nasledujúcich troch rokoch sa naopak podnikateľská aktivita žien vrátila k pozitívnemu trendu, nakoľko došlo k miernemu zvýšeniu počtu podnikateliiek – FO v kraji celkovo o 469 subjektov, čo v časovom horizonte troch rokov predstavuje nárast podnikateľskej aktivity žien o 4,5%. Trend sa však v rokoch 2017-2018 opäť vrátil ku klesajúcim hodnotám, kde evidujeme mierny medziročný pokles na úrovni okolo 4% (medziročný zánik 438 subjektov ženského pohlavia). Celkový pokles počtu podnikateliiek – FO bol v rámci regiónu na úrovni 8,1%, čo v absolútnom počte predstavuje ukončenie podnikateľskej činnosti 909 žien v horizonte posledných piatich rokov. Celková podnikateľská aktivita žien v Trenčianskom kraji je nižšia ako priemer SR, nakoľko k 31.12.2018 pôsobilo rámci kraja celkovo 10 378 podnikateliiek – FO, čo predstavuje

hodnotu nižšiu o 1 678 subjektov ako je priemer SR, ktorý dosahuje úroveň 12 057 žien – podnikateliek na samosprávny kraj.

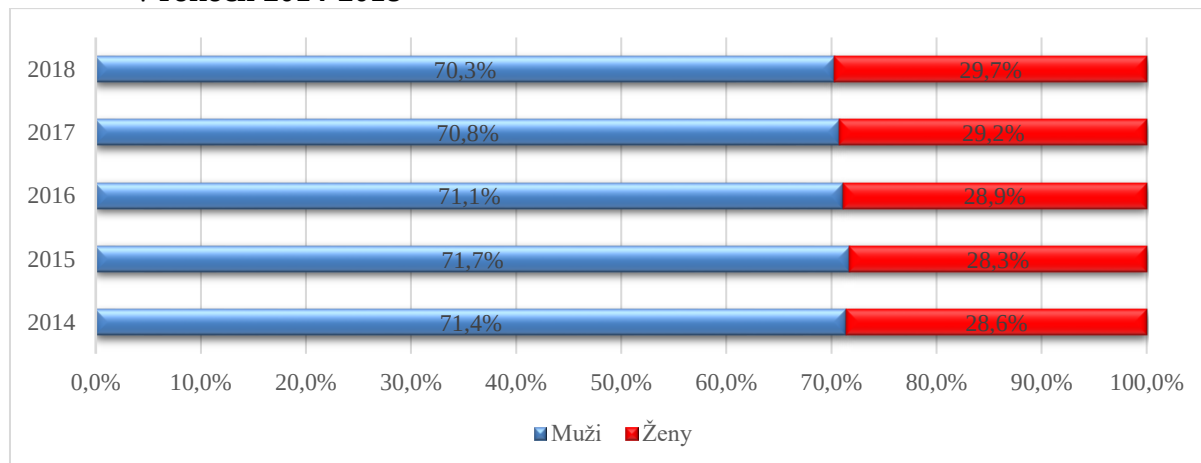
Graf 45 Vývoj celkového počtu podnikateľov – FO podľa pohlavia v Trenčianskom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Nižšia miera zániku ženských subjektov v porovnaní so skupinou mužov v časovom horizonte posledných piatich rokov sa pozitívne odzrkadľuje vo vývoji zastúpenia nežnejšieho pohlavia na celkovom počte podnikateľov v – FO v Trenčianskom kraji. Kým v roku 2014 predstavoval podiel žien na celkovom počte podnikateľov - FO v kraji úroveň 28,6%, k 31.12.2018 zaznamenávame nárast ženského zastúpenia o 1,1 p. b. na úroveň 29,7% z celkového počtu podnikateľov – FO v kraji. Najväčší medziročný nárast zaznamenávame v rokoch 2015 – 2016 kedy sa miera zastúpenia žien medzi podnikateľmi regiónu zvýšila z 28,3% na 28,9%. Kontinuálny nárast v skúmanom období bol pribrzdený len v rokoch 2014 - 2015, kedy došlo k poklesu ženského zastúpenia o 0,3 p. b.

Graf 46 Vývoj zastúpenia podnikateľov – FO podľa pohlavia v Trenčianskom kraji v rokoch 2014-2018

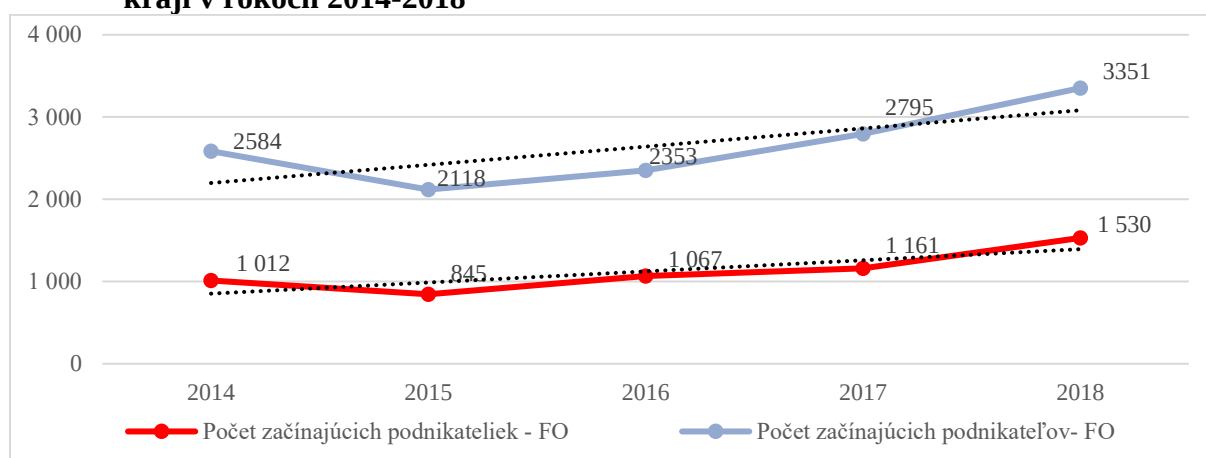

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Pokles v celkovom počte podnikateľov – FO v rámci kraja je brzdený nárastom podnikateľskej aktivity v skupine začínajúcich podnikateľov u oboch pohlaví. Vývojová krivka začínajúcich subjektov síce kolíše, no v horizonte posledných piatich rokov dosahuje pozitívne hodnoty. Kým v roku 2014 bolo v Trenčianskom kraji spolu 3 596 začínajúcich podnikateľov - FO, k 31.12.2018 zaznamenávame nárast celkového počtu o 35,7% na úroveň

4 881 mužov a žien, ktoré začali podnikateľskú činnosť. V skupine žien v prvom roku skúmaného obdobia (2014-2015) zaznamenávame zníženie celkového počtu začínajúcich podnikateliek o 167 subjektov, čo predstavuje medziročný pokles o 16,5% (medziročný pokles u mužov ešte výraznejší – 18%). Od roku 2015 sa však podnikateľská aktivita v kraji kontinuálne zvyšuje u oboch pohlaví. Kým v roku 2015 pôsobilo v rámci regiónu 845 žien, ktoré začínali s podnikateľskou činnosťou, počas štyroch nasledujúcich rokov došlo k nárastu o 81% na úroveň 1 530 začínajúcich podnikateliek - FO k 31.12.2018. Sumárne teda možno konštatovať nárast počtu žien, ktoré sa rozhodli začať svoje vlastné podnikanie v skúmanom období o 51,2%. Pozitívnym zistením je tiež skutočnosť, že z hľadiska percentuálneho rozdielu v posledných piatich rokoch zaznamenávame v skupine začínajúcich podnikateliek vyšší nárast ako u mužov, u ktorých bol na úrovni 29,8%, čo je o 21,4 p. b. nižšia hodnota v porovnaní s nežnejším pohlavím.

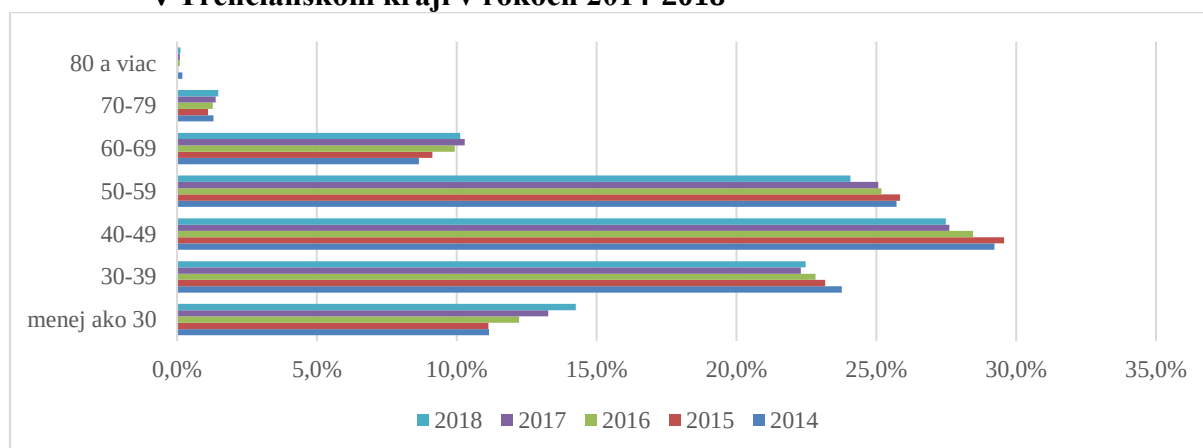
Graf 47 Vývoj počtu začínajúcich podnikateľov - FO podľa pohlavia v Trenčianskom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Vo vekovej štruktúre aktívnych podnikateliek Trenčianskeho kraja dominuje v posledných piatich rokoch tiež skupina žien vo veku 40 – 49 rokov (celkovo 2 852 subjektov), ktorých podiel k 31.12.2018 predstavoval úroveň 27,5% zo všetkých podnikateliek - FO v regióne. Vysoké zastúpenie žien -podnikateliek tiež možno pozorovať vo veku 50-59 rokov, s celkovým podielom 24,1% (2 498 subjektov) a súčasne vo veku od 30 do 39 rokov s 22,5% zastúpením na celkovom počte podnikateliek Trenčianskeho kraja (2 332 subjektov). Rovnako ako v prípade ostatných krajov majú najmenšie zastúpenie podnikateľky v pokročilom veku, konkrétne vo vekových kategóriách 70-79 rokov (1,5%) a 80 rokov a viac (0,1%). Z vývoja vekovej štruktúry podnikajúcich žien v posledných piatich rokoch vyplýva zvyšovanie podnikateľskej aktivity žien hlavne vo vekovej kategórii žien do 30 rokov, kde dochádza k nárastu ich zastúpenia o 3,1 p. b. na úroveň 14,3% k 31.12.2018 (absolútny prírastok 220 žien do 30 rokov). Zaujímavosťou je zvyšovanie podnikateľskej aktivity žien v dôchodkovom veku, konkrétne v kategórii žien vo veku 60-69 rokov, u ktorých v posledných piatich rokoch vzrástol podiel na celkovom počte o 1,5 p. b. na úroveň 10,1%. Mierny nárast súčasne zaznamenávame u žien vo veku 70-79, kde sa zvýšilo ich zastúpenie o 0,2 p.b. V ostatných vekových skupinách dochádza k poklesu zastúpenia, pričom najvýraznejší prepad zaznamenávame vo vekovej kategórii 40-49 na úrovni 1,7 p.b v priebehu posledných piatich rokov. Pokles zastúpenia sa tiež ukazuje vo vekovej skupine 50-59 rokov (1,6 p. b.) a 30-39 rokov, ktorý dosiahol úroveň 1,3 p. b.

Graf 48 Vývoj podielu aktívnych podnikateľiek - FO na vekových skupinách v Trenčianskom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

2.7 Trnavský kraj

Trnavský kraj je z hľadiska počtu obyvateľov najmenej osídleným regiónom Slovenskej republiky. Podľa údajov ŠÚ SR žilo k 31.12.2018 na území Trnavského kraja celkovo 562 981 obyvateľov, čo predstavuje približne 1/10 populácie Slovenskej republiky. V Trnavskom kraji žije celkovo 287 433 žien, čo predstavuje podiel na celkovej populácii kraja 51%. Demografický vývoj v Trnavskom kraji má dlhodobý pozitívny trend, nakoľko v posledných piatich rokoch možno pozorovať prírastok obyvateľstva niekde na úrovni 0,9% (celkový prírastok obyvateľstva 4 749 osôb). Vychádzajúc z priaznivého demografického vývoja je zrejmý celkový prírastok absolútneho počtu aj v skupine žien Trnavského kraja v posledných piatich rokoch. Kým v roku 2014 žilo v kraji celkovo 285 652 obyvateľov ženského pohlavia, k 31.12.2018 sa ich počet zvýšil na úroveň 287 433, čo predstavuje zvýšenie počtu žien v priebehu posledných piatich rokov o 1 781 osôb (prírastok v ženskej populácii 0,6%). Tabuľka č. 22 obsahuje prehľad aktuálneho stavu a vývoja kľúčových štatistických ukazovateľov z hľadiska ekonomickej a podnikateľskej aktivity žien v Trnavskom samosprávnom kraji.

Tabuľka 22 Počet a miera evidovanej nezamestnanosti žien v Trnavskom kraji v r. 2014 - 2018

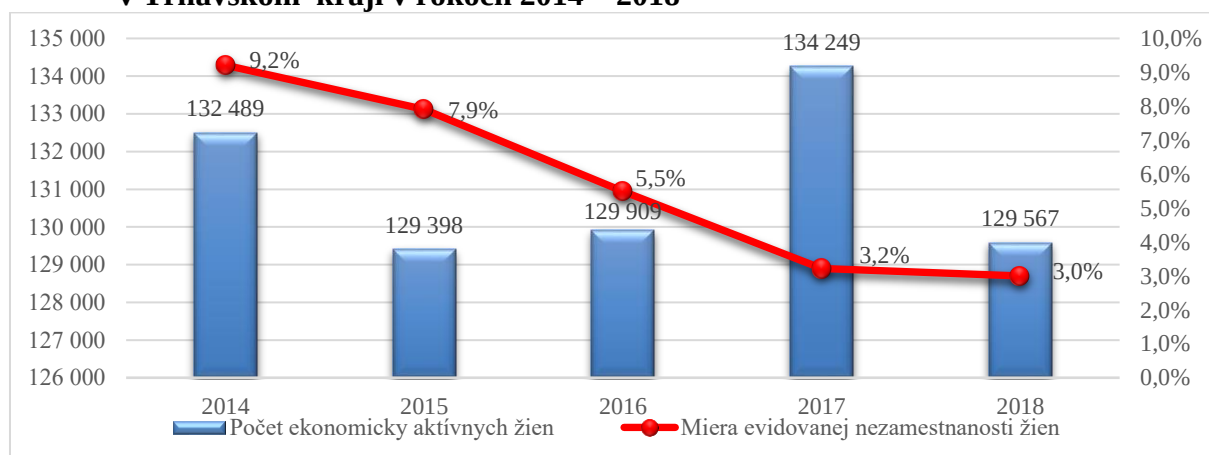
	2014	2015	2016	2017	2018
Počet žien	285 652	285 891	286 431	286 896	287 433
Z toho počet ekonomicke aktívnych	132 489	129 398	129 909	134 249	129 567
Z toho počet ekonomicke neaktívnych od 15 r.	112 300	110 200	108 200	112 100	NA
Miera evidovanej nezamestnanosti (%)	9,2	7,9	5,5	3,2	3,0

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

V súvislosti s celkovým počtom obyvateľiek kraja nie je prekvapujúce, že v Trnavskom kraji je súčasne najmenší počet ekonomicke aktívnych žien. Z celkového počtu obyvateľiek kraja bolo k 31.12. 2018 129 567 ekonomicke aktívnych, čo predstavuje podiel 10,4% z celkového počtu ekonomicke aktívnych Sloveniek. Negatívnym zistením je však skutočnosť, že v posledných piatich rokoch došlo k poklesu celkového počtu ekonomicke aktívnych obyvateľiek Trnavského kraja. Kým v roku 2014 bolo v rámci kraja 132 489 EAO – žien v roku 2018 pozorujeme celkový pokles počtu ekonomicke aktívnych žien v kraji o 2,2%, čo z hľadiska absolútneho počtu predstavuje pokles o 2 922 EAO-žien v kraji. V súvislosti

s uvedeným v Trnavskom kraji evidujeme v päť ročnom rámci súčasne celkový pokles miery ekonomickej aktivity. Kým v rokoch 2014-2016 síce vzrástla z úrovne 54,6% o 1,8 p. b. v nasledujúcich dvoch rokoch došlo k výraznému poklesu na úroveň 52,1% k 31.12.2018. Pozitívnym zistením je napriek tomu skutočnosť, že Trnavský kraj nie je výnimkou a v priebehu posledných piatich rokov rapídne klesá počet nezamestnaných žien aj v tomto regióne. Kým v roku 2014 bola miera evidovanej nezamestnanosti žien v kraji na úrovni 9,2%, k 31.12. 2018 možno pozorovať výrazný pokles, celkovo o 6,2 p. b. na úroveň 3,0% nezamestnaných žien Trnavského regiónu. V celoslovenskom porovnaní je miera nezamestnanosti žien v Trnavskom kraji najnižšia spomedzi slovenských regiónov.

Graf 49 Vývoj počtu ekonomicky aktívnych žien a miery evidovanej nezamestnanosti žien v Trnavskom kraji v rokoch 2014 – 2018

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Úroveň zárobkov v Trnavskom kraji je podľa posledných údajov ŠÚ SR (31/12/2017) tretia najvyššia spomedzi slovenských regiónov, napriek tomu však zaostáva za slovenským priemerom. K 31.12. 2017 bola priemerná hrubá mzda žien v Trnavskom kraji o 6,3% a u mužov o približne 3,9 nižšia v porovnaní s priemerom Slovenska. Vývoj mzdovej úrovne v posledných piatich rokoch je však pozitívny, nakoľko dochádza k rastu priemerných príjmov u oboch pohlaví rýchlejším tempom ako je priemer SR. Kým v roku 2013 bola priemerná hrubá mesačná mzda žien v rámci kraja na úrovni 741 EUR, k 31.12.2017 možno pozorovať jej zvýšenie na úroveň 903 EUR, čo predstavuje celkový nárast priemernej hrubej mesačnej mzdy žien na úrovni 21,8% v horizonte piatich rokov. Z hľadiska stierania platových rozdielov medzi pohlaviami je negatívnym zistením skutočnosť, že nárast priemernej hrubej mesačnej mzdy mužov je v posledných piatich rokoch výraznejší nakoľko dosahuje úroveň 23,4%. Tabuľka č. 23 obsahuje úroveň priemerných mesačných príjmov v jednotlivých rokoch, vrátane percentuálneho rozdielu medzi pohlaviami v Trnavskom kraji.

Tabuľka 23 Vývoj priemernej hrubej mesačnej mzdy žien a mužov v Trnavskom kraji v rokoch 2013 – 2017

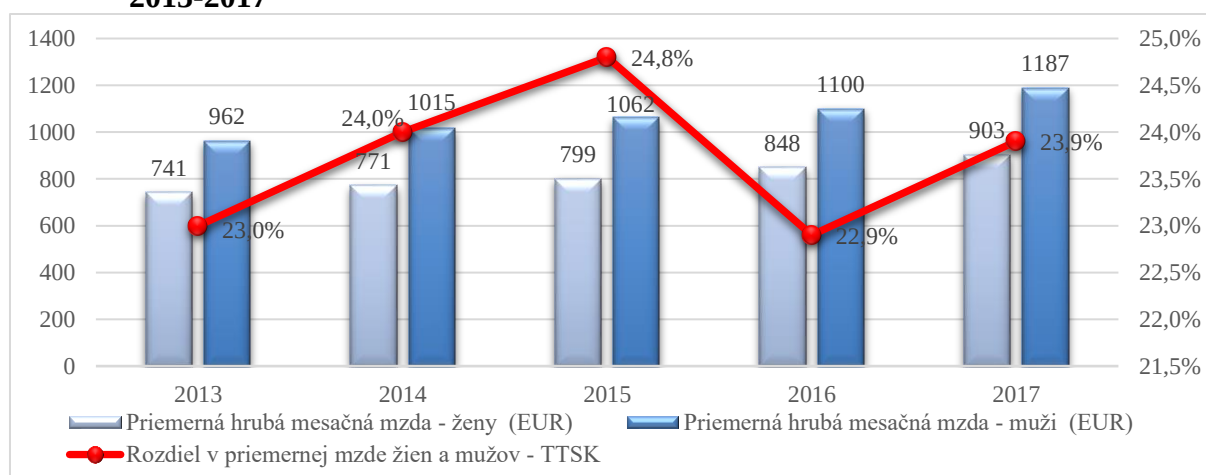
	2013	2014	2015	2016	2017
Priemerná hrubá mesačná mzda - ženy (EUR)	741	771	799	848	903
Priemerná hrubá mesačná mzda - muži (EUR)	962	1015	1062	1100	1187
Rozdiel v priemernej mzde žien a mužov - TTSK	23,0%	24,0%	24,8%	22,9%	23,9%

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Výraznejší nárast priemernej mesačnej mzdy u mužov v posledných piatich rokoch sa odzrkadľuje na prehlbovaní mzdových rozdielov medzi pohlaviami. Z grafu č. 50 je zjavné, že počas celého skúmaného obdobia sa, s výnimkou jedného roka (2015-2016) kontinuálne

zvyšuje rozdiel v príjmoch v prospech mužov. Kým v roku 2013 mali muži o 23% vyššie hrubé priemerné mzdy ako ženy, v roku 2015 možno pozorovať dokonca zvýšenie na 24,8%. Ako už bolo vyššie spomenuté, v rokoch 2015-2016 síce došlo k medziročnému zníženiu rozdielu o 1,9 p. b. na úroveň 22,9%, v nasledujúcom roku pozorujeme jeho opätovné zvýšenie na 23,9%. V časovom rámci posledných piatich rokov teda možno sumárne konštatovať prehĺbenie platových disparitácií medzi pohlaviami v rámci Trnavského kraja o 0,9 p. b.

Graf 50 Vývoj priemernej mesačnej mzdy mužov a žien v Trnavskom kraji v rokoch 2013-2017

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Ako sme už uviedli vyššie, vo všetkých slovenských regiónoch dochádza v skúmanom období k celkovému poklesu podnikateľskej aktivity. Výnimkou v tejto súvislosti nie je ani Trnavský kraj, kde kým v roku 2014 pôsobilo spolu 38 901 podnikateľov - FO oboch pohlaví, v priebehu piatich rokov pozorujeme celkový úbytok 4 152 subjektov, čo predstavuje pokles 10,7%. Rovnako ako v prípade väčšiny krajov je celkový úbytok v absolútnom vyjadrení zapríčinený vo väčšej miere zánikom subjektov mužského pohlavia, kde v porovnaní s nežnejším pohlavím skončilo svoju činnosť v priebehu skúmaného obdobia o 2 466 subjektov viac (zánik celkovo 3 311 subjektov mužského pohlavia). Z pohľadu percentuálneho zániku podnikateľov v rámci oboch pohlaví rovnako prevyšuje skupina mužov, u ktorých v posledných piatich rokoch zaznamenávame o 4,3 p. b. vyššiu mieru zániku ako u podnikajúcich žien v Trnavskom kraji (celkový úbytok podnikateľov - mužov – 11,9%).

Tabuľka 24 Vývoj počtu podnikateľov - FO podľa pohlavia v Trnavskom kraji v rokoch 2014 – 2018

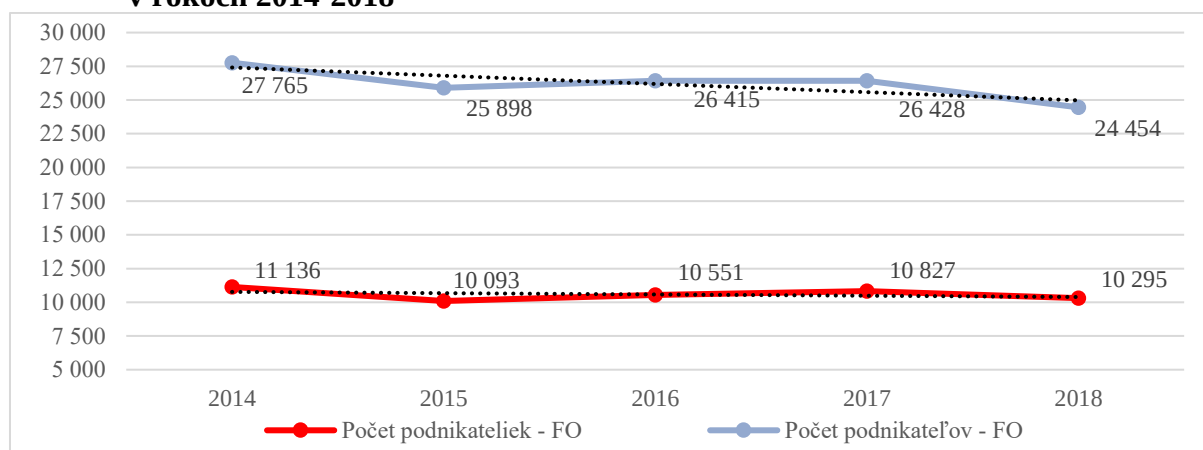
Ukazovateľ	2014		2015		2016		2017		2018	
	FO spolu		FO spolu		FO spolu		FO spolu		FO spolu	
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena
Počet podnikateľov - FO	27 765	11 136	25 898	10 093	26 415	10 551	26 428	10 827	24 454	10 295
Podiel z celkového počtu podnikateľov v kraji (%)	71,4	28,6	72,0	28,0	71,5	28,5	70,9	29,1	70,4	29,6
Počet začínajúcich podnikateľov - FO	2 251	1 060	1 969	854	2 353	1 148	2 613	1 270	3 271	1 587
Podiel z celk. počtu zač. FO - podnikateľov v kraji (%)	68,0	32,0	69,7	30,3	67,2	32,8	67,3	32,7	67,3	32,7

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Celkový počet podnikateliiek – FO Trnavského kraja má v priebehu posledných piatich rokov celkovo klesajúci charakter. Kým v roku 2014 bolo v rámci regiónu 11 136 aktívnych podnikateliiek, v roku 2015 zaznamenávame medziročný pokles ich počtu o 9,4%. Aj napriek

miernemu nárastu v nasledujúcich troch rokoch o 734 subjektov sa podnikateľská aktivita žien vrátila k negatívnemu trendu, keď v rokoch 2017-2018 došlo k medziročnému poklesu podnikateliiek – FO v kraji na úrovni približne 5% (pokles o 532 subjektov), čo v časovom horizonte troch rokov predstavuje nárast podnikateľskej aktivity žien o 4,5%. Celkový pokles podnikateľskej aktivity žien v rámci Trnavského kraja bol celkovo 7,6%, čo v absolútnom počte predstavuje ukončenie podnikateľskej činnosti 841 žien v horizonte posledných piatich rokov. Z hľadiska celkového počtu podnikateliiek v rámci krajov SR, evidujeme v Trnavskom kraji najnižší počet podnikajúcich žien (10 295 subjektov), ktorý je k 31.12.2018 nižší o 17,1% ako slovenský priemer.

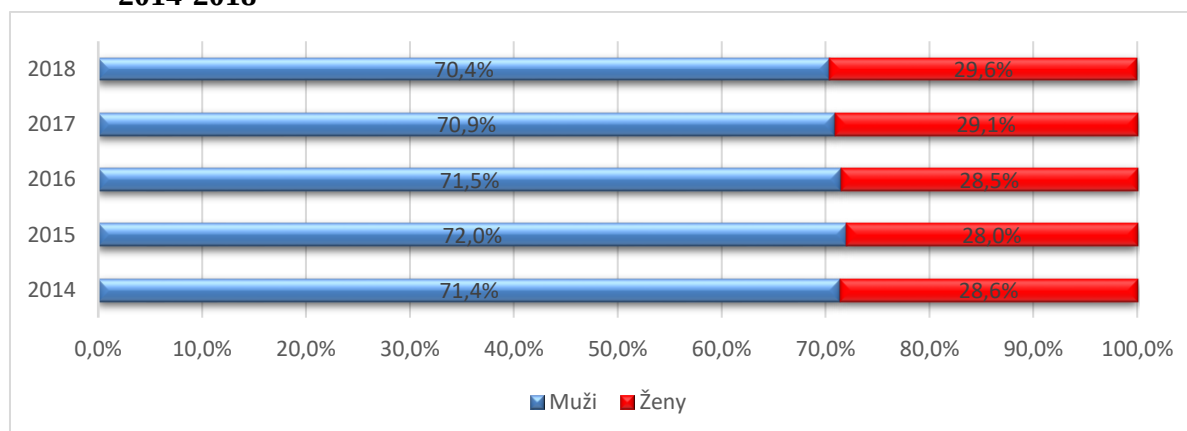
Graf 51 Vývoj celkového počtu podnikateľov – FO podľa pohlavia v Trnavskom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Pozitívnym zistením, rovnako ako v prípade Trenčianskeho kraja, je skutočnosť, že v skúmanom období dochádza k zvyšovaniu zastúpenia nežnejšieho pohlavia na celkovom počte podnikateľov – FO v kraji. Kým v roku 2014 bol podiel žien z podnikateľov - FO kraja 28,6%, k 31.12.2018 zaznamenávame zvýšenie ženského zastúpenia o 1 p.b na úroveň 29,6% z celkového počtu podnikateľov – FO v kraji. Najväčší medziročný nárast zaznamenávame v rokoch 2016 – 2017 kedy sa miera zastúpenia žien medzi podnikateľmi regiónu zvýšila z 28,5% na 29,1%. Pozitívny vývoj v skúmanom období bol naopak pribrzdený v rokoch 2014 - 2015, kedy došlo k poklesu ženského zastúpenia o 0,6 p. b.

Graf 52 Vývoj zastúpenia podnikateľov – FO podľa pohlavia v Trnavskom kraji v rokoch 2014-2018

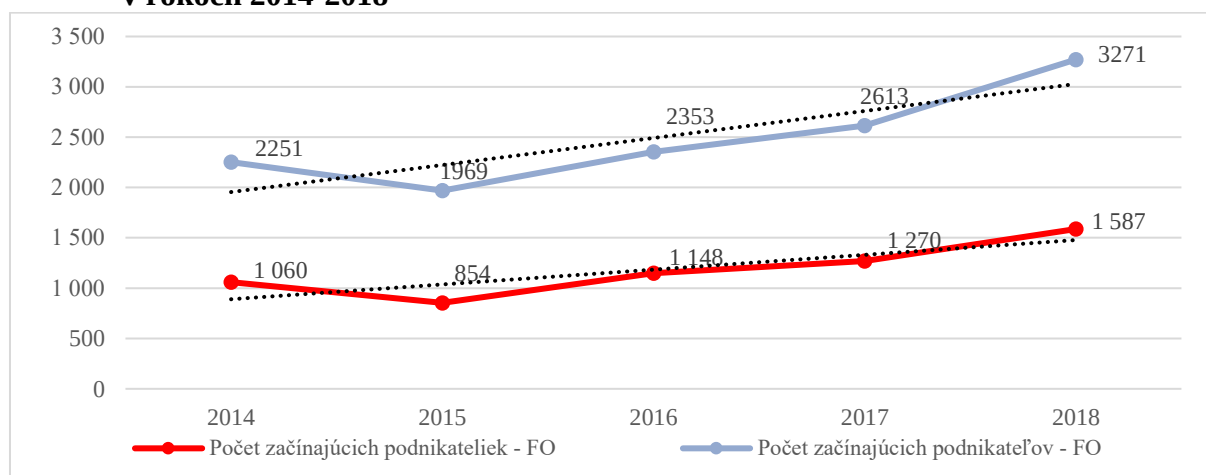

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Z grafu č. 53 je zrejмый výrazný nárast aktivity v skupine začínajúcich podnikateľov– FO v rámci kraja v posledných piatich rokoch pri oboch pohlaviach. Celkový prírastok v počte

začínajúcich podnikateľov v skúmanom období neovplyvnil ani medziročný pokles v rokoch 2014 – 2015, ku ktorému prišlo v rámci všetkých slovenských krajov. Kým v roku 2014 bolo v rámci kraja spolu 3 311 začínajúcich podnikateľov oboch pohlaví, k 31.12.2018 zaznamenávame nárast celkového počtu o 38,4% na úroveň 4 858 mužov a žien, ktoré začínali s vlastným biznisom. Od roku 2015 evidujeme pri oboch pohlaviach kontinuálny nárast podnikateľskej aktivity. Čo sa týka žien, kým v roku 2015 pôsobilo v rámci regiónu 854 začínajúcich podnikateliek, počas štyroch nasledujúcich rokov došlo k nárastu o 85,6% na úroveň 1 587 začínajúcich podnikateliek - FO k 31.12.2018. Sumárne možno konštatovať nárast počtu žien, ktoré sa rozhodli začať svoje vlastné podnikanie v skúmanom období o 49,7%. Pozitívnym zistením je tiež skutočnosť, že z hľadiska percentuálneho nárastu v skúmanom období zaznamenávame v skupine začínajúcich podnikateliek vyššiu úroveň ako v skupine mužov, u ktorých bol nárast celkovo 45,3%, čo je o 4,4 p. b. nižšia hodnota v porovnaní s nežnejším pohlavím.

Graf 53 Vývoj počtu začínajúcich podnikateľov - FO podľa pohlavia v Trnavskom kraji v rokoch 2014-2018

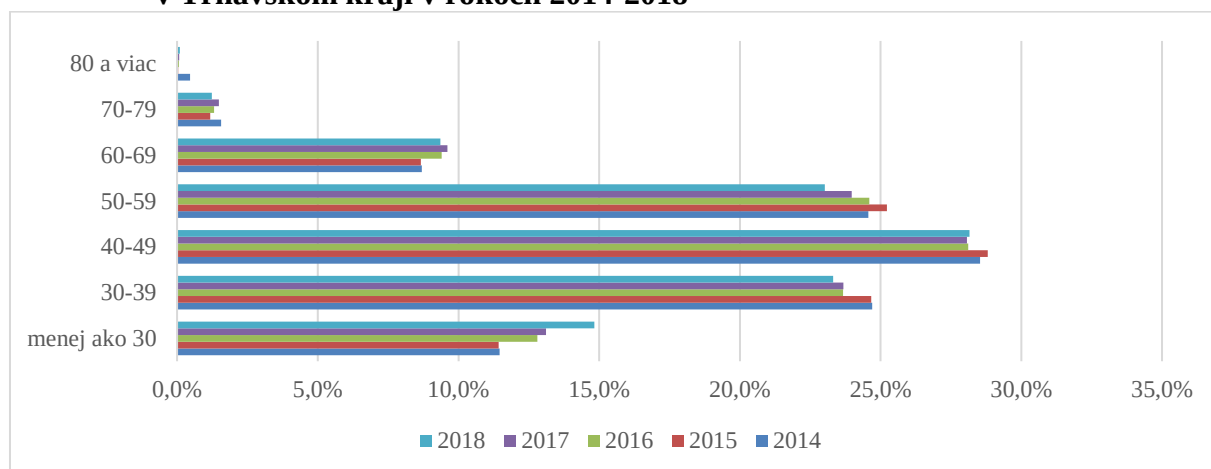

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

V štruktúre vekového zloženia aktívnych podnikateliek z Trnavského kraja má najväčší podiel skupina žien vo veku 40 – 49 rokov, ktorých k 31.12.2018 pôsobilo v rámci regiónu celkovo 2 899, čo predstavuje 28,2% všetkých podnikateliek - FO v regióne. Druhý najvyšší počet podnikateliek zaznamenávame vo veku 30-39 rokov s celkovým podielom 23,3%, čo predstavuje celkovo 2 400 subjektov v danej vekovej kategórii. O niečo nižší počet podnikajúcich žien bol v roku 2018 vo veku od 50 do 59 rokov s 23% podielom z celkového počtu (2 370 subjektov). Naopak najmenšie zastúpenie majú aj v rámci Trnavského regiónu podnikajúce ženy vyššieho veku, konkrétne vo vekových kategóriách 70-79 rokov (1,2%) a 80 rokov a viac (0,1%). Čo sa týka vývoja podielu jednotlivých vekových skupín na celkovom počte aktívnych podnikateliek, v horizonte posledných piatich rokov zaznamenávame zvýšenie zastúpenia 2 vekových skupín. Podnikateľská aktivita najviac rástla vo vekovej kategórii žien do 30 rokov, kde dochádza k nárastu ich zastúpenia o 3,3 p. b. na úroveň 14,8% všetkých podnikateliek k 31.12.2018 (absolútny prírastok 250 žien - podnikateliek mladších ako 30 rokov). Zvýšenie možno súčasne pozorovať v zastúpení žien vo veku 60-69 rokov, kde v posledných piatich rokoch vzrástol podiel danej skupiny na úroveň 9,4% všetkých podnikateliek kraja (nárast 0,7 p. b.). V ostatných vekových skupinách dochádza k poklesu zastúpenia na celkovom počte podnikateliek - FO, pričom najvýraznejší prepád zaznamenávame vo vekovej kategórii 50 – 59 rokov na úrovni 1,6 p.b v priebehu posledných piatich rokov. Pokles zastúpenia sa tiež ukazuje vo vekovej skupine

30 - 39 rokov, ktorý dosiahol úroveň 1,4 p. b. a rovnako u žien v dôchodkovom veku, skupine 70 – 79 rokov a 80 rokov a viac totožne 0,4 p. b. v skúmanom období.

Graf 54 Vývoj podielu aktívnych podnikateľiek - FO na vekových skupinách v Trnavskom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

2.8 Žilinský kraj

Žilinský samosprávny kraj je z hľadiska počtu obyvateľov tretím najosídlenejším regiónom Slovenskej republiky. K 31.12.2018 s celkovým počtom 691 196 obyvateľov, predstavuje 12,7% podiel populácie Slovenskej republiky. Z celkového počtu obyvateľov kraja bolo podľa posledných údajov ŠÚ SR 351 474 žien, čo predstavuje podiel z krajskej populácie úroveň 50,9%. Demografický vývoj má v Žilinskom kraji dlhodobý pozitívny trend, aj napriek skutočnosti, že v posledných piatich rokoch celkový prírastok obyvateľstva nie je taký výrazný. V rokoch 2014 – 2018 možno pozorovať celkový prírastok obyvateľstva na úrovni 0,1%, čo predstavuje nárast počtu obyvateľov Žilinského kraja o 761 osôb. Vývoj celkového počtu žien je pomerne konštantný pričom však v horizonte piatich rokov dosahuje mierne pozitívne hodnoty. Kým v roku 2014 žilo v Žilinskom kraji celkovo 351 361 obyvateľov ženského pohlavia, k 31.12.2018 sa ich počet zvýšil na úroveň 351 474, čo predstavuje nárast absolútneho počtu žien v horizonte piatich rokov celkovo o 113 osôb (prírastok v ženskej populácii 0,03%). Tabuľka č. 25 obsahuje prehľad aktuálneho stavu a vývoja kľúčových štatistických ukazovateľov z hľadiska ekonomickej a podnikateľskej aktivity žien v Žilinskom samosprávnom kraji.

Tabuľka 25 Počet a miera evidovanej nezamestnanosti žien v Žilinskom kraji v r. 2014 – 2018

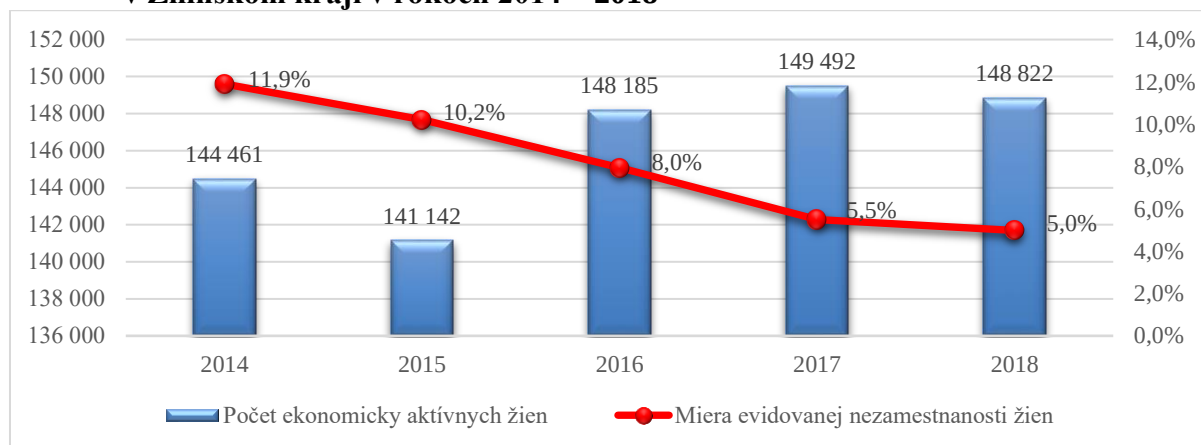
	2014	2015	2016	2017	2018
Počet žien	351 361	351 317	351 370	351 469	351 474
Z toho počet ekonomicky aktívnych	144 461	141 142	148 185	149 492	148 822
Z toho počet ekonomicky neaktívnych od 15 r.	155 200	149 100	148 100	151 500	NA
Miera evidovanej nezamestnanosti (%)	11,9	10,2	8,0	5,5	5,0

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Z celkového počtu obyvateľiek kraja bolo k 31.12. 2018 148 822 ekonomicky aktívnych, čo predstavuje podiel približne 12% z celkového počtu ekonomicky aktívnych Sloveniek. Z hľadiska vývoja počtu EAO – žien možno konštatovať pozitívne zistenie, že v posledných piatich rokoch došlo k celkovému nárastu v počte ekonomicky aktívnych obyvateľiek

Trnavského kraja. Kým v roku 2014 bolo v rámci kraja 144 461 EAO – žien v roku 2018 pozorujeme nárast ich počtu o cca 3%, čo v absolútnom vyjadrení predstavuje zvýšenie počtu EAO – žien v kraji o 4 361 osôb. V skúmanom období možno súčasne pozorovať celkový nárast miery ekonomickej aktivity žien Žilinského regiónu. Kým v rokoch 2014 bola na úrovni 48,0%, k 31.12.2018 pozorujeme jej zvýšenie na 49,6% (nárast o 1,6 p.b. v priebehu piatich rokov). V súvislosti s uvedeným v priebehu posledných piatich rokov kontinuálne klesá miera evidovanej nezamestnanosti ženskej populácie. Kým v roku 2014 bola miera evidovanej nezamestnanosti žien v kraji na úrovni 11,9%, k 31.12.2018 možno pozorovať výrazný pokles o 6,9 p. b. na úroveň 5,0%. V celoslovenskom porovnaní je k 31.12.2018 miera nezamestnanosti žien v Žilinskom kraji mierne pod priemerom SR (celkovo o 0,9 p. b.).

Graf 55 Vývoj počtu ekonomicky aktívnych žien a miery evidovanej nezamestnanosti žien v Žilinskom kraji v rokoch 2014 – 2018

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Napriek relatívne priaznivým podmienkam na pracovnom trhu sú v Žilinskom kraji podľa posledných údajov ŠÚ SR tretie najnižšie priemerné zárobky v rámci slovenských regiónov, pričom príjmová úroveň je nižšia len v Prešovskom a Nitrianskom kraji. K 31.12.2017 bola priemerná hrubá mzda žien v Žilinskom kraji o 11,1% a u mužov o približne 7,5% nižšia v porovnaní s priemerom Slovenska. Vývoj mzdovej úrovne v posledných piatich rokoch je však pozitívny, nakoľko dochádza k rastu priemerných príjmov u oboch pohlaví rýchlejšim tempom ako je priemer SR. Kým v roku 2013 bola priemerná hrubá mesačná mzda žien v rámci kraja na úrovni 713 EUR, k 31.12.2017 možno pozorovať jej zvýšenie na úroveň 864 EUR, čo predstavuje celkový nárast priemernej hrubej mesačnej mzdy žien na úrovni 21,2% v horizonte piatich rokov. Z hľadiska stierania platových rozdielov medzi pohlaviami je pozitívnym zistením skutočnosť, že nárast priemernej hrubej mesačnej mzdy mužov je o niečo nižší, keďže v posledných piatich rokoch dosahuje úroveň 20,4%, čo je o 0,8 p. b. menej v porovnaní s nárastom v skupine žien. Tabuľka č. 26 obsahuje úroveň priemerných mesačných príjmov v Žilinskom kraji v jednotlivých rokoch skúmaného obdobia, vrátane percentuálneho rozdielu medzi pohlaviami.

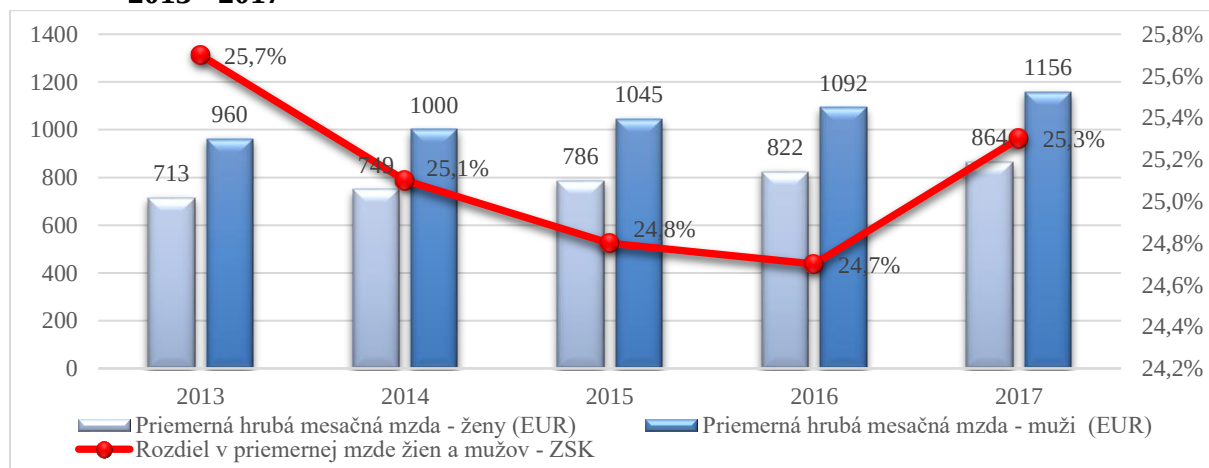
Tabuľka 26 Vývoj priemernej hrubej mesačnej mzdy žien a mužov v Žilinskom kraji v rokoch 2013 – 2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Priemerná hrubá mesačná mzda - ženy (EUR)	713	749	786	822	864
Priemerná hrubá mesačná mzda - muži (EUR)	960	1000	1045	1092	1156
Rozdiel v priemernej mzde žien a mužov - ZSK (%)	25,7%	25,1%	24,8%	24,7%	25,3%

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Čo sa týka genderovej nerovnosti v oblasti platov, v Žilinskom kraji možno v skúmanom období pozorovať najvyššie mzdové rozdiely medzi pohlaviami v rámci Slovenska. Pozitívnym zistením v tomto kontexte je však postupné stieranie rozdielov v horizonte posledných piatich rokov. Z grafu č. 56 je zrejmé, že počas celého skúmaného obdobia sa, s výnimkou jedného roka (2016-2017) kontinuálne znižuje rozdiel úrovne príjmov medzi pohlaviami. Kým v roku 2013 mali muži o 25,7% vyššie hrubé priemerné mzdy ako ženy, v roku 2016 možno pozorovať zníženie rozdielu o 1 p. b. (na 24,7%). Aj napriek medziročnému nárastu v rokoch 2016-2017 o 0,6 p. b. môžeme v rámci Žilinského kraja sumárne konštatovať zníženie platových disproporcií medzi pohlaviami v horizonte piatich rokov o 0,9 p. b.

Graf 56 Vývoj priemernej mesačnej mzdy mužov a žien v Žilinskom kraji v rokoch 2013 - 2017

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Tendencia poklesu celkového počtu podnikateľov – FO sa v skúmanom období ukazuje aj v rámci Žilinského kraja. Kým v roku 2014 pôsobilo v kraji spolu 56 429 podnikateľov - FO oboch pohlaví, v priebehu piatich rokov evidujeme pokles 6,6%, čo predstavuje celkový úbytok spolu 3 745 subjektov. Z hľadiska absolútneho počtu je zrejmé, že vyšší počet subjektov zaniklo v skupine mužov, kde v porovnaní s nežnejším pohlavím ukončilo svoju činnosť v priebehu skúmaného obdobia o 1 877 subjektov viac (zánik celkovo 2 811 subjektov mužského pohlavia). Z pohľadu percentuálneho úbytku podnikateľov - FO v rámci oboch pohlaví naopak prevyšujú ženy, u ktorých v posledných piatich rokoch zaznamenávame o 0,3 p. b. vyššiu mieru zániku v porovnaní s podnikateľmi Žilinského kraja (celkový úbytok podnikateľov - mužov – 6,6%).

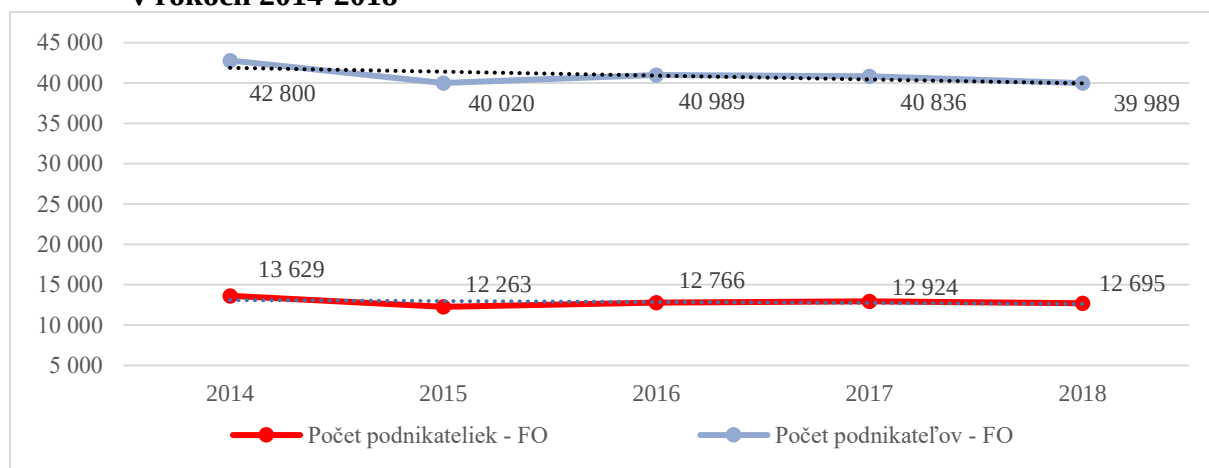
Tabuľka 27 Vývoj počtu podnikateľov - FO podľa pohlavia v Žilinskom kraji v rokoch 2014 – 2018

Ukazovateľ	2014		2015		2016		2017		2018	
	FO spolu		FO spolu		FO spolu		FO spolu		FO spolu	
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena
Počet podnikateľov - FO	42 800	13 629	40 020	12 263	40 989	766	836	924	989	695
Podiel z celkového počtu podnikateľov v kraji (%)	75,8	24,2	76,5	23,5	76,2	23,8	76,0	24,0	75,9	24,1
Počet začínajúcich podnikateľov - FO	4 382	1 357	3 392	1 055	4 037	1 365	4 366	1 533	5 611	1 916
Podiel z celk. počtu zač. FO - podnikateľov v kraji (%)	76,4	23,6	76,3	23,7	74,7	25,3	74,0	26,0	74,5	25,5

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Kým v roku 2014 bolo v rámci regiónu 13 629 aktívnych podnikateľiek - FO, v roku 2015 zaznamenávame medziročný pokles ich počtu o približne 10% (zánik 1 366 subjektov). Po náraste v nasledujúcich troch rokoch (661 subjektov) sa však podnikateľská aktivita žien vrátila k negatívnemu trendu, keď v rokoch 2017-2018 došlo k medziročnému poklesu podnikateľiek – FO o 229 subjektov (1,7%). Celkový vývoj podnikateľskej aktivity žien Žilinského kraja bol teda celkovo negatívny, nakoľko v skúmanom období došlo k celkovému poklesu počtu podnikateľiek o 6,9%, čo v absolútnom počte predstavuje ukončenie podnikateľskej činnosti 934 žien v horizonte posledných piatich rokov. Napriek tomu je Žilinský kraj stále na druhom mieste z hľadiska celkového počtu podnikajúcich žien v rámci jednotlivých regiónov Slovenska.

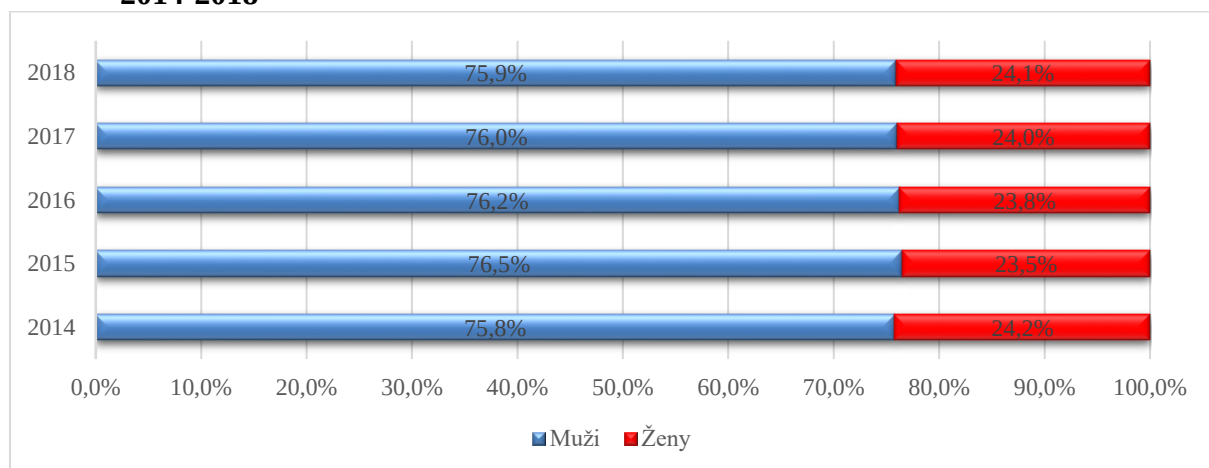
Graf 57 Vývoj celkového počtu podnikateľov – FO podľa pohlavia v Žilinskom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Vyššia miera zániku ženských subjektov v skúmanom období sa odráža v znižujúcom sa podiele zastúpenia žien na celkovom počte podnikateľov – FO v Žilinskom kraji. Kým v roku 2014 bol podiel žien zo všetkých podnikateľov kraja 24,2%, k 31.12.2018 zaznamenávame mierne zníženie ženského zastúpenia o 0,1 p. b. na úroveň 24,1%. Najväčší medziročný pokles zaznamenávame v rokoch 2014 – 2015, kedy sa miera zastúpenia žien medzi podnikateľmi regiónu znížila z 24,2% na 23,5%. Naopak v rokoch 2015 - 2017 možno pozorovať mierny nárast ženského zastúpenia v kraji (+ 0,5 p. b.), ktorý však nedokázal zvrátiť celkovo negatívny výsledok v skúmanom období.

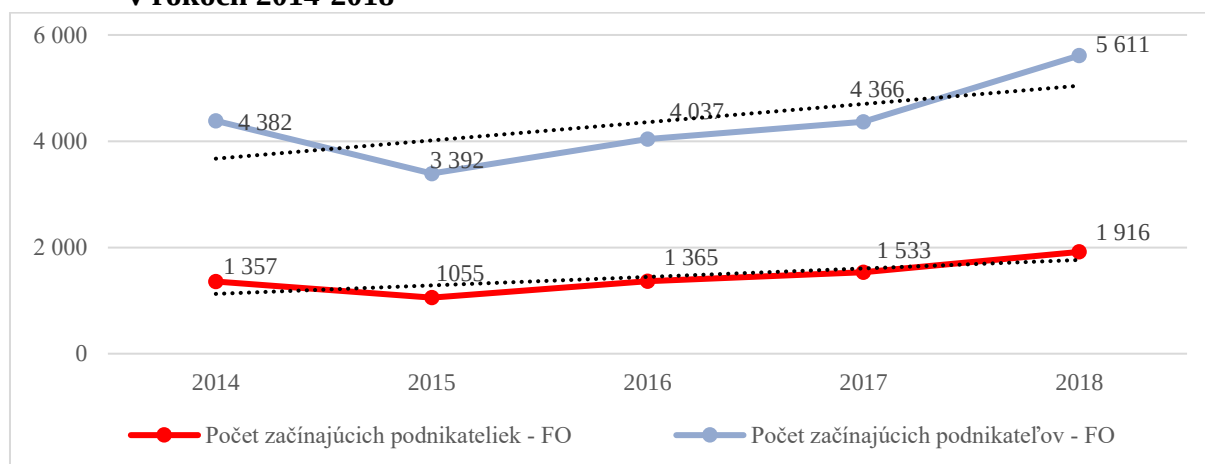
Graf 58 Vývoj zastúpenia podnikateľov – FO podľa pohlavia v Žilinskom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Rovnako ako v prípade všetkých slovenských regiónov, aj v Žilinskom kraji možno v priebehu posledných piatich rokov pozorovať vysoký nárast počtu začínajúcich podnikateľov – FO pri oboch pohlaviach. Kým v roku 2014 bolo v rámci kraja spolu 5 739 začínajúcich podnikateľov oboch pohlaví, k 31.12.2018 zaznamenávame nárast ich celkového počtu o 31,2% na úroveň 7 527 subjektov. Napriek medziročnému poklesu v prvom roku skúmaného obdobia (- 22,5%), od roku 2015 evidujeme pri oboch pohlaviach kontinuálny nárast počtu začínajúcich podnikateľov. Čo sa týka skupiny žien, kým v roku 2015 pôsobilo v rámci regiónu 1 055 začínajúcich podnikateliek, počas štyroch nasledujúcich rokov došlo k nárastu o 81,6% na úroveň 1 916 začínajúcich podnikateliek – FO k 31.12.2018. Sumárne teda možno konštatovať nárast počtu začínajúcich podnikateliek – FO v skúmanom období o 41,2%. Z hľadiska percentuálneho rozdielu v skúmanom období je tiež pozitívnym zistením skutočnosť, že nárast v skupine začínajúcich podnikateliek je celkovo 15,8 p. b. vyšší ako v skupine mužov, u ktorých dosiahol úroveň 25,4%.

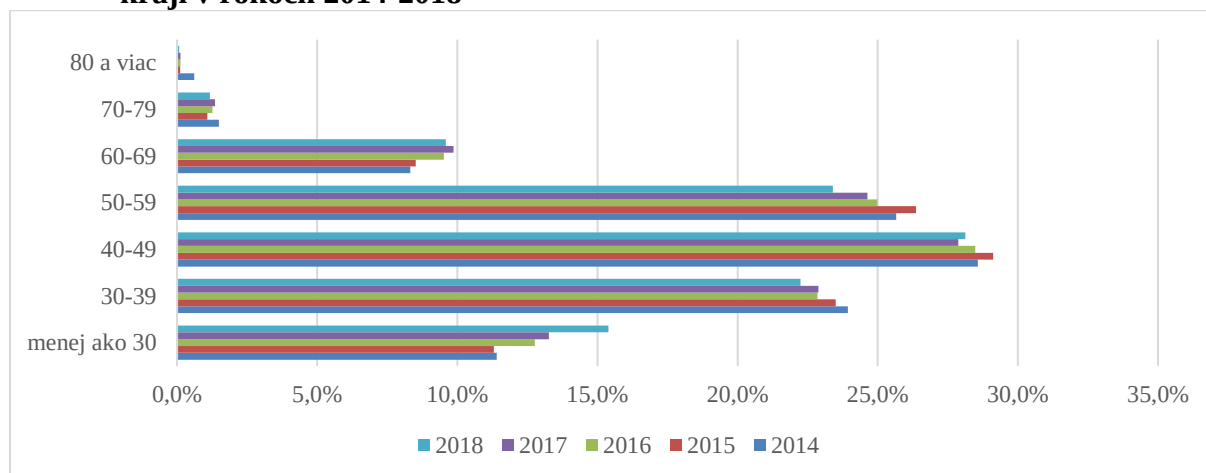
Graf 59 Vývoj počtu začínajúcich podnikateľov - FO podľa pohlavia v Žilinskom kraji v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Z hľadiska vekového zloženia podnikateliek Žilinského kraja má najväčšie zastúpenie skupina podnikajúcich žien vo veku 40 – 49 rokov, ktorých celkový počet k 31.12.2018 na úrovni 3 570 subjektov predstavuje podiel 28,1% zo všetkých podnikateliek – FO v regióne. Druhý najvyšší počet podnikateliek bol vo veku 50-59 rokov s podielom 23,4%, čo predstavuje celkovo 2 971 subjektov v danej vekovej kategórii. Pomerne vysoký podiel žien – podnikateliek bol vo veku od 30 do 39 rokov, ktorých celkový počet 2 824 predstavuje 22,2% zastúpenie v rámci Žilinského kraja. Naopak najmenší podiel je pozorovateľný u žien v dôchodkovom veku, konkrétne vo vekových kategóriách 70-79 rokov (1,2%) a 80 rokov a viac (0,1%). Z vývoja vekovej štruktúry vyplýva, že, v horizonte posledných piatich rokov došlo k zvýšeniu zastúpenia 2 vekových skupín. Rovnako ako vo všetkých slovenských krajoch podnikateľská aktivita najviac rástla u žien mladších ako 30 rokov, u ktorých v päťročnom období dochádza k zvýšeniu podielu na celkovom počte podnikateliek v kraji o 4 p. b. na úroveň 15,4% k 31.12.2018 (absolútny prírastok 400 podnikateliek do 30 rokov). Nárast možno súčasne pozorovať v zastúpení žien vo veku 60-69 rokov, kde v posledných piatich rokoch vzrástol podiel danej skupiny na 9,6% všetkých podnikateliek kraja (+ 1,3 p. b.). V ostatných vekových skupinách dochádza k poklesu zastúpenia na celkovom počte podnikateliek – FO, pričom najvýraznejší prepád možno pozorovať vo vekovej kategórii 50 – 59 rokov celkovo o 2,3 p. b. v priebehu skúmaného obdobia. Prepád zastúpenia sa tiež ukazuje vo vekovej skupine 30-39 rokov (-1,7 p. b.), 40 – 49 rokov (-0,7 p. b.) a rovnako u žien v dôchodkovom veku, skupine 80 rokov a viac (-0,5 p. b.) a v kategórii 70 – 79 ročných (-0,3 p. b.) v skúmanom období.

Graf 60 Vývoj podielu aktívnych podnikateľiek - FO na vekových skupinách v Žilinskom kraji v rokoch 2014-2018

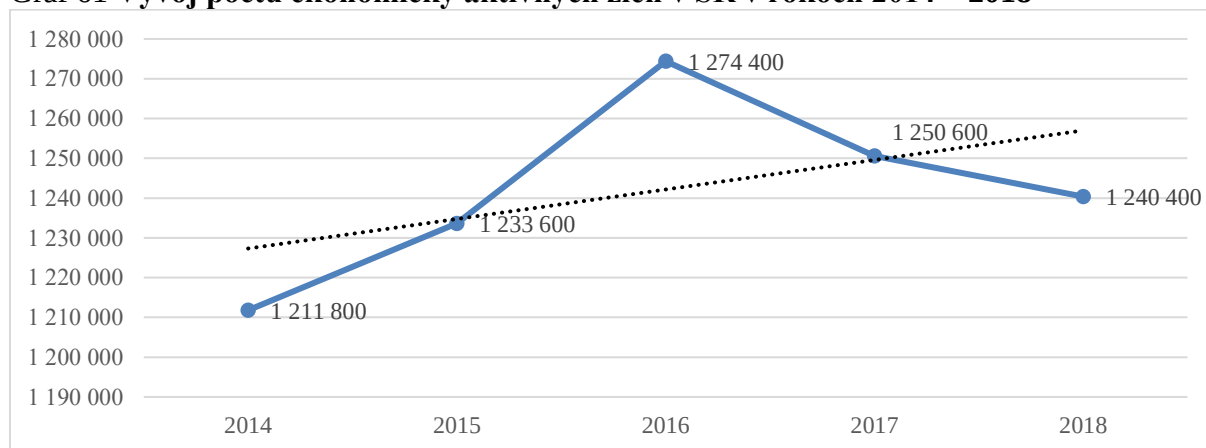

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

2.9 Národné porovnanie

Podľa údajov ŠÚ SR k 31.12.2018 žije na území Slovenskej republiky celkovo 2 787 975 žien, z ktorých skupina ekonomicky aktívnych vytvára podiel 44,5% (1 240 400 EAO – žien). Vývoj celkového počtu ekonomicky aktívnych obyvateľiek Slovenskej republiky je však v priebehu rokov 2014 - 2018 nerovnomerný, pričom z grafu č. 61 sú zrejmé výrazné disproporcie v jednotlivých rokoch skúmaného obdobia. Kým v roku 2014 bolo na Slovensku ekonomicky aktívnych celkovo 1 211 800 žien, v nasledovných dvoch rokoch možno pozorovať výrazne pozitívny trend. K 31.12.2016 sa skupina ekonomicky aktívnych žien na Slovensku rozšírila o 62 600 osôb, čo predstavuje nárast 5,2% v trojročnom horizonte. Od roku 2016 má však krivka vývoja klesajúci charakter. V rokoch 2016-2018 došlo na Slovensku k poklesu o 34 000 EAO-žien, čo predstavuje celkový pokles 2,7%. V skúmanom období má však, napriek výkyvom v jednotlivých rokoch, vývoj v počte ekonomicky aktívnych žien celkovo pozitívny trend, pričom zaznamenávame celkový prírastok 28 600 žien, čo predstavuje nárast 2,4% v horizonte posledných piatich rokov. V súvislosti s uvedeným je pozitívnym zistením súčasný nárast miery ekonomickej aktivity ženskej populácie SR, ktorý sa v posledných piatich rokoch zvýšil z 51,1% v roku 2014 na 52,3% k 31.12.2018 (+1,2 p. b.).

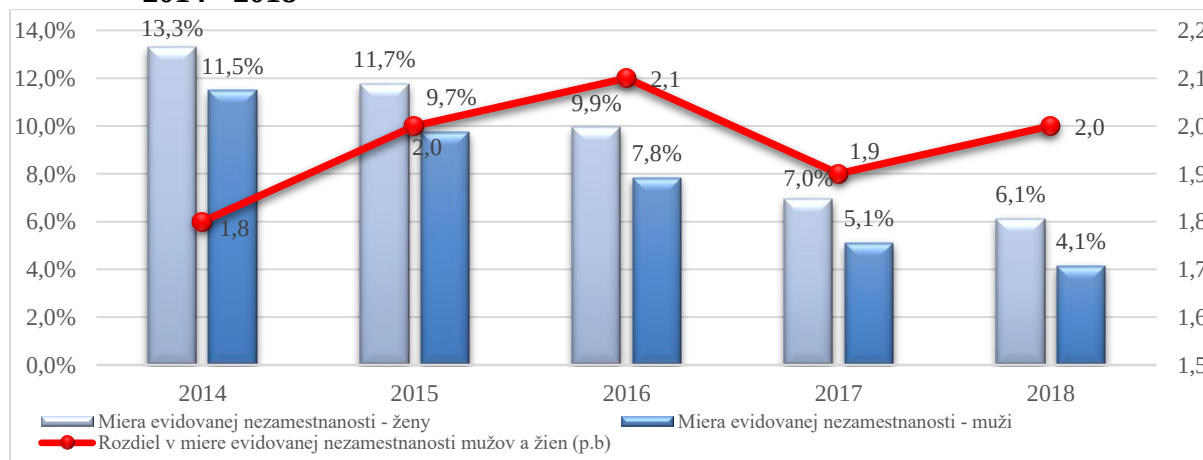
Graf 61 Vývoj počtu ekonomicky aktívnych žien v SR v rokoch 2014 – 2018

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Priaznivý vývoj hospodárstva Slovenskej republiky v posledných rokoch má pozitívny dopad na trh práce, kde dochádza k nárastu pracovných príležitostí, čím dochádza k znižovaniu miery nezamestnanosti. Podľa údajov ŠÚ SR má miera nezamestnanosti na Slovensku výrazne klesajúcu tendenciu, pričom pozorujeme jej celkový pokles z 12,8% v roku 2014 na 5,1% v roku 2018 (31/12/2018) – celkový pokles 7,7 p. b. v horizonte posledných piatich rokov. Z pohľadu pohlavia je výraznejší pokles pozorovateľný u mužov, kde v priebehu posledných piatich rokov došlo k zníženiu celkovej miery o 7,4 p. b. pričom u žien o 7,2 p. b. Charakter hospodárstva Slovenskej republiky, pretrvávajúca diskriminácia na pracovnom trhu z hľadiska pohlaví, úloha žien v spoločnosti a mnohé ďalšie objektívne a/alebo subjektívne dôvody majú za následok rozdielnosť v celkovom počte nezamestnaných u oboch pohlaví. Graf č. 62 zobrazuje výšku miery evidovanej nezamestnanosti mužov a žien v jednotlivých rokoch skúmaného obdobia, pričom súčasne zobrazuje rozdiel medzi pohlaviami. Je zrejmé, že v počte nezamestnaných podľa pohlavia dlhodobo prevyšujú ženy. Kým v roku 2013 bola na Slovensku miera evidovanej nezamestnanosti mužov 11,5%, u žien dosiahla úroveň 13,3% (u žien o 1,8 p. b. vyššia). Počas nasledujúcich dvoch rokov skúmaného obdobia dokonca rozdiel v miere nezamestnanosti medzi pohlaviami narástol, pričom k 31.12.2016 evidujeme o 2,1 p. b. nižšiu nezamestnanosť u mužov v porovnaní s nežnejším pohlavím. Podľa posledných údajov ŠÚ SR (31/12/2018) bola miera evidovanej nezamestnanosti u mužov na úrovni 4,1%, pričom u žien bola na úrovni 6,1%, čo predstavuje rozdiel 2,0 p. b. V tejto súvislosti môžeme konštatovať, že počas skúmaného obdobia sa rozdiel v nezamestnanosti medzi pohlaviami prehĺbil o celkovo 0,2 p. b. v prospech mužov.

Graf 62 Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti v SR podľa pohlavia v rokoch 2014 - 2018

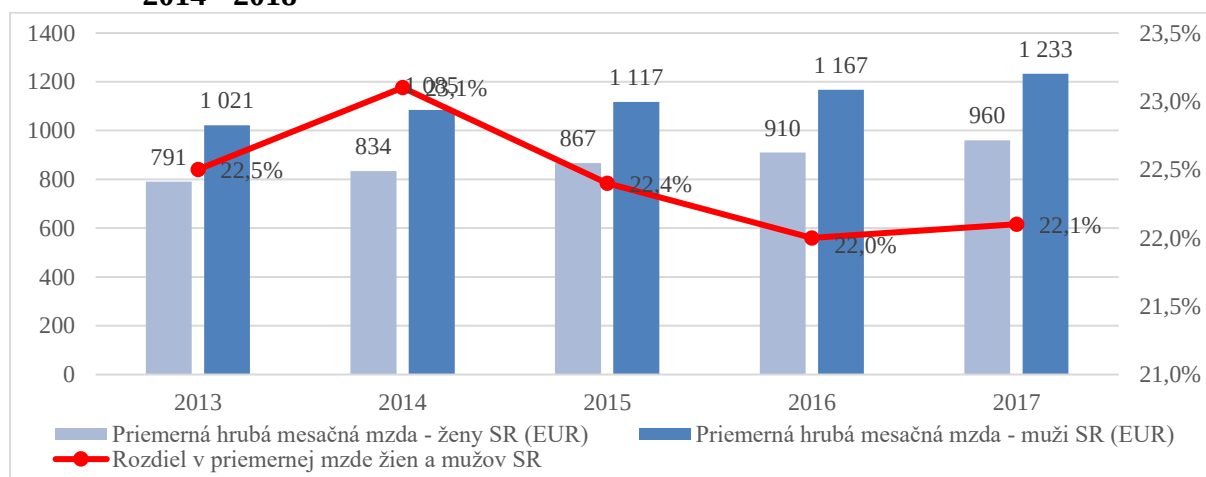

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Napriek existencii legislatívnych predpokladov na európskej a/alebo národnej úrovni v Slovenskej republike dlhodobo pretrvávajú pomerne výrazné disproporcie v oblasti odmeňovania zamestnancov podľa pohlaví. Graf č. 63 znázorňuje rozdiely v príjmoch medzi pohlaviami v posledných piatich rokoch, z ktorého je zrejmé, že stieranie rozdielov v podmienkach Slovenskej republiky nedosahuje očakávanú dynamiku. Kým v roku 2013 mali muži o 22,5% vyššie priemerné hrubé mesačné mzdy ako ženy, v roku 2014 dokonca prišlo k prehĺbeniu rozdielu na 23,1%. Napriek priaznivému vývoju v rokoch 2014-2018, kedy možno pozorovať kontinuálne znižovanie príjmových rozdielov (-1,1 p. b.), z pohľadu skúmaného obdobia zaznamenávame celkový pokles rozdielnosti priemerných hrubých miezd medzi pohlaviami len na úrovni 0,4 p. b. V súvislosti s uvedeným je podľa posledných údajov ŠÚ SR (31/12/2017) úroveň priemernej hrubej mesačnej mzdy mužov na úrovni 1 233 EUR a žien 960 EUR, čo predstavuje mzdový rozdiel 22,1% medzi pohlaviami. Rozdielnosť v príjmoch je v mnohých prípadoch považovaná za normálnu, pričom je dôsledkom mnohých

skutočností. Medzi tie hlavné uvádzame nasledujúce. Z hľadiska pohlavia sú muži oveľa častejšie obsadzovaní do riadiacich pozícií, kde je úroveň zárobku výrazne vyššia. Ďalšou je samotné spoločenské postavenie ženského pohlavia. Ženy sa v porovnaní s mužmi celkovo viacej času starajú o rodinu a chod domácnosti, čo sa na trhu práce odzrkadľuje v skutočnosti, že množstvo žien sa v tejto súvislosti rozhodne pre istú formu čiastočného úväzku v zamestnaní, z čoho vyplýva nižší celkový príjem. Ženy rovnako častejšie prerušujú svoju pracovnú kariéru, či už z dôvodu materskej dovolenky, prípadne iných dôvodov, čo má následný dopad na možnosť nárastu jej príjmu. Ďalším z dôvodov je prirodzená segregácia na trhu práce, ktorá sa odzrkadľuje v tom, že niektoré zamestnania sú typické skôr pre mužov, prípadne pre ženy. Vzniká teda prirodzený rozdiel v zamestnanosti medzi jednotlivými pohlaviami a teda aj v príjmovej rovine. Samozrejme dôvodov príjmovej nerovnosti medzi pohlaviami je o mnoho viac, každopádne je do budúcnosti potrebné vytvárať ďalšie legislatívne a podporné nástroje na odstraňovanie príjmových disparít medzi mužmi a ženami.

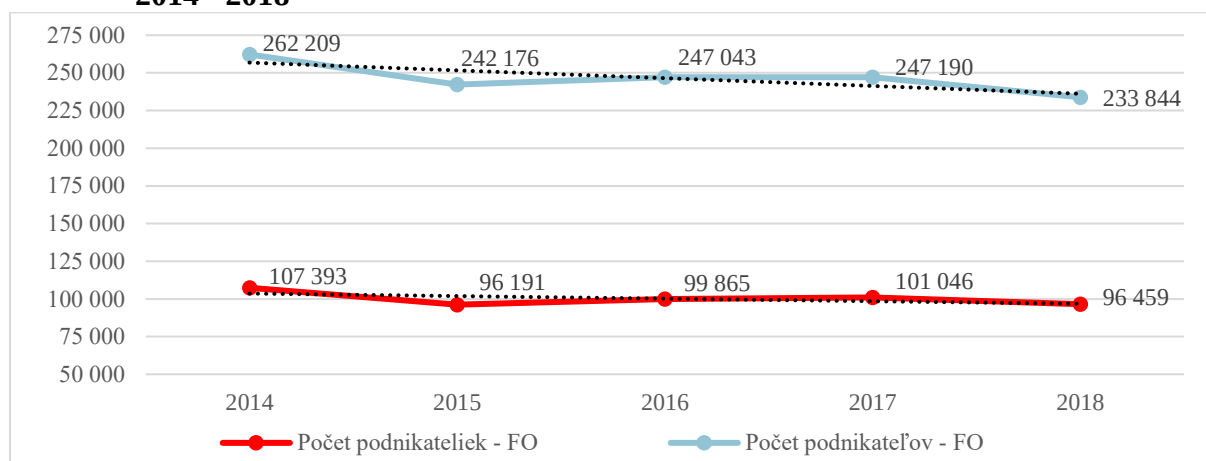
Graf 63 Vývoj priemernej hrubej mesačnej mzdy podľa pohlavia v SR v rokoch 2014 - 2018

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Jedným z hlavných zistení analýzy je skutočnosť, že v skúmanom období na Slovensku dochádza k poklesu celkovej podnikateľskej aktivity u oboch pohlaví. Kým v roku 2014 na Slovensku pôsobilo celkovo 369 209 podnikateľov – FO, k 31.12.2018 došlo k razantnému zníženiu počtu o 39 299 subjektov, čo predstavuje v horizonte posledných piatich rokov celkový pokles 10,3%. Z grafu č. 63 je zrejmé, že trend úbytku je porovnateľný pri oboch pohlaviach. Čo sa týka nežnejšieho pohlavia, kým v roku 2014 bolo v rámci SR 107 393 podnikajúcich žien, v roku 2015 pozorujeme ich medziročný pokles o 10,4%. V rokoch 2015 – 2017 sa podnikateľská aktivita mierne zvýšila, čo sa odzrkadlilo v navýšení celkového počtu podnikateliiek o 4 555 subjektov k 31.12.2017 (nárast 5,0%). Napriek pozitívnemu vývoju v horizonte troch rokov došlo v rokoch 2017 – 2018 k opätovnému úbytku podnikateliiek - FO, kedy sa celkový počet vrátil približne úroveň z roku 2015. Celkový medziročný úbytok k 31.12.2018 predstavoval 4 587 subjektov (4,6%). Vychádzajúc z uvedeného môžeme konštatovať, že tendencia vývoja podnikateľskej aktivity žien mala v skúmanom období celkovo klesajúci trend, nakoľko k 31.12.2018 zaznamenáme úbytok počtu podnikateliiek o 10 934 subjektov, čo predstavuje pokles o 10,2% v porovnaní s rokom 2014.

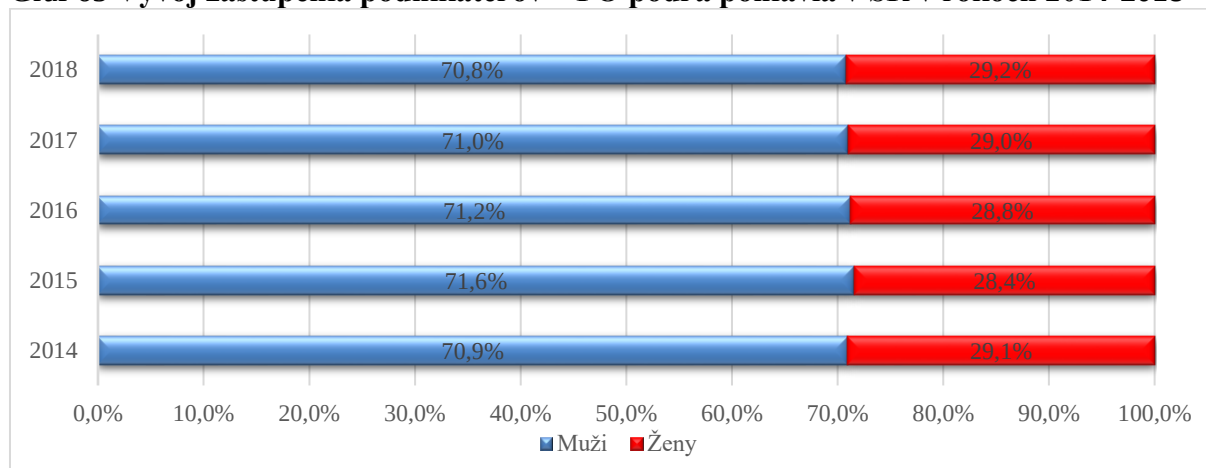
Graf 64 Vývoj celkového počtu podnikateľov – FO podľa pohlavia v SR v rokoch 2014 - 2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Ako sme už spomenuli vyššie, k poklesu podnikateľskej aktivity na Slovensku dochádza v posledných piatich rokoch súčasne aj v skupine mužov. Kým v roku 2014 pôsobilo v rámci Slovenskej republiky 262 209 podnikateľov – FO, v roku 2018 zaznamenávame pokles ich počtu o 28 365 subjektov, čo predstavuje celkový úbytok v skupine mužov 10,8%. Vyššia miera zániku mužských subjektov v skúmanom období sa odráža v zvyšujúcom sa podiele zastúpenia žien na celkovom počte podnikateľov – FO v Slovenskej republike. Kým v roku 2014 bolo z celkového počtu podnikateľov – FO na Slovensku (369 602 subjektov) 29,1% žien, k 31.12.2018 zaznamenávame mierne zvýšenie ženského zastúpenia o 0,1 p. b. na úroveň 29,2%. Najväčší medziročný pokles ženského zastúpenia zaznamenávame v rokoch 2014 – 2015, kedy sa miera zastúpenia žien medzi podnikateľskými subjektami SR znížila z 29,1% na 28,4% (-0,7 p. b.). Naopak od roku 2015 možno pozorovať kontinuálny nárast podielu slovenských podnikateliek ktorý sa odrazil v pozitívnom výsledku z pohľadu skúmaného obdobia.

Graf 65 Vývoj zastúpenia podnikateľov – FO podľa pohlavia v SR v rokoch 2014-2018

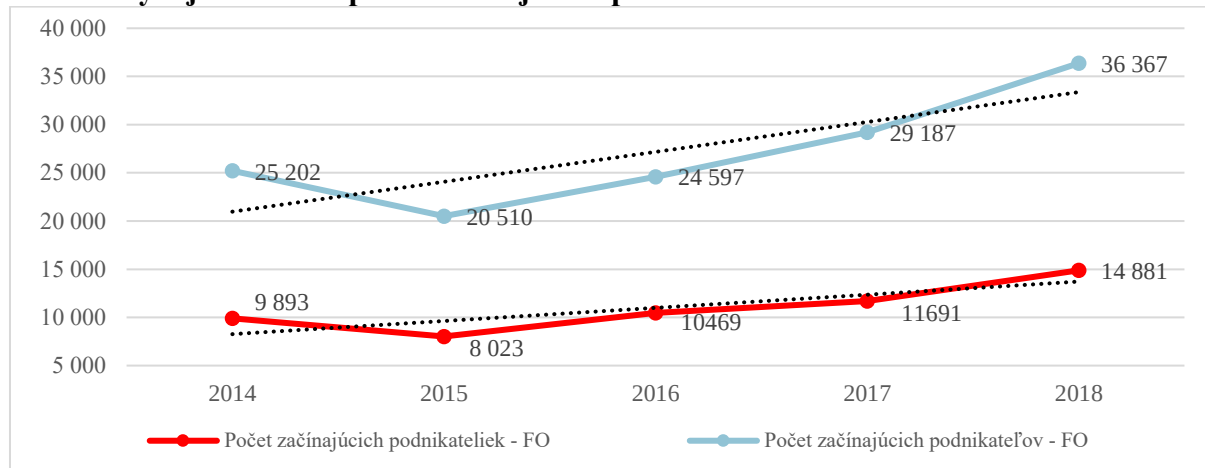

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Vysoká miera zániku podnikateľských subjektov – FO na Slovensku je čiastočne kompenzovaná zvyšujúcim sa počtom podnikateľov oboch pohlaví, ktorí začínajú s vlastným biznisom. Kým v roku 2014 bolo v rámci Slovenska spolu 35 095 začínajúcich podnikateľov oboch pohlaví, k 31.12.2018 zaznamenávame nárast ich celkového počtu o približne 46% na úroveň 51 248 subjektov. Rovnako ako v prípade celkového počtu podnikateľov z hľadiska

pohlaví dominujú aj v počte začínajúcich subjektov muži. V roku 2018 predstavoval ich podiel z celkového počtu začínajúcich subjektov úroveň 70,9%. Napriek tomu je však pozitívnym zistením skutočnosť, že z hľadiska celkového nárastu v posledných piatich rokoch zaznamenávame väčšiu aktivitu u ženského pohlavia. Kým muži dosiahli v horizonte piatich rokov celkový nárast v počte začínajúcich subjektov úroveň 44,3%, v skupine žien evidujeme zvýšenie počtu začínajúcich podnikateliiek o 50,4% v posledných piatich rokoch. Zvyšujúca sa aktivita začínajúcich podnikateliiek sa odzrkadľuje v náraste ich podielu z celkového počtu začínajúcich subjektov v jednotlivých rokoch, pričom počas skúmaného obdobia pozorujeme nárast ich podielu z 28,2% v roku 2014 na 29,0% podiel k 31.12.2018.

Graf 66 Vývoj celkového počtu začínajúcich podnikateľov - FO v SR v rokoch 2014-2018

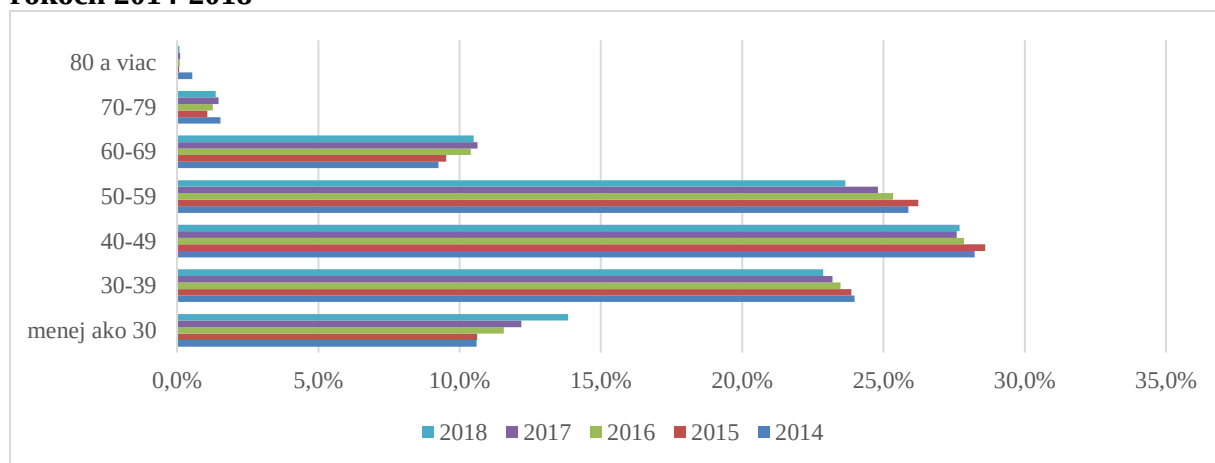

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Z hľadiska štruktúry vekového zloženia slovenských podnikateliiek dominujú počas celého skúmaného obdobia ženy vo veku 40 – 49 rokov. K 31.12.2018 pôsobilo v Slovenskej republike celkovo 26 708 žien - podnikateliiek v danej vekovej kategórii, čo predstavuje podiel 27,7% všetkých podnikateliiek - FO Slovenska. Z celkového počtu slovenských podnikateliiek mala druhé najväčšie zastúpenie skupina žien vo veku 50 – 59 rokov s celkovým podielom 23,6%, čo predstavuje celkovo 22 811 subjektov. Vysoké zastúpenie mali medzi podnikateľkami rovnako ženy vo veku od 30 do 39 rokov, ktorých celkový počet na úrovni 22 063 predstavoval podiel približne 23% z celkového počtu podnikajúcich žien Slovenska. Ako sme už uviedli pri jednotlivých regiónoch Slovenska, je prirodzené, že naopak najmenšia podnikateľská aktivita je u žien dôchodkového veku, teda vo vekových skupinách 70-79 rokov, ktorých bolo k 31.12.2018 v rámci celého Slovenska celkovo 1 323 (1,4%) a podnikajúcich žien 80 a viac ročných, ktorých počet bol celkovo 84, čo predstavuje podiel 0,1% z podnikajúcich Sloveniek. Z pohľadu vývoja podielu jednotlivých vekových skupín na celkovom počte aktívnych podnikateliiek - FO, v horizonte posledných piatich rokov zaznamenávame nárast podnikateľskej aktivity v dvoch skupinách. Najväčšie zvýšenie podielu zaznamenávame vo vekovej kategórii žien do 30 rokov, kde počas skúmaného obdobia došlo k nárastu zastúpenia danej vekovej kategórie o 3,2 p. b. na úroveň 13,8% všetkých slovenských podnikateliiek k 31.12.2018 (absolútny prírastok 1 986 žien - podnikateliiek mladších ako 30 rokov). Prekvapujúcim je však zistenie, že k zvýšeniu rovnako došlo v zastúpení žien vo veku 60-69 rokov, kde v posledných piatich rokoch vzrástol podiel danej skupiny na úroveň 10,5% všetkých slovenských podnikateliiek, pričom v roku 2014 bol ich podiel len na úrovni 9,3% (+ 1,2 p. b.). V ostatných vekových kategóriách vývoj kopíruje regionálnu úroveň, keďže dochádza k úbytku celkového počtu podnikajúcich žien v skupinách 30-39, 40-49, 50-59, 70- 79 a 80 rokov a viac. Najvýraznejší pokles pritom zaznamenávame vo vekovej kategórii 50 – 59 rokov, v rámci ktorej došlo k celkovému úbytku 4 982 subjektov, čo sa odrazilo na

poklese zastúpenia podnikajúcich žien v danom veku z 25,9% v roku 2014 na 23,6% v roku 2018 (- 2,3 p. b.). Pomerne výrazný pokles zastúpenia sa tiež ukazuje vo vekovej kategórii 30 - 39 rokov, kde v posledných piatich rokoch došlo k ukončeniu činnosti 3 685 podnikajúcich žien, čo sa odzrkadlilo na poklese ich zastúpenia medzi všetkými podnikajúcimi Slovenkami o 1,1 p. b. Mierny pokles aktivity rovnako evidujeme vo vekovej skupine 70 – 79 rokov (- 0,1 p. b.) a 80 a viacročných podnikateliek – FO o 0,4 p. b.

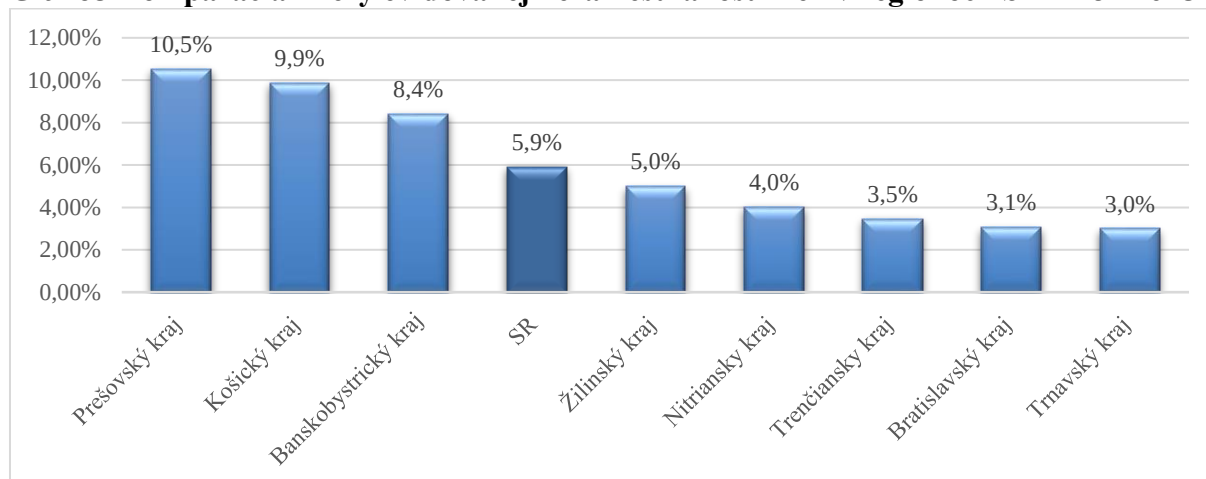
Graf 67 Vývoj podielu aktívnych podnikateliek - FO na vekových skupinách v SR v rokoch 2014-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

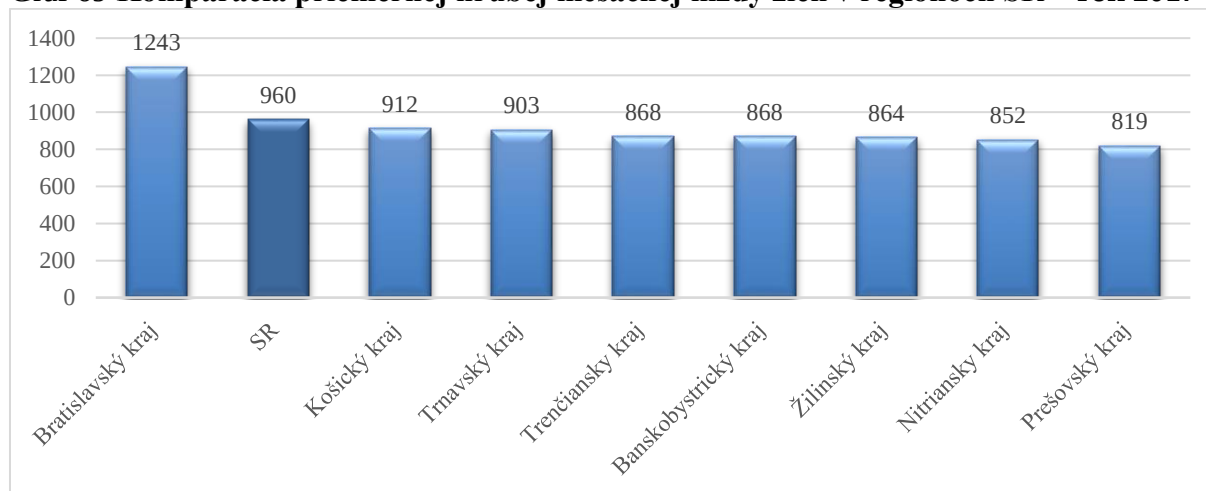
2.10 Regionálne porovnanie

Z hľadiska miery evidovanej nezamestnanosti žien v rámci jednotlivých regiónov Slovenska dlhodobo pretrvávajú výrazné rozdiely. Aj napriek skutočnosti, že vo všetkých samosprávnych krajoch dochádza v posledných rokoch ku kontinuálnemu znižovaniu počtu nezamestnaných žien, pod priemerom Slovenska sú stále tri samosprávne kraje. K 31.12.2018 bola najvyššia miera nezamestnanosti žien v rámci Prešovského kraja, kde dosiahla úroveň 10,5%, čo je hodnota výrazne nad priemerom Slovenskej republiky (5,9%). Nadpriemerná úroveň nezamestnaných žien bola v rovnakom období súčasne v Košickom (9,9%) a Banskobystrickom kraji (8,4%). Dôvodom sú práve pretrvávajúce regionálne disparity, ktoré majú zásadný dopad na trh práce, kde nie je dostatok pracovných príležitostí a obyvatelia, hlavne najmenej rozvinutých okresov sú nútení vycestovať za prácou do západnej časti Slovenska prípadne zahraničia. V posledných rokoch boli významné strategické investície smerované hlavne do Trnavského, Nitrianskeho alebo Bratislavského kraja, kde sa v poslednom období ukazuje naopak problém nedostatku kvalifikovaných pracovníkov. Práve v týchto oblastiach dosahovala miera nezamestnanosti u oboch pohlaví najnižšiu úroveň v porovnaní so zvyšnými regiónmi. Celkovo najnižšia miera nezamestnanosti bola k 31.12.2018 v Trnavskom kraji, kde dosiahla úroveň 3,0%. Z grafu č. 68 je zrejmé, že jedna z najnižších bola nezamestnanosť žien súčasne v Bratislavskom kraji, kde dosiahla úroveň 3,1% a celkovo tretia najnižšia v rámci SR v Trenčianskom regióne 3,5%. Priaznivá situácia na trhu práce v Nitrianskom kraji sa odzrkadľuje aj v pomerne nízkej nezamestnanosti žien, kde k 31.12.2018 dosiahla úroveň 4,0%. Posledným krajom kde je nezamestnanosť nižšia v porovnaní s celoslovenským priemerom bol Žilinský kraj, kde bolo nezamestnaných približne 5% žien regiónu.

Graf 68 Komparácia miery evidovanej nezamestnanosti žien v regiónoch SR – rok 2018

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Regionálne disparity v rámci Slovenska sa súčasne prejavujú na pomerne vysokých rozdieloch v priemerných zárobkoch žien v jednotlivých samosprávnych krajoch. Vychádzajúc z posledných údajov ŠÚ SR (31/12/2017) je zrejmé, že vo vyspelejších regiónoch, ktoré sa nachádzajú prevažne v západnej časti Slovenska stále prevyšujú zárobky ostatné slovenské kraje (výnimkou je Košický kraj). Aj napriek tomu, že mzdová úroveň žien vo všetkých krajoch SR v posledných rokoch kontinuálne narastá, väčšina slovenských regiónov dlhodobo nedosahuje priemernú úroveň Slovenska. Priemer Slovenskej republiky, ktorý predstavoval k 31.12.2018 960 EUR/mesačne je však výrazne tlačенý nahor práve vysokou mzdovou úrovňou v najrozvinutejšom regióne, ktorá v roku 2018 dosiahla úroveň 1 243 EUR. S priemerom SR sú porovnateľné len priemerné zárobky žien v rámci Košického kraja (912 EUR) a Trnavského kraja (903 EUR). Priemerné príjmy ženskej populácie v rámci ostatných regiónov Slovenska sú výrazne nižšie. Najnižšia mzdová úroveň bola v roku 2018 v rámci Prešovského kraja, kde dosiahla výšku 819 EUR/mesačne, čo je o približne 15% nižšia hodnota v porovnaní s priemerom SR. Pomerne nízka priemerná hrubá mzda žien bola rovnako v Nitrianskom (852 EUR), Žilinskom (864 EUR) a Banskobystrickom kraji (868 EUR).

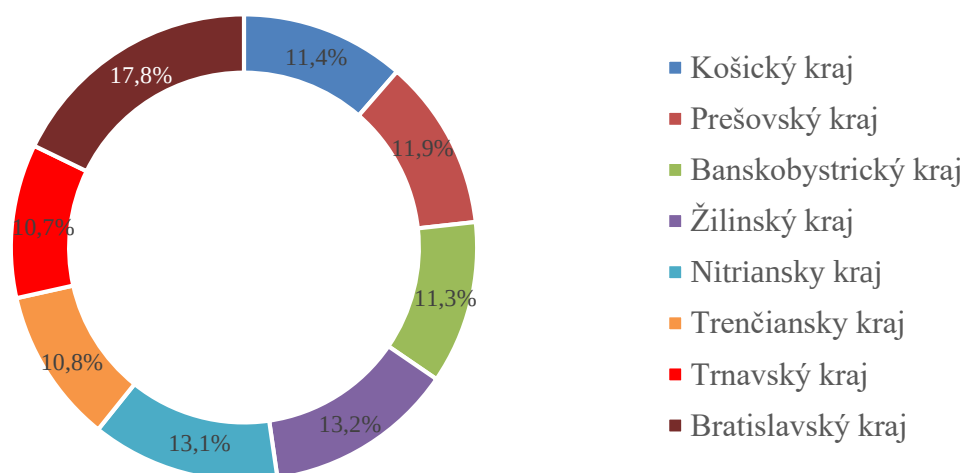
Graf 69 Komparácia priemernej hrubej mesačnej mzdy žien v regiónoch SR – rok 2017

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – vlastná úprava

Z pohľadu zastúpenia slovenských podnikateliiek v jednotlivých regiónoch Slovenska možno konštatovať, že podľa posledných údajov ŠÚ SR zaznamenávame najväčšiu podnikateľskú aktivitu žien z Bratislavského kraja. K 31.12.2018 bolo z celkového počtu

slovenských podnikateliek na úrovni 96 459, 17,8% z Bratislavského kraja, čo predstavuje 17 181 subjektov. Druhý najvyššiu početnosť zaznamenávame v rámci Žilinského regiónu, kde 12 695 podnikajúcich žien predstavuje 13,2% zastúpenie v rámci SR. Priemerný počet podnikateliek na kraj predstavoval k 31.12.2018 úroveň 12 057 subjektov, ktorý prevýšil aj Nitriansky kraj s celkovým počtom 12 591 podnikajúcich žien (13,1%). Pomerne priaznivá podnikateľská nálada žien je pozorovateľná aj v Prešovskom kraji, v rámci ktorého pôsobilo 11 440 subjektov, čo napriek skutočnosti, že v absolútnom vyjadrení nedosahuje priemer SR, predstavuje pomerne vysoký podiel v rámci celkového počtu podnikajúcich Sloveniek na úrovni 11,9%. Naopak nemeššia podnikateľská aktivita je v skupine žien pozorovateľná v Trnavskom kraji, v rámci ktorého v roku 2018 pôsobilo celkovo 10 295 podnikateliek, čo predstavuje 10,7% podiel v rámci celkového počtu. Z hľadiska celkového počtu je nižší záujem o podnikanie tiež u žien z Trenčianskeho (10 892 subjektov – 10,8%) a Banskobystrického kraja (10 892 subjektov – 11,3%). Vývoj v posledných piatich rokoch však ukazuje, že k poklesu celkového počtu podnikateliek dochádza vo všetkých regiónoch Slovenska, preto je potrebné zvážiť ďalšie mechanizmy zamerané výlučne na podporu podnikania žien.

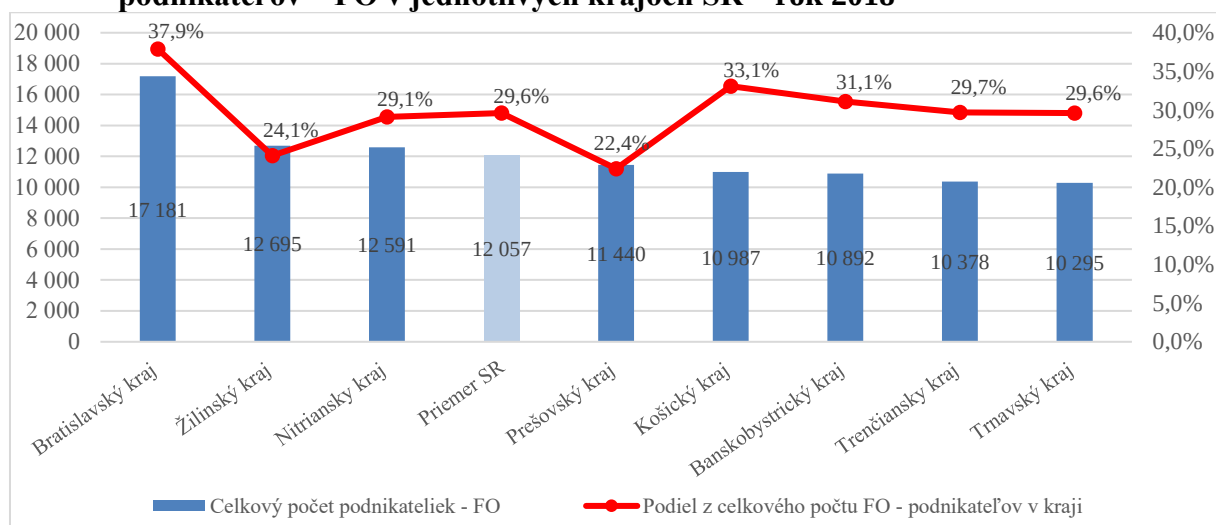
Graf 70 Zastúpenie aktívnych podnikateliek – FO podľa krajov SR – rok 2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Aj napriek tomu, že v podnikateľskej činnosti dlhodobo pretrváva dominancia mužského pohlavia vo všetkých krajoch SR, postupne zaznamenávame mierny narašť ženskej skupiny podnikateľov. Rovnako ako v prípade vyššie uvedeného, z pohľadu zastúpenia podnikajúcich žien na celkovom počte podnikateľov- FO v kraji majú k 31.12.2018 najväčší podiel v rámci regiónu ženy v Bratislavskom kraji. Kým podľa posledných údajov ŠÚ SR predstavoval priemer ženského zastúpenia z celkového počtu podnikajúcich subjektov v jednotlivých krajoch hodnotu 29,6%, podnikateľky z Bratislavského kraja sa podieľajú na celkovom počte podnikateľov v kraji dokonca 37,9%. Nadpriemerné zastúpenie ženskej skupiny podnikateľov je rovnako pozorovateľné v Košickom kraji, kde napriek menšiemu celkovému počtu podnikajúcich žien (10 987) zaznamenávame vysoký podiel v rámci celkovej podnikateľskej aktivity v regióne dosahujúcej úroveň 33,1%. Porovnateľná je situácia v Banskobystrickom kraji, kde tvoria podnikajúce ženy 31,1% celkového počtu podnikateľov – FO. Naopak najmenšia podnikateľská aktivita bola z hľadiska podielu u žien v Prešovskom kraji, kde dosahuje úroveň len 22,4% celkového počtu podnikateľov – FO. Podpriemerné zastúpenie možno súčasne pozorovať v Žilinskom (24,1%), Nitrianskom (29,1%), Trnavskom (29,6%) a Trenčianskom kraji (29,7%).

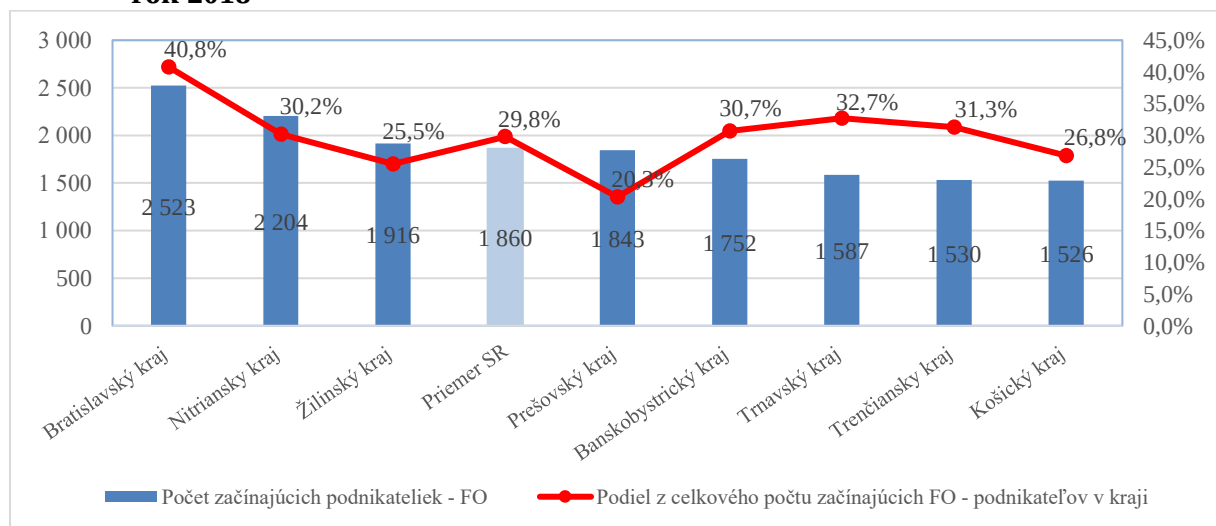
Graf 71 Komparácia celkového počtu podnikateľiek – FO a ich podielu z celkového počtu podnikateľov – FO v jednotlivých krajoch SR – rok 2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Z pohľadu ženského zastúpenia na celkovom počte začínajúcich podnikateľov – FO v rámci jednotlivých regiónov Slovenska, možno pozorovať rovnako najvyššiu aktivitu žien v Bratislavskom kraji. Z grafu č. 72 je zrejmé, že v roku 2018 bolo z celkového počtu začínajúcich podnikateľov v Bratislavskom kraji 40,8% žien, čo predstavuje výrazne vyššiu ženskú aktivitu pri začínaní podnikateľskej činnosti ako pri ktoromkoľvek inom regióne. Celoslovenský priemer ženského podielu z celkového počtu začínajúcich podnikateľov v jednotlivých krajoch bol k 31.12.2018 na úrovni 29,8%. Na základe uvedeného môžeme konštatovať, že nadpriemerný podiel ženského zastúpenia je pozorovateľný v piatich slovenských krajoch. Okrem Bratislavského kraja je výrazný v Trnavskom kraji, kde podiel žien z celkového počtu začínajúcich podnikateľov – FO predstavuje úroveň 32,7% a rovnako v rámci Trenčianskeho kraja, kde je podiel žien 31,3%. Z pohľadu daného ukazovateľa je nadmerná aktivita nežnejšieho pohlavia rovnako pozorovateľná v Banskobystrickom (30,7%) a Nitrianskom kraji (30,2%). Naopak na celkovom počte začínajúcich podnikateľov – FO sa k 31.12.2018 v menšej miere (pod priemerom SR) podieľali ženy v Žilinskom (25,5%) a Košickom kraji (26,8%).

Graf 72 Komparácia celkového počtu začínajúcich podnikateľiek – FO a ich podielu z celkového počtu začínajúcich podnikateľov – FO v jednotlivých krajoch SR – rok 2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

3 Kvantitatívny prieskum podnikateliiek Slovenska

3.1 Charakteristika, cieľ a metodika prieskumu

Zvýšená pozornosť venovaná ženám, a to nielen na úrovni EÚ, je otázkou nielen posledného desaťročia. Snaha o dosiahnutie rovnosti medzi pohlaviami sa prejavuje v politike, zamestnaní aj podnikaní. Prieskumy zamerané len na podnikateľky sa realizujú väčšinou na malej vzorke a často nie sú verejne dostupné, prípadne pre verejnosť sú určené len čiastkové výsledky. Často sú podnikateľky chápané ako jednoliaty celok, bez výraznejšej diferenciácie. Preto sme sa rozhodli realizovať prieskum na čo najširšej vzorke podnikateliiek z rôznych krajov, v rôznych vekových skupinách, s rôznym vzdelaním. Aj keď vzorka podnikateliiek, ktoré dotazník vyplnili, nie je reprezentatívna, a teda nemôžeme výsledky z dotazníka aplikovať na celú populáciu podnikateliiek na Slovensku, predstavuje najrozsiahlejší prieskum realizovaný medzi ženami, výsledky ktorého sú verejne dostupné. Práve z tohto dôvodu sme stanovili cieľ dotazníka **identifikovať spoločné a rozdielne znaky podnikania žien v regiónoch SR**.

Dotazník, pomocou ktorého sme zisťovali informácie o podnikateľkách pôsobiach v jednotlivých regiónoch SR obsahoval celkom 29 otázok, 26 uzavretých a 3 otvorené. Dotazník bol rozdelený do štyroch častí. Prvá skupina otázok sa sústredila na základnú charakteristiku podnikateliiek a tvorilo ju 7 uzavretých otázok. Druhá skupina otázok sa zameriavala na podnikanie a podporu podnikania a tvorilo ju 11 uzavretých otázok. V tretej skupine boli zaradené otázky týkajúce sa predmetu podnikania a patrilo tam rovnako 11 otázok, z ktorých boli 3 otázky otvorené a 8 uzavretých. Posledné dve otázky patrili do skupiny dopĺňujúcich na ktoré nám respondentky mohli a nemuseli odpovedať.

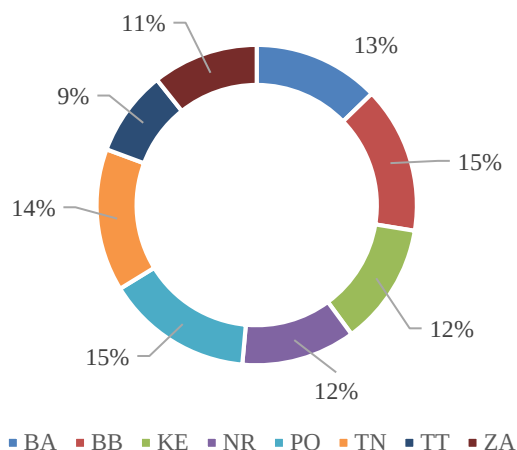
Dotazník bol vyplňaný online prostredníctvom google formulárov a respondentkám bol dostupný v čase od 14.02.2019 do 15.03.2019. Celkovo sme získali 243 dotazníkových odpovedí.

3.2 Štatistické vyhodnotenie odpovedí

Prvá časť vyhodnotenia dotazníkových odpovedí je zameraná na vyhodnotenie odpovedí z dotazníka prostredníctvom opisnej štatistiky. Odpovede zobrazené v pruhových grafoch sú zoradené od najpočetnejších po najmenej početné.

Najviac podnikateliiek, ktoré vyplnili dotazník, sa nachádza v **Banskobystrickom** a **Prešovskom kraji** (zhodne po 15%). Najmenej, len 9% podnikateliiek vyplnilo dotazník v **Trnavskom kraji**.

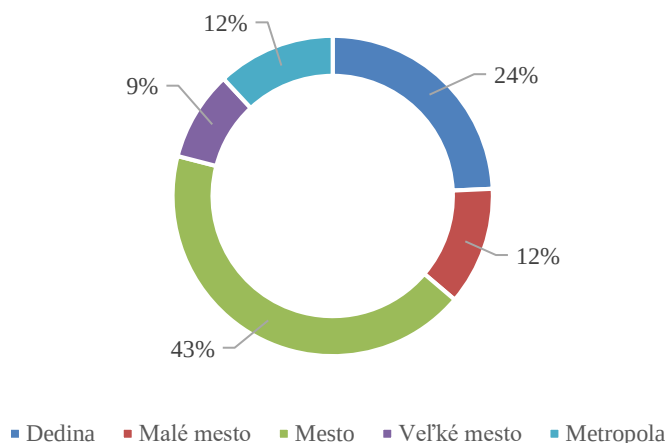
Graf 73 Rozdelenie respondentiek podľa krajov

Zdroj: vlastné spracovanie

Podľa bydliska, prevažná väčšina respondentiek, 42,8%, býva **v meste**. Druhá najpočetnejšia skupina podnikateliiek, ktoré sa zapojili do prieskumu, býva na **dedine** s počtom obyvateľov menej ako 3 000 (24,3%). Najmenej podnikateliiek, ktoré vyplnili dotazník, býva vo **veľkomeste** (viac ako 100 000 obyvateľov), 9,1%.

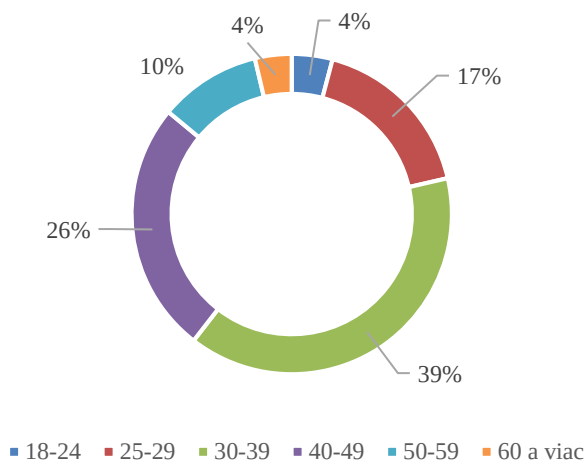
Graf 74 Bydlisko respondentiek

Zdroj: vlastné spracovanie

Podľa veku sme rozdelili podnikateľky do šiestich skupín. Najviac respondentiek, ktoré sa prieskumu zúčastnili, boli vo veku **30 – 39 rokov** (39%), pričom najmenej respondentiek bolo z dvoch vekových skupín. Vo veku **18 – 24 rokov** odpovedalo 10 respondentiek (4%) a vo veku **60 a viac rokov**, kde bolo zastúpených 9 respondentiek (necelé 4%).

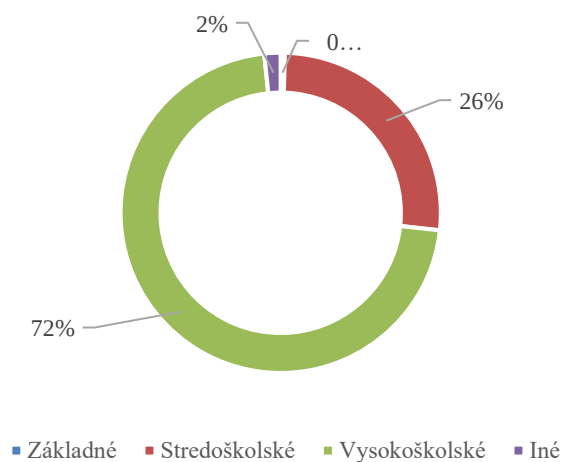
Graf 75 Vek respondentiek

Zdroj: vlastné spracovanie

Podnikateľky, ktoré vyplnili dotazník dosiahli prevažne **vysokoškolské vzdelanie** (72%). Viac ako štvrtina podnikateliek (26%) získala **stredoškolské vzdelanie**. **Základné vzdelanie** malo 2% respondentiek a iné vzdelanie uvádzali 4 podnikateľky (ich počet nedosiahol ani 1%).

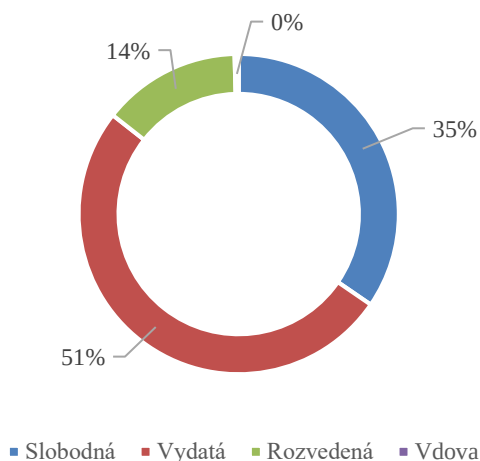
Graf 76 Najvyššie dosiahnuté vzdelanie respondentiek

Zdroj: vlastné spracovanie

Približne polovica podnikateliek, ktoré sa prieskumu zúčastnili, uviedli, že sú **vydaté** (51%). V druhej polovici bola prevažná väčšina respondentiek **slobodná** (35%). 14% podnikateliek je **rozvedených** a aj v našom dotazníku sa potvrdilo, že najmenej podnikateliek je **vdov**, v našom prieskume to bola iba jedna podnikateľka.

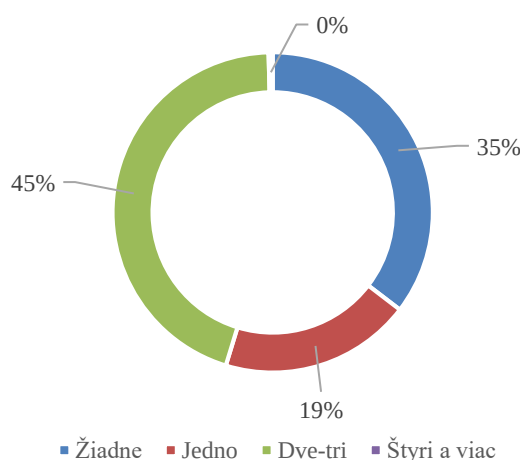
Graf 77 Rodinný stav respondentiek

Zdroj: vlastné spracovanie

Aj keď posledná identifikačná otázka nebola povinná, odpovedali nám na ňu všetky podnikateľky z prieskumu. V otázke sme zisťovali počet detí, ktoré majú podnikateľky. Najviac z nich (45%) uviedlo, že má **dve – tri deti**. Druhá najpočetnejšia odpoveď bola, že podnikateľky **nemajú** žiadne **dieťa** (35%). Necelých 20% podnikateliek má **jedno dieťa** a iba jedna podnikateľka má **štyri alebo viac detí**.

Graf 78 Počet detí respondentiek

Zdroj: vlastné spracovanie

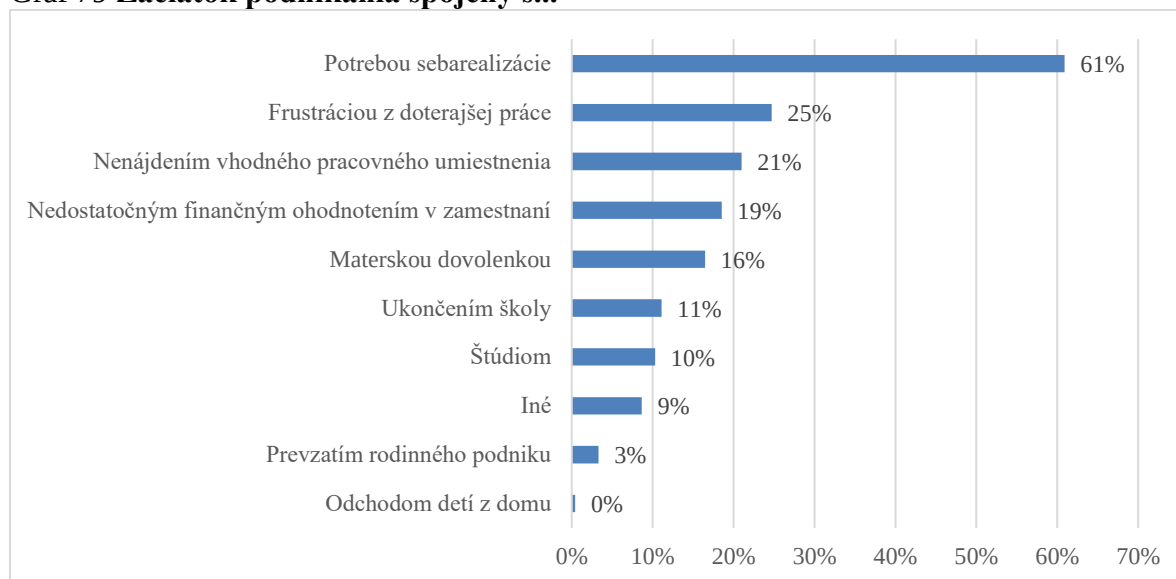
Druhá skupina otázok bola zameraná na podnikanie a na podporu v podnikaní. Prvá otázka z tejto skupiny sa týkala začiatku podnikania. Pýtali sme sa, s čím spájajú začiatok podnikania. V tejto otázke si mohli podnikateľky vybrať viac odpovedí.

To, čo môžeme považovať za pozitívny signál v podnikaní žien je, že 61% respondentiek uviedlo, že podnikanie je spojené s potrebou **seberealizácie**. Ďalšie faktory súvisia nepriamo rovnako so seberealizáciou, lebo podnikateľky uviedli, že začiatok podnikania bol spojený s **frustráciou z doterajšej práce** (25%) a **nenájdением vhodného pracovného miesta** (21%).

Najmenej odpovedí patrilo možnosti, že začiatok podnikania bol spojený s **odchodom detí z domu**, čo uviedla iba 1 respondentka. Tento fakt súvisí s prevažujúcim vekom respondentiek, ktoré ešte nemajú deti, ktoré by odchádzali z domu.

Rovnako však pomerne nízky počet respondentiek uviedol, že začiatok podnikania bol spojený s **prevzatím rodinného podniku** (3%).

Graf 79 **Začiatok podnikania spojený s...**

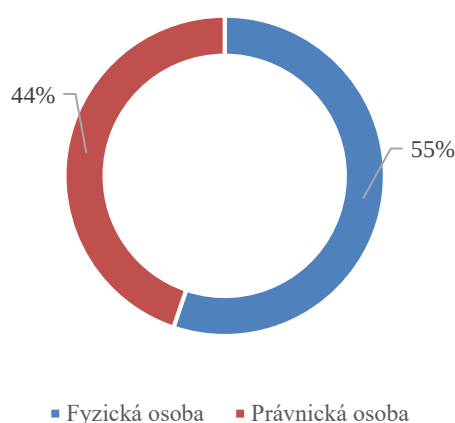

Zdroj: vlastné spracovanie

Štatistiky o podnikateľkách sa vedú predovšetkým za fyzické osoby. U právnických osôb je možné zistiť či ide o majiteľa alebo o majiteľku iba v prípade, že to explicitne uvedú. Aj preto, aby sme vedeli naše výsledky porovnať so štatistikami, dostupnými zo ŠÚ SR, nás zaujímalo, koľko podnikateliiek pôsobí ako právnická a koľko ako fyzická osoba.

Z podnikateliiek, ktoré sa dotazníkového prieskumu zúčastnili vyplynulo, že v zastúpení právnických a fyzických osôb mierne prevládajú **fyzické osoby** (55%) nad **právnickými osobami** (44%).

Graf 80 **Právna forma respondentiek**

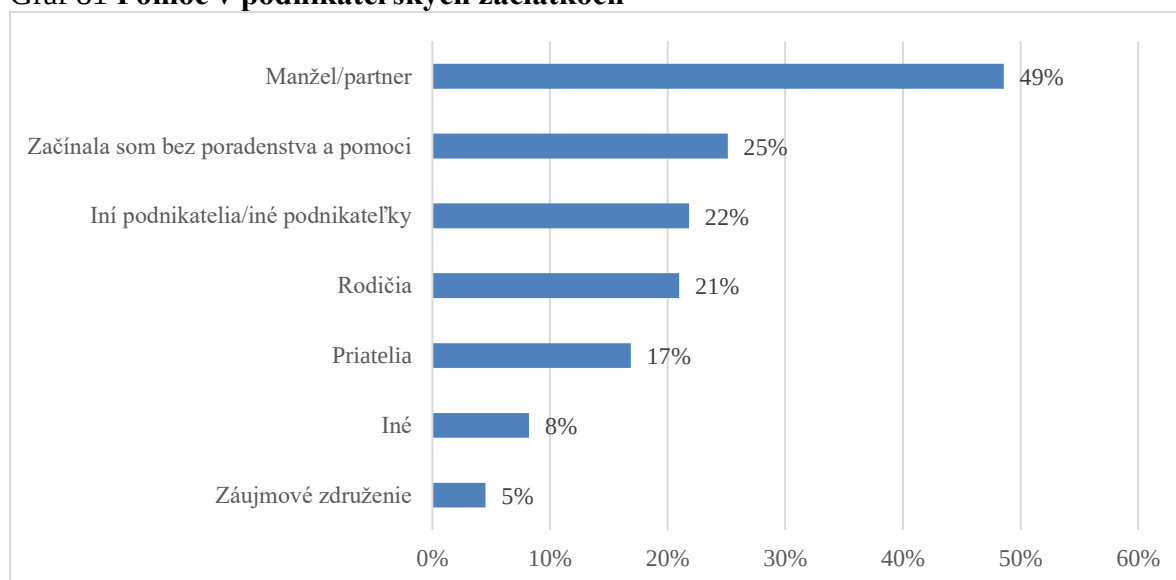
Zdroj: vlastné spracovanie

V nadväznosti na predchádzajúce otázky sme od podnikateliiek chceli vedieť, kto im pomáhal v začiatkoch ich podnikania. Neprekvapí, že najviac odpovedí (49%) podnikateliiek uviedlo, že je to **manžel/partner**. Prekvapujúca je druhá najpočetnejšia skupina odpovedí, že v začiatkoch podnikania nepomáhal podnikateľkám nikto (odpoveď **začínala som bez**

poradenstva a bez pomoci). S touto odpoveďou súhlasilo až 25% súčasných podnikateliek. Zaujímavé by bolo zistiť, či o pomoci, ktorá v jednotlivých regiónoch existuje, alebo existovala, nevedeli, alebo v čase keď začínali podnikáť, taká pomoc neexistovala.

Tretou najčastejšou odpoveďou bolo, že v začiatkoch podnikania pomáhali najviac **iní podnikatelia/podnikateľky** (22%), ale aj, s rozdielom 1% odpovedí, **rodičia** (21%). Najmenej odpovedí bolo, že v začiatkoch podnikania pomáhali podnikateľkám **záujmové združenie**. Túto odpoveď si vybralo iba 5%.

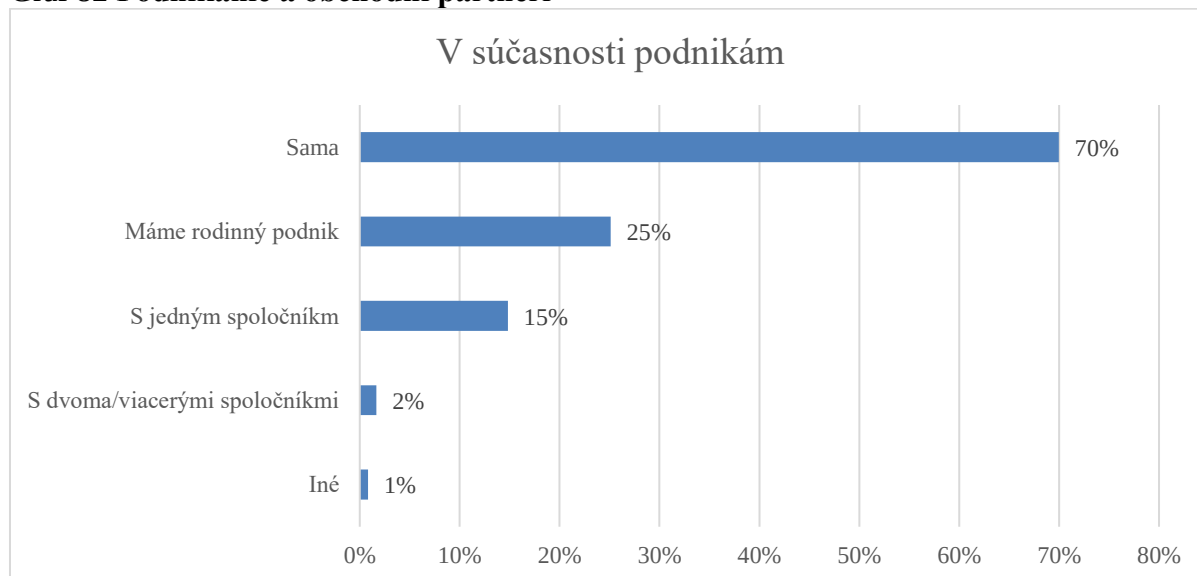
Graf 81 Pomoc v podnikateľských začiatkoch

Zdroj: vlastné spracovanie

Na nasledujúcu otázku, kde sme sa pýtali, s kým respondentky podnikajú, až 70% podnikateliek uviedlo, že **podnikajú samé**. S **jedným spoločníkom** podniká 15% podnikateliek. **Rodinný podnik** má 25% podnikateliek. Ostatné možnosti si vybral ako možnosť odpovede len malý počet podnikateliek. S **dvoma a viacerými spoločníkmi** podniká iba 2% podnikateliek a možnosť **iné** si vybrali dve podnikateľky (1%).

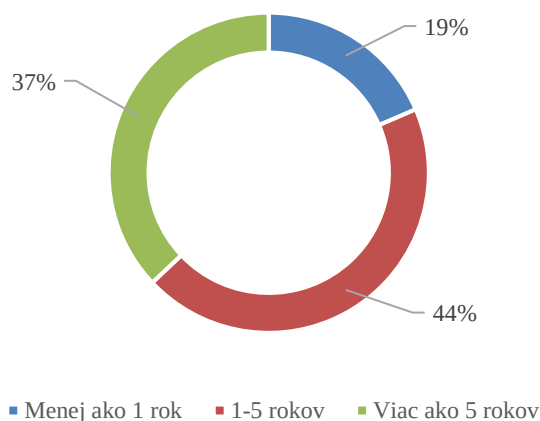
Graf 82 Podnikanie a obchodní partneri

Zdroj: vlastné spracovanie

Začínajúce podnikateľky, ktoré sa prieskumu zúčastnili a ktoré pôsobia na trhu maximálne jeden rok, tvoria 19% respondentiek. Najviac podnikateliek, 44%, pôsobí na trhu **1 - 5 rokov**. **Viac ako 5 rokov** na trhu existuje 37% podnikateliek. Takáto skladba odpovedí je pozitívna v tom, že podnikateľky už majú nejakú históriu podnikania a zároveň sa vedú vyjadriť aj k problémom, ktoré na trhu existujú. Za nevýhodu možno považovať to, že zastúpenie začínajúcich podnikateliek je v porovnaní s ostatnými podnikateľkami nižšie.

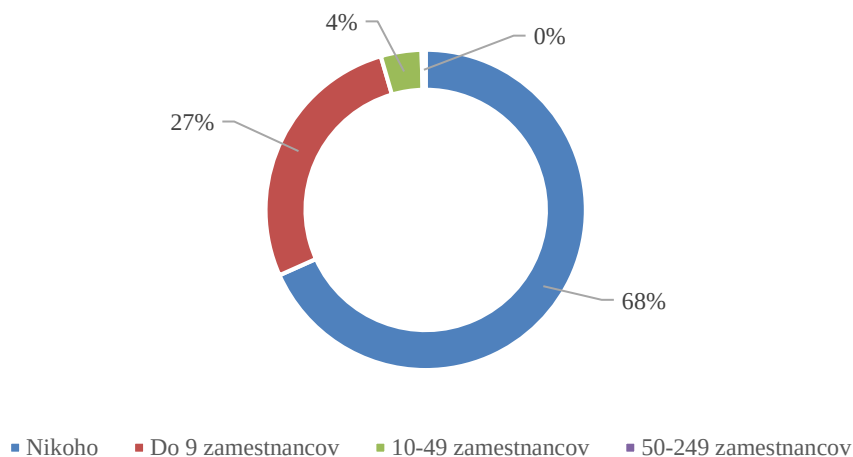
Graf 83 Pôsobenie respondentiek na trhu

Zdroj: vlastné spracovanie

Prevažná väčšina súčasných podnikateliek však riadi podnik, ktorý nezamestnáva nijakého zamestnanca, alebo podniká ako malý podnik. To sa ukázalo aj v našom prieskume, kedy najviac podnikateliek funguje **bez zamestnancov** (68%), alebo zamestnáva **1 – 9 zamestnancov** (27%). 4% podnikateliek uviedlo, že zamestnáva **10 – 49 zamestnancov** a 1% podnikateliek zamestnáva **50 – 249 zamestnancov**. Ani jedna podnikateľka nepôsobí ako veľký podnik s počtom zamestnancov **250 a viac**.

Graf 84 Počet zamestnancov

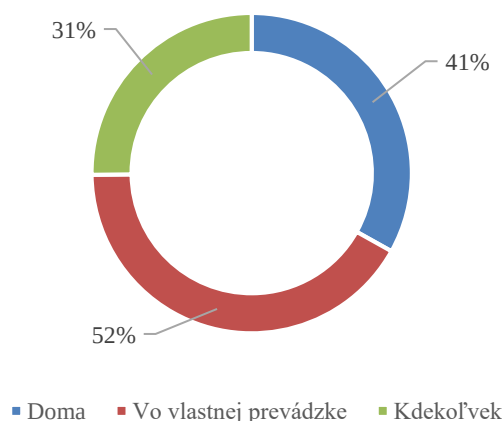

Zdroj: vlastné spracovanie

Súčasný trendy v zamestnaní sa prejavujú aj v tom, že zamestnanci už nemajú záujem dlhodobo pôsobiť na jednom pracovnom mieste a zamestnávateľia v čoraz väčšej miere využívajú kombinované pracovné miesto, kde sa spája práca v podniku s prácou doma, alebo sa využíva zdieľané pracovné miesto, pohyblivá pracovná doba, ale aj iné formy kombinovanej

práce. Tento trend možno badať aj v podnikaní žien, ktoré na otázku kde v súčasnosti podnikajú, uviedli, že najčastejšie pracujú vo **vlastnej prevádzke** (52%). Vlastnú prevádzku ale často kombinujú aj s prácou **z domu** (41%), rovnako ako s prácou, ktorú vykonávajú **kdekoľvek** (31%).

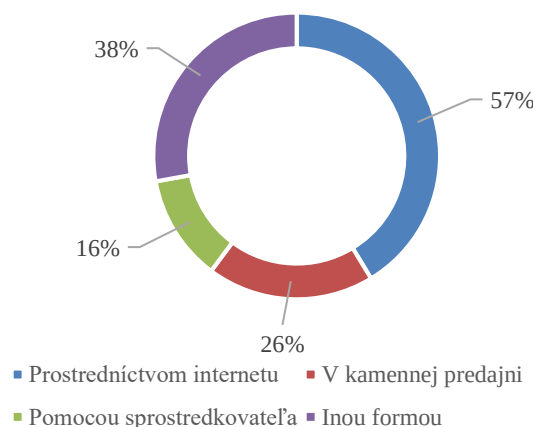
Graf 85 Výkon podnikateľskej činnosti

Zdroj: vlastné spracovanie

Pri zostavovaní dotazníka sme predpokladali, že najviac podnikateliek predáva svoje produkty **prostredníctvom internetu**, čo sa nám v odpovediach aj potvrdilo a túto možnosť si vybrala viac ako polovica podnikateliek (57%). Druhá najčastejšia odpoveď bola miernym prekvapením lebo respondentky uviedli, že výsledok podnikateľskej činnosti predávajú **inou formou**. Túto možnosť si vybralo 38%. Odpoveď **v kamennej predajni** označilo 26% podnikateliek a výsledky podnikateľskej činnosti predávané **prostredníctvom sprostredkovateľa** si vybralo 16% respondentiek.

Graf 86 Predaj produktov

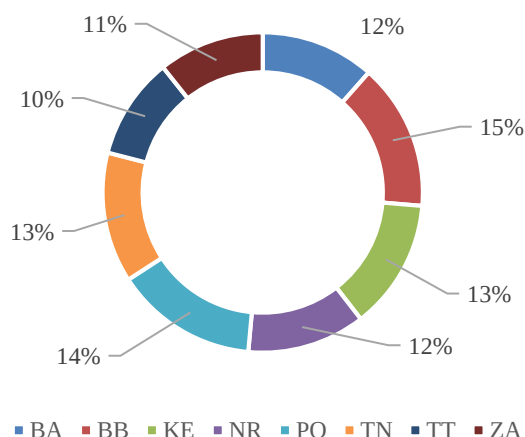

Zdroj: vlastné spracovanie

Otázkou kde sa nachádza sídlo podnikania, sme zisťovali, či podnikateľky zakladajú podniky v kraji, kde aj bývajú, alebo v inom kraji. Podľa predpokladov, rozdiely medzi bydliskom a sídlom podnikania boli minimálne. **Rovnaký počet** podnikateliek býva a pôsobí v Banskobystrickom a Žilinskom kraji. V Prešovskom a Trenčianskom kraji má **menej** podnikateliek sídlo ako bydlisko. V ostatných štyroch krajoch je počet podnikateliek so sídlom

vyšší ako počet podnikateliiek, ktoré v týchto krajocho bývajú. Tieto rozdiely sú od 1 (Nitriansky kraj), maximálne po 4 podnikateľky v Trnavskom kraji.

Graf 87 Podnikateľské sídlo

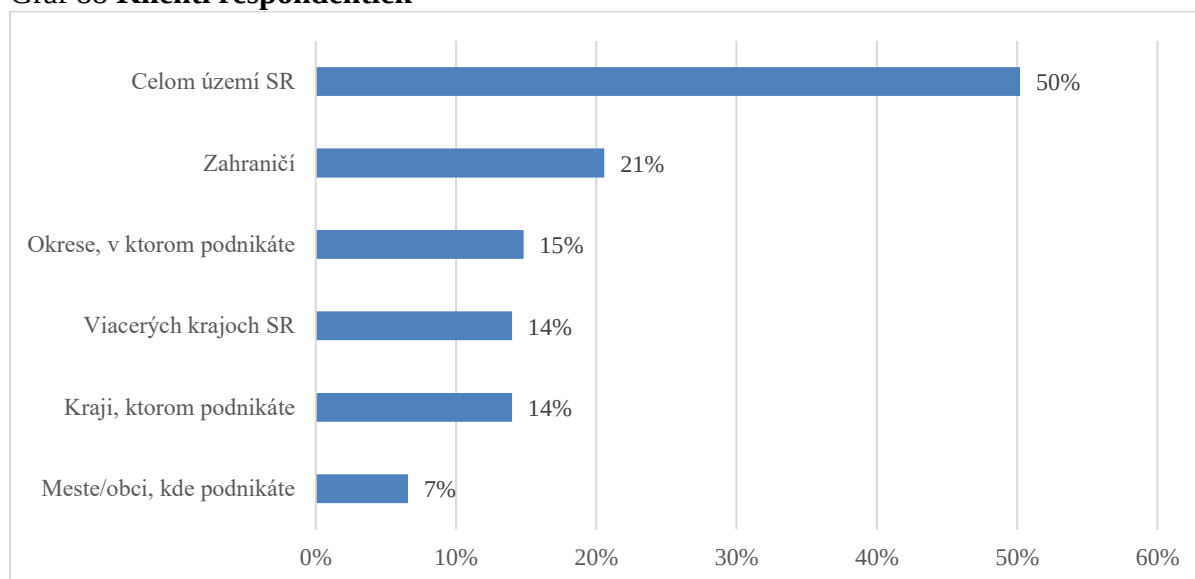

Zdroj: vlastné spracovanie

Otázka číslo 16 bola zameraná na rozsah podnikania žien a pýtali sme sa, kde sa nachádzajú klienti podnikateliiek. V roku 2015 Trend zverejnil informácie, ktoré sa týkali podnikania žien na Slovensku. V článku sa uvádzalo, že podnikateľky sa po úspešnom naštartovaní svojho podnikania zamerajú na samotné podnikanie a prestanú inovovať a ani neposúvajú svoje podnikanie ďalej do zahraničia.¹⁶ Za 4 roky, od kedy sa prieskum realizoval, sa viac vecí zmenilo. Rovných 50% respondentiek, ktoré sa prieskumu v roku 2019 zúčastnilo, uviedlo, že svoje produkty predávajú na **celom Slovensku**. 21% podnikateliiek realizuje svoju produkciu na **zahraničných trhoch**. Ostatné odpovede sú takmer vyrovnané a iba 7% podnikateliiek ponúka svoju produkciu len **v meste/obci, kde podnikajú**. Možno teda povedať, že podnikateľky sa vo všeobecnosti nesústredia len na región, kde žijú alebo podnikajú, ale snažia sa svoju produkciu distribuovať v širšom rozsahu.

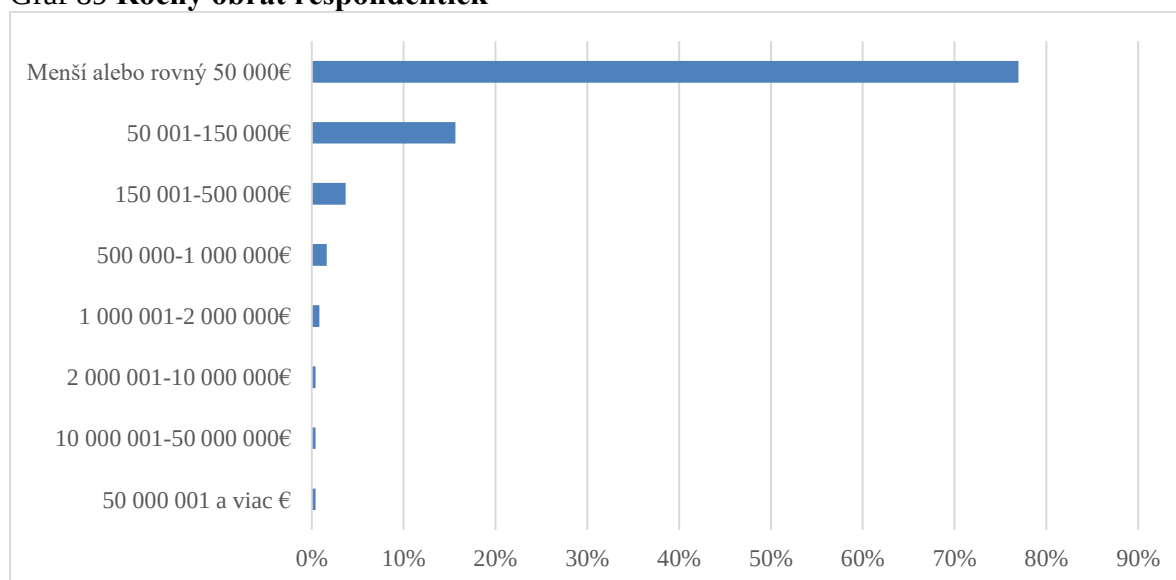
Širší rozsah pôsobnosti podnikateliiek potvrdili aj podnikateľky, ktoré sa zúčastnili okrúhleho stola realizovaného v Banskej Bystrici a ktoré uviedli, že obrovský prínos pre podnikanie bolo rozšírenie internetu a možnosť predaja prostredníctvom neho.

¹⁶ Makarová, X. 2015. Aká je slovenská podnikateľka a prečo to často do troch rokov zabalí. Dostupné: <https://www.etrend.sk/podnikanie/aka-je-slovenska-podnikatelka-a-preco-to-casto-do-troch-rokov-zabali.html>

Graf 88 **Klienti respondentiek**

Zdroj: vlastné spracovanie

Okrem toho, že sme chceli vedieť, aké veľkostné kategórie podnikov respondentky majú podľa počtu zamestnancov, túto otázku sme ešte doplnili aj otázkou o veľkosti podniku podľa obratu. Takmer 93% podnikateliek uviedlo, že podľa obratu je ich podnik malým podnikom. 77% podnikateliek má ročný obrat **maximálne v sume 50 000 €**. V sume **50 001 – 150 000 €** sa pohybuje 16% respondentiek. 4% podnikateliek dosahuje ročný obrat **150 001 – 500 000 €**. Ročný obrat **500 001 – 1 000 000 €** dosahujú 2% opýtaných a **1 000 001 – 2 000 000 €** dosahuje 1% opýtaných. Vyššie obraty dosahuje v každej kategórii jedna podnikateľka.

Graf 89 **Ročný obrat respondentiek**

Zdroj: vlastné spracovanie

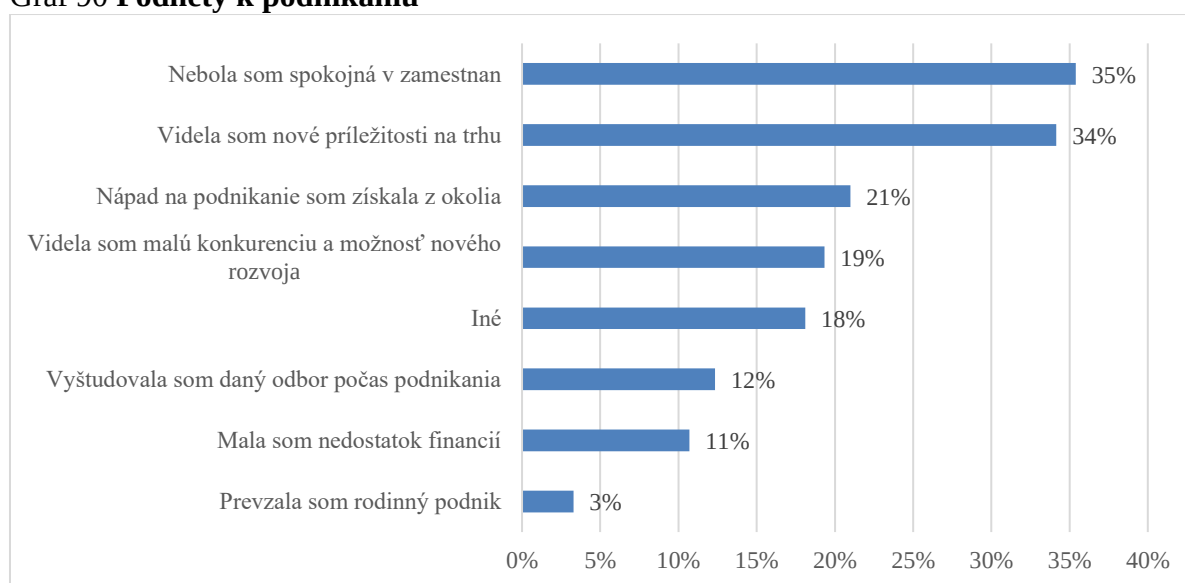
Tretia skupina otázok bola zameraná na predmet podnikania. Okrem uzavretých otázok mohli respondenty odpovedať aj voľne, čím sme dopĺňali uzavreté odpovede.

Motivačné faktory ku podnikaniu môžu mať push, alebo pull charakter. Za push faktory môžeme považovať hlavne tie, ktoré podnikateľky „nútia“ začať podnikat'. Možno medzi ne zaradiť napríklad nenájdenie vhodného pracovného miesta, nízku mzdu, ale môže to byť

napríklad aj nutnosť prevziať podnik. Pull faktory sú také, prostredníctvom ktorých je podnikateľka priťahovaná k podnikaniu, napríklad sebarealizácia, splnenie vlastných nápadov, dokázať niečo sebe alebo okoliu... Bez ohľadu na to, či ide o podnikanie žien alebo mužov, mali by prevažovať pull faktory. Podnikateľky, ktoré dotazník vyplnili uvádzali v najväčšej miere dôvod začatia podnikania to, že v **zamestnaní neboli spokojné** (35%), čo by sme ale skôr zaradili medzi push faktory. V tesnom závese však podnikateľky uviedli jednoznačne pull faktor – **videla som nové príležitosti na trhu** (34%). Do prvej trojky najčastejších odpovedí môžeme zaradiť aj odpoveď **nápad na podnikanie som získala z okolia**, čo si vybralo 21% podnikateliek.

Na druhej strane za faktory, ktoré pri začiatku podnikania podnietili najmenší počet podnikateliek, bolo **prevzatie rodinného podniku** (3%), ale aj odpoveď **mala som nedostatok financií**, čo uviedlo 11% podnikateliek.

Graf 90 Podnety k podnikaniu

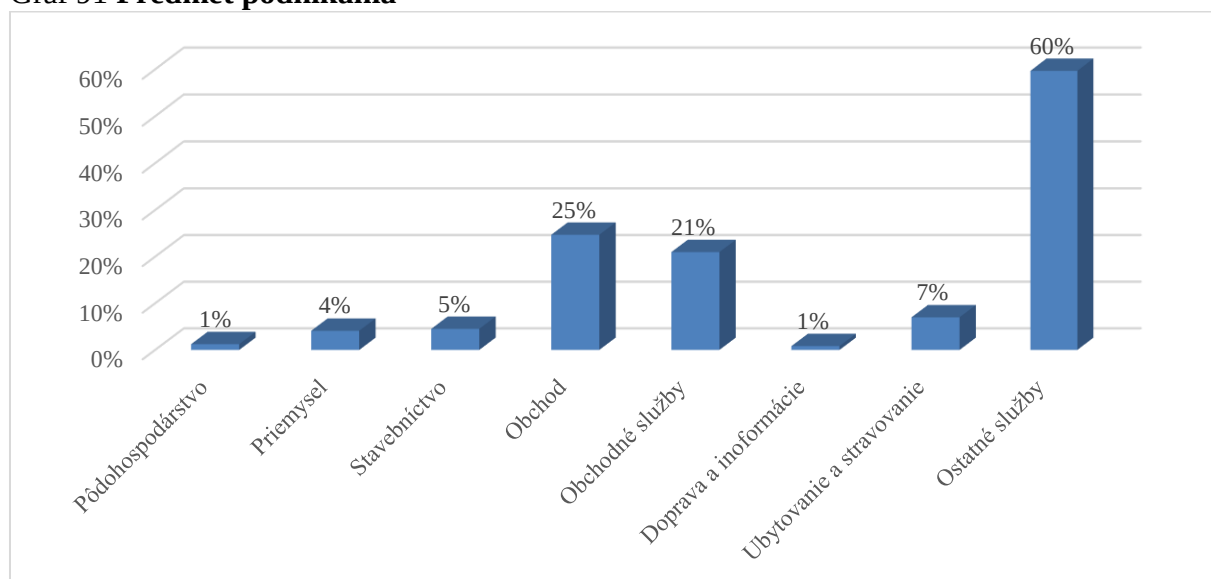

Zdroj: vlastné spracovanie

Nielen v histórii, ale aj súčasné ženy, ktoré sa v podnikaní presadili, pôsobia predovšetkým v službách. Potvrdili to aj podnikateľky, ktoré vyplnili dotazník. Najviac podnikateliek podniká v **ostatných službách** (60%). Za týmto odvetvím nasleduje **obchod** (25%) a v tesnom závese **obchodné služby** (21%).

Najmenej podnikateliek z nášho prieskumu pôsobí v oblasti **doprava a informácie a pôdohospodárstvo** (po 1%), **priemysel** (4%) a **stavebníctvo** (5%).

Graf 91 Predmet podnikania

Zdroj: vlastné spracovanie

Aj keď podľa odpovedí by sa mohlo zdať, že podnikanie žien je viac-menej jednotvárne a sústredené najmä do troch odvetví, keď sme požiadali podnikateľky o bližšiu špecifikáciu predmetu podnikania, len v málo prípadoch sa predmet podnikania opakoval. Podnikateľky sa venujú mnohým aktivitám, ktoré sú na trhu žiadané. Vo viacerých prípadoch ide o originálne nápady s malou alebo žiadnou konkurenciou. Z mnohých odpovedí (odpovedalo 221 podnikateliek), uvádzame aspoň niektoré podnikateľské nápady. Viackrát boli ako predmet podnikania uvedené administratívne činnosti, účtovníctvo, architektúra, jazykové kurzy, materská škola, finančné služby, fotografovanie, koučing a kozmetické služby, pedikúra, marketing, odevná výroba. Viaceré podnikateľky sa zaoberajú poskytovaním osobných služieb zameraných na udržanie si mladosti a dobrého vzhľadu, ale aj služby typu wellness, spa, prírodnú kozmetiku, fyzioterapiu, intuitívnu kanceláriu - projekt pre zdravý životný štýl v sedavom zamestnaní, služby v oblasti vizáže, jogy, tetovania ale aj vzdelávania a rozvoja. Tretia skupina žien je zameraná na produkty typu hand-made, napríklad digitálna maľba a ilustrovanie, fantasy ilustrovanie, tvorba grafiky do počítačových a stolných hier, ilustrovanie kníh, výroba veselých rúšok a operačných čiapok, výroba šperkov z drahých kovov a drahých kameňov, ručná výroba luxusných kabátov s výšivkou drahých kameňov, výroba tradičnej modranskej majoliky, ale napríklad aj pekárenstvo a cukrárenské výrobky, niektoré špecializované na bezlepkovú produkciu. Pestrosť predmetu podnikania sa v podnikaní žien nedá obmedziť a už vo výbere podnikania sa ženy snažia odlíšiť od reálnej alebo aj potenciálnej konkurencie.

Možnosť viacerých odpovedí mali podnikateľky aj pri otázke, prečo sa rozhodli podnikat práve v tom odvetví, v ktorom podnikajú. To, že podnikateľky sú ovplyvňované viacerými faktormi sa prejavilo aj v tom, že podnikateľky sa ani v jednej odpovedi nezhodli tak, aby bol počet odpovedí rovný alebo vyšší ako 50%. Najviac odpovedí bolo v možnosti **videla som možnosť uplatnenia sa na trhu** (40%). Za touto odpoveďou nasledovala možnosť **od malička som inklinovala k tomu, čo robím** (35%). 30% respondentiek sa zhodlo na odpovedi **videla som príležitosť na trhu**.

Na opačnom konci, s najmenším počtom odpovedí sa nachádzajú možnosti **na trhu je/bola v čase vstupu na trh malá konkurencia** (12%) a **iné** (13%), ako aj **nápad na podnikanie som získala z okolia** (17%).

Graf 92 Dôvody na podnikanie v danom odvetví

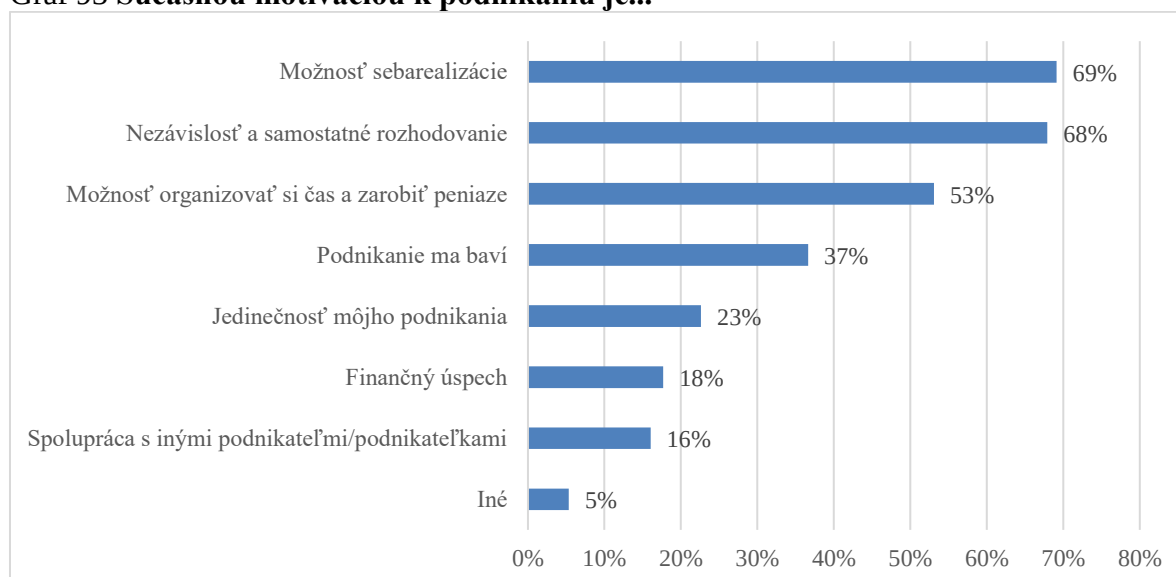

Zdroj: vlastné spracovanie

V nasledujúcej otázke však došlo medzi podnikateľkami ku zhode. Na otázku v súčasnosti vás v podnikaní motivuje..., si podnikateľky vybrali odpovede **možnosť sebarealizácie** (69%), **nezávislosť a samostatné rozhodovanie** (68%) a možnosť **organizovať si čas a zarobiť financie** (53%).

Možnosti s najmenším počtom odpovedí boli okrem možnosti **iné** (5%), aj možnosť **spolupráca s inými podnikateľmi/podnikateľkami** (16%) a zaujímavé, aj **finančný úspech** (18%).

Graf 93 Súčasnou motiváciou k podnikaniu je...

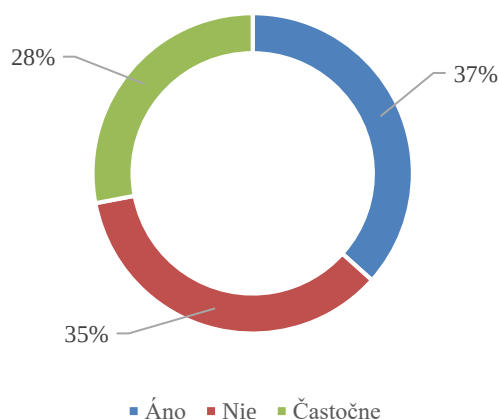
Zdroj: vlastné spracovanie

Jedným zo súčasných trendov v školstve je, že žiaci, študenti ukončia vzdelanie na strednej, alebo na vysokej škole a následne vykonávajú pracovné činnosti v iných odboroch, ako vyštudovali. Tento trend má nielen negatíva, ale niekedy môže pôsobiť aj ako pozitívny faktor, kedy vedomosti jednej oblasti môžu pomôcť v rozvoji inak získaných vedomostí. Zároveň je súčasný svet taký prepojený, že celoživotné vzdelávanie je nutnosťou nielen

u zamestnancov, ale aj u podnikateľov. Preto sme sa podnikateľiek pýtali, či predmet podnikania súvisí so získaným vzdelaním.

Ak sa pozrieme na odpoveď **áno**, môj predmet podnikania súvisí s vyštudovaným odborom, tak iba 37% podnikateľiek súhlasilo s touto odpoveďou. Ak však k tejto odpovedi prirátame aj odpoveď **častočne**, čo si vybralo 28% podnikateľiek, potom až 65% respondentiek uviedlo, že vyštudovaný odbor súvisí úplne alebo čiastočne s tým, čo majú vyštudované. 35% podnikateľiek uvádza, že ich podnikanie **nesúvisí** s tým, čo majú vyštudované.

Graf 94 Súvis predmetu podnikania a vyštudovaného odboru

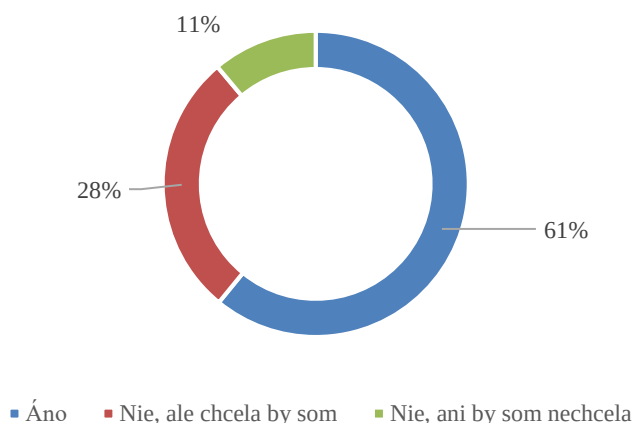

Zdroj: vlastné spracovanie

Bez ohľadu na to, či podnikateľky v odbore, v ktorom podnikajú, majú alebo nemajú vzdelanie, majú záujem o rozličné kurzy a vzdelávanie. Vo veľkej miere sa celoživotné vzdelávanie medzi podnikateľkami na Slovensku realizuje, čo sa potvrdilo aj na odpovediach respondentiek.

61,2% podnikateľiek uviedlo, že pred alebo počas podnikania **absolvovali nejaký kurz** alebo kurzy. 27,7% neabsolvovalo žiaden kurz, ale **chceli by nejaký** jeden alebo viac **kurzov absolvovať**. Iba 11,2% podnikateľiek uviedlo, že žiaden kurz neabsolvovali a ani **o žiaden kurz nemajú záujem**.

Graf 95 Záujem o podnikateľské kurzy

Zdroj: vlastné spracovanie

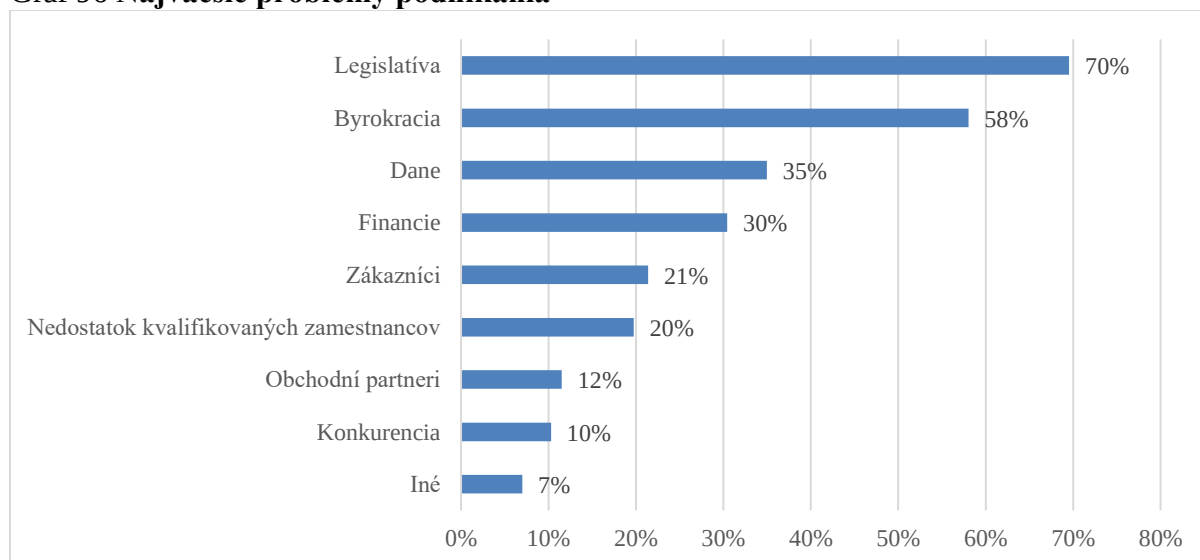
Na predchádzajúcu otázku nadväzovala otvorená otázka, v ktorej respondentky mohli uviesť, akých kurzov sa už zúčastnili, alebo o aké kurzy majú záujem. Na otázku sme získali 200 odpovedí. Podnikateľky sa zúčastnili kurzov zameraných na osobnostný rozvoj podnikateliek, koučing, mentoring. Druhú silnú skupinu odpovedí tvorili kurzy zamerané predovšetkým na online marketing, manažment, ale aj kurzy určené začínajúcim podnikateľom. Treťou veľkou skupinou kurzov boli odborne zamerané kurzy, ktoré súviseli s predmetom podnikania a jazykové kurzy. No podnikateľsky uvádzali aj iné druhy kurzov, napríklad univerzitu tretieho veku, ale aj to, že v oblasti, v ktorej podnikajú majú dostatok zručností a skúseností, alebo že na absolvovanie kurzov nemajú dostatok času.

V súvislosti s prieskumom realizovaným v roku 2013 môžeme doplniť, že potenciál pre vzdelávania je u žien veľký. Podnikateľky zvyčajne absolvujú viacero kurzov počas celej doby svojho pôsobenia, teda pred začiatkom podnikania aj počas jeho existencie a aj preto patria k náročnejším frekventantkám. S počtom absolvovaných kurzov získavajú podnikateľky bohatšiu skúsenosť vo vzdelávacích aktivitách rôzneho druhu, preto ďalšie ponúkané kurzy musia zodpovedať istej kvalite a prinášať nové veci¹⁷.

Slovenskí podnikatelia sú každý deň konfrontovaní nielen s konkurenciou, spolupracujúcimi podnikmi, zákazníkmi a dodávateľmi, ale aj s administratívou, legislatívou a rôznymi úradmi. To, že podnikateľské prostredie na Slovensku nie je ideálne, je viditeľné aj na pravidelných aktivitách Podnikateľskej aliancie Slovenska, ktorá zverejňuje index podnikateľského prostredia, ale na medzinárodne zostavovaných rebríčkoch konkurencieschopnosti. Preto sme sa pýtali, čo podnikateľky v súčasnosti považujú za najväčší problém v podnikaní. Medzi tri najčastejšie sa vyskytujúce odpovede považovali podnikateľky **legislatívu** (70%), **byrokráciu** (58%) a **dane** (35%). Medzi najmenej sa opakujúce problémy v podnikaní považujú podnikateľky iné dôvody (7%), **konkurenciu** (10%) a **obchodných partnerov** (12%).

Medzi málo časté problémy v podnikaní však uvádzajú podnikateľky aj skutočnosť, že majú **nedostatok kvalifikovaných zamestnancov** (20%), ale aj **problémy so zákazníkmi**, lebo ich nevedia získať (21%).

Graf 96 Najväčšie problémy podnikania

Zdroj: vlastné spracovanie

Aj po tejto otázke nasledovala otvorená otázka, kde podnikateľky mohli uviesť svoj názor na to, či si myslia, že uvedené problémy sa dajú nejakým spôsobom odstrániť, prípadne uviesť

¹⁷ Podnikanie žien v prihraničnom regióne. Združenie žien v podnikaní. ISBN 978-80-068874-2-4.

ako sa odstrániť dajú. Na otázku odpovedalo 141 podnikateliek. V odpovediach sa často vyskytli odpovede, áno, uvedené problémy sa odstrániť dajú, ale časté odpovede boli aj nie, problémy sa odstrániť nedajú.

Z mnohých návrhov, ktoré podnikateľky uvádzali, jednu skupinu odpovedí, ktoré boli zamerané do makroekonomickej oblasti, napríklad, skutočnou podporou podnikateľov, odstránením byrokracie, úpravou daní, legislatívy, odvodového zaťaženia, jednoznačným stanovením pravidiel, odstránením korupcie, podporou zo strany štátu (finančnou aj nefinančnou).

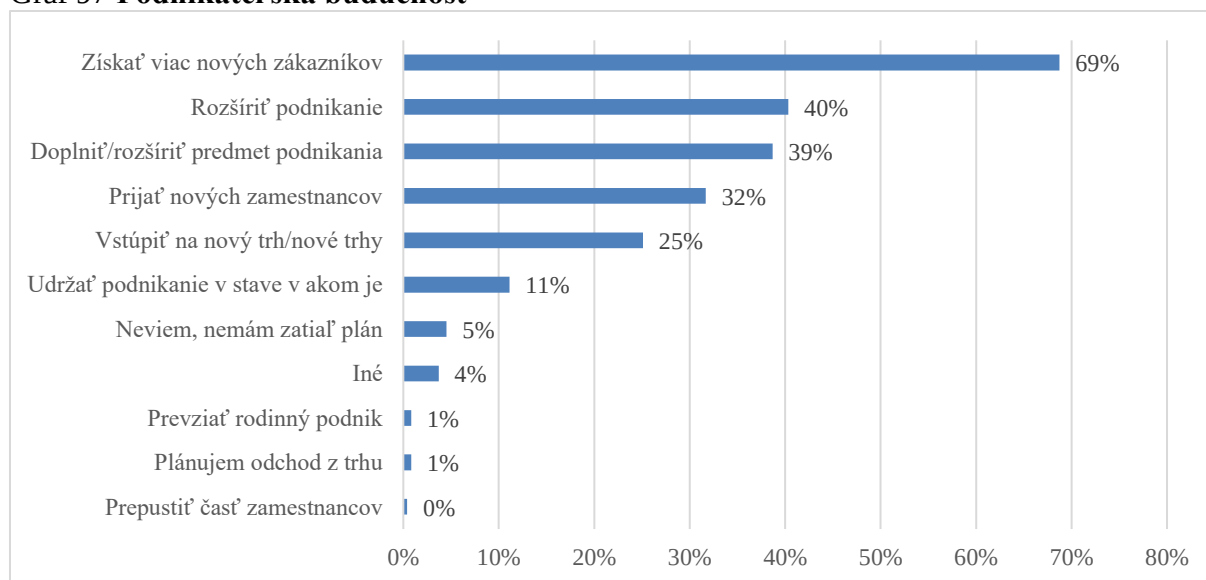
Druhá skupina odpovedí bola zameraná viac na podnikateľské prostredie alebo na komunikáciu medzi podnikateľmi navzájom, prípadne s obyvateľmi. V skupine sa vyskytli názory, že problémy sa dajú odstrániť napríklad kvalitným poradenstvom, lepším marketingom, férovým konkurenčným prostredím, lepšou dostupnosťou informácií, pravidelným vzdelávaním.

V nasledujúcej otázke sme sa podnikateliek pýtali aj to, aké majú plány do budúcnosti. Aj v tejto odpovedi si mohli respondentky vybrať viac možností. Najviac podnikateliek, ktoré sa prieskumu zúčastnili, uviedlo, že v budúcnosti plánujú **získať viac nových zákazníkov** (69%). Ďalšie odpovede neboli až také početné, ale 40% podnikateliek uviedlo, že by chcelo **rozšíriť svoje podnikanie** a 39% podnikateliek by chcelo **doplniť/rozšíriť predmet podnikania**.

Najmenej odpovedí získali možnosti **prepustiť časť zamestnancov, odísť z trhu** (1%) a **prevziať rodinný podnik** (rovnako 1%). Málo zastúpené boli aj možnosti **iné** (4%) a **neviem, nemám zatiaľ plán** (5%).

Z odpovedí podnikateliek možno usudzovať, že svoju podnikateľskú budúcnosť vidia pozitívne a sú na ňu pripravené.

Graf 97 Podnikateľská budúcnosť

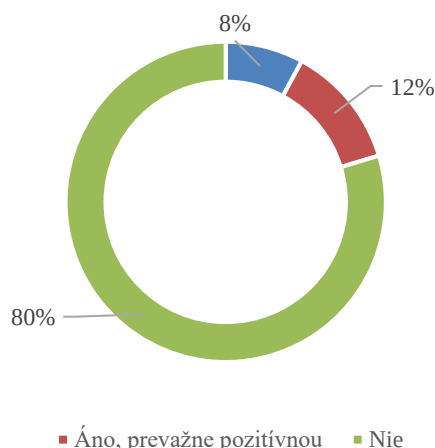

Zdroj: vlastné spracovanie

Keďže celý prieskum bol zameraný na podnikateľky, dali sme na záver otázku, či sa podnikateľky stretli s diskrimináciou a to či už pozitívnu alebo negatívnu. Táto odpoveď bola dobrovoľná a odpovedalo na ňu 240 podnikateliek.

Väčšina podnikateliek (80%) uviedla, že sa s diskrimináciou **nestretli**. 20% respondentiek sa s diskrimináciou v podnikateľskom prostredí stretlo, pričom 12% uviedlo, že išlo o **pozitívnu diskrimináciu** a 8% že diskriminácia bola **prevažne negatívna**.

Graf 98 Stretli ste sa s diskrimináciou pri rokovaní, pracovných stretnutiach?

Zdroj: vlastné spracovanie

3.3 Spoločné a rozdielne znaky podnikateliiek Slovenska

Cieľom dotazníkového prieskumu bolo na základ odpovedí podnikateliiek nájsť spoločné a rozdielne znaky podnikateliiek. Na nájdenie rozdielov sme vybrali 5 triediacich kritérií, podľa ktorých sme určili početnosť odpovedí na jednotlivé otázky. Početnosť odpovedí sme zisťovali pomocou kontingenčných tabuliek a tvoria prílohu k dokumentu. Základné triediace kritériá boli bydlisko v krajocho, bydlisko podľa miesta, vek a vzdelanie respondentiek a právna forma, v ktorej podnikajú.

Vzhľadom k počtu získaných odpovedí sme pri niektorých triediacich kritériách zlúčili kritériá do menšieho počtu skupín, čím sme mohli získať relevantnejšie odpovede. Výskumná vzorka nezodpovedá štatistickému zloženiu podnikateliiek, preto výsledky a závery z prieskumu sa vzťahujú iba na skúmanú vzorku podnikateliiek.

3.3.1 Spoločné a rozdielne znaky medzi podnikateľkami SR podľa krajov

Slovensko je pre potreby medzinárodného štatistického porovnávania rozdelené na jednotlivé úrovne NUTS (La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques). Úroveň NUTS 3 tvorí 8 krajov, čo však v prípade 243 dotazníkových odpovedí vytvára vysoký rozptyl odpovedí. Pre štatistické spracovanie spoločných a rozdielnych znakov sme preto využili vyššiu úroveň NUTS 2, na základe ktorej na Slovensku existujú 4 regióny – **Bratislavský samosprávny kraj**, **Západné Slovensko**, kam patria kraje Trnavský, Trenčiansky a Nitriansky, **Stredné Slovensko** s krajinami Žilinský a Banskobystrický a **Východné Slovensko** a dvoma krajinami – Prešovským a Košickým.

V prvej skupine identifikačných otázok medzi podnikateľkami žijúcimi v jednotlivých krajocho nevidíme žiadne zásadné rozdiely. Mierne odlišnosti sa vyskytli u podnikateliiek bývajúcich na Východnom Slovensku, kde 40,91% respondentiek uviedlo že je vydatých, čo zodpovedá aj podnikateľkám žijúcim v ostatných regiónoch Slovenska. Na Východnom Slovensku ale v rovnakom zastúpení, 40,91% respondentiek uviedlo aj to, že sú slobodné. Následne sa to prejavilo aj na počte detí, kde podnikateľky z Východného Slovenska uviedli, že 43,94% z nich nemá žiadne dieťa, pričom v ostatných regiónoch Slovenska bola najviac

zastúpená odpoveď dve – tri deti (51,19% Západné Slovensko, 48,39% Stredné Slovensko a 44,44% Bratislavský kraj).

V druhej skupine otázok, ktoré boli zamerané na predmet podnikania a na podporu podnikania už medzi respondentkami žijúcimi v jednotlivých regiónoch badáme mierne rozdiely. V otázke s čím bol spojený začiatok podnikania, odpovedali podnikateľky vo všetkých krajoch zhodne, že s **potrebou sebarealizácie**. S výnimkou Západného Slovenska, kde to bolo 59,52% odpovedí, vo všetkých ostatných regiónoch bola početnosť odpovedí mierne vyššia ako 60%. V tejto otázke si respondentky mohli vybrať tri odpovede. Druhou najpočetnejšou odpoveďou v BSK, Strednom a Západnom Slovensku bola odpoveď **frustrácia z doterajšej práce**. Na Západnom Slovensku sa rovnakým percentom (17,86%) umiestnila aj odpoveď **nenájdením vhodného pracovného miesta**, pričom táto možnosť bola druhou najčastejšou odpoveďou u respondentiek z Východného Slovenska. Frustrácia z doterajšej práce bola pre podnikateľky na Východe Slovenska treťou najčastejšou odpoveďou s len mierne nižším percentuálnym zastúpením ako nenájdením vhodného pracovného miesta. Treťou najčastejšou odpoveďou boli v BSK materská dovolenka a nedostatočné finančné ohodnotenie, na Západnom Slovensku materská dovolenka, na Strednom Slovensku nenájdenie vhodného pracovného miesta.

S výnimkou BSK odpovedali podnikateľky vo všetkých ostatných regiónoch, že v začiatkoch podnikania im pomáhal najčastejšie **manžel/partner**. V BSK podnikateľky vo viac ako 60% uviedli, že **začínali bez poradenstva a pomoci**. Na druhé najpočetnejšie miesto sa v BSK zaradil manžel/partner a s rovnakým percentom (35,48%) aj iní podnikatelia/iné podnikateľky. Druhú najčastejšiu pomoc našli vo svojich začiatkoch podnikateľky na Západnom a Východnom Slovensku u **rodičov** a na Strednom Slovensku u iných podnikateľov/podnikateliek. Najmenej odpovedí, s výnimkou Stredného Slovenska, kde to bolo až 14,52%, vo všetkých ostatných regiónoch pod 10% získala odpoveď, v začiatkoch podnikania im pomáhalo záujmové združenie. Pod 10% sa nachádzala už len odpoveď iné na Západnom Slovensku.

Mierny rozdiel medzi BSK a ostatnými regiónmi Slovenska sa vyskytol aj v otázke, kde sme sa pýtali, kde podnikateľky vykonávajú svoju podnikateľskú činnosť. Kým respondentky vo všetkých regiónoch najčastejšie uviedli, že **vo vlastnej prevádzke** (od 45,16% po 58,33%), podnikateľky v BSK ju vykonávajú prevažne **doma** (54,84%).

To, že podnikateľky ponúkajú svoje produkty nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí je zjavné aj z odpovedí na otázku, kde sa nachádzajú klienti podnikateliek. Upozornili by sme iba na tie lokality, ktoré boli v odpovediach najmenej zastúpené. Pre podnikateľky v BSK sa pod 10% odpovedí nachádzali všetky odpovede na území menšom ako je SR, teda **okres, kde podnikajú** a rovnako aj mesto a kraj, prípadne viaceré kraje kde podnikajú. U podnikateliek na Západnom Slovensku sa najmenej odpovedí sústredilo do možnosti **mesto/obec, kde podnikám**. Podnikateľky na Strednom Slovensku najmenej uviedli, že podnikajú v meste/obci kde podnikajú, ale aj v okrese, kde podnikajú. Na Východnom Slovensku bolo zhodne 7,58% odpovedí sústredených do mesta/obce, kde podnikajú, ale aj kraj, v ktorom podnikajú a menej ako 10% odpovedí bolo aj v možnosti viaceré kraje SR.

Rovnako aj v tretej skupine otázok zameraných predovšetkým na predmet podnikania sa medzi respondentkami vyskytli len malé rozdiely. V otázke čo Vás viedlo k podnikaniu, podnikateľky v BSK odpovedali, že **nebola som spokojná so zamestnaním** (45,16%), podnikateľky na Západnom Slovensku uvádzali najčastejšie **videla som nové príležitosti na trhu** (36,90%). Podnikateľky na Strednom a Východnom Slovensku uviedli oba tieto dôvody najčastejšie a získali najväčšie percento odpovedí. Druhá najpočetnejšia odpoveď v BSK bola **videla som malú konkurenciu a možnosť nového rozvoja**, ktorá spolu s odpoveďou **videla som nové príležitosti na trhu** získali zhodné percentuálne zastúpenie 22,58%.

U podnikateľiek na Západnom Slovensku bola druhou najčastejšou odpoveďou nebola som spokojná v zamestnaní, na Strednom Slovensku videla som malú konkurenciu a možnosť nového rozvoja a u podnikateľiek na Východnom Slovensku **nápad na podnikanie som získala z okolia**.

Najmenej odpovedí získali možnosti prevzala som rodinný podnik, čo neuviedla ani jedna podnikateľka z BSK a zo Západného Slovenska. Ak by to mali byť možnosti, ktoré zaznamenali aspoň nejaké odpovede, tak to v oboch regiónoch bola možnosť mala som *nedostatok financií* (9,52% Západné Slovensko a 16,13% BSK). Na Strednom Slovensku bolo najmenšie percento odpovedí sústredených do možnosti *vyštudovala som daný odbor* (6,45%) a na Východnom Slovensku do možnosti *prevzala som rodinný podnik* (6,06%).

Dôvody pre podnikanie v danom odvetví boli pre podnikateľky vo všetkých regiónoch takmer identické. S výnimkou podnikateľiek na Východnom Slovensku bolo najviac odpovedí pri možnosti **videla som možnosť uplatnenia sa na trhu**. Podnikateľky z Východného Slovenska uviedli, že dôvodom pre to, aby začali podnikat' bolo, že **od malička inklinovali k tomu, čomu sa v podnikaní venujú**. Druhou najčastejšou odpoveďou bola pre podnikateľky z BSK možnosť **daný odbor som vyštudovala** (41,94%), u podnikateľiek na Západnom Slovensku od malička som inklinovala k tomu, čomu sa v podnikaní venujem. Pre podnikateľky na Strednom Slovensku bola druhým najčastejším dôvodom na začiatok podnikania v danom odbore **príležitosť, ktorú videli na trhu** a u podnikateľiek na Východnom Slovensku zvíťazila ako druhá možnosť to, že videli možnosť uplatnenia sa na trhu.

Pri motivácii v podnikaní v súčasnosti sa podnikateľky naprieč regiónmi zhodli a za tri najpočetnejšie odpovede určili **možnosť sebarealizácie, možnosť organizovať si čas a zarobiť peniaze a nezávislosť a samostatné rozhodovanie**. Rozdielne bolo iba poradie odpovedí. Podnikateľky v BSK a na Západnom Slovensku uviedli poradie odpovedí nezávislosť a samostatné rozhodovanie, potom možnosť sebarealizácie a nakoniec možnosť organizovať si čas a zarobiť peniaze, pre podnikateľky na Strednom a Východnom Slovensku bolo poradie odlišné. Na prvé miesto uviedli možnosť sebarealizácie, potom nezávislosť a samostatné rozhodovanie a na treťom mieste sa zhodli s podnikateľkami v ostatných regiónoch – možnosť organizovať si čas a zarobiť peniaze.

Za najmenšiu motiváciu považujú podnikateľky vo všetkých regiónoch Slovenska *finančný úspech*. Podnikateľky v BSK a na Strednom Slovensku uviedli túto odpoveď spolu s odpoveďou *jedinečnosť môjho podnikania* ako najmenej motivujúcu. Pre podnikateľky na Západnom a Východnom Slovensku je najmenej motivujúcim faktorom v podnikaní *spolupráca s inými podnikateľmi* a finančný úspech. Na Východnom Slovensku sa k tomu ešte pridáva aj jedinečnosť môjho podnikania (spolu s finančným úspechom získali každá odpoveď po 27,27%).

Naopak, pri otázke, či predmet podnikania súvisí s odborom, ktorý majú podnikateľky vyštudovaný, sa zhodli respondentky iba v BSK a na Východnom Slovensku, kde odpovedali zhodne **áno** (BSK 61,29%, Východné Slovensko 39,39%). Podnikateľky na Západnom Slovensku uviedli, že predmet ich podnikania **nesúvisí s vyštudovaným odborom** (46,43%) a u podnikateľiek na Strednom Slovensku súvisí ich predmet podnikania s vyštudovaným odborom **často** (38,71%).

Aj keď sa podnikateľky vo všetkých regiónoch zhodli na tom, že spoločne ich trápi najmä legislatíva a byrokracia, na druhej strane boli odpovede, pri ktorých nedosiahlo percento odpovedí ani 10%. Medzi tieto odpovede patrí v BSK okrem odpovede iné aj *obchodní partneri*, na Západnom Slovensku aj *konkurencia* (1,19%), na Strednom Slovensku rovnako ako

v BSK obchodní partneri a na Východnom Slovensku trápi podnikateľky všetko. Pod 10% odpovedí ostala iba možnosť iné.

Posledná otázka, kde sa medzi podnikateľkami v regiónoch vyskytli mierne rozdiely sa týkala toho, aké majú do budúcnosti ambície. Všetky podnikateľky zhodne uviedli, že chcú **získať viac nových zákazníkov**. Na druhom mieste bolo medzi podnikateľkami BSK a na Západnom Slovensku **rozšíriť podnikanie** (nové stroje, technológie, vyššia produktivita...), u podnikateliek na Strednom a Východnom Slovensku to bolo **doplniť/rozšíriť predmet podnikania**.

Napriek tomu, že podnikateľky uviedli, že sa s diskrimináciou podľa pohlavia nestretli, pri pohľade na druhú najčastejšou odpoveď vidíme, že v BSK sa podnikateľky stretli prevažne s **negatívnou diskrimináciou**, a to až v 16,13%, naopak podnikateľky v ostatných častiach Slovenska sa stretli prevažne s **pozitívnou diskrimináciou** a na Východnom Slovensku to bolo až 19,70%.

V ostatných otázkach sa podnikateľky napriek regiónmi zhodovali a rozdiely medzi výberom odpovedí boli minimálne.

3.3.2 Spoločné a rozdielne znaky medzi podnikateľkami SR podľa bydliska

Tak ako v prípade hľadania spoločných a rozdielnych znakov medzi podnikateľkami Slovenska, tak aj pri bydlisku sme jednotlivé odpovede zlúčili a následne vykonali analýzu podnikateliek z pohľadu malého mesta, kde sme zahrnuli odpovede dedina a malé mesto, ďalšiu skupinu tvorilo mesto ako také a do tretej skupiny sme zahrnuli veľké mesto a metropolu.

Medzi podnikateľkami Slovenska z pohľadu ich bydliska neboli medzi zúčastnenými respondentkami zásadné rozdiely. Prvý výraznejší rozdiel medzi podnikateľkami sa prejavil pri otázke Váš začiatok podnikania bol spojený s... Aj keď medzi podnikateľkami zvíťazila odpoveď, že začiatok podnikania bol spojený s **potrebou sebarealizácie**, mierne rozdiely sa prejavili v usporiadaní druhej a tretej najčastejšej odpovede. Kým v malom meste to bolo spojené s **materskou dovolenkou** a **nedostatočným finančným ohodnotením** (zhodne po 20,45%), na treťom mieste bola **frustrácia z doterajšej práce**. V meste a veľkom meste bola na druhom mieste frustrácia z doterajšej práce na treťom mieste **nenájdenie vhodného pracovného miesta**.

Zaujímavý je aj pohľad na odpovede na otázku, kto podnikateľkám pomáhal v začiatkoch podnikania. Najčastejšia odpoveď bola bez ohľadu na bydlisko odpoveď manžel/partner. Druhou najčastejšou odpoveďou boli vo veľkom meste **iní podnikatelia/iné podnikateľky**, v malom meste a meste boli druhou najčastejšou odpoveďou **začínala som bez poradenstva a pomoci**.

Hoci podľa početnosti odpovedí podnikateliek patria záujmové združenia na jedno z posledných miest, kto pomáhal začínajúcim podnikateľkám v začiatkoch, percentuálne zastúpenie podnikateliek podľa bydliska je v tejto odpovedi rozdielne. Najmenší podiel odpovedí získali **záujmové združenia** vo veľkých (1,96%) a malých (3,41%) mestách. Mierne pozitívnejší je ich podiel v mestách, kde 6,73% podnikateliek uviedlo, že v začiatkoch podnikania im pomáhalo záujmové združenie.

Aj v tretej skupine odpovedí zameraných na predmet podnikania boli rozdiely medzi podnikateľkami veľmi malé. Väčšinou sa odpovede odlišovali len poradím v akom boli jednotlivé odpovede zastúpené.

Hneď v prvej otázke z tejto skupiny, kde sme sa podnikateliek pýtali, čo ich viedlo k podnikaniu, boli odpovede síce rovnaké, ale na prvom mieste pre podnikateľky žijúce v malo

meste to bola odpoveď **videla som nové príležitosti na trhu** a s miernym odstupom nasledovala odpoveď **nebola som spokojná v zamestnaní**. Pri podnikateľkách bývajúcich v meste alebo veľkomeste bola preferencia odpovedí opačná.

Najmenej odpovedí uviedli podnikateľky bez ohľadu na to, kde bývajú, pri možnosti *prevzala som rodinný podnik*. U podnikateliek bývajúcich v meste a veľkomeste to neboli ani 2%, v malom meste sa odpoveď dostala na hodnotu 5,68%. Rovnako v malom meste sa pod 10% umiestnili aj odpovede *vyštudovala som daný odbor* (9,09%) a rovnako aj odpoveď *mala som nedostatok financií*.

Rovnako v prípade otázky do akého odvetvia patrí predmet podnikania podnikateliek, sa zhodne bez ohľadu na veľkosť bydliska zhodli na odpovedi **ostatné služby**. Na druhom mieste u podnikateliek bývajúcich v malom meste bol **obchod**, vo veľkom meste **obchodné služby** a v meste získali obe odpovede rovnaké percentuálne zastúpenie 21,15%.

Dôvodom prečo sa podnikateľky rozhodli pre podnikanie, bol u všetkých podnikateliek jednoznačný – **videla som možnosť uplatnenia sa na trhu**. Na druhé miesto podnikateľky žijúce v malom meste uviedli, že **daný odbor vyštudovali**, v meste a veľkom meste to bola odpoveď **od malička som inklinovala k tomu, čomu som sa v podnikaní venujem**.

Pri odpovedi na otázku, čo podnikateľky v súčasnosti v podnikaní motivuje patrili u podnikateliek v malom meste na prvom mieste **možnosť seberealizácie**, pre podnikateľky v meste to bola **nezávislosť a samostatné rozhodovanie** a u podnikateliek vo veľkomeste získali obe možnosti rovnaké percento odpovedí.

Iba podnikateľky bývajúce vo veľkomeste odpovedali, že medzi vyštudovaným odborom a predmetom podnikania je súvislosť. Podnikateľky bývajúce v malom meste a v meste uviedli, že predmet podnikania nesúvisí s vyštudovaným odborom.

Poslednou otázkou, kde sa podnikateľky mierne odlišovali boli ambície, ktoré majú v podnikaní do budúcnosti. Kým všetky chceli jednoznačne **získať viac nových zákazníkov**, podnikateľky v malom meste a v meste dali na druhé miesto odpoveď **rozšíriť podnikanie** (nové stroje, technológie, vyššia produktivita...), podnikateľky vo veľkom meste uviedli na druhom najpočetnejšom mieste že chcú **doplniť/rozšíriť predmet podnikania**.

Najmenej časté odpovede, na ktoré odpovedalo menej ako 10% podnikateliek boli viaceré. *Prepustiť časť zamestnancov* sa chystá necelé percento podnikateliek, ktoré bývajú v meste. Malý počet podnikateliek v malom meste a veľkomeste plánuje *odchod z trhu*, čo však neplánuje ani jedna podnikateľka bývajúca v meste. Rovnaké početná bola aj možnosť odpovede *prevziať rodinný podnik*. Viac podnikateliek uviedlo, že čo sa týka budúcnosti, *nemá zatiaľ plán* (3,85% mesto, 3,92% veľké mesto a až 5,68% malé mesto).

3.3.3 Spoločné a rozdielne znaky medzi podnikateľkami SR podľa veku

V dotazníku boli podnikateľky rozdelené podľa veku do šiestich vekových kategórií s odstupom 10 rokov. Tak ako v prípade predchádzajúcich odpovedí, aj v tomto prípade sme spojili jednotlivé kategórie a vytvorili tri skupiny podnikateliek podľa veku – 18 – 29 rokov; 30 – 49 rokov; 50 a viac rokov. Následne sme vyhodnocovali dotazníkové odpovede vzhľadom k týmto vekovým skupinám.

Rovnako ako v predchádzajúcich vyhodnoteniach, ani tu sa medzi podnikateľkami nenašli zásadné rozdiely, ktoré by vyplývali z veku. V odlišnostiach sa odrážajú skôr vonkajšie, ekonomické a spoločenské podmienky, ktoré podnikanie žien ovplyvňovali. Preto ani neprekvapí, že vo veku 18 – 29 rokov bola prevažná väčšina podnikateliek (76,92%) slobodná a nemala žiadne deti (82,69%). Možno zaujímavejšie sa zdá byť to, že len podnikateľky vo veku 30 – 49 rokov podnikajú v mierne vyššej miere ako právnické osoby (51,59%).

V ostatných vekových kategóriách uviedli podnikateľky vo viac ako 67%, že podnikajú ako fyzické osoby.

V skupine otázok zameraných na podnikanie a podporu podnikania uviedli podnikateľky spoločne, že začiatok podnikania bol spojený s potrebou seberealizácie. Na druhom najpočetnejšom mieste medzi podnikateľkami vo veku 18 – 29 rokov bol začiatok podnikania **spojený s ukončením školy** a u podnikateliek vo veku 30 rokov a viac to bola **frustrácia z doterajšej práce**.

Rozvoj podnikania na Slovensku je vidieť na početnosti odpovedí na otázku, kto podnikateľkám pomáhal na začiatku ich podnikania. Ak opomenieme prvé najpočetnejšie miesto, ktorým je manžel/partner, potom u podnikateliek vo veku 18 – 29 rokov sú na druhom mieste **iní podnikatelia/iné podnikateľky**. Podnikateľky vo veku 30 a viac rokov uviedli, že **začínali bez poradenstva a pomoci** (vo veku 30 – 49 rokov 26,75%, ale vo veku 50 a viac rokov až 38,24%). Zároveň túto možnosť uviedli počtom odpovedí podnikateľky vo veku 18 – 29 rokov až na piatom mieste.

Najmenej odpovedí bolo vo všeobecnosti pri možnosti, že v začiatkoch podnikania pomáhali ženám *záujmové združenia*. Pri podnikateľkách vo veku 30 – 49 rokov to bolo 3,18%, vo veku 50 a viac rokov to bolo 5,88% (rovnako ako odpoveď priatelí) a u najmladších podnikateliek to bolo až 7,69% podnikateliek.

Aj v nasledujúcich dvoch odpovediach sa prejavuje časový vývoj, ktorým prešlo podnikanie na Slovensku. Kým podnikateľky vo veku 18 – 29 rokov uviedli, že podnikateľskú činnosť vykonávajú predovšetkým **doma** (51,92%) a na druhom najpočetnejšom mieste je **kdekoľvek** (40,38%), podnikateľky vo veku 30 rokov a viac na prvé miesto určili, že podnikateľskú činnosť vykonávajú predovšetkým **vo vlastnej prevádzke**. U týchto podnikateliek bola na druhom mieste odpoveď, že podnikateľskú činnosť vykonávajú doma.

Výsledok podnikateľskej činnosti žien predávajú podnikateľky vo veku 18 – 49 rokov **prostredníctvom internetu** (viac ako 60% v každej skupine žien), pričom ženy vo veku 50 a viac rokov predávajú svoju produkciu predovšetkým **inou formou** (52,94%). Iná forma predaja, na výstavách, veľtrhoch, príležitostný predaj... bola druhá najčastejšia odpoveď u podnikateliek vo veku 18 – 29 rokov. U podnikateliek vo veku 30 – 49 rokov sa na druhom mieste umiestnil **predaj v kamennej predajni** (30,57%) a u podnikateliek vo veku 50 a viac rokov to bol **predaj pomocou sprostredkovateľa** (23,53%).

Dôvody, ktoré viedli podnikateľky k tomu, aby začali podnikat' boli vo vekových kategóriách rozdielne. U podnikateliek vo veku 18 – 29 rokov bolo poradie odpovedí nasledovné – **videla som nové príležitosti na trhu, nápad na podnikanie som získala z okolia a videla som malú konkurenciu na trhu a možnosť nového rozvoja**. Pre podnikateľky vo veku 30 – 49 rokov na prvom mieste bola odpoveď **nebola som spokojná v zamestnaní**. Na druhé miesto sa tak dostala odpoveď **videla som nové príležitosti na trhu** a na treťom odpoveď **nápad na podnikanie som získala z okolia**. Pre podnikateľky vo veku 50 a viac rokov bola najčastejším dôvodom na začatie podnikania odpoveď **videla som nové príležitosti na trhu**, rovnako ako v najmladšej skupine podnikateliek. Ale na druhé miesto sa dostala odpoveď **nebola som spokojná v zamestnaní** a s rovnakým percentom odpovedí (29,41%) to bola odpoveď **iné dôvody**. Iba podnikateľky vo veku 30 – 49 rokov uviedli, že dôvodom na podnikanie bolo, že *prevzali rodinný podnik*. Táto odpoveď bola medzi respondentkami najmenej zastúpená (5,10%). U podnikateliek vo veku 50 a viac rokov bolo najmenej odpovedí v možnosti *vyštudovala som daný odbor* (2,94%) a *nápad na podnikanie som získala z okolia* (5,88%). Pre podnikateľky vo veku 18 – 29 rokov bol najmenší dôvod na podnikanie to, že respondentka mala *nedostatok financií* (9,62%).

48,08% podnikateľiek vo veku 18 – 29 rokov uviedlo, že pre podnikanie v odvetví, v ktorom sa realizujú, sa rozhodli preto, lebo **od malička k tomu inklinovali**. Podnikateľky vo veku 30 a viac rokov sa pre odvetvie v ktorom podnikajú rozhodli preto, lebo videli **možnosť uplatniť sa na trhu**. Na druhé miesto zaradili podnikateľky vo veku 18 – 29 rokov odpoveď videla som možnosť uplatnenia sa na trhu a podnikateľky vo veku 30 – 49 rokov od malička som inklinovala k tomu, čomu sa v podnikaní venujem. Iba podnikateľky vo veku 50 a viac rokov mali na druhom mieste odpoveď **videla som príležitosť na trhu**.

To, čo podnikateľky v súčasnosti motivuje je podľa veku mierne odlišné. Kým u podnikateľiek vo veku 18 – 29 rokov je to **možnosť seberealizácie**, za ktorou nasleduje s rovnakým percentom odpovedí odpoveď **podnikanie ma baví a možnosť organizovať si čas a zarobiť si peniaze**, pre podnikateľky vo veku 30 a viac rokov je na prvom mieste **nezávislosť a samostatné rozhodovanie**. Za touto odpoveďou nasleduje možnosť seberealizácie a podnikanie ma baví. Zaujímavé je, že najmenej odpovedí bolo u podnikateľiek vo veku 18 – 49 rokov sústredených do možnosti *iné*, u podnikateľiek vo veku 50 a viac rokov to bola odpoveď *finančný úspech*, ktorú si vybralo 5,88% podnikateľiek.

Rovnako sa medzi podnikateľkami vyskytli rozdiely v odpovedi na otázku, či predmet podnikania súvisí s odborom, ktorý majú podnikateľky vyštudovaný. Respondentky vo veku 30 – 49 rokov odpovedali **áno** (43,31%), vo veku 50 a viac rokov **častočne** (41,18%) a najmladšie podnikateľky vo veku 18 – 29 rokov odpovedali **nie** (42,31%).

Veková skladba určila aj rozdielne usporiadanie odpovedí na otázku čo považujú podnikateľky v súčasnosti za najväčšie problémy podnikania. Pre podnikateľky vo veku 18 – 29 rokov je poradie odpovedí zoskupené nasledovne – **byrokracia; legislatíva a dane**. Najmenej problémov im robí *konkurencia* (3,85%), ale aj *obchodní partneri a iné* (zhodne po 5,77%). Podnikateľky vo veku 30 – 49 rokov na prvé miesto zaradili legislatívu, po ktorej nasledovala byrokracia a dane. Naopak najmenej problémov im robia *iné dôvody a obchodní partneri*. Podnikateľky vo veku 50 a viac rokov postavili na prvé miesto rovnako ako podnikateľky vo veku 30 – 49 rokov legislatívu, za ktorou nasledovala byrokracia, ale s veľmi tesným odstupom **zákazníci** (neviem nájsť zákazníkov...). A najmenej problémov im robí konkurencia (2,94%) a *nedostatok kvalifikovaných zamestnancov* (14,71%).

Aj v poslednej otázke, ktorá sa týka ambícií podnikateľiek do budúcnosti sa našli mierne rozdiely v preferenciách odpovedí. Podnikateľky bez rozdielu veku uviedli, že ich najväčšou ambíciou je **získať nových zákazníkov**, pričom najsilnejšie sa táto odpoveď prejavila práve pri podnikateľkách vo veku 50 a viac rokov. Respondentky vo veku 18 – 29 rokov zoradili ambície do budúcnosti nasledovne. Druhou najviac preferovanou odpoveďou bolo **rozšíriť podnikanie** (nové stroje, technológie...), za ktorou nasledovala odpoveď **doplniť/rozšíriť predmet podnikania a prijať nových zamestnancov** (obe odpovede zhodne po 36,54%). Toto je jediná skupina podnikateľiek, ktorá na prvé miesta uviedla prijatie nových zamestnancov. Pre respondentky vo veku 30 – 49 rokov je na druhom mieste rozšírenie podnikania a na treťom doplniť, rozšíriť predmet podnikania. Najstaršie podnikateľky vo veku 50 a viac rokov dali prednosť doplneniu/rozšíreniu podnikania pred **vstupom na nové trhy**.

Ak sa pozrieme na to, aké ambície boli najmenej zastúpené, potom u podnikateľiek vo veku 18 – 29 rokov to bolo *prevziať rodinný podnik a prepustiť časť zamestnancov* (0,00%), *iné* ale aj *plánujem odchod z trhu* (zhodne 1,92%) a *udržať podnik v stave, v akom je* (3,85%). Podnikateľky vo veku 30 – 49 rokov majú najmenšie ambície týkajúce sa plánovaného odchodu z trhu a prepustenia časti zamestnancov (zhodne po 0,64%), ale aj plánujú prevziať rodinný podnik (1,27%), ako aj *iné* a *neviem, nemám zatiaľ plán* (3,82%). U podnikateľiek vo veku 50 a viac rokov sa pod 10% odpovedí umiestnili – rozšíriť podnikanie (nové stroje, technológie...) (8,82%), neviem, nemám zatiaľ plán a *iné* (každá 5,88%) a odpovede *prevziať*

rodinný podnik, plánujem odchod z trhu a plánujem prepustiť časť zamestnancov si nevybrala ani jeden respondentka.

Napriek tomu, že pri okrúhlom stole v Banskej Bystrici odznelo, že podnikateľky sa s diskrimináciou podľa veku stretli, v odpovediach na dotazníkovú otázku bola vo všetkých kategóriách najčastejšie zastúpená odpoveď **nie** a u podnikateliek vo veku 50 a viac rokov tvorila až 91,18% odpovedí.

3.3.4 Spoločné a rozdielne znaky medzi podnikateľkami SR podľa vzdelania

Na základe vzdelania sa podnikateľky rozdelili do štyroch skupín. Podnikateľky, ktoré majú základné, stredoškolské, vysokoškolské alebo iné vzdelanie. Vzhľadom k tomu, že základné a iné vzdelanie mali len 2% podnikateliek, zlúčili sme ich do jednej skupiny a pri vyhodnocovaní odpovedí považujeme v tomto prípade za štatisticky nevýznamné.

V skupine identifikačných otázok sa medzi podnikateľkami podľa vzdelania neboli medzi podnikateľkami zásadné rozdiely. Jediným väčším rozdielom je, že podnikateľky so stredoškolským vzdelaním podnikajú viac ako fyzické osoby (70%) a s vysokoškolským vzdelaním viac ako právnické osoby (50%).

V skupine otázok zameraných na podnikanie a podporu podnikania, sa podnikateľky na základe vzdelania v zásade nelíšili a zhodne uviedli, že začiatok podnikania bol spojený s **potrebou sebarealizácie a frustráciou z doterajšej práce**. Odlišné odpovede sa týkali najmenšieho počtu odpovedí pri jednotlivých možnostiach. Podnikateľky so stredoškolským (1,56%) aj vysokoškolským (4,02%) vzdelaním uvádzali, že začiatok ich podnikania bol najmenej často spojený s *prevzatím rodinného podniku*. Tesne pod 10% uvádzali podnikateľky so stredoškolským vzdelaním dôvod *ukončenie školy* a s vysokoškolským vzdelaním *štúdium*.

V otázke, kto pomáhal podnikateľkám v začiatkoch ich podnikania sa podnikateľky zhodli, že to boli **manžel/partner** (57,81% stredoškolské vzdelanie) a **začínala som bez poradenstva a pomoci** (vysokoškolské vzdelanie 47,70%). V začiatkoch podnikania pomáhalo *záujmové združenie* respondentkám so stredoškolským vzdelaním iba 1,56%, s vysokoškolským vzdelaním 5,17%.

Rozdiely medzi podnikateľkami podľa vzdelania sa prejavil v otázke svoju podnikateľskú činnosť vykonávate... Podnikateľky so stredoškolským vzdelaním odpovedali v 67,19% že ju vykonávajú **vo vlastnej prevádzke**. Podnikateľky s vysokoškolským vzdelaním vykonávajú podnikateľskú činnosť **doma** (48,28%), ale v tesnom závесе nasleduje aj odpoveď vo vlastnej prevádzke (47,70%).

Bez ohľadu na vzdelanie predávajú podnikateľky svoje produkty **prostredníctvom internetu**. Druhá najčastejšia odpoveď pre podnikateľky so stredoškolským vzdelaním je **v kamennej predajni** (37,50%) a **inou formou** ako sú výstavy, veľtrhy, príležitostný predaj alebo osobné oslovenie (38,51%).

Najčastejšou odpoveďou, kde sa nachádzajú klienti podnikateliek uvádzali podnikateľky zhodne, že je to **celé územie SR**. Druhou najčastejšou odpoveďou u podnikateliek so stredoškolským vzdelaním je, že majú klientov **v okrese, v ktorom podnikajú** a najmenej **v meste/obci, kde podnikajú**. U podnikateliek s vysokoškolským vzdelaním je na druhom mieste **zahraníčie** a najmenej častá odpoveď je, že klienti podnikateliek sa nachádzajú v meste/obci, kde podnikateľky podnikajú.

V skupine odpovedí zameraných na predmet podnikania sa väčšie rozdiely vyskytli len v dvoch otázkach. Prvou bola otázka, čo viedlo respondentky k podnikaniu. Podnikateľky so stredoškolským vzdelaním uvádzali, že **neboli spokojné v zamestnaní** (39,06%)

a podnikateľky s vysokoškolským vzdelaním uviedli na prvom mieste **videla som nové príležitosti na trhu** (38,15%). U podnikateliek so stredoškolským vzdelaním bola na druhom mieste možnosť videla som nové príležitosti na trhu za ktorou nasledovali odpovede **nápad na podnikanie som získala z okolia a iné** (každá 23,44% odpovedí). Pre vysokoškolsky vzdelané podnikateľky bola na druhom mieste nespokojnosť zamestnaní a za ňou nasledovala možnosť **videla som malú konkurenciu a možnosť nového rozvoja**.

Pod 10% sa nachádzali len odpoveď *prevzala som rodinný podnik* (1,56% SŠ, 4,05% VŠ) a u podnikateliek so stredoškolským vzdelaním aj *vyštudovala som daný odbor počas podnikania* (6,25%).

Druhá otázka, kde sa vyskytli odlišnosti medzi respondentkami bola na otázku, či vyštudovaný odbor súvisí s predmetom podnikania. Kým vysokoškolsky vzdelané podnikateľky uviedli v 41,04% **áno**, stredoškolsky vzdelané podnikateľky uviedli v 42,19% možnosť **nie**.

V otázke zameranej na podnikateľské ambície sa podnikateľky bez ohľadu na najvyššie dosiahnuté vzdelanie zhodli na tom, že v budúcnosti plánujú získať **viac nových zákazníkov, rozšíriť podnikanie, doplniť/rozšíriť predmet podnikania, ale aj prijať nových zamestnancov a vstúpiť na nové trhy**. Podnikateľky sa odlišujú tým, čo v budúcnosti neplánujú. Pre respondentky so stredoškolským vzdelaním to s 0% odpovedí boli možnosti *prevziať rodinný podnik* (1,16% VŠ), *plánujem odchod z trhu* (1,016%) a *prepustiť časť zamestnancov* (0,58%). Viac ako 4% stredoškolsky aj vysokoškolsky vzdelaných respondentiek uviedlo, že *nemajú zatiaľ plán*. Pod 10% odpovedí sa nachádzala aj *odpoveď iné a možnosť udržať podnikanie v stave v akom je u vysokoškolsky vzdelaných podnikateliek*. Pre stredoškolsky vzdelané podnikateľky bola táto možnosť ľahko nad 10% odpovedí.

3.3.5 Spoločné a rozdielne znaky medzi podnikateľkami SR podľa formy podnikania

Na základe formy podnikania sa podnikateľky rozdelili do dvoch skupín – podnikateľky ako fyzické a podnikateľky ako právnické osoby. Počet fyzických osôb mierne prevyšoval nad právnickými osobami.

Rovnako ako v prípade predchádzajúcich vyhodnocovaní, ani v tomto neexistujú medzi podnikateľkami výrazné rozdiely. Skôr bolo vyhodnocovanie podľa fyzických alebo právnických osôb zaujímavé. Preto vyberáme len niektoré otázky, ktoré následne bližšie komentujeme.

Bez ohľadu na to, či podnikateľky podnikajú ako právnické alebo fyzické osoby, v odpovedi na otázku kto spolu s nimi podniká uvádzajú, že **podnikajú samé**. No podnikateľky právnické osoby zároveň s výraznejším odstupom uvádzajú, že podnikajú aj **s jedným spoločníkom** a zároveň s rovnakým percentom odpovedí (22,22%) uvádzajú aj odpoveď **máme rodinný podnik**.

Na túto otázku nadväzuje aj nasledujúca, v ktorej sme sa pýtali, koho okrem seba v podniku zamestnávajú. Podľa predpokladu, až 85,71% podnikateliek fyzických osôb uviedlo, že **nikoho**, pri právnických osobách bolo toto percento takmer polovičné (46,30%) a rozložilo sa na dve odpovede. Okrem už spomínanej aj na **zamestnávam do 9 zamestnancov** (44,44%).

V oboch formách podnikania sa klienti respondentiek nachádzajú prevažne **na území celej SR**. No podnikateľky fyzické osoby na druhom najpočetnejšom mieste uvádzajú **okres, v ktorom podnikajú** a podnikateľky právnické osoby **zahraničie**, a to viac ako štvrtina týchto podnikov (29,63%).

Hoci by sa pri označení právnická osoba mohlo zdať, že ide o veľký podnik, na základe obratu, ktoré podnikateľky uviedli, ide predovšetkým o malé podniky. Najčastejšia odpoveď, že ročný obrat je **menší alebo rovný 50 000 €**, je u právnických osôb podnikateliek doplnená aj odpoveďou **ročný obrat vo výške 50 001 – 150 000 € (23,15%)**.

V ostatných otázkach sa medzi podnikateľkami fyzické a právnické osoby nenašli výrazné rozdiely.

3.4 Závery z prieskumu

Na základe odpovedí získaných od podnikateliek na Slovensku by sme mohli zhrnúť **charakteristické znaky slovenskej podnikateľky** (ide len o charakteristiku na základe vzorky, nie o reprezentatívny typ slovenskej podnikateľky).

Podnikateľky na Slovensku sú vo veku 30 – 39 rokov, bývajú v meste a dosiahli vysokoškolské vzdelanie. Sú vydaté a majú 2 – 3 deti. Podnikajú prevažne ako fyzická osoba v oblasti ostatných služieb. Na trhu pôsobia 1 – 5 rokov a prevažne podnikajú samé, bez zamestnancov. Podľa počtu zamestnancov, aj podľa ročného obratu, ktorý je menší ako 50 000 € patria do skupiny malých a stredných podnikov. Začiatky podnikania sú u podnikateliek spojené najmä s potrebou sebarealizácie a s negatívnymi skúsenosťami získanými zo zamestnania (frustrácia z doterajšej práce, prípadne nenájdenie vhodného pracovného miesta). V začiatkoch podnikania im pomáhal predovšetkým manžel/partner, alebo začínali bez poradenstva a pomoci. Svoju podnikateľskú činnosť prevádzkujú podnikateľky predovšetkým vo vlastnej prevádzke a výsledné produkty predávajú prostredníctvom internetu. Produkty ponúkajú na celom Slovensku, pričom dôvody na to, aby podnikali vo vybranom odvetví/oblasti, boli predovšetkým tie, že videli možnosť uplatniť sa na trhu, ale aj to, že od malička inklinovali k tomu, čomu sa v podnikaní venujú. Vo väčšine prípadov predmet podnikania súvisí s vyštudovaným odborom. To, že podnikateľky majú o vzdelávanie a rozvoj záujem sa prejavilo aj v tom, že podnikateľky pred alebo počas podnikania absolvovali nejaký kurz/nejaké kurzy. V súčasnosti ich v podnikaní motivuje predovšetkým možnosť sebarealizácie a nezávislosť a samostatné rozhodovanie. V súčasnosti považujú podnikateľky za najväčšie problémy legislatívu, byrokráciu a dane. Najmenej ich trápí konkurencia a obchodní partneri. Napriek problémom, ktoré podnikateľky majú, vidia svoju podnikateľskú budúcnosť pozitívne a v budúcnosti plánujú najmä získať viac nových zákazníkov. Najmenej podnikateliek plánuje odchod z trhu alebo prevziať rodinný podnik.

Z analýzy vyplynulo, že medzi podnikateľkami na Slovensku sa na základe viacerých kritérií vyskytujú viac spoločné ako rozdielne znaky. Preto v nasledujúcom texte uvádzame znaky, ktoré odlišujú podnikateľky v danej skupine od vyššie uvedenej vzorky podnikateľky na Slovensku.

Podnikateľky v Bratislavskom samosprávnom kraji majú spojený začiatok svojho podnikania s materskou dovolenkou a nedostatočným finančným ohodnotením v práci. Svoje podnikanie začínali prevažne bez poradenstva a pomoci (manžel/partner bol až na druhom mieste) a podnikateľskú činnosť vykonávajú predovšetkým doma. K podnikaniu ich viedlo predovšetkým to, že v práci neboli spokojné. Okrem ostatných služieb podnikajú aj v obchodných službách (rovnako ako podnikateľky na Východnom Slovensku) a v súčasnosti ich v podnikaní motivuje predovšetkým nezávislosť a samostatné rozhodovanie (rovnako ako podnikateľky na Západnom Slovensku). V podnikaní ich najmenej trápia prevažne obchodní partneri a v budúcnosti plánujú aj rozšíriť svoje podnikanie (nové stroje, technológie, vyššia produktivita...). Aj keď sa s diskrimináciou podľa pohlavia prevažne nestretli, ak sa podnikateľky s diskrimináciou stretli, bola prevažne negatívna.

Začiatok podnikania u **podnikateliiek v Západoslovenskom regióne** bol spojený najmä s frustráciou a nenájdением vhodného pracovného miesta. V začiatkoch podnikania im pomáhali okrem manžela/partnera predovšetkým rodičia. Tak ako podnikateľky vo všetkých ostatných regiónoch okrem BSK, realizujú svoju podnikateľskú činnosť predovšetkým vo vlastnej prevádzke. Realizáciu svojich produktov uskutočňujú okrem internetu aj inou formou. K podnikaniu ich viedlo to, že na trhu videli nové príležitosti. Okrem ostatných služieb podnikajú aj v obchode a k podnikaniu ich viedlo nielen možnosť uplatnenia sa na trhu, ale aj to, že od malička inklinovali k tomu, čomu sa v podnikaní venujú, a to aj napriek tomu, že vyštudovaný odbor nesúvisí s predmetom ich podnikania. V podnikaní ich najmenej trápí konkurencia.

Podnikateľkám na Strednom Slovensku v začiatkoch podnikania pomáhali okrem manžela/partnera aj iní podnikatelia/iné podnikateľky. K podnikaniu ich okrem vidiny nových príležitostí na trhu viedlo aj to, že neboli spokojné v zamestnaní (tak ako podnikateľky na Východnom Slovensku). Podnikateľky sa venujú okrem ostatných služieb aj obchodu a obchodným službám a motiváciou k vybraným odvetviám bolo okrem možnosti uplatnenia sa na trhu aj to, že videli príležitosť na trhu. U podnikateliiek existuje čiastočný súvis medzi podnikaním a odborom, ktorý majú vyštudovaný. Na trhu ich najmenej trápia obchodní partneri a v budúcnosti chcú okrem nových zákazníkov aj doplniť/rozšíriť predmet podnikania (rovnako ako podnikateľky na Východnom Slovensku).

Aj u **podnikateliiek vo Východoslovenskom regióne** je možné nájsť mierne rozdiely. Začiatky podnikania boli spojené okrem potreby sebarealizácie aj s nenájdением vhodného pracovného miesta a v začiatkoch podnikania našli okrem manžela/partnera podporu aj v rodičoch. Podnikať začali preto, lebo od malička inklinovali k tomu, čomu sa v podnikaní venujú a predmet podnikania súvisí s tým, čo majú podnikateľky vyštudované. Ak sa podnikateľky stretli s diskrimináciou, potom išlo prevažne o pozitívnu.

Medzi podnikateľkami podľa bydliska (malé mesto, mesto a veľké mesto) sa vyskytli ešte menšie rozdiely ako z pohľadu bydliska podnikateliiek podľa krajov. **Podnikateľky bývajúce v malom meste** mali začiatok podnikania spojený okrem potreby sebarealizácie aj s materskou dovolenkou a nedostatočným finančným ohodnotením a rovnako ako v meste, v začiatkoch podnikania im nikto nepomáhal. Okrem ostatných služieb podnikajú v obchode a medzi vyštudovaným odborom a predmetom podnikania nie je súvis (rovnako aj u podnikateliiek v meste). Paradoxne dôvodom na začatie podnikania v danom odbore bolo okrem možnosti uplatnenia sa na trhu aj vyštudovala som daný odbor. Podnikateľky najmenej trápia obchodní partneri a konkurencia (aj v meste) okrem získania nových zákazníkov by chceli rozšíriť podnikanie (aj v meste).

Podnikateľky, ktoré uviedli že bývajú v meste uvádzali ako dôvod na začiatok podnikania aj frustráciu z doterajšej práce a nenájdением vhodného pracovného miesta (rovnako ako vo veľkom meste). Okrem ostatných služieb podnikajú v obchode aj obchodných službách.

Podnikateľkám vo veľkom meste v začiatkoch podnikania pomáhali okrem manžela/partnera aj iní podnikatelia, iné podnikateľky a predmet podnikania možno zaradiť od oblasti podnikania ostatné a obchodné služby. Podnikateľky bývajúce vo veľkom meste uvádzajú, že predmet podnikania súvisí s odborom, ktorý majú vyštudovaný. Podnikateľky v budúcnosti okrem získania nových zákazníkov plánujú aj doplniť/rozšíriť predmet podnikania.

Podľa veku sa medzi podnikateľkami vyskytli mierne rozdiely, najmä vo vekovej skupine 18 – 29 rokov, ktorá sa odlišovala od skupiny podnikateliiek vo veku 30 a viac rokov. **Podnikateľky v najmladšej vekovej skupine 18 – 29 rokov** uvádzali, že podnikanie je u nich spojené aj so štúdiom a v začiatkoch podnikania im okrem manžela/partnera najviac pomáhali

iní podnikatelia/iné podnikateľky. Podnikateľky vykonávajú svoju podnikateľskú činnosť doma a výsledné produkty predávajú prostredníctvom internetu alebo inou formou. To, čo podnikateľky viedlo k podnikaniu bolo okrem nových príležitostí na trhu aj to, že nápad na podnikanie získali z okolia. Predmet podnikania ja zaradený od oblasti ostatné služby a obchod a dôvodom na podnikanie bolo najmä to, že od malička inklinovali k predmetu podnikania. Najmenej bol zastúpená možnosť nápad na podnikanie som získala z okolia. Ako jediná skupina podnikateliek uvádza, že okrem toho, že v súčasnosti ich k podnikaniu motivuje možnosť seberealizácie a možnosť organizovať si čas a zarobiť peniaze, aj podnikanie ma baví. Medzi predmetom podnikania a vyštudovaným odborom nie je v tejto vekovej kategórii súvis. Najmenšie problémy majú podnikateľky s obchodnými partnermi a konkurenciou. A znovu, jediný raz sa u týchto podnikateliek vyskytuje aj možnosť, že v budúcnosti chcú prijať nových zamestnancov. Spomedzi všetkých podnikateliek sa podnikateľky v tejto vekovej skupine stretli v najväčšom percente s diskrimináciou a to ako pozitívnu, tak aj negatívnu (spolu viac ako 26%), pričom tak ako upozornila jedna podnikateľka pri okrúhlom stole, išlo viac o diskrimináciu z pohľadu veku ako z pohľadu pohlavia.

Podnikateľky vo veku 30 – 49 rokov mali začiatok podnikania spojený so seberealizáciou a frustráciou z doterajšej práce (rovnako ako podnikateľky vo veku 50 a viac rokov). Rovnako ako kategória podnikateliek 50 a viac rokov, aj tieto podnikateľky začínali podnikat' s podporou manžela/partnera a viac ako štvrtina podnikateliek uviedla, že začínali bez poradenstva a pomoci. Podnikateľskú činnosť vykonávajú podnikateľky prevažne vo vlastnej prevádzke (aj podnikateľky vo veku 50 a viac) a predaj produktov realizujú okrem internetu aj v kamennej predajni. To, čo viedlo podnikateľky k podnikaniu bolo predovšetkým, že neboli spokojné v zamestnaní a následne videli nové príležitosti na trhu (rovnako podnikateľky vo veku 50 a viac, ale v opačnom poradí). Podnikateľky podnikajú okrem ostatných služieb aj v obchodných službách a v súčasnosti ich k podnikaniu motivuje predovšetkým nezávislosť a samostatné rozhodovanie, ako aj možnosť seberealizácie (aj podnikateľky vo veku 50 a viac). Predmet podnikania prevažne súvisí s tým, čo majú podnikateľky vyštudované.

Vo vekovej skupine **podnikateliek 50 a viac rokov** sme spomenuli, že ich podnikateľské črty sú veľmi podobné podnikateľkám vo vekovej skupine 30 – 49 rokov. Prvá odlišnosť sa vyskytla v odpovedi na otázku ako predávajú výsledky podnikateľskej činnosti, kde uvádzali, že predovšetkým inou formou, alebo pomocou sprostredkovateľa. Dôvodom na začatie podnikania v danom odbore bolo pre tieto podnikateľky to, že videli možnosť uplatnenia sa na trhu, ale aj príležitosť na trhu. Medzi predmetom podnikania a vyštudovaným odborom existuje čiastočná súvislosť a podnikateľky považujú za najväčšie problémy okrem legislatívy a byrokracie aj zákazníkov (neviem nájsť nových zákazníkov, malá kúpyschopnosť, malý trh...).

Podnikateľky na Slovensku sme podľa vzdelania rozdelili do dvoch skupín na podnikateľky, ktoré majú stredoškolské a podnikateľky s vysokoškolským vzdelaním. U **podnikateliek so stredoškolským vzdelaním** bolo dôvodom na začatie podnikania okrem seberealizácie a frustrácie z doterajšej práce aj nedostatočné finančné ohodnotenie. Podnikateľky so stredoškolským vzdelaním uvádzajú na druhom najpočetnejšom mieste, že podnikajú v rodinnom podniku. Podnikajú predovšetkým vo vlastnej prevádzke a produkty predávajú okrem internetu aj v kamennej predajni. K podnikaniu ich viedlo predovšetkým to, že neboli spokojné v zamestnaní a nápad na podnikanie získali z okolia. Najčastejšie podnikajú okrem ostatných služieb aj v obchodných službách. Medzi predmetom podnikania a vyštudovaným odborom u týchto podnikateliek nie je súvis.

Podnikateľky s vysokoškolským vzdelaním podnikajú prevažne samé, alebo s jedným spoločníkom a svoju podnikateľskú činnosť vykonávajú doma alebo vo vlastnej prevádzke. Výslednú produkciu realizujú okrem internetu aj inou formou a okrem predaja na celom území

SR realizujú aj produkciu v zahraničí. Vysokoškolsky vzdelané podnikateľky uvádzajú, že to, čo ich viedlo k podnikaniu boli predovšetkým nové príležitosti, ktoré na trhu videli a to, že neboli spokojné v práci. Predmet ich podnikania je možné zaradiť okrem ostatných služieb aj do obchodu a medzi predmetom podnikania a vyštudovaným odborom existuje súvis.

Na základe posledného členenia môžeme povedať, že **podnikateľkám, ktoré podnikajú ako fyzické osoby** v začiatkoch ich podnikania pomáhali okrem manžela/partnera aj iní podnikatelia/iné podnikateľky, ale v rovnakej miere aj v začiatkoch podnikania nemali žiadne poradenstvo a pomoc. Predmet podnikania si vyberali preto, lebo od malička inklinovali k tomu, čo robia, prípadne daný odbor vyštudovali, aj keď paradoxne, medzi predmetom podnikania a vyštudovaným odborom nie je podľa podnikateliek súvis. V budúcnosti predpokladajú, že okrem získania nových zákazníkov a rozšírenia podnikania by chceli aj doplniť/rozšíriť predmet podnikania.

Podnikateľky, ktoré podnikajú ako právnické osoby začínali svoje podnikanie s podporou manžela/partnera, alebo bez poradenstva. V súčasnosti okrem toho, že podnikajú samé, rovnako uvádzajú aj to, že podnikajú s jedným spoločníkom, alebo majú rodinný podnik. Klienti týchto podnikateliek sa nachádzajú ako na území celej SR, tak aj v zahraničí a ročný obrat podnikateliek je nielen v kategórii do 50 000 €, ale aj v kategórii 50 000 – 150 000 €. Podnikateľky sa rozhodli podnikat' preto, lebo videli príležitosť na trhu, ale aj od malička inklinovali k tomu čomu sa v podnikaní venujú. Medzi predmetom ich podnikania a vyštudovaným odborom existuje súvis a okrem získania nových zákazníkov plánujú v budúcnosti aj rozšíriť podnikanie a prijať nových zamestnancov.

3.5 Závery z okrúhleho stolu o podnikaní žien v regiónoch SR

21. marca 2019 zorganizovala Slovak Business Agency v rámci projektu „Monitoring podnikateľského prostredia v súlade s uplatňovaním princípu „Think Small First““ okrúhly stôl v Banskej Bystrici k problematike žien podnikateliek. **Cieľom** diskusného stretnutia bola **identifikácia motivátorov** pre začiatok a **rozvoj** podnikania žien na Slovensku, **bariér** a **prípadnej diskriminácie v rámci podnikania žien** ako aj **prepojenia** podnikateľských aktivít žien **s rodinným životom**. Súčasne sa diskusia mala dotknúť aj **vzdelávania, mentoringu** a **širšej podpory podnikania žien**. Okrúhly stôl predstavoval kvalitatívnu časť v rámci širšieho prieskumu o podnikaní žien.

Kvantitatívna časť analýzy bola realizovaná v mesiacoch február a marec 2019 medzi podnikateľkami na Slovensku. Podnikateľky odpovedali na dotazníky s otázkami zameranými na začiatky; formu; predmet; odvetvie a dĺžku podnikania; kto bol pomocníkom v začiatkoch; či ženy podnikateľky sú aj zamestnávateľkami; z akej širokej lokality pochádzajú ich klientela; či súvisí ich podnikanie s nadobudnutým vzdelaním; čo ženy k podnikaniu motivuje; aké vidia v podnikaní bariéry a aké sú ich budúce podnikateľské ambície.

Okrúhleho stolu v Banskej Bystrici sa okrem žien podnikateliek zúčastnila aj zástupkyňa Slovenského živnostenského zväzu Slovenskej republiky a Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Účastníckam okrúhleho stolu boli v úvodnom vstupe regionálnymi koordinátormi predstavené prvotné analytické výstupy o **medzinárodnom porovnaní ekonomickej a podnikateľskej aktivity žien a podnikaní žien v regiónoch SR**. Následne sa k téme podujatia vyjadrovali najmä prostredníctvom svojich životných príbehov priamo ženy podnikateľky.

Ženy prítomné na okrúhlom stole **mali začiatky svojho podnikania** spojené najmä **s obdobím 90. rokov** a **portfólio ich podnikateľských aktivít bolo a je heterogénne** (mali aj viac predmetov podnikania), pričom v ostatnom období sa rozširuje, čomu pomáha najmä

internet. Podnikateľky nevnímali žiadny rozdiel v čase začatia podnikania – podľa ich skúsenosti začiatok podnikania bol rovnaký v minulosti ako je dnes. Jedinou disproporciou z ich pohľadu bolo materstvo. Podnikanie so staršími deťmi je podľa ich vyjadrení jednoduchšie.

Ženy podnikateľky prítomné na okrúhlym stole sa napr. zaoberali výrobou tkaných kobercov a súčasne bankovníctvom a čiastočne svadobníctvom. Venovali sa tiež predaju zdravotníckeho materiálu, bylinných produktov, doplnkami zdravého životného štýlu a popularizáciou tradičných (starých) remesiel. Ďalšia z podnikateliek sa zaoberala distribúciou značkovej kozmetiky a interiérovým návrhárstvom. Jedna z prítomných podnikateliek sa realizovala v oblasti nápojových automatov.

Podnikanie predstavovalo pre viaceré účastníčky okrúhleho stola **aktivitu, ktorá pre ženy predstavovala pragmatickú voľbu medzi profesiou a rodinou**. Práve podnikanie ženám vyhovovalo na synchronizáciu pracovnej sebarealizácie a starostlivosti o rodinu. Tieto tvrdenia prinášali do diskusie práve ženy, ktoré mali skúsenosť s klasickým pracovným pomerom a súčasne aj s podnikaním. Najmä viacdetné ženy (jedná z prítomných podnikateliek mala 5 detí v rodine, ktoré sa narodili počas 5 rokov) si v rámci klasického zamestnania nevedeli predstaviť chodenie do práce a následne riadenie domácnosti s rodinou. **Podnikanie komplikuje ženám materstvo** – „prvé materstvo som si neužila, moje dieťa bolo „kľúčikové“. Niektoré ženy preto privádzajú na svet deti aj vo vyššom veku a nahrádzajú si tak „materský deficit“.

V životných príbehoch žien-podnikateliek bolo podnikanie riešením ich životnej situácie, ktorá nastala v čase spoločenskej transformácie po roku 1989. **V čase počiatočného materstva sa dostávali do existenčnej núdze stratou zamestnania** počas materskej dovolenky. Viac-krát pritom **menili oblasť podnikania a postupne získavali podnikateľské skúsenosti z rôznych odvetví**. Nepriamym následkom bolo, že **ženy si zvykli byť vysoko aktívne** a nevedia si predstaviť iný životný štýl. Viaceré podnikateľky mali počas podnikania aj zamestnanecký pomer – v týchto prípadoch je podnikanie dôležitým doplnkom zmyslu ich životov.

Účastníčky okrúhleho stola sa v plnej miere zhodli na konštatovaní, že podnikanie by bolo nemožné len s **podporou ich životného partnera** – tá bola v období začatia a rozvoja podnikania nevyhnutá. Ak by ich partner zodpovedne nepristupoval k rodinným povinnostiam, nemohli by sa venovať podnikateľským aktivitám. Ženy túto skúsenosť deklarovali aj negatívnymi skúsenosťami, keď sa im popri úspešnom vývoji podnikania rozpadli manželstvá.

Udržanie fungujúceho manželstva a rodinného života súviselo so širším vnímaním postavenia a úloh žien v spoločnosti. V predchádzajúcich desaťročiach sa ženy v oblasti podnikania vyskytovali málo. Rovnako pôsobil predpoklad, že ženy neboli v rámci podnikania považované za rovnocenné partnerky a ich názor bol väčšinou mužskou časťou podceňovaný. Práve podceňovanie žien v oblasti podnikania a prevládajúci sexistický pohľad viaceré ženy dostal do situácie, kedy dochádzalo ku kríze partnerského súžitia. Z pohľadu diskriminácie žien niektoré kultúrne vzorce v podnikateľskom živote pretrvávajú, ale ženy podnikateľky prezentovali postoje, že **zvládajú vzdorovať zneužívaniu moci zo strany mužov**.

Podľa skúseností žien podnikateliek je podnikanie aktivitou, v rámci ktorej si často ženy nosia svoju prácu domov, stres z podnikania **okrem partnerskej nepohody** prináša tiež **zdravotné problémy**. Ani tieto okolnosti však neznamenajú, že by ženy do podnikania nemali vstupovať. Ženy podľa účastníčok v podnikaní **nestrácajú svoju ženskú identitu**, ktorá im práve v podnikaní pomáha – „úsmev je najsilnejšia zbraň ženy v podnikaní“. Aj pre ženy je úspech v podnikaní možný prostredníctvom **vystúpenia z tzv. komfortnej zóny a sledovať**

svoj podnikateľský sen. Túto vlastnosť majú predovšetkým ženy do 30 rokov, dôvera vo vlastný sen výrazne strácajú ženy nad 40 rokov. Skúsené podnikateľky uviedli, že mladé ženy majú o podnikanie záujem, pričom začínajú ako živnostníčky. **Pre lepšie uplatnenie mladých žien v oblasti podnikania** by ale podľa názoru niektorých účastníčok bolo potrebné upraviť ponuku študijných odborov a vo všeobecnosti **reformovať vzdelávací systém** a zatriktívniť štúdium.

Okrúhleho stola sa tiež zúčastnila študentka strednej školy so zameraním na podnikanie, ktorej rodičia prevádzkujú dva súkromné obchody. Spoločne s ďalšími súrodencami pomáhajú pri jeho chode a rodina od nich očakáva následníctvo. Študentka ale v súčasnosti s podnikaním váha, nakoľko má viacero možností pre budúcu životnú dráhu – študovať, získať skúsenosti v zahraničí alebo pokračovať v rodinnom podnikaní.

Podnikateľky sa zhodli na tom, že okrem všeobecne známych prekážok v podnikaní **v súčasnosti neexistujú osobitné bariéry brániace ženám v podnikaní.** Podľa ich hodnotenia je spoločenská atmosféra pre podnikania a profesionálnu realizáciu žien priaznivá. Ženy s dlhodobými skúsenosťami v podnikaní skonštatovali, že **v slovenskom podnikateľskom prostredí sa prístup k ženám v ostatných rokoch zmenil a ich názor je podľa praktických skúseností rešpektovaný** na všetkých úrovniach riadenia firiem.

K primárnej podnikateľskej motivácii žien parí najmä snaha o užitie rodiny. K podnikateľskej dráhe ženy priviedli najmä **nepriaznivé existenčné situácie** v období zakladania rodiny. Pre ďalšie ženy je podnikanie aj **čiastkovým zdrojom príjmov rodinného rozpočtu.** Medzi sekundárne motívy podnikania patrí túžba z **naplňania výziev.** Do rovnakej skupiny možno zaradiť **realizáciu vlastne individuálnej slobody.** Jedna z účastníčok tento motív prezentovala na príklade „zošita nápadov“, do ktorého si spoločne s rodinou zaznamenali čiastkové podnikateľské a rodinné ciele v rámci spoločnej budúcnosti. **Mentoring** je podľa podnikateliek **potrebný vo všetkých fázach podnikania** – je dôležitý na jeho začiatku, pre zvládanie nepriaznivých situácií ako aj pre ďalší rozvoj.

Úrady práce, sociálnych verí a rodiny poskytujú v rámci podpory podnikania príspevky na samostatnú zárobkovú činnosť a to uchádzačom, ktorí boli vedení v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej 3 mesiace alebo 12 mesiacov ak v období 6 mesiacov pred zaradením do evidencie uchádzačov pozastavil alebo skončil prevádzkovanie samostatnej zárobkovej činnosti. Keďže ide o podporu z prostriedkov Európskej únie, je potrebné, aby uchádzač predložil podnikateľský zámer a následne svoju činnosť vykonával 3 roky. Úrad poskytuje podporu zárobkovej činnosti s ohľadom na región a celkovú cenu práce v ňom na úrovni 100, 60 alebo 40%. Podľa vyjadrení prítomnej úradníčky majú **ženy vedenie svojej zárobkovej činnosti lepšie usporiadané a venujú sa prevažne činnostiam spojených s vizážou a zdravou výživou.** Podľa retrospektívneho hodnotenia po uplynutí podpory zruší svoju činnosť približne 20% prijímateľov a ostatní pokračujú. Väčšinu poberateľov príspevkov sú muži.

Záver

Viac ako polovicu obyvateľov Slovenska tvoria ženy. Zastávajú rôzne pozície v rodine, práci a v neposlednom prípade aj v sociálnom a spoločenskom živote. V poslednom čase sa ženám, najmä na úrovni EÚ, venuje čoraz väčšia pozornosť, a to najmä v súvislosti s rovnosťou mužov a žien a ich postavením v hospodárskom a politickom živote. Hoci sme v analýze venovali väčšiu pozornosť podnikateľkám, pozreli sme sa na ne zo širšieho uhla, a to ako na ich postavenie v krajinách EÚ a v jednotlivých krajoch SR, tak aj na ich aktivitu na trhu práce, na ich odmeňovanie v porovnaní s mužmi, a na ich ciele a plány v podnikateľskom živote.

V Európskej únii od 50. rokov 20. storočia pretrvávajú snahy o zrovnoprávnenie postavenia žien a mužov či už v oblasti zamestnávania, rovnosti odmeňovania, alebo aj v oblasti politiky. Tieto snahy o rovnoprávnosť sa vo väčšej alebo menšej miere uplatňujú aj v jednotlivých krajinách EÚ. Kým napríklad v Nemecku je už takmer nepredstaviteľné, aby sa nejaká politická diskusia alebo verejné vystúpenie realizovalo len za účasti mužov, vo všetkých krajinách EÚ existujú medzi mužmi a ženami rozdiely v mnohých oblastiach. To, čo je pre vytvorenie rovnosti medzi mužmi a ženami na trhu práce dôležité, je rovnosť príležitostí. Aj keď nie všetky pracovné miesta sú určené rovnako pre ženy aj pre mužov, medzi krajinami EÚ existujú rozdiely v miere nezamestnanosti žien. Kým v krajinách na severe EÚ sa darí mieru nezamestnanosti znižovať, na juhu EÚ stále pretrváva vysoká miera nezamestnanosti žien. S problémom zamestnanosti/nezamestnanosti žien súvisí aj existencia rozdielov v platoch mužov a žien. V krajinách EÚ sa rozdiely v platoch mužov a žien pohybujú priemerne v rozpätí 4,8 – 27,5% v prospech mužov. Aj keď sa Slovensko nachádza v spodnej časti rebríčka, teda rozdiely medzi platmi mužov a žien sa približujú k hornej hranici (priemer za roky 2013 – 2017 bol 19,4%), na Slovensku existujú aj také povolania, pri ktorých ženy zarábajú priemerne viac ako muži (7 – 30%), pri povolaniach, v ktorých muži zarábajú viac ako ženy, sú rozdiely v mzdách vyššie ako v predchádzajúcom prípade (23 – 43%).

Rozvoj podnikania v novodobej histórii SR súvisí s historickým a spoločenským vývojom v krajine po roku 1989. Súčasťou podnikania sa stali aj ženy, ktoré sa pre podnikanie rozhodli. Aj keď v poslednom čase sa čoraz viac zverejňujú príbehy úspešných podnikateľiek, z čoho by sa mohlo zdať, že ich na Slovensku je dosť, v porovnaní s krajinami EÚ je počet podnikateľiek na Slovensku pod priemerom EÚ. Aj to je možno dôvodom, prečo sa na Slovensku zverejňujú nielen príbehy úspešných podnikateľiek, ale realizujú sa aj súťaže (napríklad Podnikateľka roka), alebo sa ponúkajú rôzne typy podpôr na začatie podnikania žien.

Pri bližšom pohľade na Slovensko a jeho jednotlivé kraje môžeme medzi krajinami nájsť ako spoločné, tak aj rozdielne znaky. Na prvý pohľad sú viditeľné rozdielnosti medzi hospodárskym vývojom v Bratislavskom kraji a ostatnými krajinami Slovenska. Napriek tomu môžeme povedať, že na celom území SR sa nezamestnanosť znižuje. Aj keď nezamestnanosť mužov klesá rýchlejšie ako nezamestnanosť žien, ak sa pozrieme na regióny Slovenska, zarážajúca je situácia v dvoch krajoch SR – Košickom a Žilinskom kraji, kde bol vo všetkých skúmaných rokoch 2014 – 2018 vyšší počet ekonomicky neaktívnych žien nad 15 rokov, ako ekonomicky aktívnych žien. Zároveň sa však najvyššie percento nezamestnaných žien nachádzalo v Prešovskom, Košickom a Banskobystrickom kraji, najmenšie v Trnavskom, Bratislavskom a Trenčianskom kraji. Rovnako ako na úrovni EÚ, aj v jednotlivých krajoch SR platí, že mzdové rozdiely medzi mužmi a ženami sa síce stierajú, ale len veľmi pomaly a dokonca v niektorých rokoch tieto rozdiely narastajú.

Počet podnikateľov aj podnikateľiek v jednotlivých krajoch SR v období rokov 2014 – 2018 klesal. Tento trend je mierne vyvažovaný nárastom počtu začínajúcich podnikateľov, a to ako mužov, tak aj žien, hoci počet podnikateľiek v jednotlivých regiónoch je podstatne nižší ako počet podnikateľov. Najviac začínajúcich podnikateľiek je vo veku do

30 rokov, aj keď najviac podnikateliek, ktoré na trhu pôsobili sa nachádzalo vo vekovej skupine 40 – 49 rokov. Najviac podnikateliek sa nachádzalo v Bratislavskom a Žilinskom kraji, najmenej v Trenčianskom a Trnavskom.

Tak ako na úrovni štátov EÚ, aj na úrovni jednotlivých regiónov sme zisťovali štatistickú závislosť medzi počtom podnikateliek a mierou nezamestnanosti. Kým medzi krajinami EÚ bola zistená štatisticky silná závislosť aj v dlhšom časovom slede viac – menej len pre SR, pri posudzovaní závislosti medzi regiónmi sa situácia mierne zmenila. Vzájomnú závislosť medzi mierou nezamestnanosti a počtom novo vzniknutých podnikateľských subjektov – FO, žien, sme hodnotili na základe Pearsnovho korelačného koeficientu. Silná nepriama závislosť v hodnote vyššej ako 0,8 sa zistila v piatich krajoch SR – Bratislavský (-0,87), Košický (-0,85), Nitriansky (-0,89), Prešovský (-0,84) a Trnavský (-0,82). Mohli by sme predpokladať, že v týchto krajoch sa s klesajúcou mierou nezamestnanosti zvyšoval počet začínajúcich podnikateliek. Teda akoby sa časť nezamestnaných žien rozhodla pre podnikanie ako cestu sebarealizácie miesto čakania na vhodné pracovné miesto. V troch krajoch sa hodnota Pearsnovho korelačného koeficientu pohybovala mierne pod štatisticky významnou hodnotou koeficienta. V Banskobystrickom kraji to bolo na úrovni -0,68, v Trenčianskom kraji -0,77 a v Žilinskom kraji -0,76.

Súčasťou analýzy týkajúcej sa podnikania žien v regiónoch SR bol aj dotazníkový prieskum realizovaný medzi podnikateľkami v jednotlivých krajoch SR. Do dotazníka sa zapojilo celkom 243 podnikateliek a výsledky z dotazníka sa síce vzťahujú len na skúmanú vzorku podnikateliek, napriek tomu môžeme niektoré výsledky považovať minimálne za indikatívne týkajúce sa podnikateliek celého Slovenska.

Na základe odpovedí by sme mohli za súčasnú typickú podnikateľku považovať ženu vo veku 30 – 39 rokov, ktorá je vydatá, býva v meste, má dve až tri deti, má prevažne vysokoškolské vzdelanie a podniká predovšetkým v oblasti služieb. Podnikateľky realizujú svoju činnosť ako právnické, tak aj fyzické osoby a podľa počtu zamestnancov aj ročného obratu ich možno zaradiť medzi malé a stredné podniky. Pozitívom je, že podnikateľky majú do budúcnosti plány a vedia, čo by chceli v budúcnosti v podnikaní realizovať a kam sa s podnikaním dostať.

Podnikateľky považujú za najväčšie problémy v podnikaní byrokráciu, legislatívu a dane, aj keď na základe ich vyjadrení pri okružlom stole nemajú v podnikaní zásadné problémy, ktoré by podľa nich bolo potrebné riešiť. Svoju podnikateľskú činnosť vykonávajú z domu alebo vo vlastných prevádzkach a produkty realizujú najmä prostredníctvom internetu, pričom zákazníci sú prevažne na území celého SR, ale aj v zahraničí.

Z dotazníkových odpovedí vyplynuli dva dôležité závery, a to, že kým najmä staršie ročníky podnikateliek začínali bez poradenstva a pomoci. V súčasnosti začínajúcim podnikateľkám pomáhajú vo veľmi veľkej miere podnikateľské združenia a zväzy. Tento fakt je viditeľný najmä u podnikateliek z Bratislavského kraja. Druhý záver je, že podnikateľky majú záujem o rôzne druhy školení a seminárov a to bez ohľadu na to, ako dlho sú na trhu alebo sa na trh ešte len snažia dostať. Záujem o celoživotné vzdelávanie možno súvisí aj s vyjadrením podnikateliek pri okružlom stole, ktoré zdôraznili, že pre všetky podnikateľky je mentoring a koučing nevyhnutnosťou.

Medzi podnikateľkami na Slovensku neexistujú zásadné rozdiely podľa bydliska (kraj, alebo aj miesto), veku, vzdelania alebo podľa formy pôsobenia na trhu (FO/PO), aj keď mierne rozdielnosti medzi nimi sa dajú nájsť. Asi najzaujímavejšie boli podnikateľky v najmladšej vekovej skupine do 29 rokov, ktoré sa stávali podnikateľkami ešte počas školy alebo po jej ukončení a podnety na podnikanie získali predovšetkým z okolia. Ako jediná skupina podnikateliek sa chystá v budúcnosti prijať nových zamestnancov.

Okrem kvantitatívneho prieskumu sme rámci analýzy realizovali aj kvalitatívny prieskum formou okrúhleho stola v Banskej Bystrici. Podnikateľky, ktoré sa diskusie pri okrúhlom stole zúčastnili uvádzali, že v podnikaní nezotrúvali po celý čas len pri jednom predmete podnikania, ale že počas svojej podnikateľskej existencie ho dopĺňali, prípadne menili, čím reagovali nielen na svoje vlastné záujmy a skúsenosti, ale najmä na potreby trhu. V diskusii sa zároveň potvrdili aj údaje získané z dotazníkového prieskumu, že podnikateľky začínajú svoju podnikateľskú činnosť ako formu seberealizácie, alebo naplnenia vlastných snov. Podnikanie dáva ženám možnosť pružne si zariadiť čas podľa potrieb podnikania a starostlivosti o rodinu, sú viac flexibilné a nechýba im niekto, od koho by potrebovali dostávať úlohy a príkazy. Pre podnikateľky je rovnako dôležitá podpora zo strany manžela/partnera. Bez porozumenia zo strany životného partnera je ťažké ako samotné podnikanie, tak aj život v rodine a účastníčka okrúhleho stola potvrdila aj to, že sa jej počas podnikania manželstvo rozpadlo, pričom jednou z príčin bola aj jej seberealizácia v podnikaní. Na základe analýzy, ale aj z rozhovorov s podnikateľkami môžeme konštatovať, že podnikateľky na Slovensku sú ambiciózne a optimistické ženy, mladé duchom, ktoré vedia, čo chcú a neboja sa realizovať svoje plány aj keď to nie je vždy jednoduché.

Zoznam použitej literatúry

1. HAVELKOVÁ, Barbora. 2007. *Rovnost odměňování žen a mužů*. Praha: Auditorium s. r. o. ISBN 978-80-903786-2-9
2. MAKAROVÁ, Xénia. 2015. *Aká je slovenská podnikateľka a prečo to často do troch rokov zabalí*. Dostupné: <https://www.etrend.sk/podnikanie/aka-je-slovenska-podnikatelka-a-preco-to-casto-do-troch-rokov-zabali.html>
3. MIKULCOVÁ, L. 2004. *Slovensko na ceste k rodovej rovnosti*. Bratislava: Academic Electronic Press. ISBN 80-88880-59-9
4. *Podnikanie žien v prihraničnom regióne*. Združenie žien v podnikaní. ISBN 978-80-068874-2-4.
5. SLAVÍČKOVÁ, Pavla (ed.). 2016. *Ženy – podnikatelky v minulosti a současnosti*. Praha: Nakladatelství Lidových novin. ISBN 978-80-7422-508-6.
6. Štatistický úrad Slovenskej republiky
7. ULČIN, P. *Podpora vyrovnaného zastúpenia žien a mužov na vedúcich pozíciách v organizáciách verejnej a súkromnej sféry*. Analytická štúdia/správa z výskumu.
8. Eurostat

Prílohy

Kontingenčné tabuľky pre vyhodnotenie odpovedí podnikateliek podľa KRAJA

Identifikačná skupina otázok

	Bratislavský kraj	Západné Slovensko	Stredné Slovensko	Východné Slovensko	Celkový súčet
Bývate v/na					
Dedine	19,44%	33,33%	20,97%	19,70%	24,28%
Malom meste	16,67%	9,52%	16,13%	9,09%	11,93%
Meste	61,11%	57,14%	59,68%	25,76%	42,80%
Metropole	0,00%	0,00%	0,00%	15,15%	11,93%
Veľkom meste	2,78%	0,00%	3,23%	30,30%	9,05%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Uveďte prosím Váš vek					
18 – 24 rokov	2,78%	5,95%	3,23%	4,55%	4,12%
25 – 29 rokov	19,44%	14,29%	19,35%	21,21%	17,28%
30 – 39 rokov	36,11%	38,10%	35,48%	42,42%	39,09%
40 – 49 rokov	25,00%	23,81%	24,19%	22,73%	25,51%
50 – 59 rokov	11,11%	14,29%	11,29%	7,58%	10,29%
60 a viac rokov	5,56%	3,57%	6,45%	1,52%	3,70%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Vaše najvyššie dosiahnuté vzdelanie					
Základné	2,78%	0,00%	1,61%	0,00%	0,41%
Stredoškolské	25,00%	33,33%	19,35%	33,33%	26,34%
Vysokoškolské	72,22%	63,10%	77,42%	66,67%	71,60%
Iné	0,00%	3,57%	1,61%	0,00%	1,65%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Uveďte prosím Váš rodinný stav					
Slobodná	30,56%	28,57%	29,03%	40,91%	34,57%
Vydatá	61,11%	59,52%	59,68%	40,91%	51,03%
Rozvedená	8,33%	11,90%	11,29%	16,67%	13,99%
Vdova	0,00%	0,00%	0,00%	1,52%	0,41%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Uveďte prosím počet detí					
Žiadne	30,56%	28,57%	29,03%	43,94%	35,39%
Jedno	25,00%	20,24%	20,97%	16,67%	19,34%
Dve – tri	44,44%	51,19%	48,39%	39,39%	44,86%
Štyri a viac	0,00%	0,00%	1,61%	0,00%	0,41%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Podnikáte ako					
Fyzická osoba	58,33%	53,57%	53,23%	65,15%	54,73%
Právnická osoba	41,67%	44,05%	46,77%	34,85%	44,44%
Celkový súčet	100,00%	97,62%	100,00%	100,00%	99,18%

Podnikanie, podpora podnikania

	Bratislavský kraj	Západné Slovensko	Stredné Slovensko	Východné Slovensko	Celkový súčet
Váš začiatok podnikania bol spojený s					
Štúdiom	9,68%	10,71%	9,68%	10,61%	10,29%
Ukončením školy	9,68%	9,52%	8,06%	10,61%	9,47%
Nenájdením vhodného pracovného miesta	9,68%	17,86%	22,58%	28,79%	20,99%
Materskou dovolenkou	16,13%	16,67%	19,35%	13,64%	16,46%
Odchodom detí z domu	0,00%	0,00%	1,61%	0,00%	0,41%
Frustráciou z doterajšej práce	32,26%	17,86%	27,42%	27,27%	24,69%
Potrebou seberealizácie	61,29%	59,52%	61,29%	60,61%	60,49%
Prevzatím rodinného podniku	0,00%	0,00%	8,06%	4,55%	3,29%
Nedostatočným finančným ohodnotením v zamestnaní	16,13%	14,29%	17,74%	24,24%	18,11%
Iné	9,68%	10,71%	6,45%	7,58%	8,64%
Celkový súčet	164,52%	157,14%	182,26%	187,88%	172,84%
Vo Vašich podnikateľských začiatkoch Vám najviac pomáhal					
Manžel/partner	35,48%	52,38%	50,00%	48,48%	48,56%
Rodičia	16,13%	35,71%	24,19%	43,94%	32,51%
Priatelia	25,81%	21,43%	17,74%	24,24%	21,81%
Iní podnikatelia/iné podnikateľky	35,48%	23,81%	33,87%	37,88%	31,69%
Záujmové združenie	3,23%	8,33%	14,52%	1,52%	7,41%
Začínala som bez poradenstva a pomoci	61,29%	26,19%	24,19%	28,79%	30,86%
Iné	19,35%	7,14%	16,13%	10,61%	11,93%
Celkový súčet	196,77%	175,00%	180,65%	195,45%	184,77%
V súčasnosti podnikáte					
Sama	74,19%	70,24%	59,68%	77,27%	69,96%
S jedným spoločníkom	16,13%	16,67%	19,35%	7,58%	14,81%
S dvoma/viacerými spoločníkmi	3,23%	1,19%	0,00%	3,03%	1,65%
Máme rodinný podnik	6,45%	11,90%	19,35%	10,61%	12,76%
Iné	0,00%	0,00%	1,61%	1,52%	0,82%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Ako podnikateľka na trhu pôsobíte					
Menej ako 1 rok	25,81%	15,48%	22,58%	15,15%	18,52%
1 – 5 rokov	32,26%	47,62%	38,71%	51,52%	44,44%
Viac ako 5 rokov	41,94%	36,90%	38,71%	33,33%	37,04%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
V súčasnosti zamestnávate					
Nikoho	58,06%	63,10%	72,58%	75,76%	68,31%
Do 9 zamestnancov (vrátane)	35,48%	33,33%	20,97%	21,21%	27,16%
10 - 49 zamestnancov	6,45%	3,57%	4,84%	3,03%	4,12%
50 – 249 zamestnancov	0,00%	0,00%	1,61%	0,00%	0,41%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Svoju podnikateľskú činnosť vykonávate					
Doma	54,84%	34,52%	41,94%	42,42%	41,15%

Vo vlastnej prevádzke (výrobná hala, obchod, kancelária),	41,94%	58,33%	45,16%	54,55%	51,85%
Kdekoľvek (kaviareň, coworking)	38,71%	21,43%	30,65%	30,30%	28,40%
Celkový súčet	135,48%	114,29%	117,74%	127,27%	121,40%
Výsledok Vašej podnikateľskej činnosti predávate					
Prostredníctvom internetu	77,42%	42,86%	62,90%	59,09%	56,79%
V kamennej predajni	12,90%	26,19%	22,58%	34,85%	25,93%
Pomocou sprostredkovateľa (obchod, agent, distribučné spoločnosti),	0,00%	0,00%	0,00%	3,03%	0,82%
Inou formou (na výstavách, veľtrhoch, príležitostný predaj, osobné oslovenie)	48,39%	42,86%	41,94%	21,21%	37,45%
Celkový súčet	138,71%	111,90%	127,42%	118,18%	120,99%
Sídlo Vášho podnikania sa nachádza v kraji					
Banskobystrickom	0,00%	0,00%	56,45%	1,52%	14,81%
Bratislavskom	87,10%	1,19%	0,00%	0,00%	11,52%
Košickom	3,23%	0,00%	0,00%	46,97%	13,17%
Nitrianskom	0,00%	33,33%	1,61%	0,00%	11,93%
Prešovskom	3,23%	0,00%	0,00%	51,52%	14,40%
Trenčianskom	3,23%	35,71%	1,61%	0,00%	13,17%
Trnavskom	3,23%	28,57%	0,00%	0,00%	10,29%
Žilinskom	0,00%	1,19%	40,32%	0,00%	10,70%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Vaši klienti sa nachádzajú v/vo/na					
Meste/obci kde podnikáte	9,68%	4,76%	6,45%	7,58%	6,58%
Okrese, v ktorom podnikáte	3,23%	21,43%	9,68%	15,15%	14,40%
Kraji, v ktorom podnikáte	9,68%	16,67%	19,35%	7,58%	13,99%
Viacerých krajoch SR	9,68%	20,24%	11,29%	9,09%	13,58%
Celom území SR	67,74%	34,52%	53,23%	59,09%	50,21%
Zahraničí	32,26%	17,86%	24,19%	19,70%	21,81%
Celkový súčet	122,58%	95,24%	112,90%	109,09%	107,00%
Váš ročný obrat je					
Menší alebo rovný 50 000 €	64,52%	75,00%	77,42%	84,85%	76,95%
50 001 – 150 000 €	19,35%	19,05%	14,52%	10,61%	15,64%
150 001 – 500 000 €	9,68%	2,38%	4,84%	1,52%	3,70%
500 001 - 1 000 000 €	3,23%	2,38%	1,61%	0,00%	1,65%
1 000 001 – 2 000 000 €	0,00%	0,00%	0,00%	3,03%	0,82%
2 000 001 – 10 000 000 €	0,00%	1,19%	0,00%	0,00%	0,41%
10 000 001 – 50 000 000 €	0,00%	0,00%	1,61%	0,00%	0,41%
50 000 001 a viac €	3,23%	0,00%	0,00%	0,00%	0,41%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Predmet podnikania

	Bratislavský kraj	Západné Slovensko	Stredné Slovensko	Východné Slovensko	Celkový súčet
Čo Vás viedlo k podnikaniu					
Vyštudovala som daný odbor počas podnikania	19,35%	10,71%	6,45%	16,67%	12,35%
Nápad na podnikanie som získala z okolia	19,35%	20,24%	12,90%	30,30%	20,99%
Videla som nové príležitosti na trhu	22,58%	36,90%	33,87%	36,36%	34,16%
Videla som malú konkurenciu a možnosť nového rozvoja	22,58%	17,86%	24,19%	15,15%	19,34%
Nebola som spokojná v zamestnaní	45,16%	30,95%	33,87%	36,36%	34,98%
Prevzala som rodinný podnik	0,00%	0,00%	6,45%	6,06%	3,29%
Malá som nedostatok financií	16,13%	9,52%	9,68%	10,61%	10,70%
Iné	19,35%	20,24%	20,97%	12,12%	18,11%
Celkový súčet	164,52%	146,43%	148,39%	163,64%	153,91%
Predmet Vášho podnikania patrí do odvetvia					
Pôdohospodárstvo	0,00%	0,00%	4,84%	0,00%	1,23%
Priemysel	6,45%	4,76%	4,84%	1,52%	4,12%
Stavebníctvo	9,68%	1,19%	6,45%	4,55%	4,53%
Obchod (veľkoobchod, maloobchod, oprava vozidiel...)	9,68%	26,19%	20,97%	31,82%	24,28%
Obchodné služby (finančné, poisťovacie, administratívne činnosti, činnosti v oblasti nehnuteľností)	32,26%	17,86%	20,97%	19,70%	20,99%
Doprava a informácie	3,23%	0,00%	1,61%	0,00%	0,82%
Ubytovanie a stravovanie	3,23%	9,52%	11,29%	1,52%	7,00%
Ostatné služby	64,52%	53,57%	64,52%	60,61%	59,67%
Celkový súčet	129,03%	113,10%	135,48%	119,70%	122,63%
Prečo ste sa rozhodli podnikat' práve v tomto odbore/odvetví					
Od malička som inklinovala k tomu, čomu sa v podnikaní venujem	35,48%	33,33%	27,42%	43,94%	34,98%
Daný odbor som vyštudovala	41,94%	22,62%	30,65%	24,24%	27,57%
Nápad na podnikanie som získala z okolia	16,13%	13,10%	19,35%	19,70%	16,87%
Videla som príležitosť na trhu	19,35%	29,76%	32,26%	33,33%	30,04%
Na trhu je/bola v čase vstupu na trh malá konkurencia	9,68%	15,48%	14,52%	6,06%	11,93%
Videla som možnosť uplatnenia sa na trhu	58,06%	35,71%	40,32%	39,39%	40,74%
Iné	180,65%	150,00%	164,52%	166,67%	162,14%
Celkový súčet	361,29%	300,00%	329,03%	333,33%	324,28%
V súčasnosti Vás v podnikaní motivuje					
Možnosť sebarealizácie	64,52%	59,52%	74,19%	78,79%	69,14%
Možnosť organizovať si čas a zarobiť peniaze	54,84%	50,00%	46,77%	60,61%	52,67%
Nezávislosť a samostatné rozhodovanie	74,19%	67,86%	56,45%	77,27%	68,31%
Finančný úspech	19,35%	14,29%	11,29%	27,27%	17,70%
Jedinečnosť môjho podnikania	19,35%	21,43%	19,35%	27,27%	22,22%

Spolupráca s inými podnikateľmi/podnikateľkami	25,81%	10,71%	20,97%	13,64%	16,05%
Podnikanie ma baví	41,94%	34,52%	33,87%	37,88%	36,21%
Iné	6,45%	5,95%	8,06%	1,52%	5,35%
Celkový súčet	306,45%	264,29%	270,97%	324,24%	287,65%
Predmet Vášho podnikania súvisí s odborom, ktorý máte vyštudovaný					
Áno	61,29%	30,95%	29,03%	39,39%	36,63%
Čiastočne	19,35%	22,62%	38,71%	28,79%	27,98%
Nie	19,35%	46,43%	32,26%	31,82%	35,39%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Pred alebo počas podnikania ste absolvovali nejaký kurz					
Áno (prosím nižšie uveďte aký kurz/aké kurzy)	64,52%	57,14%	67,74%	57,58%	60,91%
Nie, ale chcela by som (prosím nižšie uveďte o aký kurz/aké kurzy máte záujem)	25,81%	23,81%	24,19%	37,88%	27,98%
Nie, ani nechcem (prosím nižšie uveďte prečo)	9,68%	19,05%	8,06%	4,55%	11,11%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Za najväčší problém podnikania v súčasnosti považujete					
Legislatívu (neprehľadnosť, časté zmeny, priveľa zákonov a nariadení...)	67,74%	69,05%	66,13%	74,24%	69,55%
Byrokráciu (doklady na úradoch, potvrdenia...)	45,16%	60,71%	62,90%	56,06%	58,02%
Financie (problém s ich získaním, drahé peniaze...)	25,81%	27,38%	22,58%	43,94%	30,45%
Dane	29,03%	33,33%	38,71%	36,36%	34,98%
Obchodných partnerov (neplatia načas, prípadne vôbec, neserióznosť, nespoľahlivosť...)	9,68%	14,29%	4,84%	15,15%	11,52%
Zákazníkov (neviem nájsť nových zákazníkov, malá kúpyschopnosť, malý trh...)	25,81%	10,71%	25,81%	28,79%	21,40%
Nedostatok kvalifikovaných zamestnancov	19,35%	22,62%	19,35%	16,67%	19,75%
Konkurenciu	19,35%	1,19%	14,52%	13,64%	10,29%
Iné	3,23%	8,33%	11,29%	3,03%	7,00%
Celkový súčet	245,16%	247,62%	266,13%	287,88%	262,96%
Vášou ambíciou v budúcnosti je					
Získať viac nových zákazníkov	67,74%	61,90%	69,35%	77,27%	68,72%
Vstúpiť na nový trh/nové trhy	29,03%	26,19%	24,19%	22,73%	25,10%
Rozšíriť podnikanie (nové stroje, technológie, vyššia produktivita...)	45,16%	40,48%	32,26%	45,45%	40,33%
Prijať nových zamestnancov	32,26%	35,71%	20,97%	36,36%	31,69%
Prepustiť časť zamestnancov	0,00%	1,19%	0,00%	0,00%	0,41%
Plánujem odchod z trhu	3,23%	0,00%	1,61%	0,00%	0,82%
Udržať podnikanie v stave v akom je	6,45%	14,29%	14,52%	6,06%	11,11%
Doplniť/rozšíriť predmet podnikania	29,03%	25,00%	40,32%	54,55%	37,45%
Prevziať rodinný podnik	0,00%	0,00%	1,61%	1,52%	0,82%
Prepustiť časť zamestnancov	0,00%	1,19%	0,00%	0,00%	0,41%
Prevziať rodinný podnik	0,00%	0,00%	1,61%	1,52%	0,82%

Neviem, nemám zatiaľ plán	6,45%	3,57%	9,68%	0,00%	4,53%
Iné	3,23%	1,19%	3,23%	7,58%	3,70%
Celkový súčet	222,58%	209,52%	217,74%	251,52%	224,69%
Pri rokovaníach, pracovných stretnutiach ste sa stretli s diskrimináciou z hľadiska pohlavia					
Áno, prevažne negatívnou (napríklad vyššie ceny, nevýhodné ponuky v porovnaní s podnikateľmi, nevhodné narážky...)	16,13%	8,33%	6,45%	4,55%	7,82%
Áno, prevažne pozitívnu (napríklad príjemnejšia atmosféra pri obchodnom rokovaní, gentlemanské správanie...)	6,45%	10,71%	9,68%	19,70%	12,35%
Nie	77,42%	78,57%	83,87%	75,76%	79,01%
Celkový súčet	100,00%	97,62%	100,00%	100,00%	99,18%

Kontingenčné tabuľky pre vyhodnotenie odpovedí podnikateľiek podľa BYDLISKA

Identifikačná skupina otázok

	Malé mesto	Mesto	Veľké mesto	Celkový súčet
Bývate v kraji				
Banskobystrickom	14,77%	21,15%	1,96%	14,81%
Bratislavskom	11,36%	1,92%	37,25%	12,76%
Košickom	5,68%	1,92%	45,10%	12,35%
Nitrianskom	11,36%	17,31%	0,00%	11,52%
Prešovskom	15,91%	14,42%	13,73%	14,81%
Trenčianskom	17,05%	19,23%	0,00%	14,40%
Trnavskom	12,50%	9,62%	0,00%	8,64%
Žilinskom	11,36%	14,42%	1,96%	10,70%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Uveďte prosím Váš vek				
18 – 24 rokov	6,82%	2,88%	1,96%	4,12%
25 – 29 rokov	13,64%	19,23%	19,61%	17,28%
30 – 39 rokov	40,91%	40,38%	33,33%	39,09%
40 – 49 rokov	25,00%	23,08%	31,37%	25,51%
50 – 59 rokov	9,09%	11,54%	9,80%	10,29%
60 a viac rokov	4,55%	2,88%	3,92%	3,70%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Vaše najvyššie dosiahnuté vzdelanie je				
Základné	1,14%	0,00%	0,00%	0,41%
Stredoškolské	34,09%	24,04%	17,65%	26,34%
Vysokoškolské	63,64%	73,08%	82,35%	71,60%
Iné	1,14%	2,88%	0,00%	1,65%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Uveďte prosím rodinný stav				
Slobodná	30,68%	29,81%	50,98%	34,57%
Vydatá	55,68%	57,69%	29,41%	51,03%
Rozvedená	13,64%	12,50%	17,65%	13,99%

Vdova	0,00%	0,00%	1,96%	0,41%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Uved'te prosím počet detí				
Žiadne	27,27%	34,62%	50,98%	35,39%
Jedno	17,05%	20,19%	21,57%	19,34%
Dve – tri	54,55%	45,19%	27,45%	44,86%
Štyri a viac	1,14%	0,00%	0,00%	0,41%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Podnikáte ako				
Fyzická osoba	59,09%	51,92%	52,94%	54,73%
Právnická osoba	39,77%	47,12%	47,06%	44,44%
Celkový súčet	98,86%	99,04%	100,00%	99,18%

Podnikanie, podpora podnikania

	Malé mesto	Mesto	Veľké mesto	Celkový súčet
Váš začiatok podnikania bol spojený s				
Štúdiom	10,23%	8,65%	13,73%	10,29%
Ukončením školy	9,09%	8,65%	19,61%	11,11%
Nenájdením vhodného pracovného miesta,	12,50%	24,04%	29,41%	20,99%
Materskou dovolenkou	20,45%	18,27%	5,88%	16,46%
Odchodom detí z domu	0,00%	0,96%	0,00%	0,41%
Frustráciou z doterajšej práce	20,45%	25,00%	31,37%	24,69%
Potrebou seberealizácie	63,64%	60,58%	54,90%	60,49%
Prevzatím rodinného podniku	5,68%	1,92%	1,96%	3,29%
Nedostatočným finančným ohodnotením v zamestnaní	20,45%	17,31%	15,69%	18,11%
Iné	7,95%	10,58%	5,88%	8,64%
Celkový súčet	160,23%	167,31%	164,71%	164,20%
Vo Vašich podnikateľských začiatkoch Vám najviac pomáhal				
Manžel/partner	56,82%	48,08%	35,29%	48,56%
Rodičia	19,32%	23,08%	19,61%	20,99%
Priatelia	17,05%	12,50%	23,53%	16,46%
Iní podnikatelia/iné podnikateľky	20,45%	18,27%	31,37%	21,81%
Záujmové združenie	3,41%	6,73%	1,96%	4,53%
Začínala som bez poradenstva a pomoci	23,86%	25,00%	27,45%	25,10%
Iné	5,68%	9,62%	9,80%	8,23%
Celkový súčet	146,59%	143,27%	149,02%	145,68%
V súčasnosti podnikáte				
Sama	68,18%	65,38%	82,35%	69,96%
S jedným spoločníkom	14,77%	15,38%	13,73%	14,81%
S dvoma/viacerými spoločníkmi	2,27%	1,92%	0,00%	1,65%
Máme rodinný podnik	12,50%	17,31%	3,92%	12,76%
Iné	2,27%	0,00%	0,00%	0,82%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Ako podnikateľka na trhu pôsobíte				
1 – 5 rokov	46,59%	46,15%	37,25%	44,44%

Menej ako 1 rok	20,45%	15,38%	21,57%	18,52%
Viac ako 5 rokov	32,95%	38,46%	41,18%	37,04%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
V súčasnosti okrem seba zamestnávajúte				
Nikoho	65,91%	67,31%	74,51%	68,31%
Do 9 zamestnancov (vrátane)	28,41%	27,88%	23,53%	27,16%
10 - 49 zamestnancov	4,55%	4,81%	1,96%	4,12%
50 – 249 zamestnancov	1,14%	0,00%	0,00%	0,41%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Svoju podnikateľskú činnosť vykonávajúte				
Doma	40,91%	39,42%	45,10%	41,15%
Kdekoľvek (kaviareň, coworking)	26,14%	28,85%	31,37%	28,40%
Vo vlastnej prevádzke (výrobná hala, obchod, kancelária)	51,14%	51,92%	52,94%	51,85%
Celkový súčet	118,18%	120,19%	129,41%	121,40%
Výsledok Vašej podnikateľskej činnosti predávajúte				
Prostredníctvom internetu	57,95%	54,81%	58,82%	56,79%
V kamennej predajni	25,00%	28,85%	21,57%	25,93%
Pomocou sprostredkovateľa (obchod, agent, distribučné spoločnosti)	15,91%	18,27%	13,73%	16,46%
Inou formou (na výstavách, veľtrhoch, príležitostný predaj, osobné oslovenie)	38,64%	38,46%	35,29%	37,86%
Celkový súčet	137,50%	140,38%	129,41%	137,04%
Sídlo Vášho podnikania sa nachádza v kraji				
Banskobystrickom	14,77%	20,19%	3,92%	14,81%
Bratislavskom	9,09%	1,92%	35,29%	11,52%
Košickom	7,95%	1,92%	45,10%	13,17%
Nitrianskom	11,36%	18,27%	0,00%	11,93%
Prešovskom	14,77%	15,38%	11,76%	14,40%
Trenčianskom	15,91%	16,35%	1,96%	13,17%
Trnavskom	15,91%	10,58%	0,00%	10,29%
Žilinskom	10,23%	15,38%	1,96%	10,70%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Vaši klienti sa nachádzajú v/vo/na				
Meste/obci kde podnikáte	5,68%	5,77%	9,80%	6,58%
Okrese, v ktorom podnikáte	12,50%	19,23%	7,84%	14,40%
Kraji, v ktorom podnikáte	15,91%	11,54%	15,69%	13,99%
Viacero krajoch SR	17,05%	14,42%	5,88%	13,58%
Celom území SR	47,73%	48,08%	58,82%	50,21%
Zahraničí	22,73%	19,23%	25,49%	21,81%
Celkový súčet	121,59%	118,27%	123,53%	120,58%
Váš ročný obrat je				
Menší alebo rovný 50 000 €	73,86%	75,96%	84,31%	76,95%
1 000 001 – 2 000 000 €	0,00%	1,92%	0,00%	0,82%
10 000 001 – 50 000 000 €	1,14%	0,00%	0,00%	0,41%
150 001 – 500 000 €	5,68%	1,92%	3,92%	3,70%
2 000 001 – 10 000 000 €	0,00%	0,96%	0,00%	0,41%
50 000 001 a viac €	1,14%	0,00%	0,00%	0,41%
50 001 – 150 000 €	18,18%	16,35%	9,80%	15,64%

500 001 - 1 000 000 €	0,00%	2,88%	1,96%	1,65%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Predmet podnikania

	Malé mesto	Mesto	Veľké mesto	Celkový súčet
Čo Vás viedlo k podnikaniu				
Vyštudovala som daný odbor počas podnikania	9,09%	11,54%	19,61%	12,35%
Nápad na podnikanie som získala z okolia	21,59%	19,23%	23,53%	20,99%
Videla som nové príležitosti na trhu	34,09%	35,58%	31,37%	34,16%
Videla som malú konkurenciu a možnosť nového rozvoja	21,59%	20,19%	13,73%	19,34%
Nebola som spokojná v zamestnaní	31,82%	38,46%	35,29%	35,39%
Prevzala som rodinný podnik	5,68%	1,92%	1,96%	3,29%
Mala som nedostatok financií	9,09%	11,54%	11,76%	10,70%
Iné	19,32%	18,27%	15,69%	18,11%
Celkový súčet	152,27%	156,73%	152,94%	154,32%
Predmet Vášho podnikania patrí do odvetvia				
Pôdohospodárstvo	2,27%	0,96%	0,00%	1,23%
Priemysel	4,55%	4,81%	1,96%	4,12%
Stavebníctvo	5,68%	2,88%	5,88%	4,53%
Obchod (veľkoobchod, maloobchod, oprava vozidiel...)	31,82%	21,15%	17,65%	24,28%
Obchodné služby (finančné, poisťovacie, administratívne činnosti, činnosti v oblasti nehnuteľností)	12,50%	21,15%	35,29%	20,99%
Doprava a informácie	1,14%	0,96%	0,00%	0,82%
Ubytovanie a stravovanie	5,68%	10,58%	1,96%	7,00%
Ostatné služby	62,50%	58,65%	56,86%	59,67%
Celkový súčet	126,14%	121,15%	119,61%	122,63%
Prečo ste sa rozhodli podnikat' práve v tomto odbore/odvetví				
Od malička som inklinovala k tomu, čomu sa v podnikaní venujem	30,68%	37,50%	37,25%	34,98%
Daný odbor som vyštudovala	31,82%	24,04%	27,45%	27,57%
Nápad na podnikanie som získala z okolia	17,05%	17,31%	15,69%	16,87%
Videla som príležitosť na trhu	30,68%	30,77%	27,45%	30,04%
Na trhu je/bola v čase vstupu na trh malá konkurencia	12,50%	13,46%	7,84%	11,93%
Videla som možnosť uplatnenia sa na trhu	39,77%	38,46%	47,06%	40,74%
Iné	14,77%	11,54%	11,76%	12,76%
Celkový súčet	177,27%	173,08%	174,51%	174,90%
V súčasnosti Vás v podnikaní motivuje				
Možnosť sebarealizácie	71,59%	64,42%	74,51%	69,14%
Možnosť organizovať si čas a zarobiť peniaze	50,00%	52,88%	56,86%	52,67%
Nezávislosť a samostatné rozhodovanie	68,18%	65,38%	74,51%	68,31%
Finančný úspech	15,91%	13,46%	29,41%	17,70%
Jedinečnosť môjho podnikania	20,45%	23,08%	23,53%	22,22%
Spolupráca s inými podnikateľmi/podnikateľkami	9,09%	21,15%	17,65%	16,05%
Podnikanie ma baví	35,23%	41,35%	27,45%	36,21%
Iné	6,82%	4,81%	3,92%	5,35%
Celkový súčet	277,27%	286,54%	307,84%	287,65%

Predmet podnikania súvisí s odborom, ktorý máte vyštudovaný				
Áno	35,23%	30,77%	50,98%	36,63%
Čiastočne	25,00%	30,77%	27,45%	27,98%
Nie	39,77%	38,46%	21,57%	35,39%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Pred alebo počas podnikania ste absolvovali nejaký kurz/kurzy				
Áno (prosím nižšie uveďte aký kurz/aké kurzy)	56,82%	59,62%	70,59%	60,91%
Nie, ale chcela by som (prosím nižšie uveďte o aký kurz/aké kurzy máte záujem)	29,55%	28,85%	23,53%	27,98%
Nie, ani nechcem (prosím nižšie uveďte prečo)	13,64%	11,54%	5,88%	11,11%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Za najväčší problém podnikania v súčasnosti považujete				
Legislatívu (neprehľadnosť, časté zmeny, priveľa zákonov a nariadení...)	67,05%	69,23%	74,51%	69,55%
Byrokráciu (doklady na úradoch, potvrdenia...)	52,27%	65,38%	52,94%	58,02%
Financie (problém s ich získaním, drahé peniaze...)	31,82%	26,92%	35,29%	30,45%
Dane	39,77%	32,69%	31,37%	34,98%
Obchodných partnerov (neplatia načas, prípadne vôbec, neserióznosť, nespoľahlivosť...)	7,95%	9,62%	21,57%	11,52%
Zákazníkov (neviem nájsť nových zákazníkov, malá kúpyschopnosť, malý trh...)	19,32%	20,19%	27,45%	21,40%
Nedostatok kvalifikovaných zamestnancov	21,59%	19,23%	17,65%	19,75%
Konkurenciu	9,09%	7,69%	17,65%	10,29%
Iné	9,09%	7,69%	1,96%	7,00%
Celkový súčet	257,95%	258,65%	280,39%	262,96%
Vašou ambíciou v budúcnosti je				
Získať viac nových zákazníkov	64,77%	69,23%	74,51%	68,72%
Vstúpiť na nový trh/nové trhy	27,27%	23,08%	25,49%	25,10%
Rozšíriť podnikanie (nové stroje, technológie, vyššia produktivita...)	39,77%	42,31%	37,25%	40,33%
Prijať nových zamestnancov	28,41%	31,73%	37,25%	31,69%
Prepustiť časť zamestnancov	0,00%	0,96%	0,00%	0,41%
Plánujem odchod z trhu	1,14%	0,00%	1,96%	0,82%
Udržať podnikanie v stave v akom je	10,23%	11,54%	11,76%	11,11%
Doplniť/rozšíriť predmet podnikania	34,09%	35,58%	47,06%	37,45%
Prevziať rodinný podnik	1,14%	0,00%	1,96%	0,82%
Neviem, nemám zatiaľ plán	5,68%	3,85%	3,92%	4,53%
Iné	3,41%	1,92%	7,84%	3,70%
Celkový súčet	215,91%	220,19%	249,02%	224,69%
Pri rokovaníach, pracovných stretnutiach ste sa stretli s diskrimináciou z hľadiska pohlavia				
Áno, prevažne negatívnou (napríklad vyššie ceny, nevýhodné ponuky v porovnaní s podnikateľmi, nevhodné narážky...)	9,09%	7,69%	5,88%	7,82%
Áno, prevažne pozitívnou (napríklad príjemnejšia atmosféra pri obchodnom rokovaní, gentlemanské správanie...)	13,64%	9,62%	15,69%	12,35%
Nie	76,14%	81,73%	78,43%	79,01%
Celkový súčet	98,86%	99,04%	100,00%	99,18%

Identifikačná skupina otázok

	18-29 rokov	30-49 rokov	50 a viac rokov	Celkový súčet
Bývate v kraji				
Banskobystrickom	15,38%	14,01%	17,65%	14,81%
Bratislavskom	7,69%	15,92%	5,88%	12,76%
Košickom	13,46%	10,83%	17,65%	12,35%
Nitrianskom	9,62%	10,83%	17,65%	11,52%
Prešovskom	19,23%	16,56%	0,00%	14,81%
Trenčianskom	13,46%	15,29%	11,76%	14,40%
Trnavskom	9,62%	7,01%	14,71%	8,64%
Žilinskom	11,54%	9,55%	14,71%	10,70%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Bývam v/na				
Dedine	25,00%	24,84%	20,59%	24,28%
Malom meste	9,62%	12,10%	14,71%	11,93%
Meste	44,23%	42,04%	44,12%	42,80%
Veľkom meste	9,62%	8,92%	8,82%	9,05%
Metropole	11,54%	12,10%	11,76%	11,93%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Vaše najvyššie dosiahnuté vzdelanie je				
Základné	0,00%	0,00%	2,94%	0,41%
Stredoškolské	32,69%	21,66%	38,24%	26,34%
Vysokoškolské	67,31%	75,80%	58,82%	71,60%
Iné	0,00%	2,55%	0,00%	1,65%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Uveďte prosím rodinný stav				
Slobodná	76,92%	26,11%	8,82%	34,57%
Vydatá	19,23%	57,96%	67,65%	51,03%
Rozvedená	3,85%	15,92%	20,59%	13,99%
Vdova	0,00%	0,00%	2,94%	0,41%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Uveďte prosím počet detí				
Žiadne	82,69%	25,48%	8,82%	35,39%
Jedno	7,69%	20,38%	32,35%	19,34%
Dve – tri	9,62%	53,50%	58,82%	44,86%
Štyri a viac	0,00%	0,64%	0,00%	0,41%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Podnikáte ako				
Fyzická osoba	67,31%	47,77%	67,65%	54,73%
Právnická osoba	30,77%	51,59%	32,35%	44,44%
Celkový súčet	98,08%	99,36%	100,00%	99,18%

Podnikanie, podpora podnikania

	18-29 rokov	30-49 rokov	50 a viac rokov	Celkový súčet
Váš začiatok podnikania bol spojený s				
Štúdiom	26,92%	5,73%	5,88%	10,29%
Ukončením školy	19,23%	9,55%	5,88%	11,11%
Nenájdením vhodného pracovného miesta	21,15%	21,02%	20,59%	20,99%
Materskou dovolenkou	11,54%	20,38%	5,88%	16,46%
Odchodom detí z domu	0,00%	0,00%	2,94%	0,41%
Frustráciou z doterajšej práce	15,38%	28,03%	23,53%	24,69%
Potrebou seberealizácie	65,38%	58,60%	61,76%	60,49%
Prevzatím rodinného podniku	0,00%	4,46%	2,94%	3,29%
Nedostatočným finančným ohodnotením v zamestnaní	17,31%	18,47%	17,65%	18,11%
Iné	9,62%	7,01%	14,71%	8,64%
Celkový súčet	186,54%	173,25%	161,76%	174,49%
Vo Vašich podnikateľských začiatkoch Vám najviac pomáhal				
Manžel/partner	46,15%	49,68%	47,06%	48,56%
Rodičia	25,00%	22,29%	8,82%	20,99%
Priatelia	19,23%	17,83%	5,88%	16,46%
Iní podnikatelia/iné podnikateľky	30,77%	18,47%	23,53%	21,81%
Záujmové združenie	7,69%	3,18%	5,88%	4,53%
Začínala som bez poradenstva a pomoci	11,54%	26,75%	38,24%	25,10%
Iné	9,62%	9,55%	0,00%	8,23%
Celkový súčet	150,00%	147,77%	129,41%	145,68%
V súčasnosti podnikáte				
Sama	69,23%	68,15%	79,41%	69,96%
S jedným spoločníkom	19,23%	14,01%	11,76%	14,81%
S dvoma/viacerými spoločníkmi	1,92%	1,91%	0,00%	1,65%
Máme rodinný podnik	9,62%	15,29%	5,88%	12,76%
Iné	0,00%	0,64%	2,94%	0,82%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Ako podnikateľka na trhu pôsobíte				
1 – 5 rokov	55,77%	43,95%	29,41%	44,44%
Menej ako 1 rok	40,38%	14,65%	2,94%	18,52%
Viac ako 5 rokov	3,85%	41,40%	67,65%	37,04%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
V súčasnosti okrem seba zamestnávate				
Nikoho	80,77%	64,33%	67,65%	68,31%
Do 9 zamestnancov (vrátane)	17,31%	30,57%	26,47%	27,16%
10 - 49 zamestnancov	1,92%	4,46%	5,88%	4,12%
50 – 249 zamestnancov	0,00%	0,64%	0,00%	0,41%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Svoju podnikateľskú činnosť vykonávate				
Doma	51,92%	40,13%	29,41%	41,15%
Vo vlastnej prevádzke (výrobná hala, obchod, kancelária)	30,77%	56,05%	64,71%	51,85%
Kdekoľvek (kaviareň, coworking)	40,38%	26,11%	20,59%	28,40%
Celkový súčet	123,08%	122,29%	114,71%	121,40%
Výsledok Vašej podnikateľskej činnosti predávate				

Prostredníctvom internetu	69,23%	60,51%	20,59%	56,79%
V kamennej predajni	17,31%	30,57%	17,65%	25,93%
Pomocou sprostredkovateľa (obchod, agent, distribučné spoločnosti)	15,38%	15,29%	23,53%	16,46%
Inou formou (na výstavách, veľtrhoch, príležitostný predaj, osobné oslovenie)	26,92%	38,22%	52,94%	37,86%
Celkový súčet	128,85%	144,59%	114,71%	137,04%
Sídlo Vášho podnikania sa nachádza v kraji				
Banskobystrickom	15,38%	14,01%	17,65%	14,81%
Bratislavskom	3,85%	15,29%	5,88%	11,52%
Košickom	13,46%	12,10%	17,65%	13,17%
Nitrianskom	11,54%	10,83%	17,65%	11,93%
Prešovskom	19,23%	15,92%	0,00%	14,40%
Trenčianskom	11,54%	14,01%	11,76%	13,17%
Trnavskom	11,54%	8,92%	14,71%	10,29%
Žilinskom	13,46%	8,92%	14,71%	10,70%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Vaši klienti sa nachádzajú v/vo/na				
Meste/obci kde podnikáte	9,62%	6,37%	2,94%	6,58%
Okrese, v ktorom podnikáte	9,62%	14,65%	20,59%	14,40%
Kraji, v ktorom podnikáte	17,31%	14,01%	8,82%	13,99%
Viacereých krajoch SR	15,38%	12,10%	17,65%	13,58%
Celom území SR	44,23%	52,23%	50,00%	50,21%
Zahraničí	21,15%	22,93%	17,65%	21,81%
Celkový súčet	117,31%	122,29%	117,65%	120,58%
Váš ročný obrat je				
1 000 001 – 2 000 000 €	0,00%	1,27%	0,00%	0,82%
10 000 001 – 50 000 000 €	0,00%	0,64%	0,00%	0,41%
150 001 – 500 000 €	3,85%	4,46%	0,00%	3,70%
2 000 001 – 10 000 000 €	0,00%	0,00%	2,94%	0,41%
50 000 001 a viac €	0,00%	0,64%	0,00%	0,41%
50 001 – 150 000 €	3,85%	17,20%	26,47%	15,64%
500 001 - 1 000 000 €	0,00%	1,27%	5,88%	1,65%
Menší alebo rovný 50 000 €	92,31%	74,52%	64,71%	76,95%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Predmet podnikania

	18-29 rokov	30-49 rokov	50 a viac rokov	Celkový súčet
Čo vás viedlo k podnikaniu				
Vyštudovala som daný odbor počas podnikania	19,23%	12,10%	2,94%	12,35%
Nápad na podnikanie som získala z okolia	36,54%	19,11%	5,88%	20,99%
Videla som nové príležitosti na trhu	44,23%	30,57%	35,29%	34,16%
Videla som malú konkurenciu a možnosť nového rozvoja	32,69%	16,56%	11,76%	19,34%
Nebola som spokojná v zamestnaní	23,08%	40,76%	29,41%	35,39%
Prevzala som rodinný podnik	0,00%	5,10%	0,00%	3,29%
Mala som nedostatok financií	9,62%	10,83%	11,76%	10,70%
Iné	13,46%	17,20%	29,41%	18,11%
Celkový súčet	178,85%	152,23%	126,47%	154,32%
Predmet Vášho podnikania patrí do odvetvia				
Pôdohospodárstvo	1,92%	1,27%	0,00%	1,23%
Priemysel	5,77%	3,18%	5,88%	4,12%
Stavebníctvo	3,85%	4,46%	5,88%	4,53%
Obchod (veľkoobchod, maloobchod, oprava vozidiel...)	32,69%	19,75%	32,35%	24,28%
Obchodné služby (finančné, poisťovacie, administratívne činnosti, činnosti v oblasti nehnuteľností)	9,62%	22,93%	29,41%	20,99%
Doprava a informácie	0,00%	1,27%	0,00%	0,82%
Ubytovanie a stravovanie	3,85%	8,92%	2,94%	7,00%
Ostatné služby	57,69%	61,78%	52,94%	59,67%
Celkový súčet	119,23%	132,48%	132,35%	129,63%
Prečo ste sa rozhodli podnikat' práve v tomto odbore/odvetví				
Od malička som inklinovala k tomu, čomu sa v podnikaní venujem	48,08%	34,39%	17,65%	34,98%
Daný odbor som vyštudovala	17,31%	32,48%	20,59%	27,57%
Nápad na podnikanie som získala z okolia	23,08%	14,65%	17,65%	16,87%
Videla som príležitosť na trhu	30,77%	30,57%	26,47%	30,04%
Na trhu je/bola v čase vstupu na trh malá konkurencia	21,15%	10,83%	2,94%	11,93%
Videla som možnosť uplatnenia sa na trhu	34,62%	43,95%	35,29%	40,74%
Iné	7,69%	12,10%	23,53%	12,76%
Celkový súčet	182,69%	178,98%	144,12%	174,90%
V súčasnosti Vás v podnikaní motivuje				
Možnosť sebarealizácie	76,92%	67,52%	64,71%	69,14%
Možnosť organizovať si čas a zarobiť peniaze	46,15%	56,69%	44,12%	52,67%
Nezávislosť a samostatné rozhodovanie	38,46%	77,07%	73,53%	68,31%
Finančný úspech	26,92%	17,20%	5,88%	17,70%
Jedinečnosť môjho podnikania	34,62%	20,38%	11,76%	22,22%
Spolupráca s inými podnikateľmi/podnikateľkami	28,85%	12,74%	11,76%	16,05%
Podnikanie ma baví	46,15%	34,39%	29,41%	36,21%
Iné	3,85%	4,46%	11,76%	5,35%
Celkový súčet	301,92%	290,45%	252,94%	287,65%
Predmet podnikania súvisí s odborom, ktorý máte vyštudovaný				
Áno	26,92%	43,31%	20,59%	36,63%
Čiastočne	30,77%	24,20%	41,18%	27,98%
Nie	42,31%	32,48%	38,24%	35,39%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Pred alebo počas podnikania ste absolvovali nejaký kurz/kurzy				
Áno (prosím nižšie uveďte aký kurz/aké kurzy)	50,00%	59,24%	85,29%	60,91%
Nie, ale chcela by som (prosím nižšie uveďte o aký kurz/aké kurzy máte záujem)	36,54%	28,66%	11,76%	27,98%
Nie, ani nechcem (prosím nižšie uveďte prečo)	13,46%	12,10%	2,94%	11,11%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Za najväčší problém podnikania v súčasnosti považujete				
Legislatívu (neprehľadnosť, časté zmeny, priveľa zákonov a nariadení...)	63,46%	71,34%	70,59%	69,55%
Byrokráciu (doklady na úradoch, potvrdenia...)	69,23%	59,24%	35,29%	58,02%
Financie (problém s ich získaním, drahé peniaze...)	36,54%	28,66%	29,41%	30,45%
Dane	50,00%	32,48%	23,53%	34,98%
Obchodných partnerov (neplatia načas, prípadne vôbec, neserióznosť, nespoľahlivosť...)	5,77%	10,19%	26,47%	11,52%
Zákazníkov (neviem nájsť nových zákazníkov, malá kúpyschopnosť, malý trh...)	13,46%	21,66%	32,35%	21,40%
Nedostatok kvalifikovaných zamestnancov	13,46%	22,93%	14,71%	19,75%
Konkurenciu	3,85%	14,01%	2,94%	10,29%
Iné	5,77%	5,10%	17,65%	7,00%
Celkový súčet	261,54%	265,61%	252,94%	262,96%
Vašou ambíciou v budúcnosti je				
Získať viac nových zákazníkov	61,54%	68,15%	82,35%	68,72%
Vstúpiť na nový trh/nové trhy	28,85%	23,57%	26,47%	25,10%
Rozšíriť podnikanie (nové stroje, technológie, vyššia produktivita...)	59,62%	40,76%	8,82%	40,33%
Prijať nových zamestnancov	36,54%	34,39%	11,76%	31,69%
Prepustiť časť zamestnancov	0,00%	0,64%	0,00%	0,41%
Plánujem odchod z trhu	1,92%	0,64%	0,00%	0,82%
Udržať podnikanie v stave v akom je	3,85%	11,46%	20,59%	11,11%
Doplniť/rozšíriť predmet podnikania	36,54%	37,58%	38,24%	37,45%
Prevziať rodinný podnik	0,00%	1,27%	0,00%	0,82%
Neviem, nemám zatiaľ plán	5,77%	3,82%	5,88%	4,53%
Iné	1,92%	3,82%	5,88%	3,70%
Celkový súčet	236,54%	226,11%	200,00%	224,69%
Pri rokovaníach, pracovných stretnutiach ste sa stretli s diskrimináciou z hľadiska pohlavia				
Áno, prevažne negatívnou (napríklad vyššie ceny, nevýhodné ponuky v porovnaní s podnikateľmi, nevhodné narážky...)	11,54%	7,64%	2,94%	7,82%
Áno, prevažne pozitívnou (napríklad príjemnejšia atmosféra pri obchodnom rokovaní, gentlemské správanie...)	15,38%	12,74%	5,88%	12,35%
Nie	71,15%	78,98%	91,18%	79,01%
Celkový súčet	98,08%	99,36%	100,00%	99,18%

Identifikačná skupina otázok

	Stredoškolské	Vysokoškolské	Základné a iné	Celkový súčet
Bývate v kraji				
Banskobystrickom	14,06%	14,94%	20,00%	14,81%
Bratislavskom	3,13%	16,67%	0,00%	12,76%
Košickom	14,06%	12,07%	0,00%	12,35%
Nitrianskom	7,81%	12,64%	20,00%	11,52%
Prešovskom	20,31%	13,22%	0,00%	14,81%
Trenčianskom	21,88%	12,07%	0,00%	14,40%
Trnavskom	14,06%	5,75%	40,00%	8,64%
Žilinskom	4,69%	12,64%	20,00%	10,70%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Bývate na/v				
Dedine	34,38%	20,69%	20,00%	24,28%
Malom meste	12,50%	11,49%	20,00%	11,93%
Meste	39,06%	43,68%	60,00%	42,80%
Veľkom meste	9,38%	9,20%	0,00%	9,05%
Metropole	4,69%	14,94%	0,00%	11,93%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Uveďte prosím Váš vek				
18 – 24 rokov	12,50%	1,15%	0,00%	4,12%
25 – 29 rokov	14,06%	18,97%	0,00%	17,28%
30 – 39 rokov	31,25%	42,53%	20,00%	39,09%
40 – 49 rokov	21,88%	25,86%	60,00%	25,51%
50 – 59 rokov	12,50%	9,20%	20,00%	10,29%
60 a viac rokov	7,81%	2,30%	0,00%	3,70%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Uveďte prosím rodinný stav				
Slobodná	29,69%	37,36%	0,00%	34,57%
Vydatá	53,13%	49,43%	80,00%	51,03%
Rozvedená	15,63%	13,22%	20,00%	13,99%
Vdova	1,56%	0,00%	0,00%	0,41%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Uveďte prosím počet detí				
Žiadne	28,13%	39,08%	0,00%	35,39%
Jedno	18,75%	20,11%	0,00%	19,34%
Dve – tri	53,13%	40,23%	100,00%	44,86%
Štyri a viac	0,00%	0,57%	0,00%	0,41%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Podnikáte ako				
Fyzická osoba	70,31%	49,43%	40,00%	54,73%
Právnická osoba	29,69%	50,00%	40,00%	44,44%
Celkový súčet	100,00%	99,43%	80,00%	99,18%

Podnikanie, podpora podnikania

	Stredoškolské	Vysokoškolské	Základné a iné	Celkový súčet
Váš začiatok podnikania bol spojený s				
Štúdiom	10,94%	9,77%	20,00%	10,29%
Ukončením školy	9,38%	12,07%	0,00%	11,11%
Nenájdením vhodného pracovného miesta	25,00%	20,11%	0,00%	20,99%
Materskou dovolenkou	14,06%	16,67%	40,00%	16,46%
Odchodom detí z domu	0,00%	0,57%	0,00%	0,41%
Frustráciou z doterajšej práce	29,69%	23,56%	0,00%	24,69%
Potrebou sebarealizácie	53,13%	63,22%	60,00%	60,49%
Prevzatím rodinného podniku	1,56%	4,02%	0,00%	3,29%
Nedostatočným finančným ohodnotením v zamestnaní	25,00%	15,52%	20,00%	18,11%
Iné	10,94%	7,47%	20,00%	8,64%
Celkový súčet	179,69%	172,99%	160,00%	174,49%
Vo Vašich podnikateľských začiatkoch Vám najviac pomáhal				
Manžel/partner	57,81%	45,40%	40,00%	48,56%
Rodičia	20,31%	21,84%	0,00%	20,99%
Priatelia	15,63%	17,24%	20,00%	16,46%
Iní podnikatelia/iné podnikateľky	21,88%	20,69%	60,00%	21,81%
Záujmové združenie	1,56%	5,17%	20,00%	4,53%
Začínala som bez poradenstva a pomoci	43,75%	47,70%	80,00%	47,33%
Iné	12,50%	6,90%	0,00%	8,23%
Celkový súčet	173,44%	164,94%	220,00%	167,90%
V súčasnosti podnikáte				
Sama	70,31%	69,54%	80,00%	69,96%
S jedným spoločníkom	12,50%	16,09%	0,00%	14,81%
S dvoma/viacerými spoločníkmi	0,00%	2,30%	0,00%	1,65%
Máme rodinný podnik	15,63%	11,49%	20,00%	12,76%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Ako podnikateľka na trhu pôsobíte				
Menej ako 1 rok	18,75%	18,97%	0,00%	18,52%
1 – 5 rokov	46,88%	43,68%	40,00%	44,44%
Viac ako 5 rokov	34,38%	37,36%	60,00%	37,04%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
V súčasnosti okrem seba zamestnávate				
Nikoho	75,00%	65,52%	80,00%	68,31%
Do 9 zamestnancov (vrátane)	23,44%	28,74%	20,00%	27,16%
10 - 49 zamestnancov	1,56%	5,17%	0,00%	4,12%
50 – 249 zamestnancov	0,00%	0,57%	0,00%	0,41%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Svoju podnikateľskú činnosť vykonávať				
Doma	18,75%	48,28%	80,00%	41,15%
Vo vlastnej prevádzke (výrobná hala, obchod, kancelária)	67,19%	47,70%	0,00%	51,85%
Kdekoľvek (kaviareň, coworking)	21,88%	29,89%	60,00%	28,40%
Celkový súčet	107,81%	125,86%	140,00%	121,40%

Výsledok Vašej podnikateľskej činnosti predávate				
Prostredníctvom internetu	46,88%	60,92%	40,00%	56,79%
V kamennej predajni	37,50%	22,41%	0,00%	25,93%
Pomocou sprostredkovateľa (obchod, agent, distribučné spoločnosti)	9,38%	18,97%	20,00%	16,46%
Inou formou (na výstavách, veľtrhoch, príležitostný predaj, osobné oslovenie)	34,38%	38,51%	60,00%	37,86%
Celkový súčet	128,13%	140,80%	120,00%	137,04%
Sídlo Vášho podnikania sa nachádza v kraji				
Banskobystrickom	15,63%	14,37%	20,00%	14,81%
Bratislavskom	3,13%	14,94%	0,00%	11,52%
Košickom	15,63%	12,64%	0,00%	13,17%
Nitrianskom	7,81%	13,22%	20,00%	11,93%
Prešovskom	17,19%	13,79%	0,00%	14,40%
Trenčianskom	17,19%	12,07%	0,00%	13,17%
Trnavskom	17,19%	6,90%	40,00%	10,29%
Žilinskom	6,25%	12,07%	20,00%	10,70%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Vaši klienti sa nachádzajú v/vo/na				
Meste/obci kde podnikáte	4,69%	7,47%	0,00%	6,58%
Okrese, v ktorom podnikáte	26,56%	10,34%	0,00%	14,40%
Kraji, v ktorom podnikáte	15,63%	12,64%	40,00%	13,99%
Viacerých krajoch SR	12,50%	13,79%	20,00%	13,58%
Celom území SR	40,63%	54,60%	20,00%	50,21%
Zahraničí	15,63%	24,14%	20,00%	21,81%
Celkový súčet	115,63%	122,99%	100,00%	120,58%
Váš ročný obrat je				
Menší alebo rovný 50 000 €	76,56%	77,59%	60,00%	76,95%
50 001 – 150 000 €	20,31%	13,22%	40,00%	15,64%
150 001 – 500 000 €	1,56%	4,60%	0,00%	3,70%
500 001 - 1 000 000 €	1,56%	1,72%	0,00%	1,65%
1 000 001 – 2 000 000 €	0,00%	1,15%	0,00%	0,82%
2 000 001 – 10 000 000 €	0,00%	0,57%	0,00%	0,41%
10 000 001 – 50 000 000 €	0,00%	0,57%	0,00%	0,41%
50 000 001 a viac €	0,00%	0,57%	0,00%	0,41%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Predmet podnikania

	Stredošk olské	Vysokošk olské	Základné a iné	Celkový súčet
Čo Vás viedlo k podnikaniu				
Vyštudovala som daný odbor počas podnikania	6,25%	14,45%	20,00%	12,35%
Nápad na podnikanie som získala z okolia	23,44%	20,23%	20,00%	20,99%
Videla som nové príležitosti na trhu	25,00%	38,15%	20,00%	34,16%
Videla som malú konkurenciu a možnosť nového rozvoja	15,63%	21,39%	0,00%	19,34%
Nebola som spokojná v zamestnaní	39,06%	34,68%	20,00%	35,39%
Prevzala som rodinný podnik	1,56%	4,05%	0,00%	3,29%
Mala som nedostatok financií	10,94%	10,98%	0,00%	10,70%
Iné	23,44%	16,18%	20,00%	18,11%
Celkový súčet	145,31%	160,12%	100,00%	154,32%
Predmet Vášho podnikania patrí do odvetvia				
Pôdohospodárstvo	0,00%	1,73%	0,00%	1,23%
Priemysel	3,13%	4,62%	0,00%	4,12%
Stavebníctvo	3,13%	5,20%	0,00%	4,53%
Obchod (veľkoobchod, maloobchod, oprava vozidiel...)	21,88%	26,01%	0,00%	24,28%
Obchodné služby (finančné, poisťovacie, administratívne činnosti, činnosti v oblasti nehnuteľností)	25,00%	18,50%	60,00%	20,99%
Doprava a informácie	0,00%	1,16%	0,00%	0,82%
Ubytovanie a stravovanie	4,69%	6,94%	40,00%	7,00%
Ostatné služby	48,44%	64,74%	40,00%	59,67%
Celkový súčet	106,25%	128,90%	140,00%	122,63%
Prečo ste sa rozhodli podnikat' práve v tomto odbore/odvetví				
Od malička som inklinovala k tomu, čomu sa v podnikaní venujem	31,25%	37,57%	0,00%	34,98%
Daný odbor som vyštudovala	23,44%	28,90%	40,00%	27,57%
Nápad na podnikanie som získala z okolia	15,63%	17,34%	20,00%	16,87%
Videla som príležitosť na trhu	23,44%	32,37%	40,00%	30,04%
Na trhu je/bola v čase vstupu na trh malá konkurencia	10,94%	12,72%	0,00%	11,93%
Videla som možnosť uplatnenia sa na trhu	42,19%	40,46%	40,00%	40,74%
Iné	9,38%	13,87%	20,00%	12,76%
Celkový súčet	156,25%	183,24%	160,00%	174,90%
V súčasnosti Vás v podnikaní motivuje				
Možnosť sebarealizácie	70,31%	69,94%	40,00%	69,14%
Možnosť organizovať si čas a zarobiť peniaze	53,13%	53,18%	40,00%	52,67%
Nezávislosť a samostatné rozhodovanie	68,75%	68,79%	60,00%	68,31%
Finančný úspech	20,31%	16,76%	20,00%	17,70%
Jedinečnosť môjho podnikania	20,31%	23,12%	20,00%	22,22%
Spolupráca s inými podnikateľmi/podnikateľkami	10,94%	18,50%	0,00%	16,05%
Podnikanie ma baví	31,25%	38,15%	40,00%	36,21%
Iné	1,56%	6,94%	0,00%	5,35%
Celkový súčet	276,56%	295,38%	220,00%	287,65%
Predmet podnikania súvisí s odborom, ktorý máte vyštudovaný				
Áno	25,00%	41,04%	40,00%	36,63%
Čiastočne	32,81%	26,59%	20,00%	27,98%
Nie	42,19%	32,95%	40,00%	35,39%
Celkový súčet	100,00%	100,58%	100,00%	100,00%

Pred alebo počas podnikania ste absolvovali nejaký kurz/kurzy				
Áno (prosím nižšie uveďte aký kurz/aké kurzy)	54,69%	63,58%	60,00%	60,91%
Nie, ale chcela by som (prosím nižšie uveďte o aký kurz/aké kurzy máte záujem)	31,25%	27,75%	0,00%	27,98%
Nie, ani nechcem (prosím nižšie uveďte prečo)	14,06%	9,25%	40,00%	11,11%
Celkový súčet	100,00%	100,58%	100,00%	100,00%
Za najväčší problém podnikania v súčasnosti považujete				
Legislatívu (neprehľadnosť, časté zmeny, priveľa zákonov a nariadení...)	71,88%	68,21%	60,00%	68,72%
Byrokráciu (doklady na úradoch, potvrdenia...)	48,44%	61,27%	80,00%	58,02%
Financie (problém s ich získaním, drahé peniaze...)	39,06%	27,75%	20,00%	30,45%
Dane	39,06%	33,53%	40,00%	34,98%
Obchodných partnerov (neplatia načas, prípadne vôbec, neserióznosť, nespoľahlivosť...)	9,38%	12,14%	20,00%	11,52%
Zákazníkov (neviem nájsť nových zákazníkov, malá kúpyschopnosť, malý trh...)	25,00%	20,81%	0,00%	21,40%
Nedostatok kvalifikovaných zamestnancov	18,75%	20,23%	20,00%	19,75%
Konkurenciu	7,81%	10,98%	20,00%	10,29%
Iné	10,94%	5,20%	20,00%	7,00%
Celkový súčet	270,31%	260,12%	280,00%	262,14%
Vašou ambíciou v budúcnosti je				
Získať viac nových zákazníkov	70,31%	68,79%	60,00%	68,72%
Vstúpiť na nový trh/nové trhy	14,06%	30,06%	0,00%	25,10%
Rozšíriť podnikanie (nové stroje, technológie, vyššia produktivita...)	45,31%	38,73%	40,00%	40,33%
Prijať nových zamestnancov	29,69%	32,95%	20,00%	31,69%
Prepustiť časť zamestnancov	0,00%	0,58%	0,00%	0,41%
Plánujem odchod z trhu	0,00%	1,16%	0,00%	0,82%
Udržať podnikanie v stave v akom je	10,94%	9,83%	60,00%	11,11%
Doplniť/rozšíriť predmet podnikania	34,38%	39,88%	40,00%	37,45%
Prevziať rodinný podnik	0,00%	1,16%	0,00%	0,82%
Neviem, nemám zatiaľ plán	4,69%	4,05%	20,00%	4,53%
Iné	6,25%	2,89%	0,00%	3,70%
Celkový súčet	215,63%	230,06%	240,00%	224,69%
Pri rokovaníach, pracovných stretnutiach ste sa stretli s diskrimináciou z hľadiska pohlavia				
Áno, prevažne negatívnou (napríklad vyššie ceny, nevýhodné ponuky v porovnaní s podnikateľmi, nevhodné narážky...)	12,50%	5,78%	20,00%	7,82%
Áno, prevažne pozitívnou (napríklad príjemnejšia atmosféra pri obchodnom rokovaní, gentlemanské správanie...)	10,94%	13,29%	0,00%	12,35%
Nie	75,00%	80,92%	80,00%	79,01%
Celkový súčet	98,44%	100,00%	100,00%	99,18%

Kontingenčné tabuľky pre vyhodnotenie odpovedí podnikateľiek podľa FORMY PODNIKANIA

Identifikačná skupina otázok

	Fyzická osoba	Právnická osoba	Celkový súčet
Bývate v kraji			
Banskobystrickom	15,79%	13,89%	14,81%
Bratislavskom	9,02%	17,59%	12,76%
Košickom	14,29%	10,19%	12,35%
Nitrianskom	13,53%	8,33%	11,52%
Prešovskom	18,05%	11,11%	14,81%
Trenčianskom	9,77%	19,44%	14,40%
Trnavskom	10,53%	6,48%	8,64%
Žilinskom	9,02%	12,96%	10,70%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%
Bývate na/v			
Dedina	26,32%	21,30%	24,28%
Malé mesto	12,78%	11,11%	11,93%
Mesto	40,60%	45,37%	42,80%
Veľké mesto	8,27%	10,19%	9,05%
Metropola	12,03%	12,04%	11,93%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%
Uved'te prosím Váš vek			
18 – 24 rokov	4,51%	2,78%	4,12%
25 – 29 rokov	21,80%	12,04%	17,28%
30 – 39 rokov	31,58%	49,07%	39,09%
40 – 49 rokov	24,81%	25,93%	25,51%
50 – 59 rokov	12,78%	7,41%	10,29%
60 a viac rokov	4,51%	2,78%	3,70%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%
Vaše najvyššie dosiahnuté vzdelanie je			
Základné	0,75%	0,00%	0,41%
Stredoškolské	33,83%	17,59%	26,34%
Vysokoškolské	64,66%	80,56%	71,60%
Iné	0,75%	1,85%	1,65%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%
Uved'te prosím rodinný stav			
Slobodná	37,59%	30,56%	34,57%
Vydatá	49,62%	52,78%	51,03%
Rozvedená	12,03%	16,67%	13,99%
Vdova	0,75%	0,00%	0,41%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%
Uved'te prosím počet detí			
Žiadne	36,09%	34,26%	35,39%
Jedno	16,54%	23,15%	19,34%
Dve – tri	46,62%	42,59%	44,86%
Štyri a viac	0,75%	0,00%	0,41%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%

Podnikanie, podpora podnikania

	Fyzická osoba	Právnická osoba	Celkový súčet
Váš začiatok podnikania bol spojený s			
Štúdiom	11,28%	8,33%	10,29%
Ukončením školy	13,53%	8,33%	11,11%
Nenájdením vhodného pracovného miesta	22,56%	19,44%	20,99%
Materskou dovolenkou	11,28%	22,22%	16,46%
Odchodom detí z domu	0,75%	0,00%	0,41%
Frustráciou z doterajšej práce	26,32%	23,15%	24,69%
Potrebou seberealizácie	63,91%	56,48%	60,49%
Prevzatím rodinného podniku	1,50%	5,56%	3,29%
Nedostatočným finančným ohodnotením v zamestnaní	19,55%	16,67%	18,11%
Iné	12,78%	3,70%	8,64%
Celkový súčet	183,46%	163,89%	174,49%
Vo Vašich podnikateľských začiatkoch Vám najviac pomáhal			
Manžel/partner	45,86%	51,85%	48,56%
Rodičia	19,55%	23,15%	20,99%
Priatelia	14,29%	19,44%	16,46%
Iní podnikatelia/iné podnikateľky	24,81%	18,52%	21,81%
Záujmové združenie	4,51%	4,63%	4,53%
Začínala som bez poradenstva a pomoci	24,81%	25,00%	25,10%
Iné	9,02%	7,41%	8,23%
Celkový súčet	142,86%	150,00%	145,68%
V súčasnosti podnikáte			
Sama	84,21%	52,78%	69,96%
S jedným spoločníkom	8,27%	22,22%	14,81%
S dvoma/viacerými spoločníkmi	0,75%	2,78%	1,65%
Máme rodinný podnik	5,26%	22,22%	12,76%
Iné	1,50%	0,00%	0,82%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%
Ako podnikateľka na trhu pôsobíte			
Menej ako 1 rok	23,31%	12,04%	18,52%
1 – 5 rokov	48,87%	39,81%	44,44%
Viac ako 5 rokov	27,82%	48,15%	37,04%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%
V súčasnosti okrem seba zamestnávate			
Nikoho	85,71%	46,30%	68,31%
Do 9 zamestnancov (vrátane)	13,53%	44,44%	27,16%
10 - 49 zamestnancov	0,75%	8,33%	4,12%
50 – 249 zamestnancov	0,00%	0,93%	0,41%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%
Svoju podnikateľskú činnosť vykonávate			
Doma	44,36%	37,04%	41,15%
Vo vlastnej prevádzke (výrobná hala, obchod, kancelária)	47,37%	58,33%	51,85%
Kdekoľvek (kaviareň, coworking)	31,58%	23,15%	28,40%
Celkový súčet	123,31%	118,52%	121,40%

Výsledok Vašej podnikateľskej činnosti predávate			
Prostredníctvom internetu	52,63%	62,04%	56,79%
V kamennej predajni	26,32%	25,93%	25,93%
Pomocou sprostredkovateľa (obchod, agent, distribučné spoločnosti)	14,29%	19,44%	16,46%
Inou formou (na výstavách, veľtrhoch, príležitostný predaj, osobné oslovenie)	36,84%	38,89%	37,86%
Celkový súčet	130,08%	146,30%	137,04%
Sídlo Vášho podnikania sa nachádza v kraji			
Banskobystrickom	15,79%	13,89%	14,81%
Bratislavskom	8,27%	15,74%	11,52%
Košickom	14,29%	12,04%	13,17%
Nitrianskom	14,29%	8,33%	11,93%
Prešovskom	18,05%	10,19%	14,40%
Trenčianskom	8,27%	18,52%	13,17%
Trnavskom	11,28%	9,26%	10,29%
Žilinskom	9,77%	12,04%	10,70%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%
Vaši klienti sa nachádzajú v/vo/na			
Meste/obci kde podnikáte	9,77%	2,78%	6,58%
Okrese, v ktorom podnikáte	18,05%	10,19%	14,40%
Kraji, v ktorom podnikáte	16,54%	10,19%	13,99%
Viacerých krajoch SR	14,29%	12,04%	13,58%
Celom území SR	40,60%	62,96%	50,21%
Zahraničí	12,03%	29,63%	19,75%
Celkový súčet	111,28%	127,78%	118,52%
Váš ročný obrat je			
Menší alebo rovný 50 000 €	87,97%	62,96%	76,95%
50 001 – 150 000 €	9,77%	23,15%	15,64%
150 001 – 500 000 €	2,26%	5,56%	3,70%
500 001 - 1 000 000 €	0,00%	3,70%	1,65%
1 000 001 – 2 000 000 €	0,00%	1,85%	0,82%
2 000 001 – 10 000 000 €	0,00%	0,93%	0,41%
10 000 001 – 50 000 000 €	0,00%	0,93%	0,41%
50 000 001 a viac €	0,00%	0,93%	0,41%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%

Predmet podnikania

	Fyzická osoba	Právnická osoba	Celkový súčet
Čo Vás viedlo k podnikaniu			
Vyštudovala som daný odbor počas podnikania	8,27%	17,59%	12,35%
Nápad na podnikanie som získala z okolia	24,06%	16,67%	20,99%
Videla som nové príležitosti na trhu	30,83%	37,96%	34,16%
Videla som malú konkurenciu a možnosť nového rozvoja	15,79%	24,07%	19,34%
Nebola som spokojná v zamestnaní	39,10%	31,48%	35,39%
Prevzala som rodinný podnik	1,50%	5,56%	3,29%

Mala som nedostatok financií	8,27%	13,89%	10,70%
Iné	21,80%	13,89%	18,11%
Celkový súčet	149,62%	161,11%	154,32%
Predmet Vášho podnikania patrí do odvetvia			
Pôdohospodárstvo	0,00%	2,78%	1,23%
Priemysel	3,76%	4,63%	4,12%
Stavebníctvo	3,76%	5,56%	4,53%
Obchod (veľkoobchod, maloobchod, oprava vozidiel...)	21,05%	28,70%	24,28%
Obchodné služby (finančné, poisťovacie, administratívne činnosti, činnosti v oblasti nehnuteľností)	18,05%	25,00%	20,99%
Doprava a informácie	0,75%	0,93%	0,82%
Ubytovanie a stravovanie	3,01%	11,11%	7,00%
Ostatné služby	66,92%	50,93%	59,67%
Celkový súčet	117,29%	129,63%	122,63%
Prečo ste sa rozhodli podnikat' práve v tomto odbore/odvetví			
Od malička som inklinovala k tomu, čomu sa v podnikaní venujem	38,35%	30,56%	34,98%
Daný odbor som vyštudovala	31,58%	23,15%	27,57%
Nápad na podnikanie som získala z okolia	15,79%	17,59%	16,87%
Videla som príležitosť na trhu	24,06%	37,04%	30,04%
Na trhu je/bola v čase vstupu na trh malá konkurencia	8,27%	16,67%	11,93%
Iné	15,04%	10,19%	12,76%
Celkový súčet	133,08%	135,19%	134,16%
V súčasnosti Vás v podnikaní motivuje			
Možnosť sebarealizácie	71,43%	66,67%	69,14%
Možnosť organizovať si čas a zarobiť peniaze	58,65%	45,37%	52,67%
Nezávislosť a samostatné rozhodovanie	69,92%	67,59%	68,31%
Finančný úspech	12,78%	24,07%	17,70%
Jedinečnosť môjho podnikania	19,55%	25,00%	22,22%
Spolupráca s inými podnikateľmi/podnikateľkami	14,29%	18,52%	16,05%
Podnikanie ma baví	27,07%	47,22%	36,21%
Iné	4,51%	6,48%	5,35%
Celkový súčet	278,20%	300,93%	287,65%
Predmet podnikania súvisí s odborom, ktorý máte vyštudovaný			
Áno	33,83%	40,74%	36,63%
Nie	40,60%	27,78%	35,39%
Čiastočne	25,56%	31,48%	27,98%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%
Pred alebo počas podnikania ste absolvovali nejaký kurz/kurzy			
Áno (prosím nižšie uveďte aký kurz/aké kurzy)	68,42%	51,85%	60,91%
Nie, ale chcela by som (prosím nižšie uveďte o aký kurz/aké kurzy máte záujem)	23,31%	34,26%	27,98%
Nie, ani nechcem (prosím nižšie uveďte prečo)	8,27%	13,89%	11,11%
Celkový súčet	100,00%	100,00%	100,00%
Za najväčší problém podnikania v súčasnosti považujete			
Legislatívu (neprehľadnosť, časté zmeny, priveľa zákonov a nariadení...)	63,16%	76,85%	69,55%
Byrokráciu (doklady na úradoch, potvrdenia...)	53,38%	62,96%	57,61%
Financie (problém s ich získaním, drahé peniaze...)	33,08%	27,78%	30,45%
Dane	31,58%	39,81%	34,98%

Obchodných partnerov (neplatia načas, prípadne vôbec, neserióznosť, nespoľahlivosť...)	10,53%	12,96%	11,52%
Zákazníkov (neviem nájsť nových zákazníkov, malá kúpyschopnosť, malý trh...)	27,82%	13,89%	21,40%
Nedostatok kvalifikovaných zamestnancov	15,04%	25,00%	19,75%
Konkurenciu	10,53%	10,19%	10,29%
Iné	7,52%	6,48%	7,00%
Celkový súčet	252,63%	275,93%	262,55%
Vašou ambíciou v budúcnosti je			
Získať viac nových zákazníkov	72,18%	65,74%	68,72%
Vstúpiť na nový trh/nové trhy	18,80%	33,33%	25,10%
Rozšíriť podnikanie (nové stroje, technológie, vyššia produktivita...)	34,59%	47,22%	40,33%
Prijať nových zamestnancov	23,31%	42,59%	31,69%
Prepustiť časť zamestnancov,	0,75%	0,00%	0,41%
Plánujem odchod z trhu	0,75%	0,93%	0,82%
Udržať podnikanie v stave v akom je	12,03%	9,26%	11,11%
Doplniť/rozšíriť predmet podnikania	36,84%	38,89%	37,45%
Prevziať rodinný podnik	0,75%	0,93%	0,82%
Neviem, nemám zatiaľ plán	5,26%	3,70%	4,53%
Iné	4,51%	2,78%	3,70%
Celkový súčet	209,77%	245,37%	224,69%
Pri rokovaníach, pracovných stretnutiach ste sa stretli s diskrimináciou z hľadiska pohlavia			
Áno, prevažne negatívnou (napríklad vyššie ceny, nevýhodné ponuky v porovnaní s podnikateľmi, nevhodné narážky...)	7,52%	8,33%	7,82%
Áno, prevažne pozitívnou (napríklad príjemnejšia atmosféra pri obchodnom rokovaní, gentlemanské správanie...)	15,04%	9,26%	12,35%
Nie	76,69%	81,48%	79,01%
Celkový súčet	99,25%	99,07%	99,18%